

Liepājas universitāte
Izglītības zinātņu institūts

INGŪNA LĀCE

PEDAGOĢISKAIS PAŠVĒRTĒJUMS TOPOŠĀ SKOLOTĀJA KARJERAS ATTĪSTĪBĀ

Promocijas darbs pedagoģijas zinātņu doktora grāda iegūšanai augstskolas
pedagoģijas apakšnozarē

Promocijas darba zinātniskā vadītāja
Dr.paed., asociētā profesore **Ilze Miķelsone**

Promocijas darbs izstrādāts ar ESF projekta „Doktora studiju attīstība Liepājas
Universitātē” finansiālu atbalstu.

Vienošanās Nr.2009/0127/1DP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/018

Liepāja 2014

ANOTĀCIJA

Ingūnas Lāces promocijas darbs pedagoģijas zinātnē augstskolas pedagoģijas apakšnozarē „**Pedagoģiskais pašvērtējums topošā skolotāja karjerā**” izstrādāts Liepājas Universitātes Izglītības zinātņu institūtā Dr.paed., asociētās profesores Ilzes Miķelsones vadībā laika posmā no 2008.gada līdz 2014.gadam. Promocijas darba mērķis ir izstrādāt zinātniski pamatotu topošo skolotāju karjeru veicinošu pašvērtējuma organizācijas didaktisko modeli. Pētījuma aktualitāte pamatojas vairākās neatrisinātās pretrunās: topošo skolotāju sagatavošana tiek orientēta uz statistisku mērķi – pedagoga kompetence, kas atbilst profesijas standartam un tiek konstatēta pārbaudījumos ar docētāja novērtējumu, taču karjeras mērķtiecīga pašvadība prasa regulāru pašvērtējumu, kas orientēts uz esošo sasniegumu un tālāko vajadzību apzināšanu; skolotāji un studenti vērtēšanā tiek rosināti orientēties uz citu vajadzībām (sabiedrības, skolēnu u.tml.), savukārt, veiksmīgai karjerai raksturīga zināma gandarījuma izjūta visās, arī personiskās dzīves, jomās; vērtēšanas saturs un organizācija augstskolā orientēta uz jauniešu attīstības vajadzībām, taču augstskolas studenti ir attiecināmi arī uz pieaugušo vecumposmu, kā arī augstskolā studē cilvēki ar jau iegūtu citu profesionālo izglītību un dažādu profesionālā darba pieredzi, kas vairs neatbilst līdzšinējām vērtēšanas pieejām. Promocijas darba autore analizē pašvērtējuma nozīmību indivīda dzīves un karjeras attīstībā, kā arī *pedagoģiskā pašvērtējuma* būtību un definē jēdzienu *skolotāja karjera*. Uz zinātniskās literatūras analīzes pamata par skolotāja kompetenci, karjeras būtību, tās attīstību un to ietekmējošiem nosacījumiem promocijas darbā formulēti skolotāja karjeras kritēriji un rādītāji. Empīriskā pētījuma rezultāti apstiprina izvirzīto hipotēzi par skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas nosacījumiem. Pamatojoties uz empīriskā pētījuma rezultātiem, ir konstruēts un aprakstīts skolotāja karjeru veicinošs pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis. Pētījuma bāzi veido 410 Latvijas vispārizglītojošo skolu skolotāji un 215 skolotāju izglītības programmu studenti. Promocijas darba struktūru veido 2 nodaļas, secinājumi un priekšlikumi, literatūras saraksts un pielikumi. Darba pamatteksts ir izklāstīts 142 lapaspusēs, to ilustrē 31 tabula, 8 attēli un 6 pielikumi. Izmantotās literatūras sarakstā ir 178 teorētiskie avoti.

Pētījums veikts ar Eiropas Sociālā fonda projekta „Doktora studiju attīstība Liepājas Universitātē” (vienošanās nr.2009/0127/1DP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/018) finansiālu atbalstu.

Atslēgvārdi: pedagoģiskais pašvērtējums, karjera, skolotāja karjera, skolotājs, topošais skolotājs.

ABSTRACT

The doctoral dissertation of **Ingūna Lāce** in the field of pedagogical science, sub-field of higher education pedagogy titled “**Pedagogical Self-evaluation in the Career of Future Teachers**” was developed at the University of Liepāja Institute of Education Sciences under supervision of Dr.paed. associate professor Ilze Miķelsone between 2008 and 2014. The aim of the doctoral dissertation is to develop a scientifically grounded didactical model for career promoting self-evaluation organisation of future teachers. The topicality of research is based on several unresolved contradictions: preparation of future teachers is oriented towards a static goal – a pedagogue’s competence that would correspond to the profession standard and is recognised through tests and lecturers’ assessment, yet purposeful self-management of career requires regular self-evaluation. In their evaluation teachers and students are encouraged to think of the needs of others, whereas a successful career is characterised by a certain sense of satisfaction in all fields of life, including personal life. Contents and organisation of an assessment is orientated towards the needs of youth development, however currently there are students of different ages studying at higher educational institutions, including those with an obtained professional education and diverse professional work experience, which no longer corresponds to the existing assessment approaches based in youth personality development needs. Author of the doctoral dissertation analyses the significance of self-evaluation in individuals’ life and career development and the essence of *pedagogical self-evaluation* and defines the concept of *teacher’s career*. Based on scientific literature analysis on teacher competence, career essence, its development and influencing conditions, the doctoral dissertation formulates teacher career criteria and indicators. Empirical research results confirm the proposed hypothesis on the conditions of pedagogical self-evaluation organisation promoting a teacher’s career. Based on the empirical research results, a didactical model for a career-promoting pedagogical self-evaluation organisation for teachers was developed. The research base consists of 410 teachers from schools of general education in Latvia and 215 teacher education programme students. The doctoral dissertation consists of 2 chapters, a conclusion and recommendations, a literature list and attachments. The doctoral dissertation consists of 142 pages, 31 table and 8 images and 6 attachments. It has 178 references to theoretical sources.

The research was conducted with financial support of the European Social Fund project “Development of Doctoral Studies at the University of Liepāja” (Agreement No 2009/0127/1DP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/018). **Key words:** pedagogical self-evaluation, career, teacher career, teacher, future teacher.

Saturs

IEVADS	5
1. SKOLOTĀJA KARJERU VEICINOŠA PEDAGOĢISKĀ PAŠVĒRTĒJUMA BŪTĪBA UN TĀ ORGANIZĀCIJAS TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS	17
1.1. Pašvērtējuma nozīmības personības pilnveidē filozofiskais pamatojums	17
1.2. Pedagoģiskā pašvērtējuma jēdziena analīze	23
1.3. Skolotāja karjera un to ietekmējošie faktori	26
1.3.1. Karjeras raksturojums un tās izpētes pamatojums pedagoģijā	26
1.3.2. Skolotāja karjeras rādītāji un tos ietverošs pašvērtējuma saturs	36
1.3.3. Karjeru ietekmējošie faktori un pašvērtējuma organizācijas formas un metodes dažādos skolotāja karjeras attīstības posmos	49
2. SKOLOTĀJA PEDAGOĢISKĀ PAŠVĒRTĒJUMA UN KARJERAS MIJSAKARĪBU EMPĪRISKĀS IZPĒTES NORISE UN REZULTĀTI	69
2.1. Empīriskā pētījuma raksturojums un metožu pamatojums	69
2.2. Datu ieguve un to sākotnējā apstrāde	73
2.3. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu analīze	80
2.4. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu mījsakarību izpēte	95
2.4.1. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mījsakarību analīze	95
2.4.2. Topošo skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un studiju procesā organizētās vērtēšanas mījsakarību analīze	109
2.4.3. Topošo skolotāju izpratnes par skolotāja karjeru un to veicinošiem nosacījumiem analīze	111
2.5. Topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas nosacījumi	131
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	139
AIZSTĀVĒŠANAI IZVIRZĪTĀS TĒZES	142
IZMANTOTĀ LITERATŪRA	143
PIELIKUMI	154

IEVADS

Eiropas Savienības un Latvijas izglītības politikas dokumentos (Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrā mūžizglītībai (2009, 6), Lisabonas izglītības stratēģijā, Eiropas Komisijas mūžizglītības memorandā, Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007. – 2013. gadam (MK 2006, 10;16), „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam” (Latvijas Republikas Saeima, 2010, 32) u.c.) tiek izvirzīta prasība pēc mācīšanās un profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanas mūža garumā. Mūžizglītība tiek uzskatīta par Eiropas Savienības valstu politikas pamatu cilvēkresursu attīstības jomā. Latvijā šobrīd ir situācija, kad skolotāju iegūtās profesionālās kvalifikācijas pieprasījums darba tirgū samazinās. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes ziņām (<http://data.csb.gov.lv>), pēdējos gados ir samazinājies gan skolēnu skaits vispārīzglītojošās skolās, gan pedagoģisko darbinieku skaits: 2011./2012. mācību gadā skolā strādāja 23,8 tūkstoši skolotāju, kas ir par 3,1 tūkstoti mazāk nekā 2008./2009. mācību gadā. Izglītības un zinātnes ministrija pēdējos gados ir veikusi izglītības iestāžu reorganizāciju, kā rezultātā 2009./2010.mācību gadā strauji ir samazinājies arī vispārīzglītojošo skolu skaits – ja 2008/2009.mācību gada sākumā Latvijā bija 982 vispārīzglītojošās skolas, tad 2009.gada 1.septembrī durvis vēra vien 877 skolas. Tradicionāli skolotāja profesija tiek uzskatīta par profesiju visam mūžam. Šāds uzskats var veicināt situāciju, ka skolotāji, kuri ir pilnībā identificējušies ar savu profesionālo darbību un neredz citas profesionālās perspektīvas, mainīgajos sociālekonomiskajos apstākļos jūtas nedroši. „Būtiska pašreizējo laiku raksturojoša iezīme ir sistēmā *cilvēks – profesija – sabiedrība* esošās paradoksālās attiecības. Tās izpaužas pieaugošā sabiedrības apziņas iracionālistiskā, atbildot uz ekonomikas pārstrukturizāciju un profesionālā balansa destabilizāciju, kas noved pie profesionālās lomas deformācijas. Cilvēks nonāk situācijā, kas prasa iziet no ierasto pieņēmumu „rāmja” par savu darba vietu. No jauna tiek novērtētas vajadzības, mērķi, iespējas, reālie profesionālās karjeras apstākļi” (Громкова, 2011, 42).

Lai nezaudētu profesionālās attīstības perspektīvu šajā mainīgajā pasaulē, kļūst nepieciešams arī pašam nepārtraukti mainīties, rast jaunus mērķus savai dzīvei, radīt jaunas idejas. Viena no mūsdienu indivīda vajadzībām ir gatavība uzņemties risku (Koķe, Oganisjana, 2006), kas pamatots indivīda apzinātajās vērtībās, savu iespēju novērtēšanā un tām atbilstošā nākotnes prognozēšanā, kas nav uzskatāmas tikai par iedzimtām, sabiedrības ietekmē izveidotām, bet apgūstamām prasmēm (Koķe, Oganisjana, 2006). Eiropas Savienības struktūrfondu nacionālās programmas projekta „Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide” Nr. 2006/0129/VPD1/ESF/PIAA/06/NP/3.2.5.1./0001/0001/0504

izstrādātājā rokasgrāmatā „Pedagoga tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide”, raksturojot skolotāja kompetenci, tiek norādīts, ka tā ietver „dinamisku zināšanu, prasmju, attieksmju, spēju, vērtību un personības īpašību kombināciju pedagoga profesionālās darbības īstenošanai. Profesionālā kompetence pilnveidojama visas profesionālās darbības laikā un procesā kā mūžizglītības būtība” (14. lpp.).

Šobrīd Latvijā sastopas divu sociālpolitisko spēku ietekmē veidojušās personības ar atbilstošu vērtībsistēmu un savas dzīves organizāciju. Pagājušajā gadsimtā padomju ideoloģija (arī padomju pedagoģija) mērķtiecīgi centās iekļaut indivīdu masā, uzsverot individuālo interešu un vērtību pakārtošanu kolektīva interesēm (Božoviča, 1975; Никитин, 1998 u.c.). 20.gadsimta beigās, mainoties sociālpolitiskajai situācijai valstī, tika akcentēta individualizētās sabiedrības vērtība (Мудрик, 1994; Meikšāne, Plotnieks, 1998; Maslo, 1995; Špona, 1998; Jurgena, 2002 u.c.). 20.gadsimta deviņdesmitajos tajos gados, mainoties sociālpolitiskajai situācijai, Latvijas psiholoģijas un pedagoģijas zinātnē daudzi pētījumi bija ar uzsvaru uz *Es*, kuros raksturīgi tādi jēdzieni kā pašapziņa, pašvērtība, individualizācija u.tml. (Karpova, 1994; Meikšāne, Plotnieks, 1998; Svence, 1995; Servuta, Špona, 1995 u.c.). Par pamatotu vērtību tika pieņemta brīvas, autonomas un atbildīgas personības veidošanās. Brīvība, autonomija un atbildība attiecībā uz pedagogu gan vairāk tiek akcentēta, runājot par skolotāja organizētu pedagoģisko procesu. Taču ne mazāk nozīmīgas iepriekš minētās izpausmes ir skolotāja personiskās karjeras organizācijā. Tradicionāli skolotāja misija tiek saistīta ar zināmu ziedošanās izpausmi (Pestalocijs, 1996; Keršenšteiners, 1925; Dauge, 1926; Students, 1998 u.c.). Tajā pašā laikā psihologu (Eriksons, 1998; Выготский, 1926; Степанова, 2000 u.c.), andragoģijas autoru (Lieģeniece, 2002; Knowle, Holton & Swanson, 2005) un karjeras teoriju autoru (Parsons, 1909; Ginzberg, Ginsburg, Axelrad & Herma, 1951 u.c.) atziņās tiek akcentēta brīvība, kas izpaužas kā pašrealizācija un atbildība savas dzīves un tās ietvaros arī karjeras veidošanā. Pašrealizācijā (šajā pētījumā tieši profesionālajā pašrealizācijā) kā pamatnosacījums ir spēja vadīt savu profesionālo izaugsmi (Вишнякова, 1998). Tādējādi uzskatāma kļūst pašrealizācijas (karjeras kā tās izpausmes) un pašvadības (pedagoģiskā pašvērtējuma kā tās pamatnosacījuma) mījsakarība.

Pedagoģijas pētījumos aktuāls kļūst jautājums par personiskās karjeras organizāciju. Skatot karjeru plašākā nozīmē, to var aplūkot vispār kā cilvēka dzīves veiksmes (Wolfe, Kolb, 1980, Толочек, 2005, Пряжников, Пряжникова, 2001 u.c.), šaurākā nozīmē - kā profesionālās veiksmes, kas balstās uz pašapzinātu, pašorganizētu profesionālo iespēju paplašināšanu un personisko profesionālo virsotņu sasniegšanu (Patton, McMahon, 1997, Кибанов, 1997. u.c.).

Iepazīstoties ar Latvijas augstskolās realizēto skolotāju izglītības programmu pašvērtējuma ziņojumiem, var konstatēt, ka izvirzot programmas mērķi, tas galvenokārt ir orientēts uz skolotāja kvalifikācijai nepieciešamo kompetenču apguvi (www.aiknc.gov.lv). Atsevišķos pašvērtējuma ziņojumos tiek arī norādīts uz studējošo individuālo pašizaugsmi (DU) un konkurētspēju (RPIVA). Analizējot pašvērtējuma ziņojumos sadaļas par vērtēšanas organizāciju, nākas konstatēt, ka maz ir norāžu uz pašvērtējuma vietu vērtēšanas sistēmā. Tas ir norādīts vien Daugavpils Universitātes programmas „Pamatizglītības skolotājs” un Latvijas Universitātes bakalaurs studiju programmas „Skolotājs” pašvērtējuma ziņojumos. Lai gan spriest par topošo skolotāju karjeru veicinošu studiju organizāciju tikai balstoties uz pašvērtējuma ziņojumu saturu nevar, taču tas dod zināmu pamatojumu konstatētās problēmas tālākai izpētei. Vajadzība pēc skolotāja pašvērtējuma ir atzīta arī ESF NP projekta «Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide» (Līgums Nr. 2006/0129/VPD1/ESF/PIAA/06/NP/3.2.5.1./0001/0001/0504) realizācijas gaitā izdotajā rokasgrāmatā „Pedagoga tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide”. Iepriekšminētā projekta rezultātā ir izstrādāts arī materiālu krājums „Pedagogu profesionālās karjeras attīstības modelis”, kura 1.pielikumā ir piedāvāti metodiskie norādījumi pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanai. Vērtēšanai piedāvātie kvalitātes rādītāji un kritēriji ir paredzēti izmantošanai kā skolotāja pašvērtējumam, tā arī ārējam novērtējumam. Piedāvātie vērtēšanas kritēriji nodrošina skolotāja pieredzes novērtējumu atbilstoši kvalitatīvas pedagoģiskās darbības nosacījumiem un dod iespēju apzināt piedāvātās tālākizglītības iespēju izmantošanas nepieciešamību. Taču piedāvātais vērtējuma punktos ietvertais saturs ir noderīgs administratīviem pasākumiem, skolotāja kvalifikācijas noteikšanai, skolotāju motivējot ar atbilstošu atalgojumu. Materiālās motivācijas iespējas var būt nepastāvīgas. Līdz ar to nepieciešams pašvērtējuma saturs, kas veicina skolotāja vajadzības, apmierinātību un gandarījumu citā, materiālo atalgojumu kompensējošā, veidā.

Pētījuma problēma sevī ietver topošo skolotāju karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma saturisko un procesuālo nosacījumu apzināšanu, kas pamatojas vairākās neatrisinātās pretrunās:

- vērtēšana augstskolā ir orientēta uz profesionālo kompetenču apzināšanu, taču topošie skolotāji profesionālā sagatavošanas procesā netiek rosināti uz karjeras iespēju apzināšanu plašākā kontekstā (mainīgie sociālekonomiskie apstākļi, konkrēta vide);
- topošo skolotāju sagatavošana orientē uz statistisku mērķi – skolotāja kompetence, kas atbilst profesijas standartam un tiek konstatēta pārbaudījumos ar docētāja

novērtējumu, taču karjeras mērķtiecīga pašvadība prasa regulāru pašvērtējumu, kas orientēts uz esošo sasniegumu un tālāko vajadzību apzināšanu;

- skolotāji un topošie skolotāji vērtēšanā tiek rosināti orientēties uz citu vajadzībām (sabiedrības, skolēnu u.tml.), savukārt, veiksmīgai karjerai raksturīga zināma gandarījuma izjūta visās, arī personiskās dzīves, jomās;
- vērtēšanas saturs un organizācija augstskolā orientēta uz jauniešu attīstības vajadzībām, taču augstskolā šobrīd studē studenti, kuri ir attiecināmi uz dažādiem, arī pieaugušo vecumposmiem, kā arī ar jau iegūtu citu profesionālo izglītību un dažādu profesionālā darba pieredzi, kas vairs neatbilst līdzšinējām, uz jauniešu personības attīstības vajadzībām pamatotām, vērtēšanas pieejām.

Līdz ar to nozīmīga kļūst karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācija. Problēmas būtības analīze nosaka **pētījuma aktualitāti**, kas pozicionējas vairākos aspektos:

1) sociālekonomiskais aspekts, kas nosaka nepieciešamību izstrādāt karjeru veicinošu pašvērtējuma modeli;

2) institucionālais aspekts, kas apzināti aktīvā studiju darbībā nosaka nepieciešamību nodrošināt studentu intersubjektīvi mijiedarbībā ar pedagogu, tādējādi nodrošinot studiju satura un organizācijas attīstības dinamiku;

3) pedagoģiskais aspekts, kas paredz noteikt pedagoģiskā pašvērtējuma un skolotāja karjeras mījsakarības, nodrošinot karjeru veicinošu pedagoģisko likumsakarību definēšanu.

Apzinātās pretrunas un pētījuma aktualitāte noteica **promocijas darba temata** izvēli: **Pedagoģiskais pašvērtējums topošā skolotāja karjeras attīstībā.**

Pētījuma objekts. Topošo skolotāju karjeras attīstība.

Pētījuma priekšmets. Skolotāja karjeru veicinošs pedagoģiskais pašvērtējums.

Pētījuma mērķis. Izstrādāt zinātniski pamatotu topošo skolotāju karjeru veicinošu pašvērtējuma organizācijas didaktisko modeli.

Pētījuma jautājumi:

1. Kāds ir skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa teorētiskais un metodoloģiskais pamats?
2. Kādas mījsakarības pastāv starp pašvērtējuma paradumiem un skolotāja karjeras iezīmēm?
3. Kuri karjeru ietekmējošie faktori ir ietverami pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa izveidē?
4. Kāds pašvērtējuma saturs un tā organizācija ir atbilstoša dažādos skolotāja karjeras attīstības posmos?

Atbilstoši pētījuma mērķim un jautājumiem formulēti šādi **uzdevumi** -

Teorētiskā pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorētiskos avotus par karjeras būtību un to ietekmējošiem faktoriem.
2. Raksturot skolotāju karjeras iezīmes un izpētīt to veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas nosacījumus.
3. Formulēt pētījuma hipotēzi.

Karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma izpētes empīriskā pētījuma uzdevumi:

1. Noskaidrot topošo skolotāju izpratni par skolotāja karjeru un tās izpausmēm.
2. Izpētīt un izanalizēt topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošās iezīmes.
3. Izpētīt un izanalizēt topošo skolotāju un skolotāju karjeru ietekmējošo faktoru un karjeras iezīmju mījsakarības.
4. Integrējot teorētisko atziņu un pētījumā gūto datu analīzes rezultātus, izstrādāt zinātniski pamatotu topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas didaktisko modeli.

Pētījuma metodoloģisko un teorētisko pamatu veido:

- eksistenciālisma (Сартр, 1989; Бердяев, 1990; Ясперс, 1991), dzīves mākslas filozofijas (Šmids, 2001) un socioloģijas (Бауман, 2005; Lash, 2002; Федотова, 2006) atziņas par pašorganizētas dzīves nepieciešamību un pašvērtējuma nozīmību tajā;
- karjeras teoriju pārstāvju karjeras jēdziena definējumu analīze (Ertelts, Šulcs, 2008; Wolfe, Kolb, 1980; Patton, McMahon, 1997; Derr, Laurent, 1989; Callanan, 2003; Llewellyn, 2002; Sharf, 2002; Boerlijst, 2001 u.c.);
- personāla vadības teoriju karjeras izpratne (Кибанов, 2007; Forands, 2001.) un sociālās pedagoģijas karjeras definējums (Garleja, 2006.);
- karjeras teorijas (personības un vides tipu teorija (Holland, 1985; 1997.), profesionālās Es- koncepcijas jeb karjeras enkuru teorija (Schein, 1993), karjeras attīstības teorijas (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad & Herma, 1951; Super, 1957; Buller, 1965), sociāli kognitīvā karjeras teorija (Lent, Brown & Hackett, 1987) un to atsevišķo zinātnieku (Parsons, 1909; Hall, 1996; Ballout, 2007; Callanan, 2003; Savickas, Lent, 1994.), profesijas psiholoģijas (*психология профессий, психология труда*: Толочек, 2005; Зеер, 2006; Пряжников, Пряжникова, 2001; Романов, 1983; Кибанов, 2007) uzskati par karjeru ietekmējošiem faktoriem dažādos dzīves posmos;
- akmeoloģijas (Вишнякова, 1998; Степанова, 2000) pētījumi par profesionālās izaugsmes nosacījumiem un rādītājiem;

- pedagoģijas pētījumi par skolotāja profesionālo kompetenci (Сергеев, Сериков, 2012; Rauhvargers, 2008; Špona, 2006; Garleja, 2006; Parkay, 2006; Букреева, 2005; Jones, 2003; Long, Riegle, 2002; Žogla, 2001; Мижериков, Ермоленко, 2002; Шишов, Агапов, 2001; Beļickis, 1999; Stabiņš, 1999; Симонов, 1995; Митина, 1990);
- pedagoģijā piedāvātās pašvērtējuma kā pedagoģijas kategorijas analīze (Žogla, 2001; Prets, 2000; Hahele, 2004);
- andragoģijas (Knowles, 1980; Knowles, Holton & Swanson, 2005; Lieģeniece, 2005; Змеёв, 2003; Степанова, 2000 u.c.) pamatojums pašvērtējuma nozīmībai pieaugušo mācību procesā.
- atziņas par pedagoģijas pētnieciskā procesa metodoloģiju un organizāciju (Lasmanis, 2002; Kropļis, Raščevska, 2004; Kristapsone, 2008; Mārtinsone, 2011 u.c.).

Pētījumā izmantotās metodes:

1. Teorētiskās:

- zinātniskās literatūras filozofijā, psiholoģijā un pedagoģijā analīze;
- pētījumam saistošu dokumentu analīze.

2. Empīriskās:

- datu ieguves metodes:
 - aptaujas (rakstiskas),
 - fokusgrupu diskusija;
- datu apstrādes metodes, izmantojot datu statistiskās apstrādes un analīzes paketi SPSS PASW Statistics 18:
 - Kronbaha alfa tests (*Cronbach's Alpha test*),
 - aprakstošā statistika (*Descriptive statistics*),
 - Kolmogorova - Smirnova tests,
 - Vilkoksona tests (*Wilcoxon*),
 - Spīrmena rangu korelācijas tests (*Spearman's rho*),
 - faktoru analīzes (*Factor Analysis*) metode,
 - datu grafiska attēlošana;
- kvalitatīvo datu kontentanalīze.

Pētījuma bāze: Pētījuma ietvaros organizētajās aptaujās piedalījās: 410 Latvijas vispārizglītojošo skolu skolotāji; 215 skolotāju izglītības programmu studenti; fokusgrupas diskusijās piedalījās 24 topošie skolotāji.

Pētījuma gaitā noteiktas **pētījuma robežas**:

1. Jēdziens *skolotājs* promocijas darbā traktēts plaši, kā „mācību procesa organizēšanai sagatavots speciālists” (Žogla, 2001), neņemot vērā skolotāju profesionālās darbības specifiskās atšķirības, bet gan to kopējās iezīmes. Jēdziens *topošie skolotāji* promocijas darbā traktēts kā augstskolu studenti, kas studē skolotāju profesionālās izglītības programmās.
2. Topošo skolotāju karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma izpētes bāze ir RPIVA un LiepU studenti. Tādējādi pētījuma rezultāti nav uzskatāmi par reprezentatīviem attiecībā uz visiem valsts skolotāju programmās studējošiem. Taču pētījuma rezultātu - izstrādāto pedagoga karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma didaktisko modeli - var izmantot par pamatu citu augstskolu skolotāju izglītības organizācijā.
3. Pētījuma bāzē ir ietverti vispārizglītojošo skolu skolotāji, tādējādi skolotāja karjeras definīcija nav attiecināma uz visu izglītības iestāžu pedagogiem. Skolotāja karjeras definīcija pamatota ar Latvijā veikta pētījuma rezultātiem, tie var būt atšķirīgi citu valstu kultūrvidē.

Pētījuma posmi:

Pirms doktorantūras posms (līdz 2007.augustam)- promocijas darba pētījuma tēmas noskaidrošana. Pētnieces pieredze gūta pedagoģiskajā darbā Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijā, līdzdalībā projektos:

- ESF Nacionālās programmas 3.2.7.1. „Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai izglītības sistēmā” projektā „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā”;
- ESF nacionālās programmas projekta „Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide” Nr.2006/0129/VPDI/ESF/PIAA/06/NP/3.2.5.1./0001/0001/0504 darba grupā „Pedagogu tālākizglītības satura un īstenošanas kvalitātes vērtēšanas sistēma”;
- RPIVA iekšējā grantu lietišķi eksperimentālā pētījuma projektā „Pedagoģijas studentu profesionālo izaugsmi un pašregulētu studiju procesu sekmējoša vērtēšana”.

Pētījuma pirmajā posmā (2007. septembris – 2008. jūlijs) ir veikta teorētiskā analīze, veikts darbības pētījums, kura laikā tika apzinātas pētījuma problēmas, atklātas studentu pašvērtējuma raksturīgās pazīmes, izvirzīta hipotēze, kā arī noteikti karjeru raksturojošie kritēriji un rādītāji.

Pētījuma otrajā posmā (2008.gada augusts – 2009.gada jūnijs) pētījuma dizaina un pētīšanas instrumenta (aptaujas anketas) izstrāde.

Pētījuma trešajā posmā (2009.gada jūlijs – 2011.gada decembris) Eiropas Sociālā fonda projekta „Doktora studiju attīstība Liepājas Universitātē” (vienošanās nr.2009/0127/1DP/1.1.2.1.2./09/IPIA/VIAA/018) ietvaros veikta datu ieguve un apstrāde ar statistiskajām metodēm, izmantojot datu statistiskās apstrādes un analīzes paketi SPSS PASW Statistics 18.

Pētījuma ceturtajā posmā (2012.gada janvāris – 2014.gada februāris) veikta datu analīze, rezultātu apkopojums, izstrādāts topošo skolotāju karjeru veicinošs pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis un veikts promocijas darba noformējums.

Pētījuma zinātniskā novitāte un teorētiskā nozīmība

1. Pirmo reizi Latvijas pedagoģijas zinātnes pētījumos definēts jēdziens *skolotāja karjera* un analizēta skolotāja karjeras un pedagoģiskā pašvērtējuma mījsakarība.
2. Izstrādāti teorētiski pamatoti, šķērsriezuma korelatīvā pētījumā un datu triangulācijā pārbaudīti topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa izveides nosacījumi.
3. Izskaidrota pretruna starp topošo skolotāju sagatavošanu, kas orientēta uz statistisku, profesijas standartam atbilstošu mērķi – skolotāja kompetence, un karjeras mērķtiecīgu pašvadību, kas prasa regulāru, uz esošiem sasniegumiem un tālāko karjeras vajadzību apzināšanu orientētu pašvērtējumu, virzītu uz personības pašrealizāciju.

Pētījuma praktiskā nozīmība

1. Promocijas darbā piedāvātā skolotāja karjeru ietekmējošo faktoru analīze atklāj Latvijas skolotāju karjeru veicinošos un kavējošos faktorus, nodrošinot empīriski praktisku pamatojumu katra ietekmējošā faktora tālākai izpētei.
2. Promocijas darba rezultātā tiek piedāvāts topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modelis, kas ir pārbaudāms radnieciskos teorētiskos pētījumos un rekomendējams praktiskam pielietojumam Latvijas augstskolu topošo skolotāju studiju programmās.
3. Izstrādātais pašvērtējuma organizācijas modelis ir izmantojams arī skolotāju tālākizglītībā un skolotāju pašvērtējuma organizācijā un karjeras plānošanā skolās.
4. Šķērsriezuma korelatīvā pētījumā un datu triangulācijā pārbaudītās karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modeļa katrs no komponentiem (karjeras

attīstības posmu raksturojums, karjeru veicinošā pašvērtējuma pamatprincipi, karjeru veicinoša pašvērtējuma saturiskie un procesuālie nosacījumi, karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas emocionālās vides nosacījumi) ir izmantojams tālākos pētījumos, kas katru no šiem komponentiem pēta padziļināti.

Promocijas darba struktūra

Pirmajā daļā, analizējot pašrealizāciju kā filozofisku fenomenu, pamatota pašvērtējuma nozīmība indivīda dzīves un karjeras attīstībā, kā arī izskaidrota pedagoģiskā pašvērtējuma izpratne, definēta skolotāja karjera un sistematizēti tās kritēriji un rādītāji.

Otrā daļa atspoguļo empīriskā pētījuma norisi un tās rezultātu aprakstu un analīzi. Pamatojoties uz empīriskā pētījuma rezultātiem, konstruēts un aprakstīts topošā skolotāja karjeru veicinošs pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis.

Pielikumā ievietota empīriskā pētījuma dokumentācija.

Promocijas darbam ir 142 lapaspuses, izveidota 31 tabula un 8 attēli, izmantots 171 teorētiskais avots.

Tēzes aizstāvēšanai:

1. Skolotāja karjera ir pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība atbilstoši personiskās pieredzes radītajām vajadzībām, tā izpaužas mērķtiecīgā profesionālās „Es - koncepcijas” realizēšanā, radošā profesionālajā darbībā, apmierinātībā ar skolotāja profesijas izvēli un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanā, kas nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanas, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā.
2. Topošā skolotāja karjeru veicina pedagoģiskais pašvērtējums, kura organizācijā tiek ievēroti konceptuāli nosacījumi, kas izpaužas vairāku principu realizācijā:
 - veseluma (holisma) princips prasa pašvērtējuma saturā ietvert visiem skolotāja profesionālās kompetences komponentiem (profesionāli saturiskais, profesionālās darbības, profesionāli komunikatīvais, profesionāli personiskais komponents) atbilstošus kritērijus;
 - konstruktīvisma principa ievērošanu nodrošina iespēja novērtēt savus sasniegumus, to ierobežojumus un apzināt tālākās darbības uzdevumus atbilstoši profesijas un personiskajām vajadzībām;
 - regularitātes princips – regulāra pedagoģiskā pašvērtējuma organizācija kā studiju priekšmetos, tā pedagoģiskajā praksē;

- pēctecības princips – pakāpeniska pašvērtējuma paradumu pilnveide; pakāpenība un pēctecība pašvērtējuma rezultātā pieņemto lēmumu izpildē.
3. Ja profesionālā Es - koncepcija pamatojas uz indivīda pašvērtējuma radītu izpratni par skolotāja profesijas izvēles atbilstību apzinātām personiskām vajadzībām, uz gandarījumu par pašvērtējumā konstatētiem karjeras sasniegumiem un to ieguves nosacījumiem veicinātu mērķtiecību, tas kļūst par skolotāja karjeras attīstību noteicošo faktoru. Latvijas kultūrvīdē skolotāja karjeras attīstību būtiski ietekmē orientācija uz sociālo novērtējumu, kas var kļūt kā par veicinošu, tā arī par kavējošu tās attīstības faktoru.

Pētījuma gaitā gūto atziņu un rezultātu publicēšana

- Referāts „A model for the organization of self-evaluation promoting the future teachers' career.” ATEE 36. starptautiskā zinātniskā konferencē *Teachers' Life-cycle from Initial Teacher Education to Experienced Professional*. Rīga, LU 2012.gada 24.-28.augusts.
- Referāts „Latvijas pedagogu karjeru ietekmējošie faktori” starptautiski zinātniskajā konferencē *Sabiedrība, integrācija, izglītība*. Rēzekne, RA 2011.gada 27.-28.maijs.
- Referāts „Self- Assessment as Factor of Promoting Students' Responsibility” starptautiski zinātniskajā konferencē *Education and Civil Society*. Liepāja, LiepU 06.09.2010.- 09.09.2010.
- Referāts „Social factors and their impact on educators career” starptautiski zinātniskajā konferencē *Sociālā pedagogija: izglītības un sociālās vides mijiedarbības sociāli pedagogiskais aspekts*. Liepāja, LiepU 2009.gada 4.decembris.
- Referāts „Valuation Contributory to self – esteem Habits in higher School pedagogical process” starptautiski zinātniskajā konferencē *Teacher Education in the XXI Century: Changes and Perspectives*. Šauļi, Lietuva, 2009.gada 20.novembris.
- Referāts „Significance of Creativity in Educators' Career Development” starptautiski zinātniskajā konferencē *Creative personality collection of scientific papers*. RPIVA, Rīga 06.11.2009.- 07.11.2009.
- Referāts „The Development of Self- awareness and Tolerance in ScHool Environment in the Context of Multinational Culture of Latvia”. starptautiski zinātniskajā konferencē *Issues of Multiculturalism and Multilingualism in Modern Education System*, Tartu University Narva College April 17.- 19., 2008.

- Referāts „Correlation of pedagogues’ self-evaluation and professional development” starptautiski zinātniskajā konferencē *Teachers Training in the 21st century: Changes and Perspectives*, Šauļu universitāte, 2007.23.novembris
- Referāts “Evaluation of student’s pedagogical practice” ATEE starptautiski zinātniskajā konferencē *Changing education in a changing society*, Klaipēdas Universitāte, 2007.g. 4.-5. maijs.
- Referāts „Self-evaluation in teacher’s education” starptautiski zinātniskajā konferencē *Teacher Training in the 21st Century: Changes and Perspectives*. Šauļu Universitāte, 2006.gada 27. oktobrī.

Zinātniskās publikācijas

1. **Lāce I, Miķelsone I.** (2012) *A Model for the Organization of Self-Evaluation Promoting the Future Teachers” Career // Teachers’ Life – cycle from Initial Teacher Education to Experienced Professional*, ATEE 2011 Annual Conference Proceedings, Published in 2012 by Association for Teacher Education in Europe, ATEE aisbl, Rue Hobbema 67, B, 1000 Brussels, Belgium p. 265 – 281, ISBN: 9789081563932
2. **Lāce I.** (2011) *Atbildību veicinošs studentu pašvērtējums*. Pedagoģija: teorija un prakse VI, Izglītība un pilsoniskā sabiedrība, Zinātnisko rakstu krājums, Liepāja, 412 -430 lpp. ISSN 1407-9143
3. **Lāce I.** (2011) *Latvijas pedagogu karjeru ietekmējošie faktori*. Sabiedrība, integrācija, izglītība, Starptautiski zinātniskās konferences materiāli, 1.daļa, Rēzekne, 139.-148.lpp. ISBN 978-9984- 44-064-4 ISSN 1691-5887
4. **Lāce I.** (2010) *Significance of pedagogical profile students’ self-assessments for personal Professional development*. Teacher Education, Nr.14(1), Šiauliai University, 77-86 p ISSN 1822-119X
5. **Lāce I.** (2010) *Pedagogu karjeru ietekmējošie sociālie faktori*. Sociālā pedagoģija: izglītības un sociālās vides mijiedarbības sociāli pedagoģiskais aspekts, II Zinātnisko rakstu krājums, LiePa, 154-166 lpp. ISBN 978-9984- 864 – 06 – 8
6. **Lāce I.** (2010) *Radošuma nozīme pedagoga karjeras attīstībā*. Radoša personība, VIII, RPIVA Kreativitātes zinātniskais institūts, 207-214 lpp. ISBN 978 - 9984 - 9965 - 2 – 3 ISSN 1407 – 6276
7. **Lāce I., Vociša R.** (2009) *Correlation of pedagogues’ self-evaluation and professional development*. Mokytojų rengimas xxi amžiuije: pokyčiai ir perspektyvos, vi, vii, Šiauliai University, p22-26, ISBN 978-9986-38-993-4

8. **Lāce I., Volāne E., Briška I.** (2007) *Self-evaluation in teacher's education.* Mokytoju rengimas xxi amžiui: pokyčiai ir perspektyvos.- VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla . 50-56 lpp
9. **Lāce I., Volāne E., Briška I.** (2007) *Evaluation of student's pedagogical practice*, Spring University. Changing education in a changing society. 325.-335.p

Origināli raksti interneta vietnē

- **Lāce I.** (2010) *Significance of pedagogical profile students' self-assessment for personal professional development.* Education research complete EBSCO <http://www.ebscohost.com>
- FN Thomson Reuters Web of Knowledge /VR 1.0/ PT B/AU Lace, I/ AF **Lace, Inguna** /GP Rezeknes Augstskola /TI *Factors Influencing the Careers of Latvian Teachers* /SO SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION, VOL I/ SE Sabiedrība Integrācija Izglītība-Society Integration Education/ CT International Scientific Conference on Society, Integration and Education /CY MAY 27-28, 2011 CL Rezekne, LATVIA /SN 1691-5887 /BN 978-9984-44-064-4 /PY 2011/ BP 138/ EP 148/UT WOS:000316708500013 /ER /PT S

Publikācijas citos izdevumos:

Līdzautore ES struktūrfondu nacionālā projekta Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide Nr.2006/0129/VPD1/ESF/PIAA/06/NP/3.2.5.1./0001/0001/0504 izstrādātajai rokasgrāmatai „Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide” un pedagogu profesionālās karjeras attīstības modeļa materiālu krājumam 2008.g.

1. SKOLOTĀJA KARJERU VEICINOŠA PEDAGOĢISKĀ PAŠVĒRTĒJUMA BŪTĪBA UN TĀ ORGANIZĀCIJAS TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

1.1. Pašvērtējuma nozīmības personības pilnveidē filozofiskais pamatojums

Idejas par sevis veidošanu, par subjektivitātes nozīmību, brīvību un neatkarību savas dzīves veidošanā īpaši aktuālas kļūst 20.gadsimta sākumā eksistenciālisma pārstāvju filozofiskajās atziņās. Nozīmīgu vietu eksistenciālismā aizņem nostādne par cilvēka brīvības problēmu, kas sevī ietver personības izvēli dažādās dzīves situācijās. Galvenā eksistenciālisma kategorija ir brīvība, kas reizē cilvēkā rada trauksmi par savu izvēļu ietekmi uz personisko likteni. Vienlaikus tiek uzsvērtā cilvēka neatkārtojamība, individuāli neatkārtojamie pārdzīvojumi. Eksistenciālisms atzīst cilvēka eksistences būtību un nozīmību, cilvēka absolūto brīvību. Tomēr ir jāatzīst, ka brīvība pati par sevi nenodrošina ne indivīda, ne sabiedrības kvalitatīvu attīstību. Kā norāda E.Fromms (*Fromm*), risinājums slēpjas ne brīvības kvantitātē, bet tās kvalitātē (Фромм, 1995). Nozīmīgi kļūst tas kā indivīds izmanto personisko brīvību, vai tās ietvaros ko dara personiskās pilnveides nodrošināšanā. „Tā kā vispirms dzīve ir virzība, tad galvenā dzīves problēma ir pārmaiņu problēma, personisko pārmaiņu un apkārtējo pārmaiņu.” (Бердяев, 1990, 308). Runa ir par brīvību, kas dod iespēju realizēt savu personību, noticēt sev un dzīvei kopumā un uzņemties atbildību par sevis veidošanu (Сартр, 1989; Бердяев, 1990; Фромм, 1995), pie tam runa ir ne tikai par sevis iepazīšanu un realizēšanos savu pašreizējo iespēju robežās, bet gan par savas nākotnes radīšanu: „Cilvēks vienkārši eksistē, un viņš ir ne tikai tāds, kādu sevi iedomājas, bet tāds, kāds viņš grib kļūt.” (Сартр, 1989). Saistībā ar sevis veidošanu N.Berdjajevs (*Бердяев*) jau 20.gadsimta sākumā lieto jēdzienu *radošums*, norādot, ka bieži radošumu attiecina tikai uz kultūru, tomēr radošuma jēdziens ir daudz plašāks. Seko apgalvojums par to, ka tikai radošums attaisno cilvēku: „... es neuzstādu jautājumu par radošuma attaisnošanu. Radošumam nav nepieciešams attaisnojums, tas attaisno cilvēku, tā ir antropodiceja.” (Бердяев, 1990, 195). Līdzīgu skatījumu varam konstatēt arī dzīves mākslas filozofijas (Šmids, 2001) atziņās, kur tiek norādīts uz savas dzīves kā mākslas veidošanu, tajā ietverot kā stingru, pamatotu, konstruktīvu plānu, tā arī emocionālu spontānu reakciju uz dažādām dzīves situācijām.

Tādejādi cilvēks kļūst atbildīgs par katru savu izvēli un pašveidošanos (Сартр, 1989; Бердяев, 1990; Яснєр, 1991). Kā virzītājspēks personības attīstībai tiek pamatotas cilvēka apzinātās pretrunas, kas veidojas starp personības brīvības un sabiedrības normām, kā arī pretrunas katra cilvēka personībā kā stimulē personības attīstībai (Бердяев, 1990). Līdz ar to

klūst nepieciešams izzināt sevi, lai apzinātu pastāvošās pretrunas un savas iespējas to novēršanā. Lai gan prasību pēc cilvēka izzināšanas var konstatēt jau antīko filozofu darbos, kad tā vairāk ir kā cilvēka vispār iepazīšana, tomēr eksistenciālisms īpaši uzsver individuālā, neatkarījamā subjekta, sevis paša iepazīšanu (Бердяев, 1990). Sevis izziņu eksistencialisti saista ar savas pagātnes un tagadnes analīzi, uz kā pamata tiek būvēta nākotne, atzīstot to, ka uz pašanalīzi balstīta nākotnes prognoze vienmēr ir stimulējošai (Яспер, 1991; Каптр, 1989). „Prognoze nekad nemēdz būt neitrāla. Pareiza vai nepareiza prognozējošā analīze neizbēgami rada stimulu darbībai.” (Яспер, 1991, 163). K.Jaspers (*Яспер*) norāda, ka nākotne slēpjas pagātnē, un tagadnē „... mēs redzam un piedomājam to (*nākotni*) reālajās iespējās. Pēc būtības, mūsu pasaules skatījuma pamatā vienmēr ir nākotnes apzināšana” (Яспер, 1991, 142). Vēl vairāk – Ž.Sartrs (*Каптр*) raksta: „Īstenība būs tāda, kādu to noteiks pats cilvēks. ... Vispirms man ir jāpieņem lēmums, bet pēc tam jādarbojas, vadoties pēc vecas formulas: Nav vajadzības cerēt, lai kaut ko uzsāktu” (Каптр, 1989). Ž.Sartrs aicina uz reālu darbību atbilstoši savām iecerēm, pretstatā sapņošanai vai palīdzības gaidīšanai no kādiem augstākiem spēkiem, likteņa vai tamlīdzīgi, vienlaikus arī norādot uz nepieciešamību izvērtēt reālās iespējas un veikt tās darbības, kas patiesi atbilst indivīda pieredzei, dzīves apstākļiem utt. Tas gan nenozīmē apstākļu vainošanu savu iespēju neizmantošanā. Ž.Sartrs vairākkārt uzsver: cilvēks veido pats sevi. Eksistenciālisms skata cilvēku kā subjektu, pretstatot to skatījumam „cilvēks kā priekšmets”. Tomēr tas nenoliedz arī citu cilvēku ietekmi uz personības pašveidošanos un dzīves ceļa izvēli. Tā Ž.Sartrs raksta: „Lai iegūtu kaut kādu patiesību par sevi, man ir jāiziet caur citu redzējumu. Cits ir nepieciešams manai eksistencei, tieši tā arī kā sevis iepazīšanai.... Tādā veidā atklājas vesela pasaule, kuru mēs saucam par intersubjektivitāti. Šajā pasaulē cilvēks arī lemj, kas ir viņš un kas ir citi.” (Каптр, 1989).

Tomēr nākotnes apzināšana, plānošana, savas neatkarīgās dzīves organizācija nav viegla situācijā, kurā vienlaikus ar brīvības piedāvājumu un absolūti brīvās gribas atzīšanu cilvēki, zaudējot normas, vispārpieņemtas pamatvērtības, kļūst nepasargāti, vientuļi. „Cilvēks ir iemests pasaulē. Viņš ir viens. Eksistencialistu izpratnē, tas nozīmē, ka viņš ir nolemts brīvībai, ko viņam nespēj atņemt pat važas un cietums. Šī brīvība, pirmkārt, izteic tādu apziņas situāciju, kad kļuvis skaidrs, ka principiāli zudušas visas par absolūtām uzskatītās normas un vērtības. Cilvēka priekšā paveras draudošs tukšums, „nekas”. Viņam ir jārada sava pasaule. Būt brīvam nozīmē radīt.” (Kūle, Kūlis, 1998, 409). Pēc Ž.Sartra uzskatiem, brīvība ir cilvēka eksistences fundamentāls fakts. Cilvēks ir nolemts brīvībai, jeb, kā apgalvo Ž.Sartrs, pamests brīvībā. Šo atziņu, analizējot kapitalistiskās sabiedrības ietekmē veidojušos cilvēku, detalizēti apraksta Ē.Fromms, kurš nonāk līdz konstatējumiem, ka „attīstība notiek divos virzienos: viņš kļūst aizvien neatkarīgāks, pašpārliecinātāks, kritiskāks, bet arī aizvien

vientuļāks, izolētāks un iebiedētāks. Brīvības problēmas izpratne prasa spēju redzēt abas šī procesa puses; aplūkojot vienu, neaizmirst par otru” (Фромм, 1995). Cilvēks nevar izbēgt no brīvas izvēles, atteikšanās no izvēles arī ir izvēle, arī atteikšanās no rīcības ir rīcība.

Eksistenciālismā rodam pamatojumu sevis veidošanai ne tikai kā šauri egoistiskai, uz pašlabumu orientētai darbībai, bet pamatojumu sabiedrības ieinteresētībai katra indivīda brīvā izaugsmē. Sevis veidošanas procesā cilvēks reizē rāda un rada cilvēciskās vērtības, tā kā izvēle vienmēr demonstrē vērtības. Savukārt, tas, kas patiesi ir labums indivīdam, reizē ir labums sabiedrībai (Captr, 1989), savu vajadzību apzināšana, sevis mīlēšana nodrošina spēju mīlēt arī citus (Фромм, 1995). Savas dzīves un tās ietvaros arī karjeras prioritāra apzināšanās un realizācija jebkurā gadījumā izraisa kvalitatīvas izmaiņas arī apkārtējo cilvēku iespējās. „Tā kā vispirms dzīve ir virzība, tad galvenā dzīves problēma ir pārmaiņu problēma, personisko pārmaiņu un apkārtējo pārmaiņu.” (Бердяев, 1990, 308). Arī paša dzīves veidošanā, kas balstās uz brīvu izvēli, nenoliedzama ir citu cilvēku ietekme, kur padomu izmantošana nav uzskatāma par personiskās brīvības ierobežojumu. Izvēloties padomdevēju, patiesībā cilvēks jau ir izdarījis noteiktu izvēli, tāpēc izvēlas to padomdevēju, kura atbildes, padomus jau paredz iepriekš (Captr, 1989).

Apkārtējo cilvēku ietekme atspoguļojas arī pašvērtējumā. Runājot par cilvēka subjekta būtību un saistot to ar humānismu, Ž.Sartrs uzsver, ka tas nenozīmē „gremdēšanos pašam sevī”, bet cilvēks var sevi realizēt, ja meklē mērķus ārpus sevis, lai notiktu kāda konkrēta pašveidošanās. Savas dzīves veidošana iesākas ar sevis izzināšanu un novērtēšanu, turpinās plānošanā un atbilstošā rīcībā (Captr, 1989; Ясперс, 1991). Pieņemot indivīda un sabiedrības attīstības intersubjektivitāti, kur, no vienas puses, sabiedrības attīstība var kā negatīvi, tā pozitīvi ietekmēt indivīdu attīstību, no otras puses, sabiedrība veidojas indivīdu vajadzību, vērtību un darbības rezultātā (Фромм, 1995), varam secināt, ka 21. gadsimtā ir veidojies cilvēks, kas ir stimulēts meklēt savu „Es”, paust savas domas, atbildīgi organizēt savu dzīvi un karjeru. Vienlaikus 21.gadsimta individualizētajā sabiedrībā straujo, bieži neprognozējamo pārmaiņu apstākļos parādās cilvēka dzīvi un (tās ietvaros) karjeru apdraudošas tendences.

Z.Baumans (*Bauman*), raksturojot individualizētu sabiedrību, akcentē trīs raksturīgākās iezīmes:

- cilvēki zaudē kontroli pār sociālajiem procesiem;
- neaizsargātība pārmaiņās, kuras indivīds nevar kontrolēt;
- cilvēku nespēja plānot un izvirzīt ilgtermiņa mērķus, dzīves stratēģijas, kā rezultātā tās tiek aizstātas ar ne tik nozīmīgiem rezultātiem (Бауман, 2005).

20.gadsimta beigās globalizācijas ietekmē ir veidojies indivīds, kurš savās refleksijās balstās nevis uz strukturētām vērtībām, bet uz procesiem, kurš nav saistīts ar pagātni un tās vērtībām, bet šodienas situācijām, viņa izvēle nav lineāra, bet situatīva (Lash, 2002; Байман, 2005; Федотова, 2006). Drošības izjūta ir cieši saistāma ar zināmu dzīves sakārtotību. Skaidri apzinot savus tuvākos un tālākos plānus, iespējamās šķēršļus un problēmas, to pārvarēšanas iespējas, cilvēkam rodas izjūta, ka viņš kontrolē savu dzīvi. Analizējot Z.Freida uzskatus par cilvēka brīvības un vajadzības pēc sakārtotības dzīvē pretrunām, Z.Baumans uzsver abas šīs cilvēciskās vajadzības. Ja cilvēks pakļaujas vajadzībai pēc absolūtās brīvības, tad neizbēgami izjūt diskomfortu no dzīves nesakārtotības un līdz ar to arī nedrošības. Līdzīgi arī, dzīvojot strikti pēc pašnoteikta stingra plāna un pakļaujoties normām un noteikumiem, nākas ziedot brīvību un atteikties no impulsīvas, uz iegribām balstītas rīcības. „Cilvēkiem ir nepieciešama kā brīvība, tā arī drošība, un vienas vai otras ziedošana izraisa ciešanas” (Байман, 2005,52). Šodien mēs dzīvojam situācijā, kurā ir nodrošināta personiskā brīvība, bet tā ir saistīta ar risku, nedrošību. Katra izvēle liek uzņemties personisku atbildību par savu karjeru un dzīvi kopumā. Z.Baumans, raksturojot mūslaiku situāciju, uzsver nedrošību, ar kādu ir jāsaskaras ikkatram indivīdam: „Pie kam tāda izvēle realizējas nedrošībā par to, ka izvēlētais ceļš vedīs pie gaidītajiem rezultātiem, ka šodienas zaudējumi pārvērtīsies par nākotnes ieguvumiem, ka kādu variantu noraidīšana, kuri šķiet nevēlami, neslēpj sevī sāpīgus zaudējumus. Nav skaidrs, kuram un kam var ticēt, tā kā nav redzams, kas kontrolē lietu vispārējo norisi, - nekas nevar garantēt, ka viss noritēs gaidāmajā virzienā. Dzīve nedrošības apstākļos – tā ir dzīve riska apstākļos, un cilvēks, kas pieņem lēmumu, ir spiests pats maksāt par risku, uz kuru tas iet.” (Байман, 2005,56). Daudz drošāk cilvēks jūtas, veicot rutīnas, tradicionālas darbības, kas rada drošības izjūtu. Tomēr neriskējot (kas reizē nav droši), nepārvarot pretrunas, problēmas, nenotiek arī attīstība. Savas dzīves un karjeras radoša virzība prasa gatavību riskēt, tā ir kļuvusi par mūslaiku sabiedrības indivīda nepieciešamību (Koķe, 2006). Gatavība riskēt lielā mērā saistāma ar cilvēka pašpārliecinātību. „Kad valda nedrošība, nākotnes plāni kļūst īslaicīgi un nenoturīgi. Jo vājāka ir cilvēka kontrole pār tagadni, jo mazāk plānu viņš izvirza nākotnei – paši laika sprīži, kas tiek saukti par „nākotni”, kļūst aizvien īsāki, bet dzīve kopumā tiek sadalīta epizodēs, kas tiek aplūkotas viena aiz otras” (Байман, 2005, 143). Līdz ar to cilvēks vairs nesaskata savus dzīves mērķus, dzīves modeli kopumā, kas, savukārt, rada nedrošību, nepārliecinātību par sevi, ko īpaši ietekmē izvirzītā prasība pēc konkurētspējas un visiem „atvērtā” dzīšanās pēc maksimāla labuma kā galvenais (ja ne pat vienīgais) kritērijs, kas nosaka izvēli starp vajadzīgo un nevajadzīgo, pareizo un nepareizo rīcību.” (Байман, 2005,201). Nepārliecinātība par savām iespējām, mazvērtības izjūta īpaši destruktīvi ietekmē indivīda dzīves kvalitāti situācijā, kurā arī sabiedrība neuzņemas rūpes par cilvēku. Mūsu

valstī sociālpolitiskās dzīves vēsture daļai cilvēku ir radījusi prasību pēc tā, lai valsts, sabiedrība parūpētos par viņu dzīvi, kas nereti audzināšanas rezultātā tiek pārmantota arī nākamajās paaudzēs. Tomēr šī cilvēciskā prasība vairs netiek apmierināta, „sabiedrība vairs negarantē un pat nesola kolektīvus līdzekļus individuālo neveiksmju novēršanai. Cilvēkiem tiek piedāvāta (drīzāk, pat uzspiesta) brīvība, bet tās cena ir nedrošība” (Бауман, 2005, 201.). Lai cilvēks sāktu savu dzīvi plānot un vadīt, vispirms ir jātiek galā ar nedrošību, nepārliciecinātību par sevi un savām vērtībām, pretējā gadījumā, to saglabājot, notiek dzīvošana no epizodes uz epizodi, konkrētā brīža problēmu risināšana, kas rada atkal jaunas problēmas un jaunu nedrošību (Бауман, 2005). Sevis iepazīšanu varam pieņemt kā vienu no būtiskākajiem nosacījumiem situācijā, kurā veidojas pretruna starp cilvēka vajadzību pēc drošības, ko nodrošina pakļaušanās normām, citu (sabiedrības, valsts) radītām normām, noteiktam cilvēka dzīves ceļam, un indivīda vajadzību pēc brīvības, kas sevī ietver pašorganizētu dzīvi (Сартр, 1989; Бердяев, 1990; Фромм, 1995; Бауман, 2005), pretējā gadījumā cilvēks, kurš visādā veidā ir centies kļūt brīvs un atbrīvoties no dažāda veida apspiestības (vecāku, skolotāju, valsts, priekšnieku u.tml.), sastopas ar šķēršļiem, ko rada ne tik daudz ārējie apstākļi, cik individuāli faktori, kas bloķē indivīda veiksmīgu pašrealizēšanos. Tādējādi aktuāls kļūst jautājums par tādu brīvību, kas dod iespēju realizēt savu personību, noticēt sev un dzīvei vispār (Фромм, 1995). Ē. Fromms, analizējot indivīda un sabiedrības intersubjektivitāti, lieto jēdzienus: *statistiskā adaptācija* un *dinamiskā adaptācija*. Ja statistiskā adaptācija neizbēgami ved pie personības brīvības un individuālās neatkarības nolieguma, tad dinamiskā adaptācija sevī ietver sabiedrības ietekmes izmantošanu personiskajā izaugsmē, savas dzīves veidošanā.

21.gadsimta vācu filozofa V.Šmida (*Schmid*) piedāvātajā „dzīves mākslas” filozofijā apvienota pašorganizēta dzīve pēc noteikta plāna ar mākslai raksturīgo spontanitāti. „...dzīves mākslas subjektam izvirzās fundamentāls jautājums: Kā es varu vadīt savu dzīvi? Tā ir forma, kas dzīves mākslā ieņem ētikas pamatjautājuma (Kas man ir jādara?) vietu.” (Šmids, 2001, 22). V.Šmids lieto jēdzienu – reflektētā dzīves māksla. „Par dzīves mākslu praktizējošo var teikt, ka viņš veido papildītu dzīvi, tieši ar to viņš izceļas. Viņš ir pamatīgāks, fundamentālāks, jo reflektē par sevi un savu dzīvi un mēģina izprast dzīves „pamatus”. Iespējams, ka viņš redz tālāk par citiem, jo dzīvo daudz plašākā gūto un iespējamo pieredžu daudzveidības horizontā, - dzīvo kaislīgi un apskaidroti” (Šmids, 2001, 26). Tieši V.Šmida piedāvājums var kalpot kā turpinājums Z.Baumana mūsdienu problēmu apskatam. Tā ir atbilde bezizejai. „Kaut arī audzināšana iesākumā ir vērsta uz heteronomu, sabiedriski pielāgotu ieradumu iestrādi, brīvā sabiedrībā tomēr vēlams ieradumu izstrādes darbu sukcesīvi padarīt par autonomu, lai indivīdi spētu novērtēt pastāvošos ieradumus un paši likt lietā

jaunos ieradumus.” (Šmids, 2001, 29-30). Sadarbībā ar jauniešiem un pieaugušajiem ir iespēja sākotnēji veicināt vispirms pašvērtējuma paraduma veidošanos, balstoties uz piedāvātajiem vērtējuma kritērijiem, pakāpeniski rosināt uz selektīvu to izvēli, kā arī saglabājot pašvērtējuma paradumu kā tādu, veicināt individuāli vispiemērotāko pašvērtējuma metožu un formu izvēli. „Nostiprinātie ieradumi katrā ziņā ir vara, ne velti tāpēc tiek runāts par ieradumu varu”. (Šmids, 2001, 31). Tomēr pedagoģiskās darbības ietekmē nedrīkstam indivīdu pilnībā pakļaut „ieradumu varai”. Kā raksta V.Šmids: „...tikai ierobežotu dzīves vadīšanas daļu uzticēt ieradumiem, lai saglabātu brīvu telpu citādam, neierastajam un neierastā uztveršanai.” (Šmids, 2001, 32).

Šodienas skatījumā, reizē domājot par skolotāja ļoti intensīvo, nepārtrauktām problēmu risināšanām bagāto dzīvi un mūsdienu sabiedrības daudz izvirzītajām prasībām, vērā ņemama arī V.Šmida ideja par sukcesijas principa ievērošanu ideju realizēšanā. Sukcesijas princips tēlaini tiek salīdzināts ar smilšu pulksteni, kur smilšu graudiņi pakāpeniski rit viens aiz otra. Tieši tāpat V.Šmids iesaka īstenot idejas – citu pēc citas: „...mēģinājums pārāk daudz iespēju realizēt vienlaikus rada fenomenu „stress”. Tāda ir daudz nodarbinātā subjekta ikdiena: viņš neprot dzīvot, jo neprot izmantot laiku.” (Šmids, 2001, 60). Svarīgi kļūst apgūt laika plānošanas mākslu, vienlaikus arī sevis izvērtēšanas procesā apzināt katra laika perioda prioritātes. Tomēr tikai pēc analīzes un plāna organizēta un vadīta dzīve nebūtu saucama par mākslu, tādēļ V.Šmids atgādina arī par atvērtību jaunajam, negaidītajam: „Nereti nejaušība atsedz apslēptas iespējas, kas citādi nebūtu atklājamas, un nodrošina nodomu labāk par plānojumu, kas nevēlas nerēķināties ar nejaušību.” (Šmids, 2001, 70).

Analizētajās filozofiskajās atziņās tiek akcentēta personības brīvības vērtība, tajā pašā laikā ir norādes uz draudiem cilvēka un sabiedrības attīstībai absolūtās brīvības apstākļos (Sk. 1.tabulu).

1.tabula

Brīvas personības riski un drošas nākotnes rīcības nosacījumi (Autores izstrādāta)

Problēmas raksturojums	Ieteikumi risinājumiem	Filozofiskais virziens/teorija	Autori
Brīvība rada nedrošību, risku zaudēt pamatvērtības, vienlaikus izvirza prasību pēc atbildīgas paša dzīves veidošanas.	Sevis izziņa kā pamats personības attīstībai un savas dzīves veidošanai. Sevis izziņai ir jābalstās uz pagātnes pieredzes analīzi, tagadnes iespēju novērtēšanu un nākotnes plānošanu, tādējādi, nodrošinot pašpārliecinātību un gatavību radošai savas dzīves veidošanai. Pašanalīzē liela nozīmība ir intersubjektivitātei.	eksistenciālisms	N.Berdjajevs (1990); Ž.Sartrs (1998); K.Jaspers (1991)
Pretruna starp brīvību un atkarības radītu drošību, līdzīgi kā pretruna starp egoismu un altruismu, kļūst	Dinamiskā adaptācija, kurā apzinot savu vērtību un iespējas, tiek izmantotas un pieņemtas sabiedrības radītās normas un vērtības. Pieņemta atziņa, ka cilvēkam,		Ē.Fromms (1995)

bīstama, ja tiek pieņemta tikai viena no tām.	kurš mīl sevi, pietiks mīlestības arī pret citiem.		
Cilvēki 21.gs.zaudē kontroli pār sociālajiem procesiem, neaizsargātība pārmaiņās, kuras viņi nevar kontrolēt, un cilvēku nespēja plānot un izvirzīt ilgtermiņa mērķus, dzīves stratēģijas, kā rezultātā tās tiek aizstātas ar ne tik nozīmīgiem rezultātiem.	Savas dzīves plānošana, kas balstās uz izpratni par savām vērtībām, pagātnes pieredzi un šodienas situācijas izvērtēšanu, tādējādi nodrošinot pašpārliecinātību nākotnes plānošanā.	Socioloģija	Z.Baumans (2005); S.Lešs (2002); V.Fedotova (2006)
Sabiedrība neuzņemas atbildību par indivīda dzīves veidošanos. Savas dzīves kā mākslas radīšana kļūst par katra cilvēka dzīves laimes nosacījumu.	Atbildība par savas dzīves veidošanu. Refleksijas par savu dzīvi, sevi. Pašanalīzes ieradumi, ko sasniedz ar regulāriem vingrinājumiem. Vienlaikus ieradumu izstrādes darbu sukcesīvi padarot par autonomu.	„Dzīves mākslas” filozofija	V.Šmids (2001)

Brīvība attieksmē pret savu dzīvi, kas nav vienotībā ar atbildību par tās tagadni un nākotni, kas nav pamatota skaidri apzinātās un pieņemtās vērtībās, rada haosu kā personiskajā dzīvē, tā arī šādu indivīdu veidotā sabiedrībā. Sašaurinot šo apgalvojumu attiecībā uz skolotāju un viņa mikrovidi, mēs varam teikt, ka atbildība par savu dzīvi (karjeru) un apzinātu vērtību realizēšanu tajā veicinās arī sakārtotību un attīstību pedagoģiskajā vidē. Tādējādi, skolotāja karjera nav tikai uz indivīdu attiecināms process.

Pamatojoties uz iepriekš veikto atziņu analīzi var secināt, ka indivīda dzīves veiksmīgā veidošanā nozīmīgs ir regulārs pašvērtējums, kas balstās uz pagātnes pieredzes analīzi, tagadnes vajadzību, problēmu, iespēju apzināšanu un sevis novērtēšanu situācijā, kā arī prognozējošs pašvērtējums nākotnes plānu izstrādē un tālākā realizācijā.

1.2. Pedagoģiskā pašvērtējuma jēdziena analīze

Pedagoģijā laiku pa laikam notiek diskusija par to, vai ir lietojams jēdziens *pašvērtējums* vai *pašnovērtējums*. Detalizētu jēdzienu *pašvērtējums* un *pašnovērtējums* skaidrojumu, kā arī to atšķirīgo izpratni pedagoģijā un psiholoģijā piedāvā R. Hahele (2006). Tiek norādīts, ka pašvērtējuma jēdzienu lieto psiholoģijā, jo tas ir emocionāls pārdzīvojums, rezultāts, kuru indivīds iegūst, vācot un apkopojot informāciju par sevi, bet pašnovērtējums ir pedagoģijas zinātnes kategorija. Autore to pamato ar atziņu, ka novērtēšana ir process, kurā pēc saviem vērtēšanas kritērijiem indivīds novērtē savas intelektuālās un praktiskās darbības progresu un tiek iegūts pašnovērtējums. Precīzs savas darbības pašnovērtējums rodas (pašnovērtēšanas) procesā, kurā tiek sīki analizēta un apkopota informācija par savu darbību (Hahele, 2006). Lai gan jēdzieni *pašvērtējums* un *pašnovērtējums* zinātnieces skatījumā ir nodalāmi, tomēr autore izmanto integratīvu pieeju, pedagoģiskajā procesā organizēto *pašnovērtēšanu* pamatojot ar psiholoģijas zinātnieku atziņām. Savukārt, E.Krastiņa un

A.Pipere (2004) lieto jēdzienu – *pašizvērtēšana*. I. Žogla (2001) apmulsumu pedagoģisko jēdzienu lietošanā skaidro ar to, ka Latvijas zinātnieki savus pētījumus pamato gan Eiropas pedagoģiskās domas (didaktika), gan angloameriskās pieejās (pedagoģiskā psiholoģija). Nepieciešamību savienot psiholoģiju un pedagoģisko praksi, integrējot psiholoģijas jēdzienus mācīšanas stratēģijās, atzīst kā pedagoģijas, tā psiholoģijas zinātnieki (Žogla, 2001; Plotnieks, 1998).

Tā kā jēdzienā *pašvērtējums* dominē intelektuālais komponents – domāšana (Plotnieks, 1998), tad pašvērtējuma pētniecībā iespējams nodalīt pedagoģisko aspektu.

Latviešu literārās valodas vārdnīcā jēdziens *pašvērtējums* tiek skaidrots kā sevis, savu spēju, rīcības, darbības u.tml. vērtējums, savukārt, *pašnovērtējums* - kā sevis novērtējums, kas apliecina paveiktu darbību. Ietverot pašvērtēšanas saturā karjeru veicinošus kritērijus, nepieciešams izvērtēt ne tikai sasniegto studiju rezultātu kā zināšanas un prasmes, bet arī daudz plašāku informāciju par savas personības izaugsmi. Atšķirība šo jēdzienu būtībā ir tā, ka pašnovērtējums ir vērtēšanas darbības rezultāts, kas orientēts uz jau pabeigtu darbību, laika periodu u.tml., savukārt, pašvērtējums sevī ietver arī paša procesa izvērtēšanu, analīzi. Tādējādi var uzskatīt, ka nav pamatota mākslīga pedagoģijā un psiholoģijā lietoto jēdzienu norobežošana. Abi šie jēdzieni lietojami kā psiholoģijā, tā pedagoģijā, katrai zinātnei pētot atbilstošos mehānismus pašvērtējuma ietekmei. Psiholoģijā tiek lietoti arī jēdzieni *vispārīgais pašvērtējums*, kas „veidojas no atsevišķiem situatīviem tēliem, satur vispārīgas raksturīgas īpašības un priekšstatus par savu būtību un sabiedrisko vērtību” (Mārtinsone, 1998, 29), un *atsevišķais pašvērtējums*, ko „var aplūkot no dažādiem aspektiem, jo cilvēka priekšstats par sevi ir ļoti daudzveidīgs.” (Mārtinsone, 1998, 29). Viena no atsevišķā pašvērtējuma iespējām ir pedagoģiskais pašvērtējums. Organizēta pedagoģiskā darbība no situatīvas pedagoģiskās ietekmes atšķiras ar tās mērķtiecību. Tātad pedagoģiskais pašvērtējums sevī ietver visus pedagoģiskā procesa komponentus:

- mērķi (šajā pētījumā – skolotāja karjeras attīstība);
- saturu (atspoguļojas karjeru veicinoša pašvērtējuma kritērijos);
- organizācijas formas un metodes;
- apzinātu tālāko skolotāja karjeru ietekmējošu darbību veicinošu rezultātu (pašnovērtējumu).

Tas prasa noskaidrot:

- konceptuālos nosacījumus, kas nodrošina skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma mērķa realizāciju;

- saturiskos nosacījumus, kas pamato skolotāja karjeru veicinošus pašvērtējumam piedāvājamus kritērijus;
- organizatoriskos nosacījumus, kas pamato izmantojamās pašvērtējuma organizācijas formas un metodes.

Pamatojoties uz holistisko pieeju, kas ietver „cilvēcisko pieredzi kā veselumu, kā nedalāmu procesu (...), redz visu lietu savstarpējo sakarību, neizslēdzot tādu pieredzi, ko nav iespējams objektīvi izmērīt” (Mūks, 1993, 16), pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijā ir vērā ņemams arī tas, ka pašvērtējums ir „ļoti subjektīvs indivīda pašizjūtas un savas identitātes garants” (Mārtinsone, 1998, 27). Tas prasa noskaidrot papildu nosacījumus, kas ir ņemami vērā, respektējot indivīda subjektīvās izjūtas.

Organizējot studiju procesu, kurā kā izglītības subjektu pieņem studentu, kurā izglītības programma, metodikas u.tml. kalpo kā līdzeklis, nevis pašmērķis, svarīgi kļūst apzināt arī vērtēšanas organizāciju, kas veicina studējošo pašorganizāciju. Kā norāda V.Anoškina un S.Rezvanovs (Аношкина, Резванов), „izglītības institūti, metodikas, tehnoloģijas u.tml. ir tikai veicinošais faktors, kas paātrina vai kavē cilvēka izglītības un dzīves prasmju (*образовательно – жизненное*) attīstību. Dabīgi, tāpēc ir nepieciešams radīt personības izglītības apstākļus, lai tā varētu pilnā mērā attīstīt savas radošās darbības spējas.” (Аношкина, Резванов, 2001, 3). Tātad pašvērtējuma organizācijai jāpalīdz studentam apzināti plānot savu darbību. Pašvērtējuma darbībā students mācās izvirzīt turpmākās darbības mērķus saistībā ar studiju priekšmeta saturu un savām personiskajām vajadzībām; sekot līdzi pašizvirzīto mērķu realizācijai un vajadzības gadījumā tos koriģēt; ne tikai konstatēt, bet arī analizēt veiksmes un grūtības mērķu sasniegšanas gaitā. Izmantojot pašvērtējuma organizāciju studiju procesā kā līdzekli karjerai, tas pamatojams vērtēšanas paradigmā, kas balstīta uz konstruktīvisma pieeju. Konstruktīvisms ir daudzu zinātņu kategorija (mākslā, arhitektūrā u.tml.). Zinātnēs par cilvēku konstruktīvisma pieejas pārstāvji akcentē atziņu, ka zināšanas, izziņu, likumsakarības u.tml. konstruē (veido) pats cilvēks. Arī pedagoģijā biheivioristisko, kognitīvo un pragmatisko izglītības teoriju dominanti, kas paredz tradicionāli vispāratzītu zināšanu pārmantošanu, nomaina postmodernā konstruktīvā izglītības paradigma, kas atzīst, ka savas zināšanas par pasauli katrs indivīds konstruē pats, atkarībā no savā individuālā potenciāla (kas ir unikāls spēju un interešu komplekts) un savas pieredzes. Kognitīvie konstruktīvistu personības pētījumos akcentē intelektuālo un domāšanas procesu ietekmi uz cilvēka darbību. Pastāv uzskats, ka cilvēki uztver pasauli, izmantojot stingri noteiktas sistēmas, modeļus, kas tiek saukti par personības konstruktiem (Kelly, 1955). Indivīds izmanto tos, interpretējot savu pieredzi. Cilvēku var salīdzināt ar zinātnieku, kas nepārtraukti izsaka hipotēzes un pārbauda tās, lai varētu adekvāti prognozēt notikumus.

Cilvēkus darboties motivē acīmredzamais fakts, ka viņi ir dzīvi, un vēlēšanās prognozēt notikumus, kurus tie pārdzīvo (Kelly, 1955). Savukārt, radikālā konstruktīvisma pārstāvji uzskata, ka visas zināšanas ir cilvēka apziņā. Cilvēks aktīvi konstruē savas zināšanas. Zināšanas veidojas smadzenēs kā subjektīvu ideju un koncepciju konstrukts. Cilvēka uztvere saistās ar viņa iepriekšējo pieredzi. Viņš uztver atšķirīgo salīdzinoši ar savu iepriekšējo pieredzi, tā norit izziņa un veidojas jauna pieredze (Glaserfeld, 1998). Indivīda realitātes konstrukti attīstās un mainās mijiedarbībā ar pasauli.

Formulējot pašvērtējuma kritērijus, kas palīdz ne tikai apzināt esošo pieredzi, bet arī to salīdzināt ar zināšanās par skolotāja profesijai nepieciešamo pieredzi pamatotu ideālu, vērtēšana kļūst ne tik daudz kontroles instruments, cik tālāko darbību ietekmējošs līdzeklis, vienlaikus nodrošinot intersubjektivitāti starp topošo skolotāju un docētāju kā jaunveidojamās pieredzes veidošanas atbalstu.

Sasaistot konstruktīvisma pieeju ar izglītības humāno paradigmu, kurā kā cilvēka būtiskākās kvalitātes tiek uzsvērtas brīvība, patstāvība un atbildība, pedagoģiskais process ir apstākļu radīšana personības attīstības veicināšanai, nepieciešams kļūst radīt iespējas studenta pašvērtējumam, kas nodrošina brīvprātību, dod iespēju patstāvīgi to realizēt, vienlaikus radot vajadzību konstruēt savu tālāko karjeru un uzņemties par to atbildību.

Secinājums

Lai precizētu pašvērtējuma jēdziena lietojumu pedagoģijā, ir izmantojams *pedagoģiskais pašvērtējums*. *Pedagoģiskais pašvērtējums* ir pedagoģiskās darbības paņēmieni, kas tiek organizēti ar pedagoģisku mērķi, atbilstoši plānotu saturu, izmantojot mērķim atbilstošas pašvērtējuma organizācijas formas un metodes. Tā rezultāts ir turpmāko indivīda darbību konstruējošs pašnovērtējums.

1.3. Skolotāja karjera un to ietekmējošie faktori

1.3.1. Karjeras raksturojums un tās izpētes pamatojums pedagoģijā

Autori (Patton, McMahon, 1998; Brown, 2002; Strods, 2008. u.c.), kas analizē karjeras teoriju attīstību, atzīst, ka par to aizsācēju ir atzīstams F.Pārsons (*Parsons*, 1909), kura grāmatā „*Choosing a Vocation*” analizēta profesionālās izvēles nepieciešamība un nosacījumi. Sākotnējais karjeras skatījums izriet no statusa pieejas pozīcijas – tas ir cilvēka darbības rezultāts, sociālais statuss u.tml. Ja iesākumā jēdziens *karjera* tiek attiecināts tikai uz profesionālu virzīšanos uz augstākiem amatiem, tad teorijas attīstības gaitā aizvien vairāk autori iesaka šo jēdzienu paplašināt (Byrne, Beavers, 1993). Mūslaiku karjeras teorijas (karjeras attīstības teorija – *Ginzberg*, 1951; *Super*, 1957; karjeras izvēles sociālās mācīšanās

teoriija – *Krumboltz*, 1996; sociāli kognitīvā karjeras teorija – *Lent & Brown*, 1996; *Lent & Hackett*, 1994 u.c.), kā arī darba (profesijas) psiholoģiju (*Кибанов*, 1997; *Ладанов*, 1997; *Могилёвкин*, 2007 u.c.) galvenokārt raksturo procesuālā pieeja, kur karjera tiek saprasta kā mērķu, rezultātu ieguves sasniegšanas veids, kā personīgās pašizpausmes forma.

Karjera tiek aplūkota kā process, kas sevī ietver cilvēka profesionālo attīstību, viņa iespēju paplašināšanos, kas, savukārt, rada dzīves veiksmes kopumā. Šādā skatījumā sasniegumi (lai cik augsti tie būtu), kas neturpinās, vairs nav uzskatāmi par karjeru. Tad par karjeru var runāt vien tikai pagātnes formā.

Karjeras jēdziena izpratni sākotnēji paplašina D.Supers (*Super*), iekļaujot karjeras izpratnē arī pirms un pēc profesionālās darbības posmus (students, pensionārs), kā arī visas dzīves lomas: profesionālo, ģimenisko un pilsonisko. Šāda holistiska pieeja raksturīga arī 20.gadsimta 90. gadu karjeras teorijām (*G.Strods*, 2008.). „Šajā laika posmā karjeras teorijas var iedalīt:

- diferenciālās – „iezīmju un faktoru” teorijas, Dž.Hollanda (*Holland*) personības un vides tipu teorija, darba pielāgošanas teorija;
- karjeras attīstības teorijas – E.Ginzbergs (*Ginzberg*), D.Supers (*Super*);
- personības teorijas- A.Ro (*Roe*);
- strukturālās teorijas – K.Roberts (*K.Roberts*);
- sociālās mācīšanās un karjeras izvēles teorijas – Dž.Krumbolcs (*Krumboltz*);
- lēmumu pieņemšanas teorijas – V.Vrūms (*Vroom*);
- psihoanalītiskās teorijas – E.Bordins (*Bordin*), B.Nekmans (*Nachmann*), S.Sigals (*Segal*)” (*Strods*, 2008, 67.).

Holistiskajā pieejā cieši tiek saistīti jēdzieni *profesionālā karjera* un *personības attīstība* (*Wolfe, Kolb*, 1980; *Толочек*, 2005), *karjera* un *Es - koncepcija* (*Schein*, 1993; *Пряжников*, 1999; *Callanan*, 2003; *Зеер*, 2006).

Iepriekš minētajā pieejā karjera ir saistāma ne tik daudz ar cilvēka virzīšanos ieņemamajos amatos, cik ar cilvēka pašrealizāciju profesionālās darbības ietvaros. Tādējādi, ieņemamie amati vairs nav vienīgā karjeras iezīme. Kā karjeras iezīmes var uzskatīt profesionālo pilnveidošanos viena amata ietvaros, radošumu profesionālo uzdevumu realizācijā u.tml. (*Могилёвкин*, 2007).

Rodas jautājums: Kāda ir Es- koncepcijas un karjeras savstarpējā mijiedarbība? E.Šeins (*Schein*), lietojot jēdzienu *profesionālā Es- koncepcija*, tā analizē izmanto terminu *karjeras enkurs*, kas tiek raksturots kā elements indivīda Es – koncepcijā, no kura indivīds neatteiksies, pat saskaroties ar grūtībām, kā arī uzsver paštēla nozīmību karjeras veidošanās

un attīstības gaitā. Attīstot karjeru, indivīds pilnveido savu profesionālo Es – koncepciju. Savukārt, Es- koncepcija ietekmē tālāko karjeras attīstību. Motīvi, vērtības un talanti pakāpeniski apvienojas karjeras Es – koncepcijā un dod indivīdam izjūtu par to, „kas es esmu” , „kas es neesmu” un „kas es vēlos būt”. Savukārt, pakāpeniska savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) apzināšanās un plānošana, plānu koriģēšana un realizēšana, gatavība sevi analizēt laikā un patstāvīgi atrast personiski nozīmīgu jēgu konkrētajā profesionālajā darbībā veicina profesionālo pašrealizāciju un tādejādi – karjeru (Schein, 1993; Пряжников, 1996). Pašvērtējums kļūst par profesionālās Es- koncepcijas un karjeras vienojošo komponentu. Pēc R.Garlejas domām Es – koncepcija var būt arī neapzināta, tādēļ zinātniece papildu lieto jēdzienu *Es izpratne*, kas sevī ietver „sava tēla iezīmēšanu, pamatojoties uz pašvērtējumu, un tā papildināšanu ar citu cilvēku idejām un vērtējumu” (Garleja, 2006, 191). Turpretim E.Šeina skatījumā, profesionālā Es- koncepcija ir apzināta, jo tā sevī ietver atbildes uz jautājumiem:

1. Kādas ir manas dotības, prasmes un kompetences jomas? Kādas ir manas stiprās un vājās puses?
2. Kādi ir mani galvenie dzīves motīvi, vajadzības, dziņas un mērķi? Ko es gribu vai negribu, vai nu tāpēc, ka nekad neesmu to gribējis, vai tāpēc, ka es esmu sasniedzis noteiktu izpratnes līmeni un vairs nevēlos to darīt?
3. Kas ir manas vērtības – galvenais kritērijs, pēc kura es spriežu par to, ko daru? Vai es strādāju darbā vai organizācijā, kas atbilst manām vērtībām? Cik labi es jūtos par to, ko es daru? Cik lepns vai nokaunējies es esmu par savu darbu un karjeru? (Schein, 1993).

Bez tam, E.Šeins, skaidrojot karjeras enkuru teoriju, izšķir divus jēdzienus – *internālā karjera*, tas ir indivīda priekšstats par savu darba dzīvi un tās lomu viņa dzīvē, un *eksternālā karjera*, kura raksturo reālos soļus, kas indivīdam jāveic, lai attīstītos noteiktā amatā vai situācijā (Schein, 1993). Priekšstatu par veiksmīgu karjeru lielā mērā atspoguļo indivīda karjeras enkurs jeb uzskats par internālo karjeru. Tādējādi indivīda profesionālā Es – koncepcija ir viņa subjektīvais priekšstats par darba dzīvi un savu lomu tajā, kas, savukārt, ietekmē indivīda profesionālo tālāko attīstību.

Mūsdienu pasaulē atslēga uz veiksmīgu karjeras vadību vispirms ir skaidra pašidentitātes attīstība, pēc tam - karjeras mērķu noteikšana, visbeidzot - karjeras stratēģijas izvēle, kas ir saskaņā ar šo identitāti (Callanan, 2003).

Būtiski atzīmēt, ka krievu zinātnieki karjeru analizē galvenokārt darba psiholoģijas (*психология труда*) vai profesijas psiholoģijas (*психология профессий*) un akmeoloģijas ietvaros. Karjera tiek skaidrota kā profesionālā izaugsme, kā cilvēka attīstības dinamika

galvenajās dzīves darbības jomās (darbs, ģimene, atpūta), kā sociāli ekonomisko pozīciju dinamika, kā cilvēka sociālās aktivitātes forma, kā visas dzīves panākumi, kā cilvēka centieni sasniegt stāvokli, kurā varētu apmierināt savas vajadzības, kā cilvēka personības un profesionālās attīstības mīļsakarības (Толочек, 2005; Деркач, 2000; Могилёвкин, 2007 u.c.).

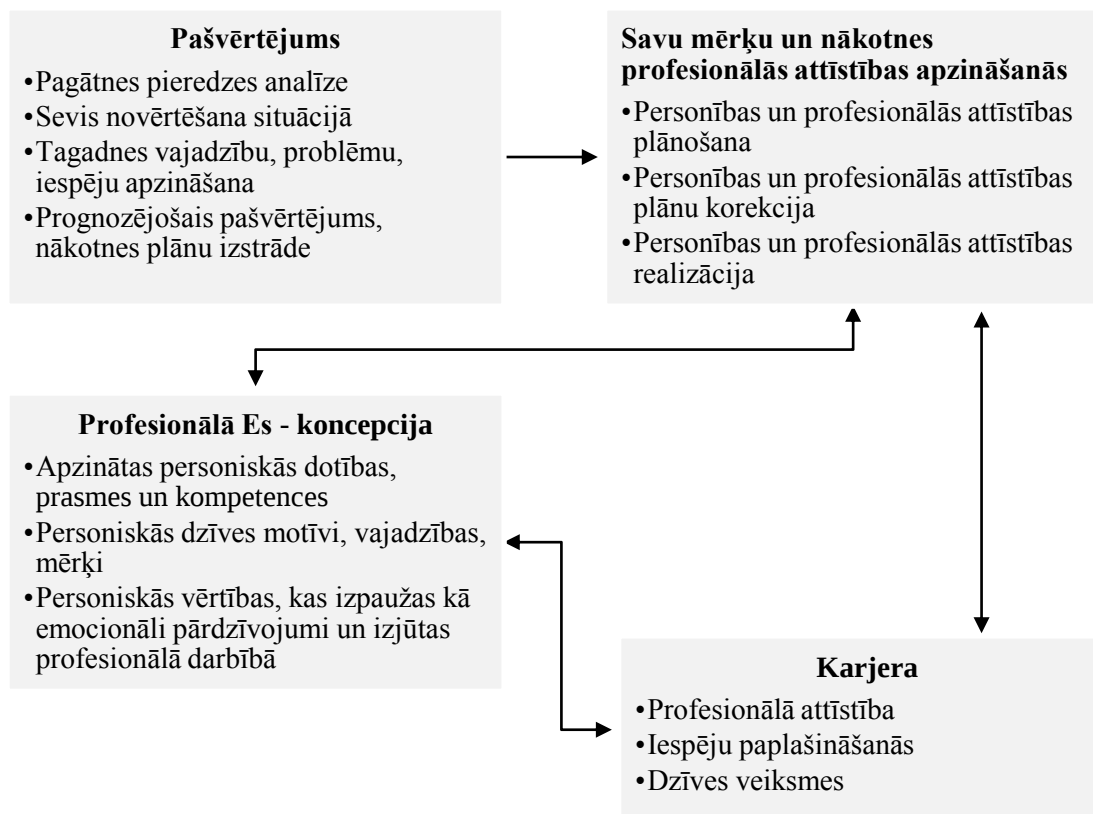
Līdzīgi kā iepriekš analizēto zinātnieku (Callanan, 2003; Schein, 1993; Wolfe, Kolb, 1980) uzskatos, arī darba psiholoģijas pārstāvji norāda uz karjeras ciešo saikni ar cilvēka Es-koncepciju. Īpaša nozīmība cilvēka profesionālajā Es- koncepcijā tiek ierādīta profesionālās pašnoteikšanās procesam (Зеер, 2006; Климов, 1996; Пряжников, 1999).

Raksturojot profesionālo pašnoteikšanos, tiek norādīts uz to, ka tā izpaužas cilvēka izvēlēs, kas, savukārt, ir ietekmējušās no visas indivīda dzīves un darba pieredzes. Kā norāda E.Климовs (*Климов*), „mirkļi plus visa iepriekšējā dzīve” (Климов, 1996, 40). N.Пряжниковs profesionālo pašnoteikšanos skaidro kā „personīgās jēgas meklēšanu un atrašanu izvēlētā un pēc tam apgūstamā profesionālā darbībā, kā arī jēgas atrašanu pašnoteikšanās procesā” (Пряжников, 1999, 18).

Savukārt, kā profesionālās pašnoteikšanās nozīmīgs komponents tiek atzīta profesionālā pašapziņa, kam ir šāda struktūra:

- savas piederības noteiktai profesionālajai kopienai apzināšanās;
- zināšanas par profesionālajiem etaloniem un savas atbilstības tiem novērtēšana;
- cilvēka zināšanas par to kā viņš tiek vērtēts sociālajā grupā;
- zināšanas par savām stiprajām un vājajām pusēm, pašpilnveides iespējām, veiksmju un neveiksmju zonām, par veiksmīgas darbības individuālajiem paņēmieniem, par savu individuālo darbības stilu;
- priekšstats par sevi un savu darbu nākotnē” (Толочек, 2005, 335).

Tādējādi var secināt, ka pašvērtējums ir viens no būtiskākajiem kā profesionālo Es-koncepciju, tā arī karjeru ietekmējošiem faktoriem. Tieši pašvērtējums un pašanalīze ir profesionālo Es- koncepciju un karjeru vienojošais komponents (Sk. 1.attēlu).

Pašvērtējums profesionālās Es -konceptijas un karjeras mījsakarībās (Autores izstrādāts)

Karjera galvenokārt tiek saistīta ar profesionālo izaugsmi. Tajā tiek ietverta gan profesionālā izaugsme un personisko iespēju paplašināšanās viena amata ietvaros, gan virzīšanās profesionālajā hierarhijā. Taču kā karjeras teorijās (Callanan, 2003; Schein, 1993; Wolfe, Kolb, 1980; Patton, McMahon, 1998 u.c.), tā profesijas psiholoģijas (Толочек, 2005; Пряжников, Пряжникова, 2001; Зеер, 2006) piedāvātajā *profesionālās pašnoteikšanās* jēdziena skaidrojumā mūsdienu autori uzsver ne tikai veiksmīgu profesionālo darbību, bet veiksmi dzīvē kopumā. Pie tam profesionālā pašnoteikšanās tiek raksturota kā process. Tātad, reiz gūti sasniegumi, profesionālās veiksmes ir tikai „starpposmi (pats process kļūst par galveno jēgu – tā arī ir dzīve, dzīve kā process, bet ne kā kādi sasniegumi)” (Пряжников, 1999, 18). Plašākā nozīmē karjera tiek saistīta ar visu cilvēka dzīvi, dzīves veiksmēm kopumā. Šādā skatījumā veiksmīga profesionālā darbība, kas indivīdam rada neapmierinātības izjūtu, traucē viņa harmoniskai personiskajai dzīvei, rada neveiksmnieka izjūtu, nav uzskatāma par veiksmīgu karjeru. Plašākā nozīmē karjeru var raksturot kā pakāpenisku attīstību cilvēka dzīves pamata sfērās – ģimene, darbs, atpūta, bet šaurākā nozīmē – stāvokļa dinamiskumu un aktivitāti profesionālajā darbībā (Поманов, 1983). Tādējādi karjeras izpētē,

kur pētījuma robežas aptver vien karjeru tās šaurākajā izpratnē (profesionālā izaugsme, kas var norisināties kā pa vertikāli, tā horizontāli, nodrošinot indivīda profesionālās kompetences pilnveidi), nevar ignorēt arī cilvēka veiksmes vai neveiksmes izjūtas ģimenē, atpūtā un sabiedriskajās aktivitātēs. Karjeras šaurākajā izpratnē veiktajos pētījumos tiek lietots arī jēdziens *lietišķā karjera* (Кибанов, 2007). A.Kibanova (*Кибанов*) definējumā lietišķā karjera (*Деловая карьера*) ir personības pakāpeniska virzīšanās kādā no darbības veidiem, iemaņu, spēju, kvalificēto iespēju un apjomu sasniegumi, kas saistīti ar attiecīgo darbības veidu: virzīšanās pa reiz izvēlētu darbošanās ceļu, atpazīstamības, slavas un bagātināšanās (*обогащения*) sasniegumi (Кибанов, 2007). Tādējādi tiek norādīts kā uz profesionālo izaugsmi (horizontālā karjeras attīstība), tā uz amatu izaugsmi (*должностной рост* - vertikālā karjeras attīstība). Karjeras attīstībā tiek atzīta kā pašrealizācijas, tā sabiedrības atzinības vajadzība. Raksturojot cilvēku, kura karjera veiksmīgi attīstās, tiek norādīts uz viņa orientēšanos kā uz pašrealizāciju, tā uz sabiedrības atzinību, novērtējumu.

Tātad karjera ir ne tikai virzīšanās vai attīstība, bet gan sekmīga attīstība un virzīšanās, kas tiek atzinīgi novērtēta gan personiskajā savu sasniegumu analīzē, gan sabiedrības vērtējumā. Grūtības var rasties *sekmīgas karjeras* diagnosticēšanā. Karjeras jēdzienā ietverot cilvēka individuāli atšķirīgo profesionālās dzīves ceļu un personiskās izjūtas dažādajās dzīves lomās, diskutējams kļūst jautājums par objektīviem karjeru raksturojošiem kritērijiem un tos apliecinošām iezīmēm. Ja par karjeru runā tās šaurākajā izpratnē, tad par to raksturojošām iezīmēm var kļūt virzīšanās augstākos amatos vai savu profesionālo iespēju paplašināšana viena amata ietvaros, bet, ja sekmīgas karjeras izpratnē ietver indivīda subjektīvās izjūtas, tad ne vienmēr var runāt par veiksmīgu karjeru, spriežot pēc vieniem un tiem pašiem rādītājiem dažādu indivīdu profesionālajā attīstībā, tā kā „ikvienam ir priekšstats par sekmīgu karjeru, kas ir ieprogrammēts psihē jau no agras bērnības vai arī uzsākot profesionālo dzīvi” (Llewellyn, 2002, 1). No subjektīvā vērtējuma, indivīda priekšstatus par veiksmīgu karjeru veido iekšējie standarti, priekšstati par apmierinātību un panākumi sociālo attiecību tīklā (Collin & Watts, 1996; Ballout, 2007). Tas sasaucas ar skatījumu uz karjeru kā uz dzīves veidu, mentalitāti, pasaules skatījumu, piederības izjūtu attiecīgajai profesionālajai kopienai (Ермолаева, 2008.). Karjeras augstākais mērķis ir tieši psiholoģiskie panākumi, t. i., lepnuma izjūta un personīgie sasniegumi (iekšējs miers, ģimenes laime u.tml.), kurus rada indivīda vissvarīgāko mērķu sasniegšana dzīvē (Hall, 1996).

Vertikālie jeb objektīvie karjeras panākumi ir pamatā statusa pieejā balstītam karjeras priekšstatam, kur mērķis ir vertikāla virzība pa karjeras kāpnēm organizācijas hierarhijā, palielinoties algas līmenim. D.Halls (*Hall*) uzsver psiholoģisko panākumu nozīmi, pamatojot ar to, ka pastāv ļoti daudz veidu, kā šos panākumus sasniegt, tie ir atkarīgi tikai no

katra indivīda unikālajām vajadzībām, kamēr vertikālos jeb objektīvos karjeras panākumus iespējams sasniegt tikai virzoties augšup organizācijas hierarhijā (Hall, 1996). Tādējādi veiksmīgas karjeras diagnosticēšanā ietverami arī tādi kritēriji kā personīgā pašizjūta (apmierinātība ar profesijas izvēli, apkārtējo novērtējums un atbalsts u.tml.) un pašizaugsmes iespēju apzināšanās.

Karjeras izaugsmes pētījumiem mūsu valstī nav sena vēsture. Jēdzieni *karjera*, *karjerists*, *karjeras attīstība*, *karjeras izaugsme* ne vienmēr ir bijuši pieņemti kā pedagoģijas zinātnes izpētes objekts. Galvenokārt šī jēdziena skaidrojumu var atrast personāla vadībai veltītajos zinātnieku darbos. I.Foranda skaidrojumā atspoguļojas mēģinājums karjeru vienlaikus skatīt kā no statusa pieejas pozīcijas, tā procesuālā skatījumā, savstarpēji sasaistot karjeras šaurāko un plašāko izpratni: karjera ir:

- saistīta darbu/amatu ķēde, pa kuru darbinieks virzās noteiktā un paredzamā secībā, nodrošinot sev augstāku vietu prestiža hierarhijā;
- attīstības perspektīva, kurā indivīds redz savu dzīvi kā vienotu veselumu un pakārto dažādas darbības šo mērķu sasniegšanā (Forands, 2001).

20.gadsimta sākumā jēdzienu *karjera* pastarpināti (neveltot tam atsevišķus pētījumus, bet citu pētījumu kontekstā) sāk lietot atsevišķi pedagoģijas zinātnieki (Lieģeniece, 2002; Koķe, 2003; Garleja, 2006). Tomēr par karjeras kā pedagoģijas kategoriju un tās būtības atspoguļojumu citu valstu zinātnieku pētījumos Latvijas kontekstā var runāt, kad 2008.gadā ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts budžeta finansiālu atbalstu ESF nacionālās programmas 3.2.7.1. „Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai izglītības sistēmā” projekta „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” ietvaros tiek izdota grāmata „Karjeras attīstības atbalsts”. Ilgu laiku mūsu valstī jēdzieniem *karjera*, *karjeras attīstība* ir bijis negatīvs skanējums. To ir ietekmējusi padomju ideoloģija - padomju cilvēks strādā ne karjeras, bet sabiedrības labā. „Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju veidojušies audzināšanas sistēmā, kuras mērķis bija sabiedrība, bet cilvēks – vispusīgi harmoniski attīstīta personība – veidota kā līdzeklis, kam jānodrošina sabiedrības attīstība” (Špona, 2006, 51). To var attiecināt arī uz *skolotāja karjeru*, kur skolotāja profesionālā nozīmība tradicionāli tiek saistīta ar sava veida ziedošanos, upurēšanos sabiedrības nākotnes vārdā. Skolotājam tradicionāli ir uzsvērts, ka viņš strādā ne sevis, bet skolēnu labā. Skolotāja profesionālā izaugsme ir saistīta galvenokārt (pat vienīgokārt) ar veiksmīgu pedagoģiskās darbības rezultātu, respektīvi, bērnu, skolēnu izaugsmi. Vienlaikus no skolotāja ir gaidīta nepārtraukta izglītošanās, profesionālās kompetences pilnveide u.tml., bet maz pieminēta šai sakarībā ir skolotāja pašizjūta, vajadzība pēc personiskās izaugsmes kā nosacījums personiskajai karjerai. Taču maz iespējami, ka skolotājs, kurš nejūt personisku

gandarījumu par savu dzīvi kopumā, kurš neizjūt profesionālās izaugsmes ietekmi uz savas dzīves pilnveidi, arī profesionālajā darbībā nezaudēs optimismu un degsmi tālākai darbībai. Subjektīvie karjeras sasniegumi indivīdam rada daudz lielāku atbildību par savas karjeras attīstību (Hall, 1996).

Pamatojoties uz holistiskā pieejā balstītu karjeras izpratni, var konstatēt, ka karjera sevī ietver cilvēka profesionālo individuālo izaugsmi visa mūža garumā (*"lifecareer"*) (Patton, McMahon, 1997), vispārēju, dinamisku cilvēka attīstību galvenajās dzīves darbības jomās (darbs, ģimene, atpūta), cilvēka sociālo aktivitāti, visas dzīves panākumus (Wolfe, Kolb, 1980; Miller-Tiedeman, 1988), cilvēka centienus sasniegt to stāvokli, kurā viņš varētu apmierināt personiskās vajadzības, dzīves veiksmes vispār, cilvēka personības un profesionālās attīstības mīļsakarības (Толочек, 2005; Пряжников, Пряжникова, 2001), kur personības vajadzības un attīstību ietekmējoši apstākļi mijiedarbojoties rada profesionālo karjeru (Patton, McMahon, 1997). Tātad, karjera ir pašvērtēta cilvēka dzīves un profesionālās darbības mērķtiecīga attīstība, kas saistīta ar viņa laikā un telpā veidojušos profesionālās darbības un visas dzīves pieredzi. Karjera var attīstīties pa individuāli atšķirīgu trajektoriju: ārpus konkrētās organizācijas, valsts, to nenosaka tikai virzīšanās augstākos amatos. Karjera attiecas uz to, kā indivīds uztver sevi saistībā ar to, ko viņš dara, tā ir indivīda nodarbošanās dzīves garumā (Sharf, 2002). Tādējādi karjera ir subjektīvi izvērtēts cilvēka viedoklis par to, ko viņš var, dara un par viņa darba nākotnes iespējām (Garleja, 2006) personiskās dzīves kontekstā.

Pamatojoties uz karjeras būtības izpratnes analīzi var formulēt atsevišķus pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas konceptuālos nosacījumus. Konceptuālie nosacījumi izpaužas vairāku principu ievērošanā:

- veseluma (holisma) princips. Tas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kā profesionālās izaugsmes, tā personiskās dzīves pieredzes analīzi;
- konstruktīvisma princips. Tas prasa ne tikai novērtēt savus esošā laika sasniegumus, bet arī atbilstoši novērtējumam formulēt tālākos karjeras mērķus un to realizācijas stratēģiju atbilstoši personiskajām iespējām. Pašvērtējums kalpo kā līdzeklis savas tālākās darbības konstruēšanai;
- vērtīborientācijas princips, kas prasa analizēt personīgo pašizjūtu (apmierinātību ar profesijas izvēli, apkārtējo novērtējumu un atbalstu u.tml.) un apzināt profesijas vērtības vietu indivīda kopējā vērtības sistēmā.

Karjeras būtības izpratnes analīze dod iespēju formulēt tās izpētei nepieciešamos kritērijus un tos apliecinošus rādītājus (Sk. 2.tabulu). To iekļaušana karjeru veicinošā pedagoģiskā pašvērtējuma saturā kļūst par vienu no saturiskiem nosacījumiem.

Karjeras kritēriji un tos raksturojoši rādītāji (Autores izstrādāta)

Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji
Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu personību
	Personiski nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā
	Profesionālā mērķtiecība
Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība
	Visas dzīves (studijas/darbs, ģimene, atpūta) panākumi
Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte
	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)
	Pašpārlicinātība un gatavība demonstrēt savas darbības rezultātus
	Nākotnes perspektīvu apzināšanās
Radoša profesionālā darbība	Realizētas novitātes
	Radošas nākotnes idejas
	Radošums profesionālo uzdevumu realizācijā

Pamatojoties uz karjeras definējumu, konstatēti arī šādi karjeras komponenti:

- indivīda dzīves un profesionālās darbības pieredze;
- cilvēka subjektīvi izvērtētas nākotnes iespējas;
- profesionālās darbības mērķtiecīga attīstība.

Formulētie karjeras kritēriji un tos apliecinošie rādītāji ir attiecināmi uz visiem karjeras komponentiem. Tā, piemēram, *profesionālā Es - koncepcija* un *profesionālās identitātes harmonija* veidojas indivīda dzīves un profesionālās darbības pieredzes rezultātā, ietekmējot cilvēka subjektīvi izvērtētās nākotnes iespējas un profesionālās attīstības mērķtiecību. Savukārt, *veiksmīgu pašnoteikšanos*, kā arī *radošu profesionālo darbību* var uzskatīt par visu karjeras komponentu ietekmes rezultātu.

Ja karjera ir cilvēka subjektīvie spriedumi par savu profesionālo nākotni, gaidāmajām pašizpausmes iespējām, ja tā ir individuāli apzinātā uzvedība un nostāja (balstīta uz personības vērtību izpratni), kas balstās uz profesionālo un dzīves pieredzi kopumā, tad karjeras vadība ir galvenokārt subjektīva darbība. Līdz ar to arī karjeras izpēte ir aplūkojama no paša cilvēka skatījuma uz savu darbību. Ja karjeras attīstību galvenokārt ietekmē indivīda subjektīvais vērtējums (pašvērtējums) personiskās karjeras attīstībai, atsevišķo posmu novērtēšanai, indivīda emocionālās izjūtas šo novērtējumu rezultātā, tad ir jāsecina, ka nav iespējams ar pedagoģiskiem paņēmieniem veidot indivīda karjeru. Tomēr pedagoģiska ietekme ir iespējama kā stimuls pašvērtējuma saturam un organizācijai, tā rezultātā - arī pašvirzītai karjerai. Vienlaikus vērā ņemams ir tas, ka karjerai var būt dažāds novērtējums, atkarībā no tā, no kāda skatu punkta tā tiek vērtēta (Boerlijst, 2001). Tas īpaši ir akcentēts J.Boerlijsta (*Boerlijst*) piedāvātajā karjeras skaidrojumā, kur tiek norādīts, ka karjeru veido

indivīda, uz kuru attiecas karjera, ieņemtās secīgās pozīcijas un lomas dažādās dzīves situācijās, ņemot vērā, no kāda skatu punkta karjera tiek novērtēta, ievērojot karjeras un noteikto pozīciju maiņas sākumu un beigas, tādējādi atklājot būtisko karjerā, novērtējot to pēc nozīmīguma karjeras kontekstā (Boerlijst, 2001).

J.Boerlijsta definīcija uzsver vairākus aspektus priekšstatā par karjeru. Pirmkārt, karjera attiecas uz konkrētu indivīdu – ja runā par karjeru, tad tai ir jābūt saistībā ar indivīdu, taču karjeru var novērtēt arī no cita indivīda perspektīvas. Otrkārt, karjera atspoguļo indivīda attīstību notikumu rezultātos, tas ir, kādās darbībās indivīds ir piedalījies un iesaistījies, kādus amatus ieņēmis un tas ir novērtējams noteiktā laika posmā, līdz ar to karjeras attīstībā ir konstatējami posmi, kam ir sākums un beigas. Treškārt, katram indivīdam karjera saistās ar noteiktu situācijas kontekstu, kurā ir tikai viņam nozīmīgi aspekti. Vienlaikus J.Boerlijsts norāda, ka izpratni par karjeru var iegūt no divām pozīcijām – individuālās un kolektīvās. Individuālais karjeras skatījums izriet no konkrēta indivīda, savukārt kolektīvā karjeras izpratne ietver noteiktu grupu indivīdu uzskatus par karjeru. Tādējādi tiek pieņemts, ka grupas locekļu individuālās karjeras definīcijas maz atšķirsies viena no otras (Boerlijst, 2001). Tas sasaucas ar pozitīvisma pieeju, kas pieņem, ka:

- noteikti eksternālie apstākļi izraisa internālos stāvokļus vai procesus;
- šie internālie apstākļi izraisa noteiktus uzvedības veidus (Kropļijs, Raščevska, 2004).

Secinājumi

1. Karjera ir pašvērtēta cilvēka dzīves un profesionālās darbības mērķtiecīga attīstība, kas saistīta ar viņa laikā un telpā veidojušos profesionālās darbības un visas dzīves pieredzi.
2. Karjeras izpētē ir izmantojami šādi tās vērtēšanas kritēriji:
 - profesionālā Es - koncepcija, kas izpaužas izpratnē par savu personību, personiski nozīmīgas jēgas atrašanās profesionālajā darbībā un profesionālā mērķtiecībā;
 - profesionālās identitātes harmonija, ko apliecina indivīda apmierinātība un dzīves panākumi;
 - veiksmīga pašnoteikšanās, kas izpaužas indivīda sociālajās aktivitātēs, karjeras lēmumu sērijā, pašpārliecinātībā un gatavībā demonstrēt savas darbības rezultātus;
 - radoša profesionālā darbība, ko apliecina realizētas novitātes, radošas nākotnes idejas un radošums profesionālo uzdevumu realizācijā.

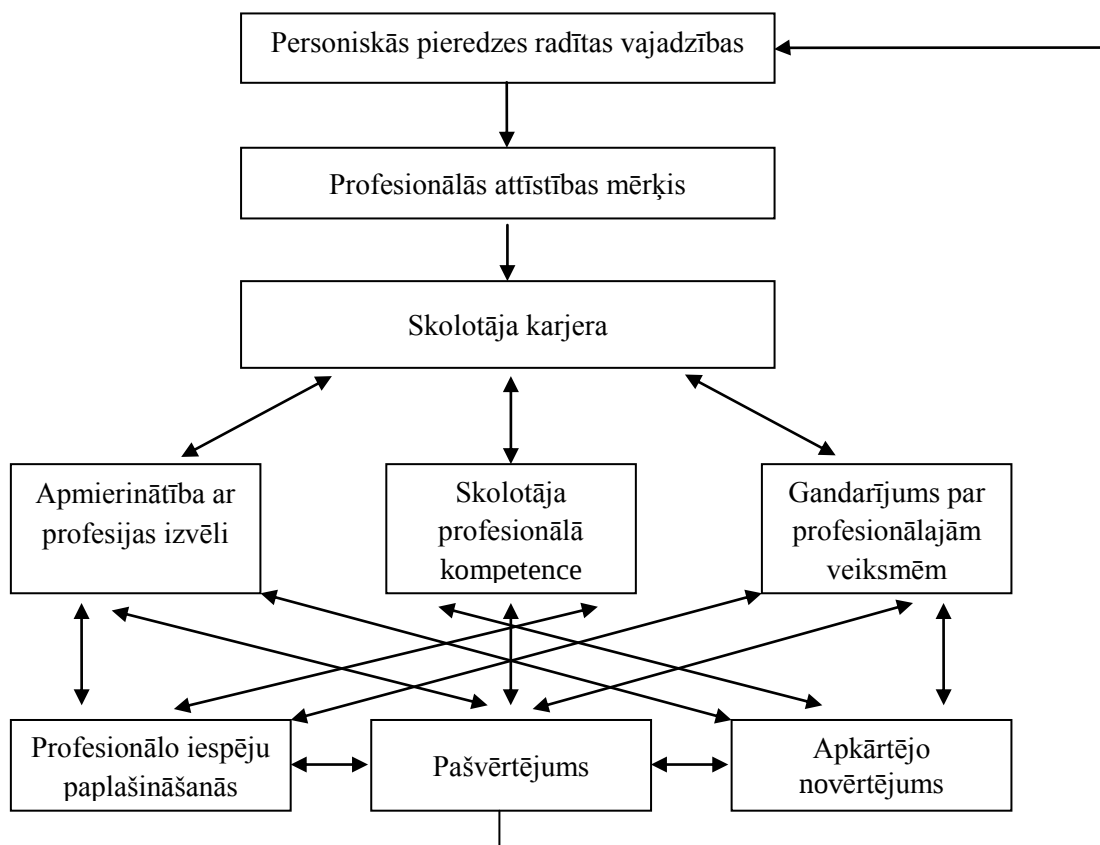
3. Nav iespējams ar pedagoģiskiem paņēmieniem veidot indivīda karjeru. Taču ir iespējama pedagoģiska ietekme kā stimuls pašvirzītai karjerai. Tā kā pašvērtējums ir būtisks karjeras nosacījums, tad pedagoģiskais pašvērtējums var kalpot kā pedagoģisks paņēmienis indivīda karjeras attīstības veicināšanai. Karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijā ir ievērojami vairāki principi:
- veseluma (holisma) princips. Tas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kā profesionālās izaugsmes, tā personiskās dzīves pieredzes analīzi;
 - konstruktīvisma princips. Tas prasa ne tikai novērtēt savus esošā laika sasniegumus, bet arī atbilstoši novērtējumam formulēt tālākos karjeras mērķus un to realizācijas stratēģiju atbilstoši personiskajām iespējām. Pašvērtējums kalpo kā līdzeklis savas tālākās darbības konstruēšanai;
 - vērtīborientācijas princips, kas prasa analizēt personīgo pašizjūtu (apmierinātību ar profesijas izvēli, apkārtējo novērtējumu un atbalstu u.tml.) un apzināt profesijas vērtības vietu indivīda kopējā vērtībsistēmā.
4. Kolektīvā karjeras izpratne ietver noteiktu grupu indivīdu uzskatus par karjeru. Pieņemot, ka skolotāja profesijas pārstāvjus ietekmē līdzīgi eksternālie apstākļi, kas izraisa līdzīgus internālos stāvokļus vai procesus un atbilstošus uzvedības veidus, ir iespējama skolotāja karjeras izpēte un tās definēšana.

1.3.2. Skolotāja karjeras rādītāji un tos ietverošs pašvērtējuma saturs

Jēdziens *skolotāja* vai *pedagoga karjera* tiek lietots izglītības politiku noteicošos dokumentos (*European Commission, 2005., Draft conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on improving the quality of teacher education., 2007.u.c.*) un pētījumos, kas norāda uz skolotāja mūžizglītības vajadzībām (Coolahan, 2002). Runājot par skolotāja karjeru kā jebkuru profesiju mūsdienu apstākļos, tiek uzsvērtā vajadzība pēc pašpilnveides. Nepieciešamība pārkvalificēties un atkārtoti mācīties, lai neatpaliktu no attīstības, uzskatāma par obligātu karjeras attīstības nosacījumu lielākai daļai profesiju (Coolahan, 2002). Taču netiek dota atbilde uz jautājumu: kas ir skolotāja karjera?

Pamatojoties uz iepriekš karjeras teoriju analizē apzināto karjeras jēdziena izpratni un *skolotāja karjeras* lietojuma kontekstu, var apgalvot, ka **skolotāja karjera ir pedagoga pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība atbilstoši personiskās pieredzes radītām vajadzībām, tā izpaužas skolotāja profesionālajā kompetencē, apmierinātībā ar profesijas izvēli un gandarījumā, kas nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanās, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā** (Sk. 2.attēlu).

Skolotāja karjeras attīstība (Autores izstrādāts)

Pamatojoties uz šādu skolotāja karjeras izpratni, kļūst nepieciešams apzināt, kādi pašvērtēšanai piedāvājamie kritēriji veicina skolotāja kompetences novērtēšanu, kā rezultātā arī personisko vajadzību un tālāktīstības mērķu apzināšanu.

Jēdziens *kompetence* sevī ietver atbilstību noteiktām prasībām, vajadzībām: *competens* (latīn.) - atbilstošs, spējīgs; *competence* (ang.) – spēja (kompetence). Svešvārdu vārdnīcā jēdziens *kompetence* skaidrots ar divējādu nozīmi: „1) iestādes vai amatpersonas pilnvaru apjoms; 2) lietpratība, plašas zināšanas, izpratne kādā jomā, jautājumā vai jautājumu kopā” (Svešvārdu vārdnīca, 1999, 373). V.Šepels (*Шепель*) kompetences skaidrojumā ietver zināšanas, prasmes, pieredzi un zināšanu pielietojamības teorētiski praktisko sagatavotību (Шепель, 2001). Atsevišķu zinātnieku (Garleja, 2006; Rauhvargers, 2008) pētījumos par kompetences jēdziena izpratni un tās komponentiem, papildu zināšanām un prasmēm, kas nodrošina profesionālās darbības realizāciju, tiek norādīts arī uz indivīda vērtībām/attieksmēm. Tā A.Rauhvargers kompetences saturā ietver zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu, kas kvalificē noteikta veida vai līmeņa uzdevumu veikšanai (Rauhvargers, 2008).

Savukārt, R.Garleja (2006), definējot profesionālo kompetenci, norāda uz konkrētām zināšanas un vērtības integrējošām prasmēm: „... spēja realizēt aktivitātes amata funkciju

ietvaros, izmantojot vērtību filtru, zināšanu selektīvā izvēlē veidojot prasmes, spēja integrēt zināšanas un vērtības mērķu sasniegšanai profesionālā darbā. Tā izpaužas kā analītiskās atspoguļošanas prasme, modelēšanas prasme, uzskatu, pieredzes, eksperimentu apkopošanas, sistematizēšanas, uzvedības modelēšanas prasme.” (Garleja, 2006, 28).

Arī raksturojot skolotāja kompetenci, ir norādes uz to, ka tā izpaužas potenciālā gatavībā pedagoģiskai darbībai (Симонов, 1995), kas sevī ietver saturisko (zināšanas) kompetences komponentu un procesuālo (prasmes) komponentu, uzsverot padziļinātas zināšanas, adekvāti pielietotas prasmes un gatavību aktuālu profesionālu uzdevumu veikšanai (Шишов, Агапов, 2001; Мижеригов, Ермоленко, 2002), kas skolotāja profesionālajā darbībā izpaužas iepriekš neparedzētās situācijās (Букреева, 2005; Сергеев, Сериков 2012). „Gatavu darbības paņēmieni neesamība daudzās profesijās liekas ekstremāla. Pedagogam, kas ir pieradis pie pastāvīgas pašnovērošanas un darba ar „acīm redzamām” bērnu attīstības izmaiņām, - tā ir normāla situācija” (Сергеев, Сериков 2012, 8).

Analizējot pedagoģijas zinātnieku pētījumos paustās atziņas par skolotāja kompetenci, var konstatēt arī norādes uz tās subjektīvo aspektu (Сергеев, Сериков, 2012), skolotāja profesionālās darbības individuālo dimensiju, kas aptver skolotāja profesionālo identitāti, pašattīstību, darba stilu, savas profesionālās darbības reflektēšanu, savu pašrealizāciju, savu interešu un vajadzību realizāciju profesionālajā darbībā. Kā vērtību izpausmes parādās pozitīvs profesijas tēls, augsts entuziasms, uzticēšanās, augsts pašcieņas līmenis, profesionālā autonomija (Jones, 2003), kā arī izpratne par savas profesijas nozīmību civilizācijas attīstības kontekstā (Long & Riegle, 2002) jeb misija (Stabiņš, 1999).

Kā augstākā pedagoģiskās profesionālās kompetences izpausme tiek minēta personības individuālās mentalitātes izveidošanās - „noturīgas cilvēka pasaules uztveres, pasaules uzskata un uzvedības izpausmes, kas rada personības unikālo neatkārtojamību saistībā ar atvērtību nepārtrauktai personisko mentālo vērtību bagātināšanai un spējai uz daudzpusīgu pašrealizāciju cilvēces garīgajā izplatījumā.” (Шишов, Агапов, 2001, 19). L.Mitina (Митина) individuāli atšķirīgo, unikālo pedagoģiskās darbības izpausmi saista ar skolotāja pašapziņu, kas sevī ietver „savstarpēji papildinošas un pārklājošas apakšstruktūras: kognitīvo, afektīvo un uzvedības.” (Митина, 1990, 59). Kognitīvais komponents (*подструктура*) tiek izprasts kā skolotāja sevis apzināšanās pedagoģiskās darbības sistēmā, pedagoģiskās darbības radītajās starppersonu attiecībās un pašattīstībā, kas norisinās saistībā ar pedagoģisko darbību un profesionālajām attiecībām, kas, savukārt, nodrošina pašattīstību, individuālo radošo iespēju attīstību. Emocionālajā komponentā (*аффективной подструктуре*) tiek ietverta personīgā Es „par” vai „pret” attieksme, kas atspoguļojas pašcieņā, pašinteresē, gaidītajā apkārtējo novērtējumā. Savukārt, pašapziņas darbības

komponents atspoguļojas skolotāja apmierinātībā ar sevi un savu profesionālo darbību (Митина, 1990.).

Vienlaikus tiek atzīts, ka skolotāja profesionālā kompetence ir jāskata tās attīstībā, ka tā „nekad nav apgūta galīgi, vienmēr ir iespēja attīstīties, pilnveidoties, veikt eksperimentus, apgūt jaunas metodes un tehnoloģijas”(Garleja, 2006,.29), tā kā „skolotāja darbības īpatnība ir tā, ka viņš mācās, lai mācītu citus, tādēļ zināšanu apguve vienmēr saistāma ar pētniecību profesionālajā darbībā.” (Špona, 2006, 193).

Arī L.Mitina, definējot skolotāja kompetenci, tajā ietver tālākattīstības vajadzību realizācijas prasmes: „zināšanas, iemaņas, prasmes, kā arī to realizācijas paņēmienus un līdzekļus darbībā, saskarsmē, personības attīstībā (pašattīstībā)” (Митина, 2003, 8). Atzīstot nepieciešamību pēc skolotāja nepārtrauktas izglītošanās, tiek norādīts uz „spēju patstāvīgi vadīt personīgo darbību, pašvadību” (Бычреева, 2005, 32); „pašattīstību, t.i. radošu attieksmi pret sevi, sava „Es” tēla radīšanu; pašizziņu, t.i., pašanalīzi, pašvērtējumu u.tml.; pašvirzību un pašrealizāciju, t.i., savas darbības programmēšanu ” (Сергеева, Уварова, Назарова и др. , 2002, 220).

Arī I.Žogla (2001), analizējot skolotāja profesionalitātes definīcijas, nelieto esošu kompetenču uzskaitījumu, noteikta sasniegta stāvokļa raksturojumu, bet raksta par skolotāja darbību, kas prasa pašattīstību: „Skolotājs izpilda sabiedrības attīstībai būtiski nozīmīgas funkcijas, kas aptver paaudžu pieredzes un sabiedrības kultūras pārmantošanu, nodrošina pedagoģiskās kultūras kā sabiedrības kultūrkomponenta kvalitāti, kas, savukārt, nosaka studiju saturu viņa izglītībā:

- apgūst sistematizētas akadēmiskās zināšanas un praktiskās prasmes speciāli organizētās iestādēs;
- attīsta prasmi pētīt skolēna attīstību;
- mērķtiecīgi attīsta tādas personiskās īpašības kā uzņēmību, atbildību;
- līdzdalība un neatlaidība izglītības politikas veidošanā;
- prasme un gatavība sadarboties ar kolēģiem;
- attiecības „skolēns - skolotājs” aptver abu mācību procesa subjektu savstarpēju pazīšanu;
- ...satura profesionālu sagatavošanu...” (Žogla, 2001, 98).

Tādējādi, tiek uzsvērts skolotāja nepārtrauktais tapšanas process. Respektīvi, profesionālā kompetence apliecina gatavību atbilstošai profesionālajai darbībai, taču tā kļūst par skolotāja karjeras komponentu vien tad, ja tās pilnveide turpinās visas darba dzīves laikā. Tātad skolotāja profesionālo kompetenci apliecinošas zināšanas, prasmes un spējas nevar

uzskatīt kā profesionālās izglītības rezultātu, lai varētu pieņemt, ka tas ir rādītājs absolventu karjeras veiksmīgai tālākattīstībai. „Pat pašas lielākās un prestižākās universitātes nav tiesīgas uzskatīt, ka tās ir nodrošinājušas „izglītotu cilvēku” absolvēšanos – tajā nozīmē, ka šo cilvēku izglītošanās ir pilnībā pabeigta. Tām vajag censties nodrošināt „uzņēmīgu pret izglītību” cilvēku attīstību, kuri ir labi sagatavoti, lai mācītos visas turpmākās dzīves laikā. To izdarīt ir daudz grūtāk, nekā vienkārši dot ļaudīm izglītību.”(Кымбс, 1970, 167). Līdzīgi norāda arī R.Garleja: „Izglītība ir tas, kas paliek pāri, kad apgūtais aizmirsts:

- pamats, bāze turpmākai personības attīstībai;
- prasmes, tehnika patstāvīgi mācīties;
- prasme komunicēties ar citiem cilvēkiem;
- griba, uzņēmība iet tālāk, pašattīstīties, spēja domāt sistēmiski, redzēt kopsakarības;
- prasme argumentēt un izskaidrot faktus, idejas, procesus u. c.”(Garleja, 2006, 54).

Vēl jo vairāk tas ir attiecināms uz izglītības procesu, kas ir orientēts uz pieaugušo izglītību:

- pasniedzējam ir jāuzņemas atbildība par palīdzību studentam kļūt neatkarīgam – pašvirzītam;
- cilvēks grib mācīties, ja uzskata, ka tādā veidā varēs cīnīties ar savas dzīves problēmām un tās atrisināt;
- pieaugušie mācīšanos uzskata par līdzekli, kas palielinās viņu konkurētspēju (Knowles, 1980).

Tāpat „pedagoģiskās kompetences veidošanās prasa īpaša veida mācību procesu, kurā ir vieta nevis materiāla translācijai, bet pedagoģisko sistēmu izpētei; ne tikai uzdevumu realizācijai, bet pašu studentu formulētiem uzdevumiem; akcents ne tik daudz uz zināšanām, cik uz to iegūšanas veidiem; nevis vienkārši reproducēšana, bet klasifikācija un informācijas salīdzināšana sev pieejamās informācijas datu bāzēs; ne citu uzskatu izklāsts, bet māka ieņemt personisku pozīciju; ne akla mācību uzdevumu izpilde, bet personiskās izglītības trajektorijas noteikšana; zināšanu nevis kā mūžīgās patiesības, bet kā ierobežota pielietojuma modeļa izprašana; pašsagatavošanās ne uz stabilu profesionālo dzīvi, bet uz neparedzamām situācijām, lomu maiņu, personiskās individualitātes attīstību ” (Сергеев, Сериков, 2012, 8). Prasība pēc izglītības procesa, kas spēj nodrošināt studentu patstāvīgu tālākizaugsmi, akcentēta arī dokumentos, kas apraksta attiecīgu izglītības līmeni apliecinošas zināšanas, prasmes un kompetenci. Tā EKI (Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra), kur bakalaura studijas un profesionālā augstākā izglītība Latvijā ir pielīdzināma EKI 6. līmenim, tiek norādīts, ka

speciālista kompetence sevī ietver ne tikai spēju „vadīt profesionālās darbības vai projektus, uzņemoties atbildību par lēmumu pieņemšanu neprognozējamos darba vai mācību apstākļos” (EKI, 2009,13), bet arī „uzņemties atbildību par individu vai grupu profesionālās attīstības vadību.” (EKI, 2009,13). Vēl tiešākas norādes uz vajadzību pēc personīgās izaugsmes un līdz ar to arī pašvērtēšanas vajadzības tiek norādītas EK Padomes secinājumos par skolotāja izglītības kvalitāti (*Draft conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on improving the quality of teacher education.*, 2007). Dokumentā ir akcentēta skolotāja loma skolēnu talantu, personisko iespēju attīstībā un viņu laimīgas nākotnes veicināšanā, vienlaikus ir norādes uz sociālajām, kultūras, ekonomiskajām un tehnoloģiju straujajām pārmaiņām. Līdz ar to, skolotājiem izvirzās prasība „regulāri atjaunināt savas esošās iemaņas un/vai izstrādāt jaunas” (turpat, 6). Attiecībā uz skolotāju profesionālo kompetenci līdztekus transversālām prasmēm, spējai radīt drošu un pievilcīgu skolas vidi, kas būtu balstīta uz savstarpēju cieņu un sadarbību; spējai nodrošināt efektīvu mācību procesu neviendabīgās klasēs ar skolēniem, kas nāk ar dažādu sociālo un kultūras pieredzi, ar dažādām individuālajām vajadzībām, tai skaitā speciālās izglītības vajadzībām; spējai strādāt ciešā sadarbībā ar kolēģiem, vecākiem un plašāku sabiedrību; spējai attīstīt jaunas zināšanas un būt novatoriskiem, iesaistoties pārdomātā praksē un pētniecībā, tiek norādīts arī uz spēju kļūt par patstāvīgiem zināšanu apguvējiem savas profesionālās karjeras attīstībā.

Iepriekš minētie izglītības rezultāti padara pašvērtēšanas prasmes par vienu no izglītības rezultātu noteicošiem kritērijiem, jo personības veiksmīga tālākā attīstība jebkurā jomā saistāma ar prasmi analizēt un vērtēt savu esošo pieredzi un noteikt konstruktīvus turpmākās darbības uzdevumus. „Pedagogs kā autoandragogs – reizē metodologs un praktiķis. Tieši tāpēc nepieciešams uzticēties viņa refleksiņajai kultūrai, pašvērtējumam un pašattīstībai, saprātīgi viņu ietekmējot pēcdiploma izglītībā” (Браже, 2012., 81.).

Atzīstot skolotāja kompetenci kā realizējamo pienākumu un tiesību apjomu (Beļickis, 1999), gatavību profesionālajai darbībai (Симонов,1995; Шишов, Агапов, 2001; Мижериков, Ермоленко, 2002 u.c.), dažādi, atbilstoši autoru izpratnei par skolotāja profesionālās darbības galvenajām funkcijām, piedāvāts precizēt skolotāja kompetenci, to izsakot komponentos (Митина, 2003; Сергеева, Уварова, Назарова и др. 2002), profesionālo kompetenci apliecinošas spējās (Кузьмина, 1970, Подласый, 1996), prasmēs (Parkay, 2006) vai profesionālās darbības struktūrkomponentēs (Špona, 2006). Neskatoties uz atšķirīgi lietotiem jēdzieniem, skolotāja profesionālās kompetences nosacījumi ir grupējami 4 komponentos, kas izteikti tos apliecinošos kritērijos:

- profesionāli saturiskais komponents, kas sevī ietver humanitāro zinātņu pamatu pārzināšanu (Шишов., Агапов, 2001; Мижеригов, Ермоленко, 2002; Сергеева, Уварова, Назарова и др., 2002; Parkay, 2006), pētnieciskās, zinātniskās izziņas spējas (Подласый, 1996; Špona, 2006) un gnostiskās spējas (Кузьмина, 1970.);
- profesionālās darbības komponents, kas sevī ietver profesionālās (metodiskās) zināšanas, prasmes, iemaņas un metodes (Шишов., Агапов, 2001; Мижеригов, Ермоленко, 2002; Сергеева, Уварова, Назарова и др. 2002; Митина, 2003); organizatoriskās: projektējošās, konstruktīvās, didaktiskās spējas (Подласый, 1996; Кузьмина, 1970; Špona, 2006), „prasmī balstīt savu darbību fundamentālā teorijā” (Beļickis, 2000; 37.), refleksijas un problēmu risināšanas prasmes (Букреева, 2005; Parkay, 2006), apercēptīvās spējas (Подласый, 1996), pamatojoties uz ko notiek „elastīga un pamatota audzināšanas paņēmieni izvēle un lietošana” (Špona, 2001, 143) ;
- komunikatīvais komponents - pedagoģiskās saskarsmes realizācijā nepieciešamās zināšanas, prasmes, iemaņas un metodes (Кузьмина, 1970; Подласый, 1996; Митина, 2003; Špona, 2006), suģestīvās spējas, (Подласый, 1996), kas izpaužas „cieņā un uzmanībā pret sarunu biedru, atbilstošā ieinteresētībā, spējā nodibināt kontaktu (ar pieaugušajiem un bērnu), spējā klausīties un dzirdēt, empātijā, mākslā palīdzēt sarunu biedram izteikt savu viedokli, spējā adekvāti paust personisko pozīciju, komunikatīvajā elastībā un konstruktivitātē, gatavībā atrisināt starppersonu problēmas, spējā strādāt komandā” (Братченко, 2001, 143).;
- profesionāli personiskais komponents, ko veido personības īpašības, kas nosaka skolotāja kā personības un darbības subjekta pozīciju un ievirzi (Митина, 1990; Stabiņš, 1999; Beļickis, 1999; Сергеева, Уварова, Назарова и др. 2002; Long&Riegle, 2002; Jones, 2003), izpaužas prasmē un vajadzībā vērtēt savu profesionalitāti, kompetences izjūtā, pozitīvā skolotāja paštēlā, pārliecībā par lēmumu pieņemšanu, pašrealizācijas, izaugsmes, vērtību realizācijas vajadzībās.

Autorei piedaloties tālākminētā projekta pētījumos, tika izdota rokasgrāmata „Pedagoga tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide”, kas apkopo ESF NP projekta «Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide» (Līgums Nr.2006/0129/VPD1/ESF/PIAA/06/NP/3.2.5.1./0001/0001/0504) realizācijas gaitā radušās nozīmīgākās atziņas par pedagogu tālākizglītībā nepieciešamajām inovācijām un piedāvā jaunu teorētiski pamatotu un praktiski realizējamu pedagogu tālākizglītības un profesionālās pilnveides sistēmu, kas nodrošinās pedagogu kompetenču apguvi un/vai pilnveidi un karjeras

attīstības iespējas. Pedagoģiskās kompetences pilnveide pārsvarā pamatojas uz pedagogu profesionālās darbības rezultativitātes pašanalīzi, profesionālās izaugsmes motivāciju un profesionālo pašrealizāciju. Kā rokasgrāmatas ievadā raksta D.Blūma: „Attīstīt kompetenci nozīmē izveidot pamatvērtības, kas pastāvīgi ir jāpilnveido. Produktīvu pedagoģisko socializāciju un pozitīvu profesionālo identitāti veido skolotāju gatavība, motivācija un reālās ilglaicīgās izaugsmes karjeras iespējas.” Pedagogiem piedāvātā vērtēšanas sistēma tika veidota ar mērķi radīt pedagogu profesionālās izaugsmes sistēmu, kas veicina nepārtrauktu un mērķtiecīgu pedagoģiskās kompetences attīstību visā karjeras laikā. Rokasgrāmatā piedāvātajos pašvērtējuma kritērijos (kā tālākizglītības rezultātu novērtējumā, tā pedagoģiskās darbības pašvērtējumā) ir akcents uz konstruktīvu vērtēšanu, kas orientēta ne tikai uz esošās pieredzes pašvērtēšanu, bet arī uz personiskās karjeras plānošanu un brīvprātīgu realizāciju. „...pedagoga veikts pašnovērtējums sniedz vērtīgu pieredzi, kas ļauj novērtēšanā iesaistītajam pedagogam gūt jaunu skatījumu uz savu darbu un rada vēlmi ieviest svarīgus darba kvalitātes uzlabojumus.” (turpat, 75). Iepriekšminētā projekta rezultātā ir izstrādāts materiālu krājums „Pedagogu profesionālās karjeras attīstības modelis”, kura 1.pielikumā ir piedāvāti metodiskie norādījumi pedagogu profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanai. Vērtēšanai piedāvātie kvalitātes rādītāji un kritēriji ir paredzēti izmantošanai kā skolotāja pašvērtējumam, tā arī izglītības iestādes administrācijai, vērtējot skolotāja darbības kvalitāti, kā arī atsevišķi kritēriji tiek piedāvāti skolēniem un viņu vecākiem skolotāja darbības vērtēšanai. Visi piedāvātie vērtēšanas kritēriji ir pakārtoti vairākām skolotāja darbības pamatjomām:

- mācību un audzināšanas darba plānošana, vadīšana un pedagoga darbības rezultātu analīze;
- pedagoga ieguldījums skolēnu individuālo spēju attīstībā un iespēju izmantošana skolēnu vajadzību nodrošināšanā;
- pedagoga ieguldījums izglītības iestādes attīstībā;
- pieredzes uzkrāšana un tālāknodešana;
- pedagoģiskās darbības rezultātu analīze un darbības pašrefleksija.

Katrai pamatjomai piedāvātie vērtēšanas kritēriji un metodika nodrošina skolotāja apzinātu savas pieredzes novērtējumu atbilstoši kvalitatīvas pedagoģiskās darbības nosacījumiem un dod iespēju apzināt piedāvātās tālākizglītības iespēju izmantošanas nepieciešamību. Taču piedāvātais vērtējuma punktos ietvertais saturs, kas katram kritērijam ir atšķirīgs, bet ir orientēts uz esošās situācijas konstatējumu, piemēram: „ 3 – (ļoti labi) augsts vērtējums, konstatēti atsevišķi maznozīmīgi trūkumi; 2 – (labi) izteiktas pārsvarā stiprās puses, būtisku trūkumu nav..” (turpat, 9) u.tml., ir noderīgs administratīviem pasākumiem, skolotāja kvalifikācijas noteikšanai, kur normatīva vērtēšana arī atbilst iepriekšminētajam

nolūkam: piešķirt atbilstošas iespējas, kvalifikāciju, atalgojumu u.tml. Protams, ka, izstrādātajam *pedagogu karjeras modelim* reāli darbojoties, kur atbilstoši vērtēšanas rezultātiem ne tikai tiek nodrošināta skolotāja tālākizglītība, bet arī piešķirta atbilstoša kvalifikācija, kurai atbilstošs arī atalgojums, skolotājiem zinot vērtēšanas kritērijus, tos regulāri izmantojot arī pašvērtēšanā, var veidoties pašvērtēšanas paradumi, kas veicina skolotāja karjeras izaugsmi. „Mūsdienās – tāpat kā senāk – galvenā konfrontācija notiek starp humānpedagoģijas pieeju un biheivioristisko pieeju. Humānpedagoģija iestājas par vērtīborientētiem procesiem, kas atbilst jaunajai paradigmai, biheivioristiskā – par normorientētiem procesiem.” (Beļickis, 1999, 16). Pieņemot, ka atbilstoši izvirzītajam pašvērtējuma organizācijas mērķim tiek izmantota atbilstoša pieeja, kuras mērķis ir precīzi noskaidrot kvalifikācijai, amatam vai atalgojumam atbilstošas kompetences, ir izmantojama un pat nepieciešama biheivioristiskajā pieejā balstīta vērtēšana, kas piedāvā normatīvus vērtēšanas kritērijus un atbilstošu novērtējamu. Taču, ja netiek nodrošināta izvirzītajām prasībām atbilstoša novērtēšana arī atalgojuma veidā, tad skolotājs nonāk „pretrunīgu attieksmju krustpunktā. Viņa iekšējās vajadzības pēc pastāvīga profesionālā „Es” prestiža atbalsta spiestas realizēties šo „Es” apdraudošos apstākļos.... Augstās prasības profesijai bieži neatbilst tās zemajam sociālajam statusam, kas noved pie iekšēja konflikta subjektīvās sociālās profesionālās lomas pieņemšanā. ... Īpaši aktuāla šodien šī pozīcija ir izglītības jomā, kur valda neatbilstība starp profesijas sociālo statusu un tā materiālo atalgojumu, kā arī tā reālo prestižu sabiedrībā.” (Федосенко, 2011, 42). Maz iespējami šo pretrunu vai iekšējo konfliktu novērst ar pedagoģiskiem paņēmieniem, taču pastāv iespēja veicināt skolotāja vajadzību, apmierinātību un gandarījumu rast citā, materiālo atalgojumu kompensējošā veidā.

Tādēļ, pamatojoties uz iepriekš apzināto skolotāja karjeras izpratni, kurā ietverti arī tādi jēdzieni kā *apmierinātība*, *gandarījums*, nepieciešams radīt pašvērtējuma saturu, kas, zūdot materiālajam stimulam vai vertikālajai karjeras izaugsmei, motivētu skolotāju mērķtiecīgi plānot un realizēt personisko izaugsmi atbilstoši pašvērtējumam. Pie tam, ņemot vērā, ka profesionālās pašvērtēšanas paradumi, tieši tāpat kā profesionālās zināšanas un prasmes, veidojas jau studiju laikā, rodas vajadzība pēc topošajiem skolotājiem piedāvājama karjeru veicinoša humānpedagoģiskā pieejā balstīta pašvērtējuma satura. Ja topošā skolotāja zināšanas un prasmes ir precīzi mērāmas un vērtējamas, tad personiskās karjeras attīstība, līdzīgi kā vērtību attīstība, ir vērtējama, bet tai nav jābūt izteiktai ballēs, punktos vai citādi formulētās zīmēs, bet pašanalīzes rezultātā formulētās frāzēs un tālākās darbības mērķos.

R.Laewis (1986), analizējot slēgtā un atvērtā studiju procesa raksturojumus, uzsver pašvērtējuma nozīmību atvērtā mācību procesa organizācijā, to sasaistot arī ar mācīšanās motivāciju un nākotnes plānošanu. Pašvērtēšanas saturā (kritērijos) atvērtajā mācību procesā

ietverama studenta pieredze, prakse, jūtas un attiecības, reizē neaizmirstot par kriteriālo vērtēšanu, kas balstās uz precīzi formulētiem kompetences kritērijiem.

Tādējādi, lai nodrošinātu mērķtiecīgu topošo skolotāju karjeru veicinošu pašvērtējuma organizāciju, ar apzinātajiem pedagoģijas zinātnieku piedāvātajiem kritērijiem pedagoga kompetencei ir nepietiekami. Rodas vajadzība tos sasaistīt ar karjeru noteicošiem kritērijiem un tiem atbilstošiem rādītājiem. Izstrādājot karjeru veicinošu pašvērtēšanas saturu, kas kā vadlīnijas var tikt izmantots visos studiju kursus, bet katrā ir konkretizējams atbilstoši studiju priekšmeta specifikai un konkrētās nodarbības uzdevumiem, savstarpēji saistāmas karjeru apliecināšanas darbības iezīmes un pedagoģiskās kompetences komponentu kritēriji, vienlaikus vērā ņemot iepriekš apzinātos papildus nosacījumus (Sk. 3.,4.,5.,6.tabulu).

3.tabula

Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionāli – saturiskā komponenta pašvērtēšanas saturs (Autores izstrādāta)

Profesionālās kompetences komponents	Profesionālās kompetences kritērijs	Karjeru apliecināošs kritērijs	Karjeras iezīmes	Topošā skolotāja karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs
Profesionāli – saturiskais komponents	Indivīda zinātniskās izziņas/pētniecības darbībā pamatotas humanitārās zināšanas	Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu personību	Esošās un jauniegūtās zināšanu pieredzes diferenciācija
			Personiski nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Pedagoģijas, psiholoģijas un citu humanitāro zināšanu personiskās un profesionālās lietderības apzināšana
			Profesionālā mērķtiecība	Turpmākās izziņas darbības mērķu formulēšana, pamatojoties uz personiskās zināšanu pieredzes novērtējumu
		Profesionālās identitātes harmonija	Indivīda apmierinātība	Individuālās attīstības dinamikas indikatoru formulēšana
			Visas dzīves (studijas, ģimene, atpūta) panākumi	Studiju biedru, docētāju novērtējuma un personiskā ieguldījuma mījsakarību noteikšana

Turklāt, pašvērtējumam piedāvātajiem kritērijiem, vērtējot profesionāli saturiskam komponentam atbilstošās iezīmes, būtu jāveicina izpratne par to, ka, neskatoties uz to, ka zināšanas it kā ir precīzi “izmērāmas”, tātad arī objektīvi novērtējamas, tās ir “... dinamiskas un nenoteiktas, nevis nekustīgas un nepārprotamas” (Prets, 2000, 80).

Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionālās darbības komponenta pašvērtēšanas saturs (Autores izstrādāta)

Profesionālās kompetences komponents	Profesionālās kompetences kritērijs	Karjeru apliecināošs kritērijs	Karjeras iezīmes	Topošā skolotāja karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs
Profesionālās darbības komponents	Uz profesionālo zināšanu pieredzi pamatotas pedagoģiskā procesa plānošanas, organizācijas un pedagoģiskās darbības rezultātu analīzes prasmes, apersepcīvās spējas	Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Personisko sociālo aktivitāšu novērtējums profesionālās izaugsmes kontekstā
			Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	Personisko lēmumu un profesionālo iespēju mījsakarību novērtējums
			Pašpārliecinātība	Personisko zināšanu, prasmju, pieredzes un pedagoģiskā procesa organizācijas mījsakarību novērtējums. Pedagoģisko paņēmieniun izvēles un lietošanas pamatojuma novērtējums
			Ticība nākotnei	Uz darbības pieredzi balstītu nākotnes pedagoģiskās darbības iespēju novērtējums
		Radoša profesionālā darbība	Realizētas radošas idejas	Realizēto ideju lietderības novērtējums
			Radošas nākotnes idejas	Personiskās pedagoģiskās pieredzes un ieceru daudzveidīgas pielietojamības analīze
			Radošums profesionālo uzdevumu realizācijā	Pedagoģiskās darbības refleksija un alternatīvu personisko iespēju apzināšana; Fundamentālā teorijā balstītu pedagoģisko paņēmieniun izmantošanas daudzveidības novērtējums

Savukārt, profesionālās darbības komponenta vērtēšanā akcentējama atziņa par prasmju attīstības un iespēju paplašināšanas mījsakarību. To precīzi ir raksturojis D. Prets: “Prasmju radīšanu var uzskatīt par iespēju piešķiršanu skolēniem. Kad mēs esam ieguvuši jaunu prasmi, mums paveras jaunas iespējas, un tieši šī cilvēka iespēju paplašināšana arī ir izglītības galamērķis” (Prets, 2000,75).

**Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences komunikatīvā
komponenta pašvērtēšanas saturs (Autores izstrādāta)**

Profesionālās kompetences komponents	Profesionālās kompetences kritērijs	Karjeru apliecināošs kritērijs	Karjeras iezīmes	Topošā skolotāja karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs
Komunikatīvais komponents	Pedagoģiskās saskarsmes realizācijā nepieciešamajās zināšanās balstīta, sadarbību veicinoša pedagoģiskā komunikācija	Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu personību	Komunikāciju veicinošu personisko izpausmju novērtējums: cieņa un uzmanība pret sarunbiedru; atbilstoša ieinteresētība, spēja nodibināt kontaktu; spēja klausīties un dzirdēt, empātija u.tml.
			Personiski nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Komunikācijā gūtās personiskās pieredzes izaugsmes novērtējums
			Profesionālā mērķtiecība	Komunikāciju veicinošu personiskās tālākās attīstības uzdevumu apzināšana
		Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Prasmes sadarboties ar vecākiem, kolēģiem, citiem speciālistiem un sabiedrību novērtējums
			Pašpārliecinātība	Veiksmīgu komunikāciju apliecināšu rādītāju apzināšana
			Ticība nākotnei	Prasmes noteikt un risināt problēmsituācijas komunikācijā ar skolēniem, vecākiem, kolēģiem un sabiedrību novērtēšana un tālākdarbības uzdevumu formulēšana

Arī komunikatīvā komponenta vērtēšanā pašvērtējumam piedāvājami ne tikai kritēriji, kas dod iespēju apzināt savu personības īpašību un spēju atbilstību veiksmīgai komunikācijai, bet arī komunikācijā gūtās pieredzes lietderību tālāk attīstībai.

Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionāli personiskā komponenta pašvērtēšanas saturs (Autors izstrādāta)

Profesionālās kompetences komponents	Profesionālās kompetences kritērijs	Karjeru apliecināošs kritērijs	Karjeras iezīmes	Topošā skolotāja karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs
Profesionāli – personiskais komponents	Personības īpašības un vajadzības balstīts profesionālais entuziasms	Profesionālā „Es koncepcija”	Izpratne par savu personību	Savu personības īpašību un esošās pieredzes atbilstības skolotāja profesijas specifikai novērtējums
			Personiski nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu veicinošu pedagoģisko situāciju apzināšana
			Profesionālā mērķtiecība	Personiskā vērtībsistēmā balstīta pedagoģiskā darbībā izvirzīto mērķu pamatojuma analīze
		Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība	Profesijas izvēles apzināts pamatojums
			Visas dzīves (studijas, ģimene, atpūta) panākumi	Personisko sasniegumu uzskaitē

Vissarežģītāk ir novērtēt profesionāli personisko komponentu, jo tā novērtēšana lielā mērā saistās ar indivīda pašizjūtu. Un, kā raksta I.Plotnieks, „pašvērtējums – dominē intelektuālais komponents,... „pašizjūta” savā būtībā ir vairāk emocionāla parādība” (Plotnieks, 1998, 10). Līdz ar to nepieciešami jautājumi, kas palīdz novērtēt personiski nozīmīgas jēgas atrašanu profesionālajā darbībā saistībā ar veicamajiem pedagoģiskās darbības uzdevumiem. Vienlaikus apzinoties, ka „radošā pieejā savai dzīvei cilvēks rada jēgu no jauna. Šādā gadījumā cilvēks kļūst par īstenu pašnoteikšanās subjektu, bet nevis kādas „augstākās” jēgas pavadonis” (Пряжников, 1999, 18). Tātad nepastāv iespēja profesionāli – personisko komponentu vērtēt normatīvi. Pašvērtējumam piedāvājamie jautājumi var tikai palīdzēt personiskās jēgas meklējumos un tās apzināšanā.

Secinājumi

1. Skolotāja karjera ir pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība atbilstoši personiskās pieredzes radītām vajadzībām, tā izpaužas skolotāja profesionālajā kompetencē, apmierinātībā ar profesijas izvēli un gandarījumā, kas nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanās, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā.
2. Lai nodrošinātu mērķtiecīgu topošo skolotāju karjeru veicinošu pašvērtējuma organizāciju, nepieciešams skolotāja kompetences novērtēšanas kritērijos ietvert vajadzību vērtēt personisko karjeru apliecinošas iezīmes.
3. Skolotāja karjeru veicinošs pedagoģiskā pašvērtējuma saturs sasaucas ar karjeras teoriju analīzes rezultātā apzinātajiem pašvērtējuma organizācijas principiem:
 - Kopveseluma (holisma) princips prasa pašvērtējuma saturā ietvert visiem skolotāja profesionālās kompetences komponentiem (profesionāli saturiskais, profesionālās darbības, profesionāli komunikatīvais, profesionāli personiskais komponents) atbilstošus kritērijus.
 - Konstruktīvisma principa ievērošanu nodrošina iespēja novērtēt savus sasniegumus, to ierobežojumus un apzināt tālākās darbības uzdevumus atbilstoši profesijas un personiskajām vajadzībām. Iepriekš formulētā skolotāja karjeras definīcija, kā arī karjeras kritēriji un tos apliecinošās iezīmes akcentē indivīda apmierinātību ar profesijas izvēli un gandarījumu par profesionālajām veiksmēm, respektīvi, profesionālo izaugsmi. Individuālās attīstības dinamika prasa salīdzināt esošo pieredzi ar savu “vakardienas” un “rītdienas” pieredzi. Līdz ar to piedāvātajiem pedagoģiskā pašvērtējuma kritērijiem būtu jāpalīdz saskatīt un novērtēt dinamiku, tādējādi nodrošinot iespēju gūt gandarījumu par savām spējām, vienlaikus redzot ceļu tālākai attīstībai un ticību savām iespējām, kas, savukārt, nodrošina karjeras attīstību.
 - Vērtīborientācijas princips realizējas, pašvērtējuma saturā iekļaujot profesionāli personiskā komponenta kritērijus.
4. Integrējot karjeras teoriju atzinumus pedagoģijas zinātnē, apzinot karjeru veicinošos un kavējošos faktorus, augstskolas pedagoģiskajā procesā kļūst iespējami meklēt un izmantot tās pedagoģiskās organizācijas formas, metodes un paņēmienus, kas nodrošinātu noteiktu darbības paradumu veidošanos, tādējādi radot pedagoģiskus priekšnosacījumus arī veiksmīgākai karjeras attīstībai. Lai noskaidrotu skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizatoriskos nosacījumus, nepieciešams apzināt karjeru ietekmējošos faktorus un karjeras attīstības posmus.

1.3.3. Karjeru ietekmējošie faktori un pašvērtējuma organizācijas formas un metodes dažādos skolotāja karjeras attīstības posmos

Lai *karjera* kļūtu par pedagoģijā pamatoti lietu jēdzienu, nepieciešams izziņāt ne tikai tās būtību, bet arī to ietekmējošos faktorus. Faktori ir uzskatāmi par attīstības virzītājiem, kādu procesu, parādību iemesliem, būtiskiem ietekmējošiem apstākļiem (Кузьмина, 2001).

Izvirzās jautājums par to, ar kādiem pedagoģiskiem paņēmieniem var ietekmēt katru no karjeru veidojošiem komponentiem: dzīves un profesionālās darbības **pieredzi**; subjekta **izvērtētās nākotnes iespējas**; profesionālās darbības **mērķtiecīgu attīstību**.

Lielākā daļa karjeras teoriju galvenokārt aplūko karjeru ietekmējošos faktorus no karjeras konsultanta skatījuma viedokļa. Tiek mēģināts noskaidrot tos aspektus personības karjeras attīstībā, kas būtu apzināmi, vērā ņemami karjeras konsultantam, lai palīdzētu klientam atrast to nodarbes veidu, kas viņam dotu gandarījumu un visaugstāko profesionālo produktivitāti, nodrošinot kā pašas personības, tā sabiedrības vajadzības. Integrējot karjeras teoriju atzinumus pedagoģijas zinātnē, apzinot karjeru veicinošos un kavējošos faktorus, augstskolas pedagoģiskajā procesā kļūst iespējams meklēt un izmantot tās pedagoģiskās organizācijas formas, metodes un paņēmienus, kas nodrošinātu noteiktu darbības paradumu veidošanos, tādējādi radot pedagoģiskus priekšnosacījumus arī veiksmīgākai karjeras attīstībai.

Kā jau iepriekš tika konstatēts, pašvērtējuma prasmes var uzskatīt par būtisku karjeras attīstības nosacījumu. Pašvērtējuma prasmes var uzskatīt reizē par karjeru ietekmējošu faktoru, kā arī par līdzekli, ar kura palīdzību indivīds novērtē citu karjeru ietekmējošo faktoru personisko nozīmību. Līdz ar to svarīgi kļūst noskaidrot karjeru ietekmējošos faktorus pamatotus pedagoģiskos nosacījumus pašvērtējuma organizācijai. Karjeras attīstību ietekmējošo faktoru izpētē ir pētījumi, kas pēta ārējos un iekšējos karjeru ietekmējošos faktorus. Uz ārējo faktoru izpēti var attiecināt pētījumus par valsts politiku, valstī pieprasītām profesijām, par dažādo nozaru attīstību, sabiedrības ieinteresētību, pastāvošo konkurenci attiecīgajā darbības jomā u.tml. Ārējo faktoru ietekmi uz indivīda karjeru īpaši pēta sociālās izziņas karjeras teorija (*Lent, Brown and Hackett's Social Cognitive Career Theory* – 1987). Šī teorija ir ietekmējusies no A. Bandura (*Bandura*) sociālās izziņas teorijas un mēģina analizēt, kā kultūra, dzimums, ģenētiskās dotācijas, sociālais konteksts un negaidīti dzīves notikumi mijiedarboties rada ietekmi uz karjeras izvēli. Zināmā mērā to var attiecināt arī uz skolotāja karjeru. Skolotāja profesija kļūst par personības dzīves stilu. Tā atstāj iespaidu uz visu cilvēka dzīvi. Skolotājs nepārstāj būt skolotājs ārpus izglītības iestādes telpām. Skolotāja profesiju nereti uzskata par profesiju visai dzīvei. Rodas jautājums, kā tas ietekmē skolotāja karjeru, vai situācijā, kad skolotājs zaudē darbu, viņš spēj rast jaunus

izaicinājumus savai karjerai. Sociālās izziņas karjeras teorija īpaši uzsver pašefektivitātes, rezultātu prognozes un personīgo mērķu sasniegšanas mījsakarību, kas ietekmē indivīda karjeras izvēli un tālāko attīstību (Lent, Brown, Hackett's, 1987).

Pedagoģijas zinātnē nozīmīgāki ir iekšējo faktoru pētījumi, kas sevī ietver personisko vērtību, interešu, vajadzību un citu motivējošo faktoru izpēti, kā arī personībai raksturīgo iezīmju un darbības paradumu nozīmību karjeras attīstībā. Tajā pašā laikā nevaram ignorēt arī ārējos faktorus, tā kā ārējo faktoru mijiedarbībā ar iekšējiem nosacījumiem veidojas indivīda vajadzības un tām atbilstoša rīcība (Parsons, 1909; Super, 1957; Holland, 1997; Толочек, 2005 u.c.). Karjeras izvēles pamatā ir trīs faktori:

- skaidra izpratne par sevi, savām prasmēm, spējām, interesēm, mērķiem, resursiem, ierobežojumiem un zināšanas par to cēloņiem;
- zināšanas par dažādu profesiju prasībām, nosacījumiem, panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām;
- šo divu faktoru attiecību patiess pamatojums (Parsons, 1909).

Profesionālās izvēles teorijā, no vienas puses, kā karjeru ietekmējošie faktori parādās situatīvie, vēsturiskie un sociālekonomiskie faktori, no otras puses, tie ir personības, psiholoģiskie un bioloģiskie faktori (Super, 1957). Bez tam indivīda darbību noteicošie iekšējie faktori jau paši par sevi ir veidojušies ārējo apstākļu un dzīves pieredzes rezultātā. Individuālās atšķirības iedalās iedzimtajās un tādās, kas veidojušās indivīda dzīves laikā, kas savukārt, nosaka indivīda reakciju uz sabiedrības prasībām. Veiksmīgai karjerai kā nozīmīgāko nosacījumu izvirza noteikumu, lai tiktu izvēlēta profesija, kas atbilst indivīda personiskām vajadzībām un nodrošina viņam apmierinātību (Holland, 1997). Dž. Holanda teorija balstās uz četriem pieņēmumiem:

- rietumu kultūrā personu var attiecināt uz vienu no šādiem tipiem: praktiskais, izzinošais, mākslinieciskais, sabiedriskais, uzņēmīgais un konvencionālais (tradicionālais);
- pastāv sešas darba vides: praktiskā, izzinošā, mākslinieciskā, sabiedriskā, uzņēmīgā un konvencionālā (tradicionālā);
- cilvēki meklē vidi, kas ļaus viņiem realizēt savas prasmes un spējas, izteikt savu attieksmi un vērtības, kā arī uzņemties sev aktuālas problēmas un uzdevumus;
- uzvedību nosaka mijiedarbība starp personību un vidi (Holland, 1997).

Pastāv saistība starp personību un profesionālo vidi atspoguļojošu modeli, ko dēvē par sešstūra modeli (Holland, 1997). Tas galvenokārt palīdz karjeras konsultantiem un pašiem indivīdiem apzināties kā savai profesionālai darbībai vispiemērotāko vidi, tā arī rast saskaņu

starp profesionālo darbību un interešu realizāciju brīvajā laikā. Tādējādi tiek postulēts dinamisks, noteiktā mērā saistīts ar cilvēka attīstības posmiem, profesijas izvēles process, kura laikā indivīds pakāpeniski tuvinās un pielāgojas profesionālajai situācijai. Jo vairāk personības īpašības atbilst izvēlētajam profesionālās attīstības ceļam, jo veiksmīgāka ir karjera (Holland, 1997). Izvēle tiek aplūkota kā savu personības īpašību novērtējums atbilstoši profesijas prasībām. Parādās apgalvojums: ja cilvēks nonāk sev nepiemērotā situācijā, viņš cenšas izvēles brīdī pāriet uz citu sev piemērotāku situāciju.

Uz ārējo un iekšējo faktoru mijsakarību norāda arī darba psiholoģijas pārstāvji, uzsverot indivīda, organizācijas un sabiedrības interešu mijsakarību (Толочек, 2005; Федосенко, 2011; Громкова, 2011 u.c.).

Vienlaikus tiek uzsvērtā indivīda subjekta pozīcija lēmumu pieņemšanā un pašvērtēšanā. Priekšstatī par sevi nav vakuumā veidojusies paškonceptija, bet sevis apzināšana situācijā. Cilvēki rīkojas ne tikai atkarībā no savām iekšējām izjūtām, bet arī atkarībā no situācijas. Var teikt, ka situācija ir tā, kas rada cilvēka izjūtas un atbilstošas reakcijas mijiedarbībā ar pašpieredzi (zināšanas, prasmes, vērtības).

Studentu pašpieredzi aktualizējošas situācijas, viņu pieredzes respektēšana un konstruktīvu turpmāko darbību veicinošs pašvērtējums ir uzskatāms par pieaugušo pedagogiskā procesa organizācijas pamatnosacījumu (Knowles, 1980; Knowles, Holton, Swanson, 2005; Lieģeniece, 2005; Змеёв, 2003; Степанова, 2000 u.c.). Tas pamatojas uz šādām prasībām:

- „pieaugušo studentu dzīves pieredzes respektēšana;
- pieaugušo studentu personības cienīšana;
- pieaugušo studentu vajadzību ievērošana;
- pieaugušo studentu spējas kritiski vērtēt dzīves parādības;
- savu un citu aktivitātes novērtēšana” (Knowles, 1980,106).

Ir trīs nozīmīgākie faktori, kas sekmē mācīšanos mūža garumā:

- apzināšanās, saprašana (tas nozīmē – izprast pašam sevi kā cilvēku, kas mācās, izprast izglītību, mācīšanos un ar attīstību saistītus procesus);
- kritiska refleksija;
- sevis pamācīšana un paškontrolē (Lieģeniece, 2002, 66).

Starp tiem pastāv savstarpējā saistība. Studenta subjekta pozīcijas veidošanās, nodrošinot patstāvību, māku pieņemt lēmumus konkrētās situācijās, atbildības uzņemšanos par personīgās darbības rezultātu (Громкова, 2011) ir vistiešākajā saistībā ar vajadzību organizēt studiju darbības un tās rezultātu regulāru pašvērtējumu, kas pakāpeniski kļūst par

paradumu visa mūža garumā. Līdz ar to pašvērtēšanas paradumiem jāklūst par indivīda vajadzību, nodrošinot arī izaugsmi visas dzīves laikā. Šādu vajadzību un tām atbilstošu paradumu veidošanos izvirza 21. gadsimta sabiedrības prasības pēc indivīda, kurš spēj elastīgi un radoši izmantot un attīstīt savu pieredzi mainīgajos sociāli ekonomiskajos apstākļos. Līdzīgi kā karjeras teorijās, arī andragoģijā tiek uzsvērtā vajadzība indivīdam izzināt sevi, savus resursus (Sk.7.tabulu).

7.tabula

Pašizziņas nozīmība karjeras un pieaugušo izglītības organizācijā (Autores izstrādāta)

Karjeras teorijas		Pieaugušo pedagoģija	
Autori	Atziņas	Autori	Atziņas
Super (1990)	Kā nozīmīgākā cilvēka profesionālā ceļa determinante tiek akcentēta cilvēka izpratne par savu personību – tā saucamā „profesionālā Es- koncepcija”, kuru katrs cilvēks realizē kā noteiktu karjeras lēmumu sēriju		
Пряжников Н. С., Пряжникова Е. Ю. (2001)	Karjeras veidošanos izprot kā profesionālās pašnoteikšanās procesu, kā secīgas izvēles, kuras nosaka personības Es – koncepcija, kā personības veidojumu kopveselu, kas pakāpeniski mainās sociāli, psiholoģiski un profesionāli personībai nobriestot, un pašnoteikšanos uzskata kā karjeras pamatkomponentu	Lieģeniece (2002)	Pieaugušo pedagoģijā kā viens no nozīmīgiem nosacījumiem tiek uzsvērts priekšstatu par sevi veidošana, kā arī pieredzes loma Jēgas meklējumi un savas pieredzes refleksija palīdz cilvēkam bagātināt arī viņa profesionālo kompetenci
E.Kļimovs, A.Golomštoks, P.Ščedroickovs, S.Čistjakova, N.Prjažņikovs	Tiek analizēti tādi jēdzieni kā <i>profesionālais dzīves ceļš, profesionālā pašrealizācija, profesionālā pašnoteikšanās</i>	Вершловский (2008)	Pieaugušo mācības ir efektīvas tik lielā mērā, cik tiek radīti apstākļi, kas palīdz kritiski novērtēt savu pieredzi un pārdomāt zināšanu lomu plašā sociālā kontekstā
Karjeras teorijas		Pieaugušo pedagoģija	
Autori	Atziņas	Autori	Atziņas
Пряжников (1996)	Veiksmīga karjera tiek saistīta galvenokārt ar veiksmīgu pašnoteikšanos. Kā profesionālās pašrealizācijas mērķis tiek uzsvērtā pakāpeniska savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) apzināšanās un patstāvīgas plānošanas, koriģēšanas un realizēšanas veidošanās, gatavība sevi analizēt laikā un patstāvīgi atrast personiski nozīmīgu jēgu konkrētajā profesionālajā darbībā	Змеёв (2003)	Cilvēks ir mācību procesa galvenais subjekts. Līdz ar to mācību procesa organizācija ir atkarīga no apmācāmā personības, no viņa fizioloģiskajām, psiholoģiskajām, sociālajām, profesionālajām īpašībām. Tādēļ pieaugušo izglītības organizācijā fundamentāls uzdevums ir kā pieaugušo izglītojamiem, tā pašiem studentiem diagnosticēt šīs īpašības

Karjeras veiksmīgas attīstības nosacījumi prasa ievērot šādus principus:

- nepārtrauktības principu;
- apzinātības principu (dzīves jēgas, profesionālās darbības nozīmības un sociālās nozīmības atrašana un apzināšana);
- līdzsvarotības principu (individuālais darbs/ komandas darbs);
- elastīguma principu (šķēršļu pārvarēšana, kompromisi, virzīšanās “zigzagā”, alternatīvu “maršrutu” izvēle u.tml.);
- ekonomiskuma principu (spēku sadalīšana visai dzīvei);
- unikalitātes un prezentācijas principu (māka demonstrēt savas darbības rezultātus) (Толочек, 2005).

Iepriekš minētie faktori to savstarpējā mījsakarībā ietekmē indivīda uztveri attiecībā uz veiksmes iespējamību. Ja persona pieņem, ka daži šķēršļi rada iespēju gūt panākumus, tad tas stiprina karjeras izvēli, bet, ja šķēršļi tiek uzskatīti par būtiskiem, tad ir mazāka interese un izvēle darbībai. Līdz pusaudža gadiem lielākai daļai cilvēku ir ticība savai kompetencei plašās darbības jomās, kā arī pārliecība par iespējamo karjeras rezultātu. Lai šī kādreiz esošā pārliecība nezustu arī jaunībā un pieaugušā cilvēka darbībā, nepieciešams organizēt studiju procesu, kas rada savas izaugsmes vērtēšanas un tālākās attīstības plānošanas pieredzi, kā arī nostiprina pašapziņu (pašvērtību, pašefektivitāti) un pārliecību par rezultātu, veicina personiskās profesionālās intereses, tām atbilstošas izvēles un pārveidojošas darbības formas (Savickas, Lent, 1994). Var prognozēt, ka šādā veidā gūtā topošā skolotāja pieredze un atbilstoši veidojušies paradumi veicinās motivāciju savas karjeras mērķtiecīgai vadībai. Motivācija un paša indivīda vajadzības lielā mērā arī nosaka karjeru (Кибанов, 2007). Tas sasaucas arī ar psiholoģijas klasiku pētījumos gūtajiem konstatējumiem par ikkatram indivīdam piemītošajām vajadzībām: A.Maslova (Maslow) klasiskā vajadzību piramīda, uzsverot tieši augstākās vajadzības, K.Alderfer (Alderfer) teorija un D.Mak – Klellanda (McClelland) teorija. Šādā skatījumā varam atzīt, ka jebkurš cilvēks agri vai vēlu izjūt vajadzību pēc karjeras izaugsmes, pamatojot to ar pašrealizācijas, novērtējuma, varas un citām cilvēkam piemītošām vajadzībām (Кибанов, 2007).

Iepriekš analizētās atziņas sasaucas ar andragoģijas atziņām par pieaugušo mācību procesa organizācijas nosacījumiem. M.Nouls (*Knowles*, 1980) norāda uz nepieciešamību organizēt studiju procesu, kurā pasniedzējs kļūst par atbalstu pašvirzītās studijās, kas balstās uz personiskās pieredzes un vajadzību apzināšanu:

- docētājs uzņemas atbildību par pedagoģisko procesu, kas nodrošina iespēju studentam kļūt neatkarīgam – pašvirzītam;

- katram studentam ir pietiekami liela pieredze, kas ir viņa bagātākais mācīšanās resurss;
- cilvēks grib mācīties, ja uzskata, ka tādā veidā varēs cīnīties ar savas dzīves problēmām un tās atrisināt;
- pieaugušie mācīšanos uzskata par līdzekli, kas palielinās viņa konkurētspēju.

Kā vienu no būtiskākajiem karjeru ietekmējošiem faktoriem var minēt indivīda pašpārliecinātību, kas veidojas un nostiprinās pašvērtējuma paradumos un realizējas, apmierinot savu vajadzību pēc pašaktualizācijas. Savukārt, lai to nostiprinātu, ir nepieciešami:

- personas darbības sasniegumi;
- atbilstoša mācīšanās;
- sociālā pārliecināšana;
- atbalstoša makrovide un mikrovide.

Ja visi šie aspekti mijiedarbojas, ja panākumi atbilst zināšanām un darbības piepūlei, tad indivīds nostiprina savu pašefektivitāti un ticību nākotnei, veiksmīgi izmantojot savas spējas un pieredzi. Rezultātā ir iespējams izvirzīt turpmākos mērķus un atbilstošu darbību un centienus to realizācijā.

Var minēt šādus karjeru kavējošos faktoros:

- profesijai nepieciešamo personības īpašību neesamība;
- zema motivācija;
- vāji attīstīta paškontrole;
- neizlēmība;
- paaugstināta trauksme;
- orientācija uz izvairīšanos no neveiksmēm;
- utilitāri darbības motīvi.

Karjeru ietekmējoši ir arī faktori, kas ir saistīti ar konkrētās personības un apkārtējo cilvēku mijiedarbību. Tā ir citu cilvēku (vecāku, skolotāju, draugu, kolēģu, priekšnieku) ietekme uz indivīda karjeru, kas var vai nu veicināt, vai arī kavēt karjeras attīstību.

Pamatojoties uz iepriekš analizētajām atziņām, var apgalvot, ka pedagoģiskajā procesā nepieciešams organizēt pašvērtēšanu veicinošas situācijas, kas pamatojas uz izpratni par to, ka karjeru ietekmē dažādi ārēji faktori, taču to ietekme kļūst atšķirīga atkarībā no indivīda pašvērtējuma, jo:

- nodrošina izpratni par sevi (Parsons, 1909; Lieģeniece, 2002; Змеёв, 2003), dod iespēju apzināt personiskās vajadzības (Holland, 1997; Пряжников, 1996; Толочек, 2005) atbilstoši zināšanām par profesijas prasībām, nosacījumiem,

panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām (Parsons, 1909; Holland, 1997), kritiski novērtējot savu pieredzi (Вершловский, 2008), atbilstoši profesijas prasībām un izvirzot karjeras tālākas attīstības uzdevumus (Super, 1990);

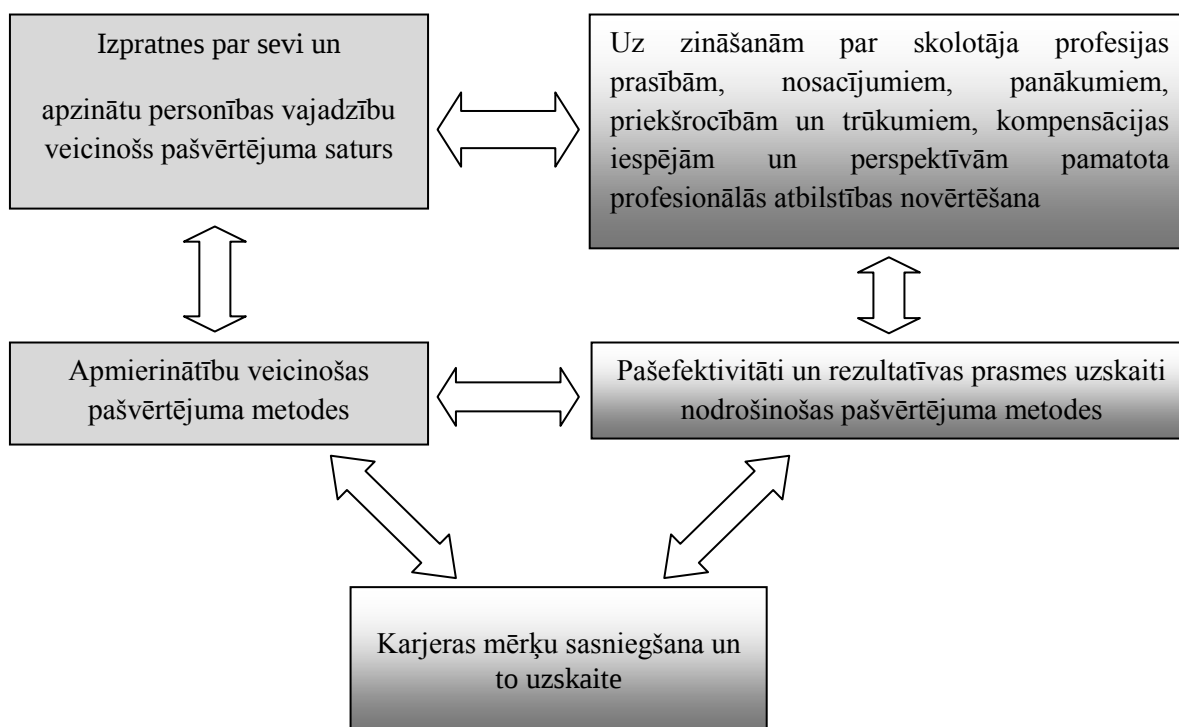
- rada apmierinātību (Holland, 1997) kā par personiskiem sasniegumiem un profesijas izvēli, tā arī par komandas darbu (Толочек, 2005);
- regulāri pielietots (Толочек, 2005), veicina pašefektivitātes un rezultatīvu prasmju pielietojuma mērķtiecību (Super, 1990; Lent, Brown and Hackett's 1987), daudzveidīgu pašattīstības ceļu apzināšanu un izmantošanu (Толочек, 2005), kā arī attīsta prasmi prezentēt savu pieredzi un sasniegumus (Толочек, 2005).

Formulētie pašvērtējuma organizācijas nosacījumi sasaucas ar pašvērtējuma nozīmīgākajām funkcijām:

- izziņas jeb gnozeoloģisko;
- salīdzinošo;
- orientējošo;
- regulatīvo;
- prognozējošo;
- komunikatīvo. (Servuta, Špona, 1995).

Katrs atsevišķais nosacījums kļūst efektīvs vien savstarpējā mīļsakarībā ar pārējiem nosacījumiem. Ja pašvērtēšanai piedāvātais saturs (pašvērtēšanas kritēriju veidā) nodrošina iespēju apzināt savas personības īpašības, zināšanas un prasmes atbilstoši skolotāja profesijas prasībām, vienlaikus arī formulējot savu personisko vajadzību atbilstību skolotāja profesijas priekšrocībām, tad pašvērtējuma organizācijas metodēm ir jādod iespēja gūt gandarījumu un apmierinātību par personisko izaugsmi un profesijas izvēli, apzinot ne tikai savas individuālās profesionālās attīstības dinamiku, bet arī izvirzot mērķus tālākai tīstībai (Sk. 3.attēlu).

Skolotāja karjeru vecinoša pašvērtējuma organizācijas nosacījumu mījsakarības
(Autores izstrādāts)

Atbalstot uzskatu par karjeru kā pašvērtētu cilvēka dzīves un profesionālās darbības mērķtiecīgu attīstību, kas saistīta ar viņa laikā un telpā veidojušos profesionālās darbības un visas dzīves pieredzi, svarīga kļūst pašvērtēšana, kas sevī ietver ne tikai darbības rezultātu pašnovērtējumu, bet arī refleksiju par procesu izvērtēšanas gaitā, saistot to ar savu līdzšinējo pieredzi. Refleksijas mērķis ir „atcerēties, noskaidrot un apzināties galvenos darbības komponentus: tās jēgu, veidus, paņēmienus, problēmas, realizēšanas ceļu, iegūtos rezultātus u.tml.” (Володар, 2011). Savukārt, konstatējumi par pieredzes izaugsmi konkrētās darbības rezultātā palīdz realizēt prognozējošo pašvērtējumu attiecībā uz tālāko savas attīstības uzdevumu realizāciju.

Līdz ar to organizējams kā lokālais pašvērtējums (visas savas pieredzes vērtēšana), tā arī parciālais (konkrētās darbības un tās rezultātu novērtējums) un prognozējošais pašvērtējums (savu iespēju novērtējums atbilstoši pašapzinātas tālākattīstības rezultātiem). Tādējādi tiek nodrošināta studenta subjekta pozīcija studiju procesā (Змеёв, 2003). Topošā skolotāja subjekta pozīcija (pašapzināta, pašvērtēta un pašvirzīta) studiju procesā atzīstama par atbilstošāko, lai realizētu mērķi, kurā ietverta iespēja dažādiem ceļiem karjeras attīstības realizācijā.

Pašvērtējumam šāda rezultāta sasniegšanai atvēlama vieta visos studiju posmos:

- uzsākot studijas, organizējams pašvērtējums, balstoties uz piedāvātiem diagnostikas līdzekļiem saskaņā ar skolotāja profesijai nepieciešamajām personības īpašībām;
- studiju laikā atbilstoši pašvērtēšanas rezultātiem, dodot iespēju pašu izvēlei attiecībā uz studiju uzdevumu realizācijas veidu, tā nodrošinot pašattīstības vajadzības kā galveno motivējošo faktoru studiju procesā; saturiski pretstatā zināšanām, faktiem un teoretizēšanai, piedāvājot pieredzi, praksi, jūtas un attiecības, uzticēšanos iepriekšējai pieredzei;
- pretstatā ārējai vērtēšanai un formāliem eksāmeniem - dažādas pārbaudes un vērtēšanas metodes, students izvēlas metodi; studenti paši rada vērtēšanas metodes; kritēriālā vērtēšana, balstoties uz formulētiem kompetences kritērijiem; regulāra, visaptveroša atgriezeniskā saite par mācību rezultātiem, kas ir pieejama jebkurā mirklī; students pats lem, kad veikt pārbaudi un vērtēšanu ;
- papildu pedagogu konsultācijām un individuālajam atbalstam tiek atzīts kā profesionālu, tā neprofesionālu (piemēram, kolēģu, ģimenes locekļu, draugu) atbalsts (Lewis, 1986).

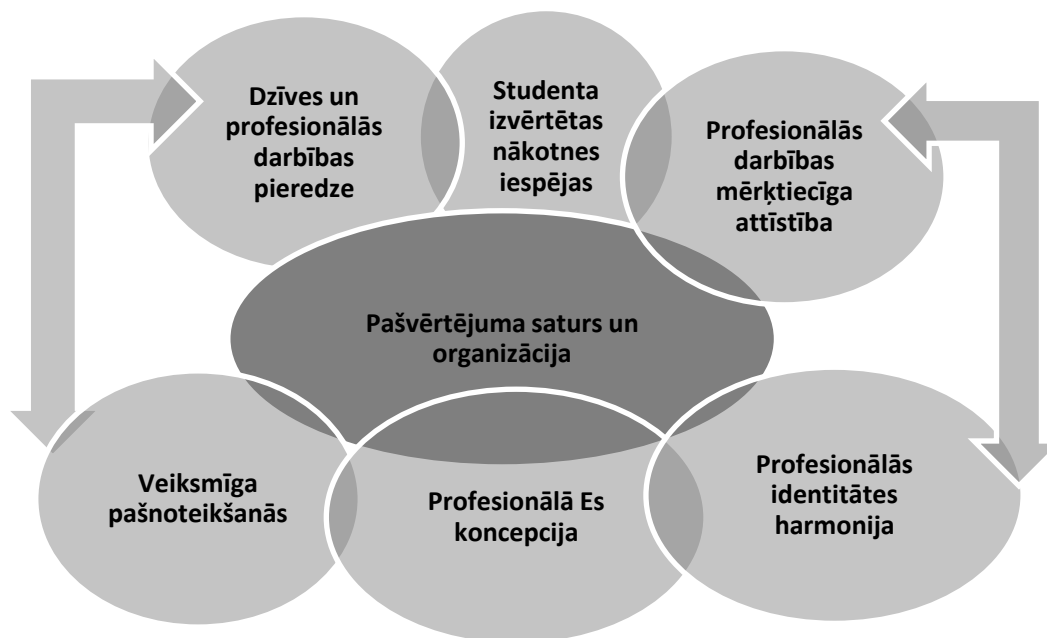
Lai pašvērtējums kļūtu par karjeru ietekmējošu faktoru, tam jāklūst par indivīda paša vajadzībās balstītu paradumu. Paradumi „... uzskatāmi par cilvēka automatizētu darbību, kas nostiprinās sistemātiskos vingrinājumos pieredzes uzkrāšanas procesā, zināšanu apguves un prakses vienotībā.” (Špona, 2006, 57). Tātad par būtisku pašvērtēšanas organizācijas nosacījumu ir uzskatāma pašvērtējuma organizācijas regularitāte, kas dod iespēju jebkurā mirklī nodrošināt visaptverošu atgriezenisko saiti par studiju rezultātiem (Laewis, 1986).

Augstskolas studiju procesā iesaistās topošie skolotāji ar jau noteiktu, individuāli atšķirīgu dzīves pieredzi, kas tālāk bagātināma ar apgūstamās profesijas saturisko un darbības pieredzi. Tiek izstrādātas studiju programmas, kuru ietvaros katrā studiju kursā un pedagoģiskajā praksē ikkatrs docētājs nodrošina attiecīgās pieredzes veidošanos un bagātināšanos. Taču tādējādi tiek veicināts tikai viens karjeras komponenta mērķtiecīga attīstība. Kā jau iepriekš tika konstatēts, karjeras veiksmīgā attīstībā būtisks ir tieši indivīda konstruktīvs pašvērtējums. Tātad tāds pašvērtējums, kas ļauj objektīvi novērtēt savu esošo pieredzi, nodrošinot ne tikai gandarījuma izjūtu par personisko izaugsmi, bet arī mērķtiecīgu tālāko izaugsmi atbilstoši subjektīvi izvērtētām nākotnes iespējām, pamatojoties uz to, ka mērķtiecību var uzskatīt par karjeras attīstības galveno nosacījumu. Var pieņemt, ka pašvērtējuma organizācijā vienlaikus savstarpējā mījsakarībā veicināma visu karjeras

komponentu attīstība, kas izpaužas atbilstoši iepriekš teorētiskajā analīzē konstatētām skolotāja karjeras iezīmēm (Sk. 4.attēlu).

4.attēls

Uz karjeras komponentoīm pamatotu karjeras iezīmju attīstību veicinoša pašvērtējuma organizācija (Autores izstrādāts)

Taču karjeras iezīmju attīstība norisinās noteiktā laika pēctecībā līdz ar topošo un esošo skolotāju profesionālās pieredzes (zināšanas, prasmes, attieksmes) izaugsmi. Tātad nepieciešams kļūst apzināt karjeras attīstības posmu rādītājus, kā arī karjeru ietekmējošos faktorus katrā skolotāja karjeras attīstības posmā, kas dotu iespēju atbilstoši organizēt pašvērtējumu laika pēctecībā.

Jautājums par cilvēka attīstību visas dzīves garumā karjeras teorijās aktuāls kļūst 20.gadsimta vidū (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad & Herma, 1951). Tiek radīta jauna, uz psiholoģijas atziņām balstīta teorija par karjeras attīstību, mainot statisko faktoru - iezīmju teoriju. Katrā indivīda attīstības posmā karjeras lēmumu pieņemšana norisinās pretrunās starp vēlmēm un iespējām. Karjera attīstās atbilstoši dažādo dzīves lomu pēctecībai un kombinācijām, kuras cilvēks realizē visas dzīves laikā. Shematiski karjera tiek attēlota varavīksnes veidā, kā dzīves posmu un lomu attiecības. Katra varavīksnes krāsa apzīmē atsevišķu dzīves lomu, kas saistās ar karjeru. Sākot ar bērna lomu, tālāk - skolēna, studenta, nestrādājošā, darbinieka, laulātā, mājsaimnieka (mājsaimnieces), vecāka, pilsoņa un pensionāra loma. Krāsas joslas platums un nokrāsas norāda laiku, kas atvēlēts noteiktajai lomai, savukārt, krāsas intensitāte – indivīda piešķirto nozīmību attiecīgajai lomai. Šīs lomas

savstarpēji eksistenciāli vai atbalstoši mijiedarbojas, viena loma palīdz realizēt citu, kad spējas, kas nerealizējas vienā lomā, kompensējas citā. Bez tam ikviena no lomām, konkurējot ar citām, rada konfliktu, ja laiks vai emocionālā piesaiste vienai lomai atstāj negatīvu ietekmi uz citu personībai nozīmīgu lomu. Karjeras attīstības teorijā kā nozīmīgākā cilvēka profesionālā ceļa determinante tiek akcentēta cilvēka izpratne par savu personību – tā saucamā „profesionālā Es- koncepcija”, kuru katrs cilvēks realizē kā noteiktu karjeras lēmumu sēriju. Aprakstot profesionālo karjeru, tiek uzsvērts process, kas ietver visu cilvēka dzīvi, sākot ar gatavību izvēlēties un pašu izvēli, starp ļoti daudzām profesijām izvēloties sev piemērotāko (Brown, 1990). Katrā attīstības posmā ir tam raksturīgās karjeras vajadzības un atbilstoši pieņemamie lēmumi. Pirmais posms ir attiecināms uz bērnību līdz 14 gadiem, bet turpmākie posmi jau attiecināmi uz jauniešiem un pieaugušiem cilvēkiem - līdz aiziešanai pensijā:

- izpētes posms (15- 24 gadi) - cilvēki analizē savas vajadzības, intereses, spējas, vērtības; apsvērot profesionālās karjeras dažādos variantus, iegūst profesionālo izglītību. Tas ir posms, kas ir kā noslēgums jau bērnībā aizsāktai Es-koncepcijas veidošanai, kad notiek identificēšanās ar iepazītu profesiju pārstāvjiem. Pakāpeniski notiek noskaidrošana, precizējot un izvirzot nodarbošanās prioritātes. Pētīšana realizējas sākotnējā orientācijā dažādās profesijās, vēlāk - jau izmēģinājuma stadijā (22-24 gadi), kad vēl nenotiek nopietnu, atbildīgu pienākumu izpilde, taču tieši šī posma galvenais uzdevums ir apzināties profesionālās prioritātes;
- karjeras nostiprināšanas posms (25 līdz 44 gadi) - darbinieki mēģina ieņemt stabilu stāvokli izvēlētajā darbības jomā. Pie kam jāuzsver šī posma divi apakšposmi: iekārtošanās ilgstošā pozīcijā (25 -30 gadi), karjeras pilnveide (32- 44 gadi). Autori norāda uz novērtējuma nozīmību šajā posmā. Ja tiek iegūts gaidītais novērtējums, tad arī notiek atbildīgāku pienākumu uzņemšanās, kas ir nosacījums karjeras attīstībai;
- stabilitātes uzturēšana (45-64 gadi) – karjeras noturēšana un inovācijas. Šajā posmā norisinās karjeras izaugsme vienas organizācijas ietvaros vai arī var notikt darba vietas maiņa, kas dažkārt atkal prasa atgriezties iepriekšējos posmos. Viena daļa cilvēku šajā posmā sasniedz savas darbības virsotnes, savukārt, citi, tie, kurus raksturo radošums, nepārtraukti atrod jaunus izaicinājumus, meklē inovatīvas darbības (Super, Thompson, Lindeman, 1988).

Katrs dzīves un karjeras attīstības posms ir saistāms ar indivīda paškonceptijas attīstību visa mūža garumā (Super, 1957). Izvēlētā profesija un sasniegumi karjerā būtiski

ietekmē vispārējo Es- koncepciju un pašvērtējumu. Karjeras attīstības rezultātā notiek profesionālās Es - koncepcijas attīstība, kuru veicina profesionālā pieredze (Super, 1957; Super, Thompson, Lindeman, 1988).

Analizējot dažādo karjeras teoriju un darba psiholoģijas autoru piedāvātos karjeras attīstības posmu raksturojumus, iespējams apzināt studiju procesā sadarbībā ar topošajiem skolotājiem pakāpeniski realizējamus pedagoģiskās darbības uzdevumus. Jaunībā (15-23 gadi) cilvēks mēģina izstrādāt pats savu dzīves programmu, plānu, scenāriju, izvirza augstus mērķus, izvēlas profesiju (Buller, 1965). Šis posms tiek apzīmēts kā profesionālās sagatavošanās periods. Šī perioda psiholoģiskie jaunveidojumi ir:

- profesionālā sagatavotība;
- profesionālā pašnoteikšanās;
- gatavība patstāvīgai profesionālai darbībai (Zeep, 2006).

Pietiekami neapzinoties reālās iespējas, daudzi mērķi un plāni paliek nerealizēti. Tādējādi par būtisku uzdevumu izvirzās prasība pēc apzināti konstruktīvas darbības, kas balstās uz savu iespēju, ierobežojumu un reālo apstākļu novērtēšanu.

Pieaugušo posms (20 – 45 gadi) tiek raksturots kā nosvērtas mērķtiecības laiks karjeras attīstībā. Cilvēks sev izvirza kā tuvākos, tā tālākos mērķus profesionālajā karjerā, personiskajā dzīvē, kā arī citās dzīves jomās un parasti šos mērķus arī sasniedz (Buller, 1965). Karjeras attīstībā šajā laikā saskatāmi vairāki apakšposmi:

- profesionālā adaptācija. Tā sevī ietver kvalitatīvu profesionālo darbību, bet šajā attīstības pakāpē tomēr ir iespējama vien kvalitatīva reproduktīva darbība, kas balstīta uz iegūto profesionālo izglītību. Notiek jaunās sociālās lomas pieņemšana, patstāvīga profesionālo pienākumu veikšana un profesijai būtisko personības īpašību izvērtēšana;
- sākotnējā profesionalizācija. Integrējoties izglītības pieredzei un sākotnējai profesionālai pieredzei, pakāpeniski veidojas individuālais profesionālais stils;
- otrreizējā profesionalizācija. Vērojama zināma identificēšanās ar profesiju, elastīgs profesionālās darbības stils, augsti kvalificēta darbība;
- profesionālā meistarība, kas jau ir saistīta ar radošu profesionālo darbību, savas karjeras un darbības projektēšanu, profesionālās darbības virsotni (akme) (Zeep, 2006, 47).

„Solīdajā vecumā”, kā to apzīmē Č.Bullers (*Buller*), (45 – 65 gadi) mērķtiecība balstās uz jau iemantotu sociālo statusu un reālajām iespējām (veselība, dzīves apstākļi u.c.). Mērķu ir mazāk, un katrs no tiem ir pārdomāts. Šajā posmā cilvēks iegūst morālas tiesības un

iespējas izvirzīt mērķus citiem cilvēkiem (bērniem, kolēģiem, padotajiem). Pēc 65 gadiem cilvēks spēj pārlūkot savu dzīvi un uztvert to kā veselumu. Bieži tikai dzīves noslēgumā viņš ir spējīgs pa īstam apzināt savas dzīves nozīmīgākos mērķus un novērtēt to, cik lielā mērā tie ir realizējušies. Cilvēka dzīvi var iedalīt posmos, kuros mainās cilvēka plānotā dzīves struktūra, atkarībā no viņa attiecībām ar apkārtējo pasauli. Noteiktos dzīves posmos cilvēki sāk pārvērtēt savu dzīvi, šaubīties un nojaukt esošo dzīves struktūru. Pēc tam tiek veidota jauna dzīves struktūra, atbilstoša tā dzīves perioda prasībām. Kad cilvēks pāraug tās, viss sākas no jauna (Levinson, 1978). Tādējādi var secināt, ka nozīmīga ir tieši indivīda pašanalīze. Pašanalīzes un pašvērtējuma nozīmību tieši vai netieši atzīst praktiski visi autori, kuri nodarbojas ar karjeras izpēti.

Karjeras attīstības posmu raksturojumi atbilstoši noteiktiem vecumposmiem dod iespēju izstrādāt karjeru raksturojošos rādītājus katrā noteiktajā vecumposmā (Sk. 8.tabulu).

8.tabula

Karjeras attīstības rādītāji jauniešu un pieaugušo vecumposmos (Autores izstrādāta)

Vecumposms	Karjeras attīstības rādītāji	Autori
Jaunība (15- 24 gadi) Izpētes posms	- Atbilstoši personisko vajadzību, interešu, spēju un vērtību analīzei profesionālās karjeras variantu aspektā tiek iegūta atbilstoša profesionālā izglītība, profesionālā sagatavotība. - Tiek noskaidrotas, precizētas un izvirzītas nodarbošanās prioritātes, notiek profesionālā pašnoteikšanās	<i>D.Super, A.Thompson, R.Linderman, 1988; 3eep, 2006; Ch. Buller, 1965</i>
Pieaugušo periods (25 – 45 gadi) Karjeras nostiprināšanas posms	- Centieni ieņemt stabilu stāvokli izvēlētajā darbības jomā, profesionālā adaptācija - Nosvēta mērķtiecība. Tiek izvirzīti kā tuvākie, tā tālākie mērķi profesionālajā karjerā, personiskajā dzīvē, kā arī citās dzīves jomās, un parasti šie mērķi tiek sasniegti. - Sākotnējā profesionalizācija, pakāpeniski veidojas individuālais profesionālais stils	<i>D.Super, A.Thompson, R.Linderman, 1988; Ch.,Buller,1965; 3eep, 2006</i>
Stabilitātes uzturēšana (45-65 gadi)	- Karjeras noturēšana un inovācijas, identificēšanās ar profesiju. - Karjeras izaugsme vienas organizācijas ietvaros vai arī var notikt darba vietas maiņa, kas dažkārt atkal prasa atgriezties iepriekšējos posmos. - Tiek sasniegtas savas darbības virsotnes, profesionālā meistarība. - Radošums, nepārtraukti jaunu izaicinājumu meklējumi, inovatīvas darbības. - Mērķtiecība balstās uz jau iemantoto sociālo statusu un reālajām iespējām (veselība, dzīves apstākļi u.c.). - Mērķu ir mazāk, un katrs no tiem ir pārdomāts. - Cilvēks iegūst morālas tiesības un iespējas izvirzīt mērķus citiem cilvēkiem (bērniem, kolēģiem, padotajiem)	<i>D.Super, A.Thompson, R.Linderman, 1988; 3eep, 2006; Ch.Buller, 1965</i>

Taču, ņemot vērā, ka augstskolas studiju procesā ir iesaistījušies dažādu vecumu studenti, ar dažādu iepriekšējās dzīves un izglītības pieredzi, pašvērtējuma organizācijā ne vienmēr pastāv iespēja pamatoties uz vecumposma raksturojumu.

Pētījumi, kuros netiek akcentēti noteikti vecumposmi karjeras attīstībā vai karjeras attīstības posmi līdz 25 gadu vecumam tiek raksturoti kā personības profesionālās tapšanas periodi ar norādēm uz vecumposma robežām, bet tālākajā profesionalitātes attīstībā ir norādes uz galvenajiem psiholoģiskajiem jaunveidojumiem, nenorādot vecumposmus, dod iespēju diagnosticēt karjeras attīstību pēc noteiktajām pazīmēm jebkurā vecumā (Пряжников, 1996; Климов, 1996; Маркова, 1996).

Saturiski procesuālais modelis profesionālās pašnoteikšanās attīstībā atspoguļo pakāpenisko karjeras attīstību un profesionālo briedumu:

- darba sabiedriskās nozīmības un profesionālās izglītības apzināšanās (darba vērtības apzināšanās kopējā personības vērtībsistēmā);
- vispārēja orientēšanās darba pasaulē un profesionālā mērķa (sapņa) noteikšana;
- tuvāko profesionālo mērķu noteikšana ceļā uz profesionalitāti;
- informētība par atbilstošajām profesionālās izglītības iestādēm;
- priekšstati par iespējamajām grūtībām un šķēršļiem, kā arī zināšanas par savām dotībām, kas palīdzēs realizēt plānoto;
- zināšanas par citām radniecīgām profesijām un to apguves iespējām;
- praktiska personīgās profesionālās izaugsmes realizācija un regulāra plānu korekcija atbilstoši veiktajam pašnovērtējumam (Пряжников, 1996).

Cilvēka attīstības likumsakarības ceļā uz dzīves un profesionālo sasniegumu virsotni pēta arī 20.gadsimta otrajā pusē radītā starpzinātņu (psiholoģijas un pedagoģijas) nozare akmeoloģija. Viena no akmeoloģijas pamatlicējām - baltkrievu zinātniece N.Višņakova (Вишнякова), runājot par profesionalitāti, saka, ka profesionalitāte izpaužas izglītības un profesionālās pieredzes caurvītā individuālajā neatkārtojamībā. (Вишнякова, 1998). Akmeoloģijas pētījumos tiek analizēti cilvēka dzīves darbības dažādie nosacījumi, kas noteiktos viņa dzīves posmos kļūst par personības un profesionālās attīstības determinantēm. Akmeoloģijas pētījumi apliecina, ka cilvēka profesionalitātes virsotne var pārvietoties pa dzīves asi dažādos dzīves periodos atkarībā no sociālās vides, paša cilvēka brieduma un dzīves pozīcijas, no cilvēka aktīvās subjekta pozīcijas savā dzīves darbībā. Pakāpenisku Es - koncepcijas attīstību raksturo katram posmam atbilstoši personības jaunveidojumi :

- personiskā pieredze. „Es pieredze”. Savas pieredzes apzināšanās;
- Es - reālais sociālajā vidē, formējas un tiek apzināta Es koncepcija;

- apzinot sevi ideālā, formējas Es - ideālais sociālā ietekmē, apkārtējo normu un vērtību ietekmē, bet ne vienmēr saskaņā ar īsteno Es;
- „Es” apzināšana rada vajadzību pēc pozitīva novērtējuma;
- personība cenšas saglabāt pozitīvo apkārtējo novērtējumu (Вишнякова, 1999, 103).

Katrā no minētajiem posmiem var konstatēt pašvērtējuma, pašpieredzes un tuvākās sociālās vides novērtējuma mījsakarības. Tas sasaucas ar pieaugušo izglītības organizācijas nosacījumiem: „Pieaugušo izglītība atšķiras no bērnu izglītības ar mācību procesa saturu, mērķi un organizācijas formām, kā arī ar mācību metodēm un paņēmieniem. Pieaugušo izglītības un pašizglītības pamatā ir citas individuāli psiholoģiskās un attīstības likumības, kas nosaka mācību un pašizglītības organizāciju, kur īpaša uzmanība veltāma pašizziņai un pašrealizācijai.” (Степанова, 2000,104). Viena no tendencēm, kas vērojama augstskolā, ir tā, ka augstskolas izglītības ieguvē iesaistās ne tikai jaunieši pēc vidējās izglītības ieguves, bet papildizglītību iegūst jau strādājoši skolotāji, lai virzītos savā karjerā kā pa horizontāli, tā arī vertikāli. Pieaugušo izglītības organizācijā ir jāņem vērā tas, ka neiespējami ir balstīties tikai uz precīzi aprakstītām konkrēto vecumposmu raksturojošām iezīmēm. Pieaugušā cilvēka vecumposmu raksturojumos ir jāņem vērā tas, ka individualitāte ir attīstījusies ne tikai laikā, bet tajos notikumos, kas viņa dzīves laikā ir veidojuši viņa pieredzi: „Personības veidošanās, tās pašrealizācija notiek pakāpeniski, cilvēka individuālās attīstības gaitā. Cilvēka kā personības un darbības subjekta veidošanās dažādos dzīves periodos notiek atšķirīgā laika pēctecībā” (Степанова, 2000, 71). Tādējādi varam secināt, ka, tā kā maz iespējams pieaugušo auditorijai rast viennozīmīgus vienojošus nosacījumus pedagoģiskā procesa organizācijas produktivitātei, tad būtiskākais nosacījums kļūst prasība pēc pedagoģiskā procesa organizācijas, kas orientēta uz topošā skolotāja pašizziņu, savu iespēju apzināšanu un mērķtiecīgu pašrealizāciju docētāja organizētā, uz karjeras attīstības posmu vajadzībām pamatotā pašvērtējuma rezultātā.

Lai gan zinātnieki piedāvā atšķirīgas vecumposmu robežas karjeras attīstībā vai arī norāda tikai uz kvalitatīvajām izmaiņām personībā, neminot vecumu, kurā tās notiek, taču var konstatēt arī kādas būtiskas iezīmes, kas raksturo pakāpenisku karjeras izaugsmi. Nenoliedzot vecumattīstības raksturojošo iezīmju likumsakarības, par nozīmīgākām atzīstamas karjeras kvalitatīvās izmaiņas, kas katram indivīdam var izpausties atšķirīgi noteiktā vecumposmā. Karjeras pētījumos var konstatēt vispārējas likumības, tendences noteiktas tipoloģijas izveidei, gan raksturojot dzīves posmus, gan karjeru ietekmējošos faktorus, taču tie tikai nosacīti nosaka reālos un noteicošos faktorus cilvēka individuālajā karjerā. Bez tam augstskolas studentu kontingents nav viendabīgs. Studijas augstskolā uzsāk studenti ar ļoti

atšķirīgu dzīves un pat profesionālo pieredzi. „Pēdējos piecpadsmit gados līdz ar plašāku pieejamību augstākajai izglītībai strauji mainās arī augstskolu studentu kontingents gan vecuma un pieredzes, gan reizēm arī izglītības līmeņa ziņā, jo daudzi studē, lai iegūtu otro vai pat trešo kvalifikāciju” (Koķe, 2005.,9), arī pirmreizējo augstāko izglītību iegūst ne tikai jauni cilvēki, kas pavisam nesenā pagātnē ieguvuši vidējo izglītību, bet arī cilvēki ar daudz lielāku dzīves pieredzi. „Tradicionālais studenta tips – jauns cilvēks, kas ir ne vecāks par 25 gadiem, kas izglītojas stacionāri (*pilna laika studijās* – aut. piez.), - aiziet pagātnē.” (Кравченко, 2010). Līdz ar to par būtisku karjeru ietekmējošo faktoru kļūst cilvēka spēja pašam apzināt un izvērtēt savas dzīves un profesionālās darbības pieredzē uzkrātās zināšanas, prasmes, personības īpašības un mērķtiecīgi realizēt personiskās pašpilnveides plānu. Apkopojot iepriekš analizētās karjeras teoriju, darba psiholoģijas un akmeoloģijas zinātnieku atziņas, var minēt noteiktus karjeras attīstības posmus, kas saistāmi ar pašvērtējuma organizāciju augstskolā.

Tā kā augstskolas studiju procesā ir iesaistījušies dažāda vecuma studenti un tie netiek diferencēti atsevišķās grupās pēc vecuma, tad būtiskāk ir apzināt noteiktā karjeras attīstības posma rādītājus atbilstoši karjeras kvalitatīvām izmaiņām un tām atbilstošās vajadzības katrā no posmiem. Tādējādi, vērā ņemamas un analizējamās praktiski visus jauniešu un pieaugušo dzīves posmus raksturojošās atziņas. Balstoties uz iepriekš analizēto teorētisko atziņu kopsavilkumu, var konstatēt šādus karjeras attīstības posmus augstskolas studiju laika kontekstā:

1. Sevis izpētes posms - skolotāja profesijas iepazīšana mījsakarībā ar savu vajadzību, interešu, spēju un vērtību analīzi. Savas pieredzes analīze, pamatojoties uz skolotāja profesijai izvirzītajām prasībām.

Šo posmu zināmā mērā var attiecināt uz pirmsstudiju posmu, taču daļai studentu tas joprojām var būt raksturīgs arī pēc studiju uzsākšanas.

2. Identificēšanās posms - sāk veidoties sākotnēja identificēšanās ar skolotāja profesiju, formējas un tiek apzināta profesionālā Es - koncepcija studiju vides (studijas, prakse) ietekmē. Pakāpeniski notiek savu profesionālās attīstības vajadzību noskaidrošana, precizējot un izvirzot tām atbilstošās nodarbošanās prioritātes. Pētīšana realizējas izmēģinājuma stadijā, kad vēl nenotiek nopietnu, atbildīgu pienākumu izpilde, tomēr tieši šī posma galvenais uzdevums ir - apzināties profesionālās prioritātes (Super, Thompson, Linderman, 1988). Sociālajā ietekmē, apkārtējo normu un vērtību ietekmē veidojas „Es - ideālais”, bet ne vienmēr saskaņā ar „īsteno Es” (Вишнякова, 1999). Atbilstoši apzinātajām prioritātēm students mēģina izstrādāt pats savu dzīves programmu,

plānu, scenāriju, izvirza augstus mērķus vai arī pamet studijas, tās atzīstot par sev nepiemērotām. Pietiekami neapzinoties reālās iespējas, daudzi mērķi un plāni paliek nerealizēti (Buller, 1965). Kā nozīmīgs rādītājs šajā pakāpē ir centieni noteikt tuvāko profesionālo mērķi ceļā uz profesionalitāti (Пряжников, Пряжникова, 2001).

Par būtisku pedagoģiskās darbības uzdevumu šajā posmā izvirzās prasība pēc apzināti konstruktīvas darbības, kas balstās uz savu iespēju, ierobežojumu un reālo apstākļu novērtēšanu, skolotāja profesijas vērtības apzināšanu kopējā personības vērtībsistēmā.

3. Karjeras apzināšanās posms - raksturīga nosvērta mērķtiecība (Buller, 1965). Ja tiek iegūts gaidītais novērtējums, tad arī notiek atbildīgāku pienākumu uzņemšanās, kas ir nosacījums karjeras attīstībai (Super, Thompson, Linderman 1988; Вишнякова, 1999). Students sev izvirza kā tuvākos, tā tālākos mērķus profesionālajā karjerā. Notiek karjeras mērķa detaļu noskaidrošana (Ginzberg, Ginsburg, Axelrad, Herma 1951). Raksturīgi adekvāti priekšstati par iespējamajām grūtībām un šķēršļiem, kā arī zināšanas par savām dotībām, zināšanām un pieredzi kopumā, kas var palīdzēt realizēt plānoto (Пряжников, Пряжникова, 2001). Norisinās sākotnējā profesionalizācija pedagoģiskās prakses laikā. Tā sevī neietver nekvalitatīvu profesionālo darbību, bet šajā attīstības pakāpē tomēr ir raksturīgāka vien kvalitatīva reproduktīva darbība, kas balstīta uz iegūto profesionālās izglītības posmu. Raksturīga patstāvība profesionālo pienākumu veikšanā un profesijai būtisko personības īpašību izvērtēšanā (Зеep, 2006). Apzinot sevi ideālā, formējas prasmes atbilstošu pašvērtējuma kritēriju izstrādē.

Līdz ar to vērtēšanas organizācijā nepieciešama pakāpeniska virzība uz patstāvīga pašvērtējuma organizāciju, veicinot topošo skolotāju prasmi izstrādāt atbilstošus pašvērtēšanas kritērijus.

4. Individuālā profesionālā stila veidošanās posms - integrējoties izglītības pieredzei, un sākotnējai profesionālai pieredzei pakāpeniski veidojas individuālais profesionālais stils (Зеep, 2006). Studiju procesā un praksē topošais skolotājs piedāvā radošas idejas. Tiek meklēti jauni izaicinājumi, vienlaikus cenšoties saglabāt pozitīvo apkārtējo novērtējumu (Вишнякова, 1999). Mērķtiecība balstās uz jau iemantoto novērtējumu un reālajām iespējām. Mērķu ir mazāk, un katrs no tiem ir pārdomāts. Raksturīgs lēmumu pieņemšanas process, kurā students cenšas rast optimālu saskaņu starp savu gatavību skolotāja karjerai un karjeras mērķiem, kā arī darba realitāti. Iespējamās uz zināšanām balstītas pārdomas par citām radniecīgām profesijām un to realizācijas iespējām, kā arī praktiska

personīgās profesionālās izaugsmes realizācija un regulāra plānu korekcija atbilstoši veiktajam pašnovērtējumam (Пряжников, Пряжникова, 2001). Vērojama identificēšanās ar profesiju, elastīgs profesionālās darbības stils, augsti kvalificēta darbība (Зеер, 2006).

Lai veicinātu topošo skolotāju individuālā profesionālā stila veidošanos un iedrošinātu viņus radošai darbībai, vērtēšanā ietverami radošu darbību atbalstoši vērtēšanas kritēriji, organizējama iespēja refleksijai, kurā notiek ne tikai pašvērtēšana, bet arī savstarpēja pieredzes apzināšana un iedrošināšana.

Teorētiskā pētījuma secinājumi

1. Skolotāja karjera ir pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība atbilstoši personiskās pieredzes radītām vajadzībām. Tā izpaužas skolotāja profesionālajā kompetencē, apmierinātībā ar profesijas izvēli un gandarījumā, kas nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanās, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā. Pašvērtējums ir uzskatāms par būtisku profesionālās Es - koncepcijas un karjeru ietekmējošu faktoru un tos vienojošu komponentu. Pedagoģiski ietekmējot pašvērtējuma saturu un paradumu attīstību, tiek veicināta karjeras attīstība.

2. Pamatojoties uz teorētiskās analīzes rezultātiem, formulēti skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas nosacījumi:

- konceptuālie nosacījumi, kas izpaužas šādu principu realizācijā:
 - veseluma (holisma) princips prasa pašvērtējuma saturā ietvert visiem skolotāja profesionālās kompetences komponentiem (profesionāli saturiskais, profesionālās darbības, profesionāli komunikatīvais, profesionāli personiskais komponents) atbilstošus kritērijus;
 - konstruktīvisma princips - tā ievērošanu nodrošina iespēja novērtēt savus sasniegumus, to ierobežojumus un apzināt tālākās darbības uzdevumus atbilstoši profesijas un personiskajām vajadzībām;
 - regularitātes princips – regulāra pašvērtējuma organizācija kā studiju priekšmetos, tā pedagoģiskajā praksē;
 - pēctecības princips – pakāpeniska pašvērtējuma paradumu pilnveide; pakāpenība un pēctecība pašvērtējuma rezultātā pieņemto lēmumu izpildē.
- saturiskie nosacījumi, kas prasa pašvērtējuma saturā ietvert skolotāja kompetences komponentu - profesionāli saturiskā, profesionālās darbības, komunikatīvā, profesionāli personiskā komponenta apliecinošos kritērijus un tajos integrēt karjeras kritērijus, kas liecina par:

- profesionālās Es koncepcijas,
- profesionālās identitātes harmonijas,
- veiksmīgas pašnoteikšanās,
- radošas profesionālās darbības

rādītājiem.

- organizatoriskos nosacījumi, kas prasa :
 - regulāra parciālā (daļējā) un prognozējošā pašvērtējuma organizāciju, kā arī periodisku lokālā (vispārējā) pašvērtējuma organizāciju;
 - pāreju no pašvērtējuma, kas realizējas, pamatojoties uz piedāvātiem pašvērtēšanas kritērijiem, uz patstāvīgi realizētu pašvērtējumu atbilstoši pašapzinātiem vērtēšanas kritērijiem;
 - regulāri organizētu citvērtējuma un pašvērtējuma rezultātu analīzi un atbilstošu tālākās darbības plāna izstrādi;
 - daudzveidīgu pašvērtējuma metožu piedāvājumu (rakstiskas pašvērtējuma kartes, atskaides, dienasgrāmatas, verbāla refleksija u.c.).
- indivīdu atbalstošu emocionālo vidi veicinoši nosacījumi:
 - respektēt indivīda atšķirīgu personiskās pieredzes izaugsmi;
 - vērtējumu pamatot ar sasniegumu uzskaiti, ierobežojumus pārvēršot par turpmākās darbības uzdevumiem;
 - atbalstīt vajadzību prezentēt personiskos sasniegumus, kas nodrošina iespēju gūt apmierinātību ar profesijas izvēli.

3. Pamatojoties uz gūtajiem secinājumiem, tika formulēta pētījuma **hipotēze**:

Augstskolas studiju procesā tiek radīti veiksmīgas skolotāja karjeras attīstības priekšnoteikumi, ja:

- tiek īstenots regulārs, konstruktīvu darbību veicinošs pedagoģiskais pašvērtējums;
- pašvērtējuma kritēriji nodrošina topošā skolotāja izpratni par profesionālās kompetences rādītājiem un profesionālās pieredzes izmantošanu kā profesionālā, tā dzīves darbībā;
- pašvērtējums pastāv mijiedarbībā ar pozitīvas pašizjūtas atbalstu sociālā vidē.

2. SKOLOTĀJA PEDAGOĢISKĀ PAŠVĒRTĒJUMA UN KARJERAS MIJSAKARĪBU EMPĪRISKĀS IZPĒTES NORISE UN REZULTĀTI

2.1. Empīriskā pētījuma raksturojums un metožu pamatojums

Pētījuma vispārējs raksturojums

Atbilstoši pētījuma mērķim - izstrādāt zinātniski pamatotu, topošo skolotāju karjeras attīstību veicinošu pašvērtējuma organizācijas didaktisko modeli, tika formulēti empīriskā pētījuma jautājumi:

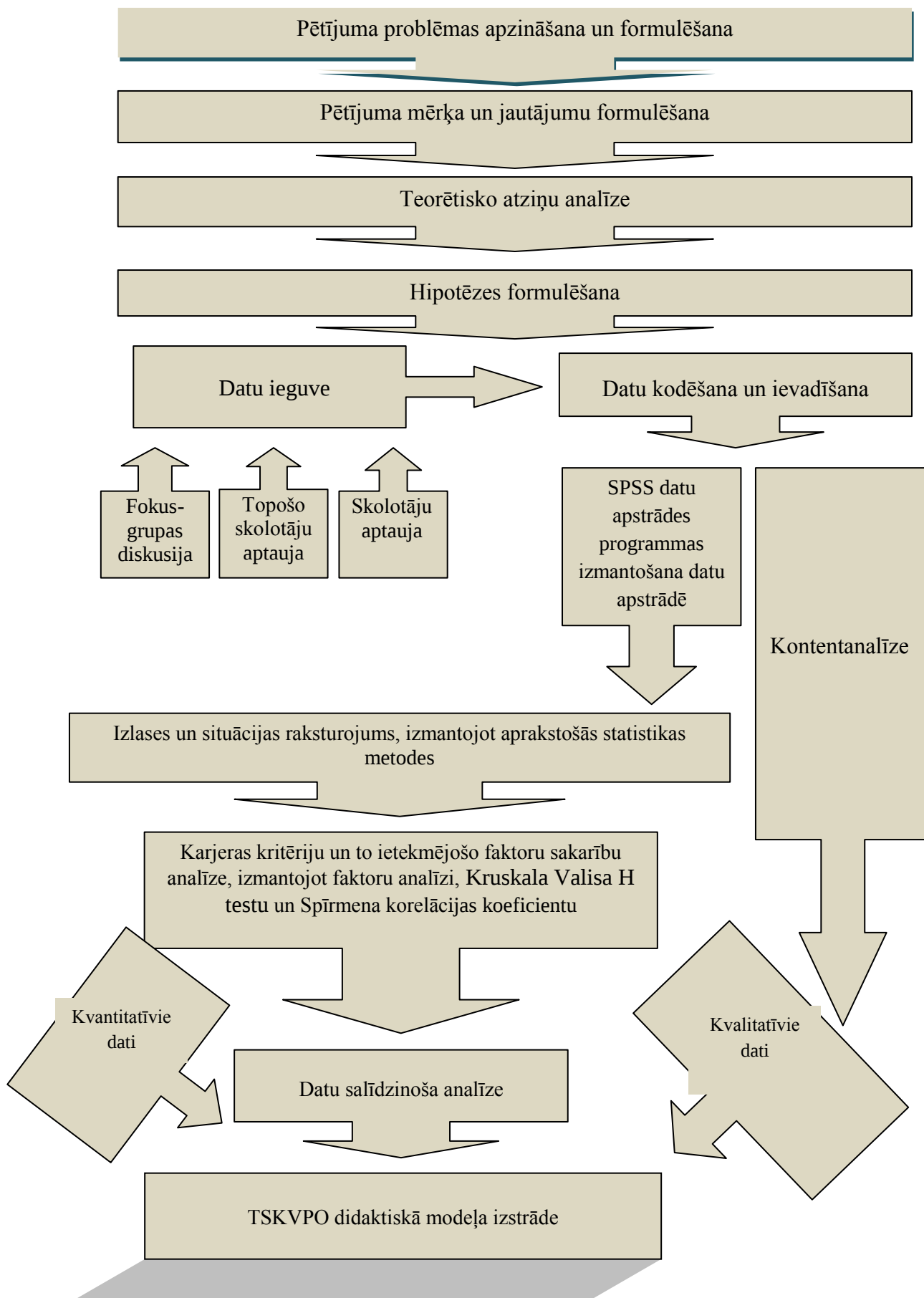
1. Kādas mījsakarības pastāv starp pašvērtējuma paradumiem un skolotāja karjeras iezīmēm?
2. Kuri karjeru ietekmējošie faktori ir nozīmīgi pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa izveidē?
3. Kāds pašvērtējuma saturs un tā organizācija ir atbilstoša dažādos skolotāja karjeras attīstības posmos?

Empīriskais pētījums balstīts uz pozitīvisma pieeju, kas pieņem, ka ir iespējams identificēt cilvēkiem kopīgas fundamentālas dimensijas, izsakot tās skaitliskos terminos un parādot, kā daudz dažādu faktoru ietekmē cits citu (Kropļijs, Raščevska, 2004). Vairāku mainīgo savstarpējās saistības atklāšanā izmantotas matemātiskās apstrādes metodes, kas nodrošina datu ticamību (Mārtinsone K. u.c., 2011). Taču tika ņemti vērā arī kvantitatīvajā pieejā balstīta pētījuma ierobežojumi:

- tas neatspoguļo indivīdu subjektīvos spriedumus;
- netiek dota iespēja atklāt indivīdu izpratni par jēdzienu būtību u.tml..

Tāpēc empīriskajā pētījumā tika veikta kvantitatīvo un kvalitatīvo datu triangulācija. Tas deva iespēju, pamatojoties uz indivīdu subjektīvās izpratnes un izjūtu analīzi, precizēt un interpretēt iegūtos rezultātus.

5.attēls
„Pedagoģiskais pašvērtējums topošā skolotāja karjeras attīstībā” pētījuma dizains

Pētījuma posmi:

1. Atbilstoši teoriju analīzes rezultātā izstrādātajiem skolotāja karjeras un to ietekmējošos faktorus noteicošiem kritērijiem un rādītājiem tika izstrādāta aptaujas anketa skolotājiem un topošajiem skolotājiem. No 2009.gada septembra līdz 2010.gada jūnijam tika veikta aptauja ar mērķi noskaidrot reālo situāciju karjeras un pašvērtējuma mijsakarībās, kā arī noskaidrot karjeru ietekmējošo faktoru un karjeras iezīmju mijsakarības.
2. No 2010.gada jūlija līdz 2011.gada decembrim tika veikta kvantitatīvo datu kodēšana, statistiskā apstrāde un analīze.
3. 2012.gada janvārī tika organizēta fokusgrupas diskusija un iegūti dati, kas ļauj noskaidrot topošo skolotāju izpratni (kolektīvo definīciju) par to, kas ir skolotāja karjera un kādi ir to ietekmējošie faktori (Sk. 1.pielikumu). Fokusgrupas diskusija tika fiksēta ar asistenta palīdzību, kas grupas sesijas laikā veica pierakstus par grupā notiekošo mijiedarbību. Fokusgrupas diskusija dod iespēju atklāt indivīdu viedokļus, pateicoties mijiedarbībai starp grupas locekļiem (Vicsek, 2010, Mārtinsone u.c., 2011).
4. No 2012.gada februāra līdz 2013.gada janvārim tika veikta kvalitatīvo datu apstrāde un analīze. Konstatētas topošo skolotāju karjeras attīstības vajadzības un studiju procesā organizētās pašvērtēšanas iespējas karjeras attīstībā.
5. Pamatojoties uz teorētiskā un empīriskā pētījuma rezultātā formulētajiem secinājumiem, tika izstrādāts topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas modelis.

Pētījuma metodes

Datu ieguves metodes:

- Kvantitatīvā aptauja (kvantitatīvie dati un kvalitatīvie dati)
- Fokusgrupas intervija (kvalitatīvie dati)

Datu analīzes metodes:

- Aptaujas datu ticamības pārbaudei tika noteikts Kronbaha alfa koeficients. Ir pieņemts, ka konkrētā pazīme ir piemērota konkrētai kultūrvidei, ja $\alpha > 0,5$ (Lasmanis, 2002).
- Mainīgo sadalījuma tipa noteikšanai tika izmantota Kolmogorova Smirnova pārbaude. Ar šo pārbaudi iespējams noteikt, vai mainīgie ir sadalīti normāli. Tā kā pārbaude apliecināja, ka sadalījums neatbilst normālstāvoklim, tad tālāk tika izmantotas neparametrisko datu analīzes metodes.
- Izlases un situācijas raksturošanai izmantotas aprakstošās statistikas metodes.

- Mainīgo sakarību noteikšanai izmantota faktoru analīze, Kruskala Valisa H tests un Spīrmena korelācijas koeficienta noteikšanas tests.
- Lai noteiktu fokusgrupas diskusijas un aptaujas atvērta tipa jautājuma atbilžu satura nozīmi, izmantota kontentanālizē.

Empīriskajā pētījumā visas aptaujas rezultātā iegūto datu apstrādes un analīzes metodes veiktas ar datu apstrādes programmu SPSS 18 (*Statistical Package for Social Science*) palīdzību. Dati sakodēti un izveidota kodēšanas tabula (Sk. 4.pielikumu).

Pētījuma izlases raksturojums

Pētījumā bija svarīgi, lai tajā tiktu iekļauti respondenti, kas pārstāv dažādu pieredzi un skolotāja karjeras attīstības posmus. Tā kā stratifikācija palielina izlases reprezentitāti (Mārtinsone u.c., 2011), tika veidota kombinētā izlase, kombinējot tipoloģisko jeb stratificēto izlasi un vienkāršo gadījumu izlasi. Pētāmās ģenerālkopas vienības tika sadalītas grupās pēc izglītības un nodarbošanās: topošie skolotāji pa studiju gadiem un skolotāji. Skolotāju izlase no visas ģenerālkopas tika veidota, piedāvājot aptaujas anketas dažādās Latvijas vispārīzglītojošajās skolās strādājošiem skolotājiem. Skolotāju izlases nepieciešamība pamatojas uz vajadzībām:

- empīriskā pētījumā precizēt teorētiskās analīzes rezultātā definēto skolotāja karjeras jēdzienu;
- noskaidrot Latvijas skolotāju karjeras iezīmju un to ietekmējošo faktoru mījsakarības, kas ir ietveramas topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma didaktiskā modeļa izveidē.

Pētījuma izlasi veido:

- 251 dažādu studiju gadu Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas topošais skolotājs - pilna un nepilna laika studenti;
- 32 Liepājas Universitātes topošie skolotāji;
- 410 Latvijas skolu skolotāji ar dažādu dzīves un izglītības pieredzi, kas reprezentē visu Latvijas vispārīzglītojošo skolu skolotāju ģenerālkopu.

Pieņemot, ka dažādās augstskolās studiju procesā notiek atšķirīga pašvērtējuma organizācija, kas ietekmē topošo skolotāju karjeras iezīmes, tika noteiktas topošo skolotāju karjeras pētījuma robežas, izvēloties vienu augstskolu (Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmiju) kā pētījuma bāzi, kas dod iespēju pētījumā iegūtos datus analizēt mījsakarībā ar šīs izglītības iestādes pašvērtējuma organizācijas pieredzi. Taču, lai noskaidrotu vai iegūtie dati ir uzskatāmi par vienas augstskolas fenomenu, vai arī ir vispārināmi uz citu augstskolu skolotāju programmu studentiem, pētījumā kā kontrolgrupa

tika izmantota Liepājas Universitātes studentu izlase, tādējādi paaugstinot pētījuma rezultātu ārējo validitāti.

Kvalitatīvā pētījuma izlase tika veidota ar mērķi pēc iespējas precīzāk izpētīt topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa izveides saturiskos un procesuālos nosacījumus. Lai noskaidrotu studentu izpratni par skolotāja karjeras būtību, to ietekmējošiem faktoriem un noskaidrotu, uz ko pamatojas topošo skolotāju prognoze par personiskās karjeras attīstību, tika organizēta fokusgrupas diskusija.

Fokusgrupas diskusijā brīvprātīgi piedalījās 12 RPIVA 1.kursa un 12 RPIVA 3.kursa pilna laika studenti (no visiem respondentiem, kas piedalījās veiktajā aptaujā).

2.2. Datu ieguve un to sākotnējā apstrāde

Topošo skolotāju anketa (Sk.1.1. pielikumu) veidota no 4 jautājumu/apgalvojumu blokiem (Sk. 9.tabulu):

- 1.blokā ietverti jautājumi, kas dod vispārīgu informāciju par studentiem: vecums un studiju gads;
- 2. blokā ir apgalvojumi, kas nodrošina informāciju par studentiem raksturīgajām karjeras iezīmēm. Atšķirībā no skolotāju aptaujas anketām studentiem netika piedāvāti apgalvojumi, kas apliecina respondentu radošu profesionālo darbību;
- 3.blokā ir apgalvojumi, kas apliecina karjeru ietekmējošo faktoru rādītājus;
- 4.bloka apgalvojumi palīdz noskaidrot studējošo pašvērtējuma pieredzi.

9.tabula

Topošo skolotāju aptaujas anketas jautājumu un apgalvojumu skaidrojums

Vispārīga informācija		Anketas jautājums
Informācija par respondentu vecumu un studiju gadu		Jūsu vecums
		Kurā kursā Jūs studējat?
Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji	Anketas apgalvojums
Profesionālā Es koncepcija	Izpratne par savu personību	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus
	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu
	Profesionālā mērķtiecība	Man ir raksturīga mērķtiecība
Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
	Visas dzīves (studijas, ģimene, atpūta) panākumi	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)

Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji	Anketas apgalvojums
Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu
	Vēlme demonstrēt savas darbības rezultātus	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
	Nākotnes perspektīvu apzināšanās	Pēc augstākās izglītības ieguves izvēlēšos darbu izglītības iestādē
		Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību
Karjeru ietekmējošie faktori	Karjeru ietekmējošos faktorus veicinoši nosacījumi	Jautājums anketā
Pašvērtējuma regularitāte	Regulāra pašvērtēšana, kurā atspoguļojas savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi
	Sevis apzināšanās situācijā (situatīvo, sociālo faktoru – reālā valsts un tuvākā mikrovidē) un tās novērtēšana	Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas
		Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā
Konstruktīvu darbību rosinoša pašvērtēšana	Patstāvīga plānošana, plānu korekcija, atbilstoši veiktajam pašvērtējumam	Pamatojoties uz pašnovērtējumu es selektīvi izvēlos ārpus studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei
	Pašvērtējumam atbilstoša mācību darbība	Es izvēlos tikai tās papildu izglītošanās iespējas (vieslekcijas, kursus u.tml.), kas atbilst maniem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē, sabiedrībā un augstskolas kolektīvā	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli
		Esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā
	Sabiedrības novērtējums	Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta
		Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
	Komandas atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs	Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri
Zināšanas par skolotāja profesijas prasībām, nosacījumiem, panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām		Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām
		Es zinu, ka skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu apzinājis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas
Pašvērtējuma nepieciešamības pamatojums		Apgalvojums anketā
		Es regulāri veicu savas studiju darbības un to rezultātu novērtējumu, jo...
Karjeru un pašvērtējumu veicinoša vērtēšanas organizācija augstskolā		
Pašvērtējuma komponenti		Anketas apgalvojums
Saturiskais komponents	Izpratne par iegūtās pieredzes profesionālo pielietojumu	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākajā pedagoga profesionālajā darbībā

	Izpratne par iegūtās pieredzes pielietojumu dzīves darbībās	Studiju procesā organizētā vērtēšana dod iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās manas dzīves darbībās
	Izpratne par vērtējuma izmantojamību	Studiju procesā organizētā vērtēšana palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību
Emocionālais komponents	Pašapziņas attīstība	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību
	Pašvērtējuma ietekmējamība	Vērtējot savu izaugsmi, es ietekmējos no ieskaitēs/eksāmenos gūtā novērtējuma
Procesuālais komponents	Pašvērtēšanas regularitāte	Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas

Topošo skolotāju aptaujas anketā ietverts viens atvērta tipa jautājums – *Kāds ir Jūsu guvums studējot augstskolā?* Atbildes uz šo jautājumu apkopotas un analizētas izmantojot kvalitatīvās pētniecības metodi – kontentanāli.

No visa teksta tika atlasītas tās satura vienības (frāzes, vārdi), kuras varēja attiecināt uz kādu no topošo skolotāju karjeras vai/un to veicinošo nosacījumu rādītājiem. Pēc tam atbilstoši identificētajām satura vienībām, tās tika formulētas atbilstoši apzinātiem karjeras kritērijiem un rādītājiem.

Skolotāju anketu (Sk.1.2.pielikumu) veido 4 jautājumu/apgalvojumu bloki (Sk. 10.tabulu):

1. blokā ietverti vispārīgi jautājumi: vecums, dzimums un izglītība.
2. blokā ir apgalvojumi, kas palīdz noskaidrot respondentu karjeras iezīmes atbilstoši teorētiskā analīzē konstatētiem karjeras kritērijiem un rādītājiem.
3. jautājumu blokā ir apgalvojumi, kas formulēti atbilstoši teoriju analīzē konstatētiem karjeru ietekmējošiem faktoriem.
4. blokā ir apgalvojums, kas palīdz noskaidrot pašvērtējuma nepieciešamības pamatojumu respondenta skatījumā.

Visiem jautājumiem 2. un 3. jautājumu blokā tika piedāvāti 4 atbilžu varianti: *piekrītu; drīzāk piekrītu, nekā nepiekrītu; drīzāk nepiekrītu, nekā piekrītu; nepiekrītu.*

Promocijas pētījuma ietvaros veidojot aptaujas anketu, visi apgalvojumi tika attiecināti uz promocijas darbā noskaidrotajiem karjeras kritērijiem, to apliecināšiem rādītājiem un karjeru ietekmējošiem faktoriem (Sk. 10. tabulu).

Skolotāju aptaujas anketas jautājumu un apgalvojumu skaidrojums

Vispārīga informācija		Anketas jautājums
Informācija par respondentu vecumu, dzimumu un iegūto izglītību		Jūsu vecums
		Jūsu dzimums
		Jūsu iegūtā izglītība
Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji	Anketas apgalvojums
Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu personību	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus
	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu Profesionālā darbībā es varu apmierināt savas personiskās vajadzības
	Profesionālā mērķtiecība	Man ir raksturīga profesionālā mērķtiecība
Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.
	Visas dzīves (darbs, ģimene, atpūta) panākumi, dzīves veiksmes	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (darbs, ģimene, atpūta)
Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu
	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	Esmu pakāpeniski realizējis/usi vairākus savas karjeras lēmumus
	Pašpārlicinātība un vēlme demonstrēt savas darbības rezultātus	Manas izvēles, lēmumi, darbības, galvenokārt ir pareizas Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
	Nākotnes perspektīvu apzināšanās	Man ir vēl nerealizēta profesionālās darbības vīzija, ko pakāpeniski realizēšu Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā radniecīgā profesijā
	Spēku sadalīšana visai dzīvei	Es esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi
Radoša profesionālā darbība	Realizētas novitātes	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.
	Radošas nākotnes idejas	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā
	Radošums profesionālo uzdevumu realizācijā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm
Pašvērtējuma regularitāte	Regulāra pašvērtēšana, kurā atspoguļojas savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi
	Sevis apzināšanās situācijā (situatīvo, sociālo faktoru – reālā valsts un tuvākā mikrovīdē) un tās novērtēšana	Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovīdē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā

	Savas attīstības (profesijas, dzīves, personības) apzināšana	Es „kolekcionēju” savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) rādītājus
Konstruktīvu darbību rosinoša pašvērtēšana	Patstāvīga plānošana, plānu koriģēšana un realizācija	Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot, vajadzības gadījumā arī koriģēju
	Pašvērtējumam atbilstoša mācību darbība	Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmas, kursus, seminārus u.tml.), kas atbilst maniem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Karjeru ietekmējošie faktori	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji	Anketas apgalvojums
Sociālās vides veicināta pozitīva pašizjūta	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē, sabiedrībā un darba kolektīvā	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību
		Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā
	Sabiedrības novērtējums	Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta
		Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
		Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā vertikāli, tā horizontāli
	Komandas atbalsts un mijiedarbība individuā aktivitātēs	Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai
Apkārtējā sabiedrība manu viedokli respektē un darbību novērtē		
Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas		
Zināšanas par profesijas prasībām, nosacījumiem, panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām	Zināšanas par skolotāja profesiju	Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām
		Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas
	Zināšanas par citām radniecīgām profesijām, to apguves iespējām	Es esmu interesējies/usies par citām radniecīgām profesijām un to apguves iespējām
Pašvērtējuma nepieciešamības pamatojums		Apgalvojums anketā
		Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...

Pētījuma bāzes struktūra

11.1.RPIVA topošie skolotāji

Studiju veids				Vecums				Kopā
				18-20 gadi	21 -25 gadi	26-30 gadi	Vecāks par 30 gadiem	
Nepilna laika studijas	Kurss	1. kurss	Skaitis	2	4	4	7	17
			Procenti	100,0%	11,1%	13,8%	17,1%	15,7%
		2.kurss	Skaitis	0	8	2	3	13
			Procenti	,0%	22,2%	6,9%	7,3%	12,0%
		3.kurss	Skaitis	0	22	13	18	53
			Procenti	,0%	61,1%	44,8%	43,9%	49,1%
		4. kurss	Skaitis	0	2	10	13	25
			Procenti	,0%	5,6%	34,5%	31,7%	23,1%
		Kopā	Skaitis	2	36	29	41	108
			Procenti	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Pilna laika studijas	Kurss	1. kurss	Skaitis	43	9	0	1	53
			Procenti	61,4%	14,8%	,0%	12,5%	37,1%
		2.kurss	Skaitis	25	23	2	6	56
			Procenti	35,7%	37,7%	50,0%	75,0%	39,2%
		3.kurss	Skaitis	2	19	0	0	21
			Procenti	2,9%	31,1%	,0%	,0%	14,7%
		4. kurss	Skaitis	0	10	2	1	13
			Procenti	,0%	16,4%	50,0%	12,5%	9,1%
		Kopā	Skaitis	70	61	4	8	143
			Procenti	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

11.2. LiepU topošie skolotāji

Studiju veids				Vecums				Kopā
				18-20 gadi	21 -25 gadi	26-30 gadi	Vecāks par 30 gadiem	
Nepilna laika studijas	Kurss	1.kurss		1	1	0	6	8
		3.kurss		0	2	6	16	24
		Total		1	3	6	22	32

11.3.Skolotāji

		Iegūtā izglītība					Kopā
		Studē nepedagoģiskā augstskolā	Studē pedagoģiskā augstskolā	Nepedagoģiskā augstākā izglītība	Augstākā pedagoģiskā izglītība	Maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	
	20-30 gadi	Skaits 1	5	12	21	5	44
		Procenti 33,3%	83,3%	25,0%	7,7%	6,3%	10,7%
	31-40 gadi	Skaits 1	1	15	64	20	101
		Procenti 33,3%	16,7%	31,3%	23,4%	25,0%	24,6%
	41 - 50 gadi	Skaits 1	0	13	113	28	155
		Procenti 33,3%	,0%	27,1%	41,4%	35,0%	37,8%
	51 -65 gadi	Skaits 0	0	8	73	27	108
		Procenti ,0%	,0%	16,7%	26,7%	33,8%	26,3%
	Vecāks par 65 gadiem	Skaits 0	0	0	2	0	2
		Procenti ,0%	,0%	,0%	,7%	,0%	,5%
Kopā		Skaits 3	6	48	273	80	410
		Procenti 100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tā kā tikai 9% no visiem respondentiem –skolotājiem ir vīrieši, iegūto rezultātu mījsakarības ar dzimumu netika analizētas. Topošo skolotāju aptaujā netika uzdots jautājums par dzimumu.

Datu ticamība

Lai noskaidrotu, vai aptaujas anketās iegūtie dati ir ticami un atbilstoši, tika aprēķināts Kronbaha alfa (*Cronbach's alpha*) koeficients. RPIVA topošo skolotāju anketas datu atbilstība (*Reliability analysis*), izmantojot Kronbaha alfa testu, uzrādīja koeficientu $\alpha = 0,797$, LiepU $\alpha = 0,681$. Savukārt, ja analizē RPIVA un LiepU topošo skolotāju datus kopā, tad $\alpha = 0,787$. Skolotāju anketas datu ticamības koeficients ir $\alpha = 0,803$. Tas nozīmē, ka katrai respondentu grupai, ja šīs atbildes analizē visas kopā, ir augsta piemērotība.

Lai izprastu, kuru no datu korelācijas analīzes metodēm pētījumā izvēlēties, visi karjeras iezīmēm un to ietekmējošiem nosacījumiem atbilstošo apgalvojumu dati tika analizēti ar Kolmogorova - Smirnova testa palīdzību (Sk. 2.pielikumu). Šajā testā empīriskā sadalījuma novirze no normālā sadalījuma tiek uzskatīta par būtisku, ja signifikance (nozīmīgums) p ir mazāka par 0,05. Tā kā gan topošo skolotāju, gan skolotāju datu apstrāde liecina, ka rādītāji ir 0,000, tas nozīmē, ka dati ir sadalīti neparametriski, tātad turpmāk tika izmantotas neparametrisko datu analīzes metodes.

2.3. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu analīze

Lai noskaidrotu karjeras iezīmju un karjeras ietekmējošo nosacījumu izpausmes raksturojošu situāciju topošo skolotāju un skolotāju vidē, tika veikta kvantitatīvo datu aprakstošās statistikas analīze. Mainīgie tika grupēti atbilstoši teorētiski pamatotām karjeras iezīmēm un tos ietekmējošiem nosacījumiem.

Vispirms tika noteikts karjeras indikatoru vispārējais vidējais rādītājs visai topošo skolotāju kopai (Sk. 3.1.1.pielikumu). Vidējos lielumus lieto, lai novērtētu pētāmās pazīmes sasniegto līmeni, atklātu parādību savstarpējās likumsakarības, aprēķinātu pastāvošās neizmantojamās rezerves (Kristapsone, 2008). Topošo skolotāju statistisko datu analīzes rezultāti apliecināja, ka visaugstākais vidējais rādītājs ir indivīda apmierinātību ar profesijas izvēli apliecinotam mainīgajam - *Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli* – $m = 3,47$. Atbildi - *piekrītu* atbilstoši šim apgalvojumam ir izvēlējušies 55,5% respondentu. Nedaudz zemāks vidējais rādītājs ir apgalvojumam - *Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personīgi nozīmīgu jēgu* – $m = 3,46$, kam piekrīt 52,3% respondentu. Savukārt zemākais vidējais rādītājs ir vienam no veiksmīgu pašnoteikšanos apliecinotam apgalvojumam – *Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas* - $m = 2,81$. Šim apgalvojumam ir piekrituši 21,2% respondentu. Analizējot karjeras indikatoru vidējos lielumus katrai respondentu izlasei atsevišķi, netika konstatētas būtiskas atšķirības starp RPIVA un LiepU topošiem skolotājiem (Sk. 3.1.2.pielikumu).

Analizējot topošo skolotāju karjeras indikatorus raksturojošo mainīgo vidējās vērtības un frekvences, tika konstatēts, ka augstākās vidējās vērtības ir subjektīvi vērtējamām karjeras iezīmēm: personīgi nozīmīgas jēgas atrašanai izvēlētajā profesijā un indivīda apmierinātībai ar izvēlēto profesiju. Tas atbilst karjeras teoriju pārstāvju (Schein, 1993; Callanan, 2003; Толочек, 2005, Деркач, 2000, Могилёвкин, 2007 u.c.) paustajai atziņai, ka veiksmīga karjeras attīstība sākas ar skaidru identitātes apzināšanos. Taču ar personīgās jēgas atrašanu izvēlētajā profesijā ir par maz, lai notiktu veiksmīga karjeras attīstība. Karjeras attīstība prasa mērķtiecību un atbilstošu karjeras stratēģijas izvēli, kā arī panākumu izjūtu, kas ne tikai apliecina veiksmīgu karjeru, bet arī nostiprina profesionālo identitāti. Tā kā topošiem skolotājiem ir vāji raksturīga vēlme demonstrēt savas darbības rezultātus, tad tas izslēdz arī iespēju gūt apkārtējo novērtējumu un papildu piedzīvot panākumu izjūtu.

Starp skolotāju karjeras indikatorus apliecinotiem apgalvojumiem (Sk. 3.1.3.pielikumu) visaugstākais vispārējais vidējais rādītājs ir izpratni par savu personību apliecinotam apgalvojumam - *Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus* – $m = 3,60$, ko ir apliecinājuši

63,2% respondentu. Viszemākais vidējais rādītājs ir apgalvojumam - *Skolotāja darba zaudēšanas situācijā es labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.* - $m = 2,24$, kam atbildi *piekrītu* ir izvēlējušies 14,6% respondentu. Šī apgalvojuma zemais vidējais rādītājs ir uzskatāms par noturīgas skolotāja karjeras apliecinājumu, kas liecina, ka, neskatoties uz grūtībām un šķēršļiem, saglabājas vajadzība profesionāli realizēties skolotāja profesijā. Nākamais zemākais rādītājs ir apgalvojumam - *Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi* - $m = 2,45$, tikai 13,5% ir apstiprinājuši atbildi - *piekrītu*. Lai arī pārslodzi rada it kā ārējie apstākļi, taču lielā mērā tas ir saistāms ar pašvērtēšanas rezultātā apzinātām dzīves prioritātēm, atbilstoši kurām indivīds plāno savu dzīves laiku. Zemi vidējie rādītāji ir arī veiksmīgas pašnoteikšanās vienai no iezīmēm - nākotnes perspektīvu apzināšanos apliecinošo apgalvojumu mainīgajiem - *Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros* - $m = 2,81$, kam piekrīt 30,2% respondentu un - *Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā radniecīgā profesijā* - $m = 2,76$, kam piekrīt 28,9%. Skolotājiem zems vidējais rādītājs ir realizētu novitāšu apliecinošajam apgalvojumam - *Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.* - $m = 2,77$, ko apliecina 32,2% respondentu.

Lai noskaidrotu, vai var konstatēt karjeras indikatoru atšķirīgas izpausmes atbilstoši respondentu dzīves un izglītības pieredzei, tika veikta datu filtrēšana – nosakot grupu vidējos rādītājus atbilstoši dzīves (vecums) un izglītības (topošiem skolotājiem - studiju gads, skolotājiem – iegūtā izglītība) pieredzei. Šādas darbības ar datiem ļauj veikt precīzāku analīzi, kurā vienu piemēra sadaļu (un tādējādi - respondentu grupu, ko tā pārstāv) iespējams izpētīt atsevišķi no citām piemēra sadaļām (Lasmanis, 2002).

Analizējot topošo skolotāju karjeras indikatorus apliecinošo mainīgo pa studiju gadiem grupu vidējos rādītājus (Sk. 3.1.4.pielikumu), varēja secināt, ka indivīda apmierinātība ar profesijas izvēli, kas tika konstatēta ar augstāko vispārējā vidējā rādītāju, visaugstāko grupu vidējo rādītāju apliecina arī 1.kursa topošo skolotāju atbildes: RPIVA topošiem skolotājiem - $m = 3,60$, atbilde *piekrītu* – 62,9%, LiepU topošiem skolotājiem - $m = 3,71$, atbildi *piekrītu* izvēlējušies 70,6%. Salīdzinoši tie ir augstāki rādītāji, nekā analizējot visu topošo skolotāju izlasi. Tika konstatēts, ka, uzsākot studijas, vairumam topošo skolotāju ir raksturīga pārliecība par profesionālās karjeras atbilstošu izvēli. Augsts grupu vidējais rādītājs apmierinātību apliecinošajam apgalvojumam ir raksturīgs arī 3.kursa topošiem skolotājiem – RPIVA - $m = 3,50$, atbilde - *piekrītu* 58,1% un LiepU - $m = 3,53$, atbilde *piekrītu* 66,7%. LiepU 3.kursa topošo skolotāju augstāks vidējais ir arī izpratni par savas personības atbilstību izvēlētajai profesijai apliecinošajam apgalvojumam - *Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos*

priekšnoteikumus - $m = 3,80$, ar 40% atbildei – *piekrītu*. RPIVA topošiem skolotājiem šis apgalvojums ar augstāko vidējo rādītāju apliecinās ceturtajā studiju gadā - $m = 3,5$, atbilde - *piekrītu* - 55,3%. Šie rezultāti sasaucas ar teorētiskajā analizē konstatēto trešo - karjeras apzināšanās posmu, kura raksturīgākā iezīme ir profesijai būtisku personības īpašību apzināšana. Otrs augstu vidējo rādītāju apliecinošs apgalvojums ir - *Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personīgi nozīmīgu jēgu*, kas ir raksturīgs RPIVA topošiem skolotājiem pirmajā un otrajā studiju gadā - 1.kursā - $m = 3,60$, atbilde – *piekrītu* - 65,7%, 2.kursā - $m = 3,46$, atbilde - *piekrītu* = 52,2%. Zemākie grupu vidējie lielumi LiepU 1.kursa un RPIVA 2.,3 un 4.kursu topošajiem skolotājiem sasaucas ar zemākam vispārējam vidējam lielumam atbilstošo apgalvojumu. Savukārt RPIVA 1.kursa un LiepU 3.kursa topošie skolotāji vismazāk ir izvēlējušies atbildi - *piekrītu* - atbilstoši apgalvojumam - *Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijās, ģimenē, atpūtā)*.

Skolotāju grupas karjeras iezīmes apliecinošiem mainīgiem (Sk. 3.1.5.pielikumu) visaugstākais grupu vidējais lielums visās skolotāju izglītības grupās bija tam pašam apgalvojumam, kas bija raksturīgs visai skolotāju kopai – *Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus*. Arī zemākie grupu vidējie lielumi ir tiem pašiem apgalvojumiem, kas tika konstatēti, nosakot vispārējos vidējos lielumus. Analizējot topošo skolotāju un skolotāju karjeras iezīmju grupu vidējo lielumu rezultātus, tika konstatēts, ka izglītības pieredze tikai daļēji ir veicinājusi atšķirīgu karjeras iezīmju attīstību. Pirmajā studiju gadā studentiem galvenokārt ir raksturīga apmierinātība ar profesijas izvēli un personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā. Sākot ar trešo studiju gadu, aktuāla karjeras iezīme kļūst pārliecība par savas personības atbilstību izvēlētajai profesijai, kas kā noturīga karjeras iezīme saglabājas arī skolotājiem, neatkarīgi no viņu iegūtās izglītības. Savukārt, kā topošo skolotāju, tā skolotāju vispārējā vidējā lieluma un grupu vidējā lieluma analīzes rezultāti rāda, ka viszemākais vidējais lielums piemīt skolotāja variatīvas karjeras attīstību apstiprinošiem apgalvojumiem. Situācijās, kurās pēc izglītības ieguves nerodas tūlītēja iespēja strādāt savā specialitātē vai skolotājiem ārēju apstākļu ietekmē zaudējot darbu specialitātē, tas var kļūt par karjeras attīstības šķērslī. Analizējot grupu vidējos lielumus atbilstoši topošo skolotāju un skolotāju vecumam, netika konstatēti no vispārējā vidējā rādītāja atšķirīgi augstāko un zemāko grupu vidējo lielumu apliecinoši apgalvojumi (Sk. 3.1.6.pielikumu).

Apkopojot karjeras iezīmju statistiskās analīzes rezultātus, varēja konstatēt, ka apstiprinās daļa no pētījumam apzinātās problēmas – ja skolotāji ir identificējušies ar savu profesiju, par ko liecina personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā, bet tajā pašā laikā neredz savas karjeras attīstības iespējas ārpus savas specialitātes, tad situācijā, kad valstī

samazinās skolotāju amata vietu skaits, jauniem skolotājiem uzreiz pēc izglītības ieguves nerodot iespēju profesionāli realizēties savā specialitātē, kā arī pieredzējušiem skolotājiem ārēju apstākļu ietekmē zaudējot darbu, var tikt apdraudēta karjeras attīstība.

Lai noskaidrotu topošo skolotāju un skolotāju teorētiski konstatēto skolotāja karjeru ietekmējošo faktoru izpausmes, tika veikta to apliecinošo mainīgo statistiskā analīze (Sk. 3.1.7. pielikumu). Analizējot statistiskajā analīzē iegūtos augstākos un zemākos vispārējos vidējos lielumus un atbildes - *piekrītu* biežumu, varēja konstatēt, ka visaugstākie vidējie lielumi kā topošo skolotāju, tā skolotāju karjeru ietekmējošos nosacījumus apliecinošiem mainīgajiem ir tiem, kas liecina par pozitīvas pašizjūtas atbalstu ģimenē, draugu sabiedrībā un skolotājiem arī sadarbībā ar kolēģiem. Topošiem skolotājiem apgalvojumam - *Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesijas izvēli* - $m = 3,58$, atbildi - *piekrītu* ir apstiprinājuši 69,3% respondentu. Skolotājiem visaugstākais vidējais lielums ir apgalvojumam - *Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai* - $m = 3,51$ ar 59% izvēlēto atbildi - *piekrītu*. Tieši tāds pats vidējais lielums ir arī apgalvojumam - *Esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām*. Pie tam atbildi - *piekrītu* ir apstiprinājuši vēl vairāk respondentu - 64,6%. Tātad var secināt, ka starp karjeras iezīmēm ar augstu vidējo rādītāju konstatētā izpratne par savas personības atbilstību skolotāja profesijai ir pamatota uz zināšanām par profesijai izvirzītajām prasībām skolotāja profesijas standartā. Augsts vidējais lielums, līdzīgi kā tika konstatēts topošajiem skolotājiem, ir arī apgalvojumam - *Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību* - $m = 3,49$ ar 60,7% izvēlēto atbildi - *piekrītu*. Vismākais vidējais lielums kā topošiem skolotājiem, tā skolotājiem tika konstatēts pozitīvas pašizjūtas atbalstu sabiedrībā apliecinošam apgalvojumam - *Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta*. Vispārējais vidējais lielums topošo skolotāju izlasei ir – 2,18, ko ar apstiprinošu atbildi ir novērtējuši tikai 7,8% respondentu. Savukārt skolotāji ir bijuši vēl noliedzošāki attiecībā uz šo apgalvojumu. Viņu atbildes apliecina, ka vispārējais vidējais lielums ir 1,92, un to ir atbalstījuši 6,3% respondentu.

Apkopojot skolotāja karjeras nosacījumu statistiskās analīzes rezultātus, tika konstatēts, ka visām respondentu grupām ir raksturīgs ģimenes un/vai draugu atbalsts skolotāja profesijas izvēlē, kā arī vajadzība pēc komandas atbalsta studiju vai profesionālo uzdevumu izpildē. Savukārt, izjūtu, ka sabiedrībā skolotāja profesija netiek pietiekami novērtēta, var uzskatīt par karjeras attīstības šķērslī. Augstie vidējie rādītāji ģimenes, draugu, kolēģu atbalstu apliecinošiem apgalvojumiem apliecina topošo skolotāju un skolotāju mikrovides novērtējuma nozīmību. Sociālā novērtējuma nozīmība un raksturīgāko karjeras

iezīmju saglabāšanās neatkarīgi no vecuma un izglītības apstiprina skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas pētījuma aktualitāti.

Atbilstoši pētījuma mērķim, pamatojoties uz statistiskās analīzes rezultātiem, tika secināts:

- lai nodrošinātu skolotāju ne tikai pašidentitātes attīstību, bet arī veicinātu karjeras mērķu noteikšanu un atbilstošas stratēģijas izvēli, nepieciešams noskaidrot to mījsakarību ar konstruktīva pašvērtējuma organizācijas regularitāti;
- tālākā pētījumā nepieciešams noskaidrot personisko ideju un darbības rezultātu prezentēšanas iespēju mījsakarību ar skolotāja karjeru;
- pirmajos studiju gados raksturīgā apmierinātība ar izvēlēto profesiju un pārliecība par personīgās jēgas atrašanu tajā ir izmantojama kā topošo skolotāju motīvs SKVPO augstskolā;
- lai nodrošinātu skolotāja karjeras ilgtspējību, sākot ar trešo studiju gadu, kad aktuāla kļūst savas personības atbilstības izvēlētajai profesijai novērtēšana, SKVPO augstskolā ir ietverami kritēriji, kas palīdz apzināt iegūto zināšanu, prasmju un savu personības īpašību izmantošanas iespējas ne tikai specialitātē, bet arī radniecīgās profesionālās darbības jomās;
- Nav konstatējamas būtiskas atšķirības RPIVA un LiepU topošo skolotāju datu apstrādes rezultātos. Tādējādi tālākā mījsakarību analīzē var veikt datu apstrādi visai topošo skolotāju kopai.

Lai gūtu priekšstatu par pētāmās izlases karjeras iezīmēm, tika veikta faktoru analīze. Faktoru analīze ir datu apstrādes metode, ar kuras palīdzību liela skaita mainīgos pārvērš par mazāka skaita neatkarīgi ietekmējošiem lielumiem, kas tiek saukti par faktoriem. Vienā faktorā apvienojas tie mainīgie, kas savstarpēji nozīmīgi korelē. Savukārt, mainīgie no dažādiem faktoriem savstarpēji vāji korelē. Šādā veidā faktoru analīze tiek izmantota, lai atrastu tādus komplicētus faktorus, kas pēc iespējas pilnīgāk paskaidrotu esošo mainīgo savstarpējo mījsakarību.

Topošo skolotāju (RPIVA un LiepU) datu analīzē, izmantojot galveno faktoru (komponentu) noteikšanas metodi un Varimax rotāciju, tika iegūti 3 karjeras iezīmes raksturojoši faktori ar īpašvērtību, kas pārsniedz vienu vienību. Pēc rotācijas no faktoru matricas tika izslēgti tie mainīgie, kuru faktoru svāri bija mazāki par 0,5 (Sk. 12.tabulu).

Topošo skolotāju karjeras rādītāju faktoru analīze

	Faktori		
	1	2	3
Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	,850		
Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	,788		
Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	,688		
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)		,839	
Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu		,631	
Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību			
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus			,716
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas			,678
Man ir raksturīga mērķtiecība			,590

Visiem faktoriem tika noteikta iekšējā saskaņotība ar Kronbaha alfa (*Cronbach's alpha*) testu (Sk. 4.1. pielikumu). Katrs faktors tika interpretēts atbilstoši teorētiski formulētajiem karjeras kritērijiem un to iezīmēm.

1. faktors ($\alpha = 0,713$) apvieno mainīgos, kas pārstāv atšķirīgus teorētiski izstrādātos karjeras kritērijus. Vienā faktorā ir apvienoti profesionālās Es - koncepcijas iezīmi – personīgi nozīmīgas jēgas atrašanu izvēlētajā profesijā, profesionālās identitātes iezīmi – indivīda apmierinātība un veiksmīgas pašnoteikšanās iezīmi – nākotnes perspektīvas apzināšanos apliecinot apgalvojumi. Līdz ar to 1.faktora definēšanai nebija izmantojami teorētiski formulētie kritēriji. Visaugstākie faktora svāri (0,850) ir apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli apliecinotajam apgalvojumam. Lai pārliecinātos par to, kurš no mainīgajiem ir visciešākā mījsakarība ar abiem pārējiem, tika pārbaudīta to savstarpējā mījsakarība ar Spīrmena korelācijas testu (Sk. 13.tabulu. Ar ** - šeit un turpmāk apzīmēti tie rādītāji, kas apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju).

Topošo skolotāju karjeru raksturojošā 1.faktora rādītāju savstarpējā korelācija

			Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
Spearman's rho	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Korelācijas koeficients	1,000	,464**	,334**
		Nozīmība		,000	,000
		N	283	283	283
	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Korelācijas koeficients	,464**	1,000	,565**
		Nozīmība	,000	.	,000
		N	283	283	283
	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Korelācijas koeficients	,334**	,565**	1,000
		Nozīmība	,000	,000	
		N	283	283	283

Testa rezultāti apliecināja, ka apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli ir statistiski nozīmīgākā korelācijā ar pārējiem diviem apgalvojumiem. Varēja secināt, ka personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā un pārliecība par skolotāja karjeru savas nākotnes perspektīvas skatījumā rada apmierinātības ar skolotāja profesijas izvēli izjūtu. Tādējādi 1.faktors tika formulēts kā **apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli**.

2. faktors ($\alpha = 0,451$) apvieno mainīgos, kas raksturo profesionālās identitātes harmonijas iezīmi - dzīves panākumus un veiksmīgas pašnoteikšanās iezīmes – indivīda sociālo aktivitāti apliecināšus mainīgos. Lai arī šie apgalvojumi teorētiskās analīzes rezultātā netika apvienoti viena kritērija iezīmju grupā, taču var secināt, ka apgalvojumu statistiski nozīmīgā korelācija liecina par to, ka dzīves dažādās jomās piedzīvotā panākumu izjūta veicina indivīda iesaistīšanos sociālajās aktivitātēs vai arī studentam raksturīgā sociālā aktivitāte ir devusi iespēju piedzīvot veiksmes izjūtu. Tā kā sociālās aktivitātes var uzskatīt par vienu no studenta dzīves jomām un panākumu izjūtu apliecināšais apgalvojums uzrāda augstākos faktora svarus (0,839), tad 2.faktors formulēts kā studenta **dzīves (studijas, ģimene, sociālās aktivitātes, atpūta) panākumi**. Lai gan Kronbaha alfa koeficients rāda, ka, ja šajā faktorā ietvertu apgalvojumu atbildes analizē kopā, tad šiem datiem ir vāja piemērotība, taču pie neparametrisko datu sadalījuma šis rādītājs tiek uzskatīts par izmantojamu turpmākai datu interpretācijai.

3.faktorā ($\alpha = 0,498$) iekļaujas veiksmīgas pašnoteikšanās iezīmes – vēlmes demonstrēt savas darbības rezultātus, profesionālās Es - koncepcijas iezīmju – izpratnes par

savas personības atbilstību izvēlētajai profesijai un profesionālo mērķtiecību apliecinoši apgalvojumi. Lai gan divi mainīgie apliecina profesionālo Es - koncepciju, tomēr, tie nepastāv ciešā mījsakarībā ar personīgās jēgas atrašanu skolotāja profesijā apliecinošo apgalvojumu. Tādējādi nevar uzskatīt, ka topošajiem skolotājiem studiju laikā jau ir izveidojusies profesionālā Es - koncepcija. 3.faktorā ietverto mainīgo savstarpēji ciešā mījsakarība apliecina **indivīda profesionālo pašpārliecinātību**, kas pamatojas uz pārliecību par savas personības atbilstību skolotāja profesijai, uz mērķtiecību un gatavību publiski prezentēt savas idejas un studiju darbības rezultātus.

Apgalvojumam - *Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību* tika konstatēti zemi faktoru svāri ($>0,5$). Tādējādi tas netika izmantots tālākai analīzei.

Veicot skolotāju anketu karjeras iezīmes apliecinošo mainīgo galveno faktoru (komponentu) noteikšanas metodi un Varimax rotāciju, izveidojās 5 faktori ar īpašvērtību, kas pārsniedz vienu vienību. Pēc rotācijas no faktoru matricas tika izslēgti tie mainīgie, kuru faktoru svāri bija mazāki par 0,5 (Sk. 14.tabulu).

14.tabula

Skolotāju karjeras rādītāju faktoru analīze

	Faktori				
	1	2	3	4	5
Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	,654				
Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	,634				
Manas karjeras izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	,596				
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	,583				
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	,503				
Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības		,649			
Esmu apmierināts ar profesijas izvēli		,626			
Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi		,501			
Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu					
Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu					
Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.			,774		
Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā			,692		
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas			,517		
Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus					
Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā				,805	
Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros				,804	
Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm					,774
Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.					,528

1. faktorā ($\alpha = 0,658$) apvienojās apgalvojumi, kas apstiprina skolotāju profesionālās Es - koncepcijas iezīmes un profesionālās identitātes harmoniju apliecinošu iezīmi – dzīves

panākumu izjūtu, kas papildinās ar profesionālo pašpārliecinātību. Pārbaudot šo mainīgo savstarpējo korelāciju, varēja konstatēt, ka statistiski nozīmīgāko korelāciju ar pārējiem četriem mainīgajiem apstiprina mainīgais, kas atbilst apgalvojumam - *Man ir raksturīga profesionālā mērķtiecība* (Sk. 15.tabulu).

15.tabula

Skolotāju karjeru raksturojošā 1.faktora rādītāju savstarpējā korelācija

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	1,000 . 410	,286** ,000 410	,227** ,000 410	,127* ,010 410	,166** ,001 410
Savā profesionālā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	,286** ,000 410	1,000 . 410	,365** ,000 410	,329** ,000 410	,222** ,000 410
Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	,227** ,000 410	,365** ,000 410	1,000 . 410	,360** ,000 410	,267** ,000 410
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	,127* ,010 410	,329** ,000 410	,360** ,000 410	1,000 . 410	,223** ,000 410
Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	,166** ,001 410	,222** ,000 410	,267** ,000 410	,223** ,000 410	1,000 . 410

Tika secināts, ka mērķtiecība ir vienojošais komponents, kas nodrošina panākumu un veiksmes izjūtu, pārliecību par pareizi pieņemtām karjeras izvēlēm un līdz ar to arī par savas personības atbilstību skolotāja profesijai un personīgās jēgas atrašanu tajā. Līdz ar to 1.faktors tika formulēts kā **mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās**.

Interesanti, ka studentu anketas datu faktoru analīzes rezultātā personīgi nozīmīga jēga un panākumu izjūta, atšķirībā no skolotājiem, neapvienojās vienā faktorā. Tika secināts, ka studenti dažādās dzīves jomās piedzīvotos panākumus vēl nesaista ar skolotāja profesijas izvēli. Savukārt, skolotāji, pakāpeniski identificējoties ar profesiju, arī visas savas dzīves panākumus saista ar piederību skolotāja profesijai. Tas sasaucas ar teorētiski konstatēto atziņu par panākumu nozīmību karjeras nostiprināšanās posmā.

2. faktorā ($\alpha = 0,479$) savstarpēji nozīmīgā korelācijā ir:

- apgalvojums, kas liecina par skolotāja apmierinātību ar izvēlēto profesiju, un ir uzskatāms par profesionālās identitātes harmoniju apliecinošu iezīmi;
- personības vajadzību apmierināšanas iespēju skolotāja profesijā apliecinošs apgalvojums, kas raksturo profesionālās Es - koncepcijas komponentu – personīgi nozīmīgas jēgas atrašanu izvēlētajā profesijā;
- veiksmīgu pašnoteikšanos raksturojošo iezīmi – spēku sadalīšanu visai dzīvei apstiprinošs apgalvojums.

Analizējot šajā faktorā ietverto mainīgo savstarpējo korelāciju, varēja konstatēt, ka statistiski nozīmīgāka mījsakarība pastāv starp apmierinātību ar profesijas izvēli un pārējiem apgalvojumiem atbilstošajiem mainīgajiem (Sk. 16.tabulu).

16.tabula

Skolotāju karjeru raksturojošā 2.faktora rādītāju savstarpējā korelācija

		Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi.
Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Korelācijas koeficients	1,000	,306**	,198**
	Nozīmība	.	,000	,000
	N	410	410	408
Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Korelācijas koeficients	,306**	1,000	,172**
	Nozīmība	,000	.	,000
	N	410	410	408
Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi.	Korelācijas koeficients	,198**	,172**	1,000
	Nozīmība	,000	,000	.
	N	408	408	408

Tika secināts, ka personības vajadzību nodrošināšanas iespējas skolotāja profesijā ir apmierinātību ar izvēlēto profesiju veicinošs nosacījums. Savukārt, apmierinātība ar ikdienas profesionālo darbību nerada pārslogdes izjūtu. Tādējādi 2.faktors tika formulēts kā **apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli**. Taču šī faktora saturs ir atšķirīgs no topošo skolotāju šādi formulētā 1.faktora. Studentu apmierinātība ar profesijas izvēli pamatojas uz personīgās jēgas atrašanu izvēlētajā profesijā, savukārt, skolotāju apmierinātība ir ciešā mījsakarībā ar iespēju apmierināt savas personības vajadzības, kas arī ir uzskatāms kā personīgās jēgas atrašanu skolotāja profesijā apliecinošs apgalvojums, taču skolotāju faktoru analizē tas neapliecināja statistiski nozīmīgu korelāciju ar personīgās jēgas atrašanu skolotāja profesijā apliecinošo apgalvojumu. Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli rada pārliecību par savas nākotnes karjeru saistībā ar skolotāja profesiju. Turpretim skolotājiem

apmierinātība ar profesionālo darbību ir statistiski nozīmīgā mījsakarībā ar pārslodzi un nogurumu noliedzošu apgalvojumu. Tādējādi varēja secināt, ka skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli pamatojas uz profesionālajā pieredzē gūtām izjūtām, savukārt, topošie skolotāji to saista ar pārliecību par personīgās jēgas atrašanu un nākotnes plāniem.

3.faktors ($\alpha = 0,547$) sevī ietver apgalvojumus:

- *esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml., ko var uzskatīt par manu autordarbu;*
- *man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā;*
- *es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus un idejas.*

Abi pirmie apgalvojumi atbilst teorētiskās analīzes rezultātā formulētajam karjeras kritērijam – radoša profesionālā darbība. Tas, ka radošu profesionālo darbību apliecinošie mainīgie pastāv ciešā korelācijā ar vēlmi demonstrēt savas darbības rezultātus, radīja pieņēmumu, ka tas ir skaidrojams ar abos gadījumos nepieciešamo uzdrīkstēšanos. Arī radoša darbība, tāpat kā publiska savu ideju prezentēšana, prasa kā pārliecību par savām iespējām, tā arī gatavību uzdrīkstēties jaunu vai nestandarta ideju radīšanai un realizēšanai. Tā kā vēlme publiski prezentēt savas idejas un darbības rezultātus jebkurā gadījumā ir saistīta ar šo ideju un rezultātu sākotnēju radīšanu, tad 3.faktors tika formulēts kā **radoša profesionālā darbība**.

4. faktorā ($\alpha = 0,635$) apvienojas apgalvojumi:

- *esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros;*
- *jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā.*

Abi apgalvojumi atbilst teorētiskās analīzes rezultātā formulētajam karjeras kritērijam – **veiksmīga pašnoteikšanās iezīmei - variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana**.

Tā kā 5.faktorā ietvertu apgalvojumu piemērotības koeficients ir zems - $\alpha = 0,225$, kas liecina, ka, ja šos mainīgos lieto kopā, tad tiem ir ļoti zema piemērotība attiecīgās izlases raksturošanai, tad šis faktors tālākā pētījuma gaitā netika iekļauts.

Zemi faktoru svāri ($>0,5$) tika konstatēti šādiem apgalvojumiem:

- *es sevi uzskatu par sociāli aktīvu;*
- *esmu pakāpeniski realizējis/usi vairākus savas karjeras lēmumus;*
- *man ir vēl nerealizēta profesionālās darbības vīzija, ko pakāpeniski realizēšu.*

Visi šie apgalvojumi ir saistāmi ar skolotāja veiksmīgu pašnoteikšanos, bet nebija izmantojami tālākajā datu analīzē un interpretācijā.

Faktoru analīzes rezultātā izveidojās trīs topošo skolotāju un četri skolotāju karjeru raksturojoši stabili faktori.

Neviens no šiem faktoriem neveido identisku sakritību ar teorētiski konstatētajiem karjeras kritērijiem. Taču teorētiskā pētījumā karjeras kritērijiem atbilstoši formulētie karjeras rādītāji, kas faktoru analīzes rezultātā apvienojās jaunā kombinācijā, deva iespēju formulēt esošo situāciju raksturojošus karjeras kritērijus atbilstoši skolotāja karjeras attīstības posmam – profesijas apguve un profesionāla realizēšanās (Sk. 17.tabulu).

17.tabula

Topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošie kritēriji

Topošo skolotāju karjeru raksturojošie karjeras kritēriji	
Kritēriji	Rādītāji
Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli (TSAASPI)	Apmierinātības ar skolotāja profesijas izvēli izjūta
	Profesionālās nākotnes plānu saistība ar skolotāja karjeru
	Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā
Dzīves (studijas, ģimene, sociālās aktivitātes, atpūta) panākumi (TSDzP)	Panākumu un veiksmes izjūta dažādās dzīves darbībās (studijās, ģimenē, atpūtā)
	Sociālā aktivitāte
Indivīda profesionālā pašpārliecinātība (TSPP)	Pārliecība par savas personības atbilstību skolotāja profesijai
	Vēlme prezentēt savas idejas un darbības rezultātus
	Mērķtiecīga savu ideju un plānu realizācija
Skolotāju karjeru raksturojošie kritēriji	
Mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās (MPEKR)	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana skolotāja profesionālajā darbībā
	Profesionālā mērķtiecība
	Karjeras lēmumu radīta pašpārliecinātība
	Atzinums par savas personības atbilstību skolotāja profesijai
	Dzīves veiksmes un panākumu izjūta
Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli (AASPI)	Atzīta personisko vajadzību apmierināšanas iespēja skolotāja profesijā
	Gandarījums par izvēlēto skolotāja profesiju
	Aktivitāte, kas nerada pārslodzi
Radoša profesionālā darbība (RPD)	Profesionālajā darbībā realizētas novitātes
	Radošas nākotnes profesionālās idejas
	Vēlme demonstrēt savas idejas un profesionālās darbības rezultātus
Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana (VKAIA)	Gatavība amata maiņai savas profesijas ietvaros
	Gatavība profesijas maiņai radniecīgu profesiju ietvaros

Visi faktori tika sadalīti četrās procentiņu grupās, nosakot līmeni, kādā katrs no tiem ir izteikts katram respondentam. Tika iegūti jauni mainīgie ar vērtībām no 1 līdz 4 ar aptuveni vienādu biežumu: 4 nozīmē, ka attiecīgais faktors indivīdam ir stipri raksturīgs, 3 – raksturīgs, 2 – vāji raksturīgs, 1 – nav raksturīgs.

Izpratne par karjeru sevī ietver jēdzienu – attīstība. Respektīvi, ja nenotiek attīstība nevar runāt par karjeras esamību. Lai noskaidrotu topošo skolotāju un skolotāju attīstību atbilstoši izveidotajiem karjeru raksturojošiem faktoriem, tika noskaidrots, vai katra faktora

izpausmes ir saistāmas ar studentu pieredzi (kurss un vecums) un skolotāju izglītību un vecumu.

Lai noskaidrotu respondentu izglītības un vecuma radītu karjeras faktoru raksturīgumu, pirms to analīzes visi jaunizveidotie faktoriem atbilstošie mainīgie tika pakļauti Kruskala Valisa H (*Kruskal – Wallis*) testa pārbaudei (4.2.pielikums). Statistiskā vērtība (*Asymp.Sig.*) tiek uzskatīta par nozīmīgu, ja tās vērtība ir mazāka par 0,05.

Topošo skolotāju vecuma un studiju gada izlašu rezultāti neapstiprināja statistiski nozīmīgas karjeras iezīmes apliecinājošo faktoru mainīgo atšķirības. Lai, pamatojoties uz iegūtiem rezultātiem, pārliecinoši varētu secināt, ka studiju laikā nenotiek kvalitatīvas karjeras iezīmju attīstību apliecinājošas izmaiņas, būtu nepieciešams četru gadu garumā veikts longitudināls pētījums. Tomēr, ja notiktu karjeras iezīmju kvalitatīvas izmaiņas, tām būtu arī jāatspoguļojas dažādus studiju gadus pārstāvošo respondentu karjeras iezīmju apliecinājošo faktoru un studiju gada likumsakarību rezultātos. Iegūtie rezultāti apstiprina skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas aktualitāti augstskolā. Savukārt, Kruskala Valisa testa skolotāju datu analīzes rezultātos tika konstatētas likumsakarības izpausmes starp skolotāju vecumu un variatīvas karjeras iespēju atzīšanu - $p = 0,035$, kā arī bija konstatējamas likumsakarības izpausmes starp skolotāju izglītību un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu – $p = 0,041$, kā arī radošu profesionālo darbību - $p = 0,014$. Tālākā aprakstošās statistikas analīze tika veikta tikai tiem faktoriem, kuriem atbilstošo mainīgo statistiskā vērtība (*Asymp.Sig.*) apliecināja statistiski nozīmīgas likumsakarības izpausmes ar respondentu vecumu un izglītību.

Aprakstošās statistikas rezultāti liecina, ka, jo vecāki ir respondenti, jo mazāks ir to skolotāju skaits, kam ir stipri raksturīga variatīvas karjeras iespēju atzīšana (VKAIA). Ja 30,2% no visiem 20-30 gadus veciem skolotājiem ir stipri raksturīga variatīvu karjeras iespēju atzīšana, tad 31-40 gadu vecumā tādi ir 27,7%, 41- 50 gadu vecumā -26,1% un 51- 65 gadu vecumā vairs tikai 18,9%. Tā kā skolotāju izlases karjeras iezīmēm atbilstošā 4.faktora apgalvojumiem, salīdzinot ar visiem karjeras iezīmes apliecinājošiem apgalvojumiem tika arī konstatēti zemākie vidējie rādītāji, tad tika secināts, ka VKAIA ir skolotāja karjeras visnenoturīgākā iezīme, kas dzīves gaitā pavājinās. Tādējādi apstiprinās vajadzība skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modelī iekļaut indivīda variatīvas karjeras attīstības iespējas apzināšanos veicinošus pašvērtējuma kritērijus/jautājumus.

Savukārt, analizējot VKAIA un skolotāju izglītības mījsakarības, varēja konstatēt, ka visvairāk – 34,5% no nepedagoģisko izglītību ieguvušajiem respondentiem - ir stipri raksturīga variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana, ar augstāko pedagoģisko izglītību tādi ir 21,5% respondentu un 27,5% - skolotājiem ar maģistra un/vai doktora grādu. Līdzīgi

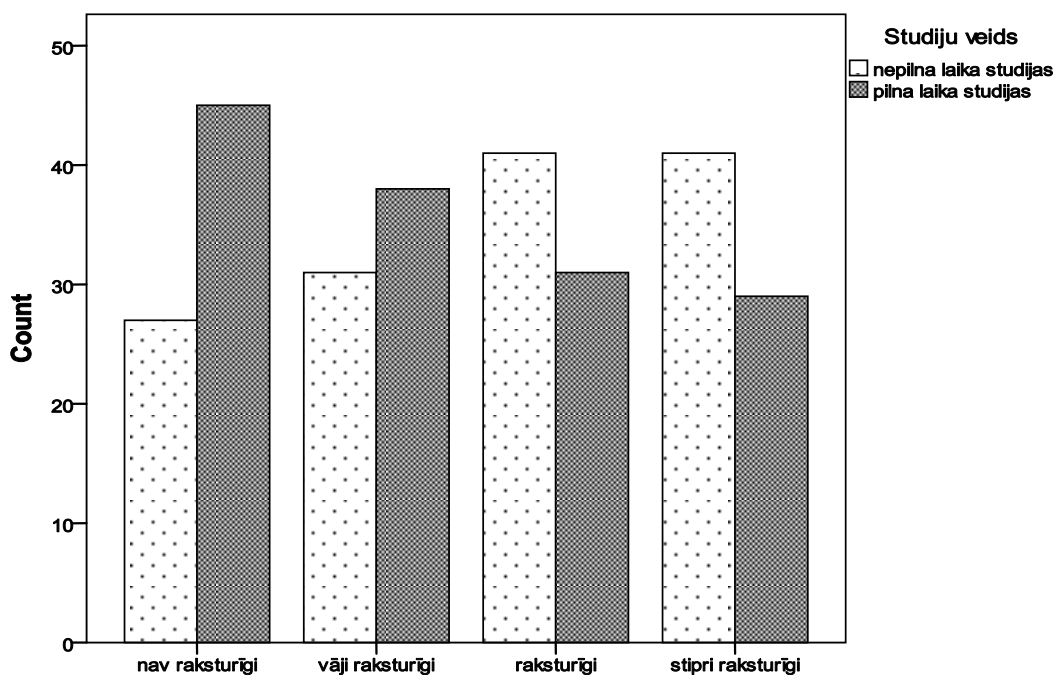
rezultāti tika konstatēti arī mījsakarībai starp skolotāju iegūto izglītību un radošu profesionālo darbību. Radoša profesionālā darbība vairāk ir raksturīga skolotājiem ar nepedagoģisko izglītību – 26,1% no šādu izglītības pārstāvju kopas, 21,5% ar augstāko pedagoģisko izglītību un 38,8% pedagogu, kas ir ieguvuši akadēmisko un/vai zinātnisko grādu.

Analizējot iegūtos rezultātus, tika konstatēts, ka radoša profesionālā darbība un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana ir raksturīgāka skolotājiem ar nepedagoģisko augstāko izglītību un skolotājiem, kas savu izglītību ir pilnveidojuši tālākās izglītības pakāpēs, iegūstot akadēmisko grādu (Sk. 4.3., 4.4. pielikumu). Tas liecina par uzdrīkstēšanās un uzņēmības nozīmību skolotāju karjerā. Tātad topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modelī ir jāietver uzdrīkstēšanos veicinoši nosacījumi.

Lai gūtu pilnīgu priekšstatu par studiju ietekmi uz karjeras iezīmju izpausmēm, tika pārbaudīta arī topošo skolotāju karjeras izpausmju mījsakarība ar studiju veidu. Kruskala Valisa H (*Kruskal – Wallis*) testa rezultāti apliecināja statistiski nozīmīgu saistību starp studiju veidu un topošo skolotāju apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli – $p = 0,05$. Savukārt, aprakstošās statistikas rezultāti (Sk. 7.attēlu) apliecināja, ka apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli ir raksturīgāka nepilna laika studentiem. Iegūtos rezultātus var izskaidrot ar to, ka daļa no nepilna laika studentiem jau veic pedagoģisku darbību un tādējādi ir pārliecinājušies par skolotāja profesijas atbilstību personiskajām vajadzībām.

6.attēls

Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli

Iegūtie rezultāti liecina par pedagoģiskās prakses un dzīves pieredzes analīzes aktualitāti pašvērtējuma saturā.

Secinājumi

1. Aprakstošās statistikas analīzes rezultāti apliecina, ka:
 - topošiem skolotājiem ir raksturīgas subjektīvi vērtējamās karjeras iezīmes – personīgi nozīmīgas jēgas atrašana izvēlētajā profesijā un apmierinātība ar izvēlēto profesiju. Pakāpeniski raksturīga kļūst arī izpratne par savu piemērotību skolotāja profesijai, kas ir ļoti raksturīga topošajiem skolotājiem, sākot ar trešo studiju gadu, un skolotājiem;
 - skolotājiem vāji raksturīga ir variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana un novatīva profesionālā darbība;
 - kā skolotāji, tā arī topošie skolotāji apliecina mikrovides radītas pozitīvas pašizjūtas nozīmību skolotāja karjeras attīstībā.
2. Pamatojoties uz faktoranalīzes rezultātiem, var formulēt Latvijas kultūrvidē raksturīgās skolotāja karjeras iezīmes:
 - mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās;
 - apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli;
 - radoša profesionālā darbība;
 - variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana.
3. Apkopojot pētījama izlasi raksturojošo datu apstrādes metožu rezultātus, var secināt, ka apstiprinās teorētiskā analīzē formulētie pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas konceptuālie nosacījumi. Īpaši ir akcentējams:
 - saturiskais princips, kas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut ne tikai profesijai atbilstošu zināšanu un prasmju novērtēšanu, bet arī profesionāli personiskā komponenta kritērijus. Tā kā datu apstrādes rezultāti apliecina, ka skolotāju radoša profesionālā darbība un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana ir ar zemiem vidējiem rādītājiem, tad skolotāja kompetences komponentiem atbilstošos kritērijos ir integrējami radošas profesionālās darbības rādītāji, kā arī ir nepieciešams nodrošināt iespēju novērtēt personiskās pieredzes jaunveidojumu pielietojuma iespējas radniecīgās specialitātēs;
 - regularitātes princips, kas prasa regulāru pašvērtējuma organizāciju kā topošo skolotāju studiju priekšmetos, tā pedagoģiskajā praksē;
 - konstruktīvisma princips, ko apstiprina konstatētā subjektīvo izjūtu nozīmība skolotāja karjerā, kas apliecina nepieciešamību pašvērtējuma

organizācijā respektēt indivīda atšķirīgo personisko pieredzi un radīt iespēju gūt apmierinātību par personiskiem sasniegumiem, sasaistot citvērtējuma un pašvērtējuma rezultātus. Respektīvi, tas prasa organizēt vērtējošo darbību, kas pamatota uz sasniegumu uzskaiti, nepilnības un problēmas pārvēršot par tālākās darbības uzdevumiem.

2.4. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu mijsakarību izpēte

2.4.1. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mijsakarību analīze

Atbilstoši pētījuma mērķim un formulētajai hipotēzei tika veikta karjeras iezīmju apliecinājošo faktoru un karjeru ietekmējošo nosacījumu mijsakarību izpēte. Tā kā iepriekš tika noskaidrots, ka dati ir sadalīti neparametriski, tad mijsakarību noskaidrošanai tika izmantots Spīrmena korelācijas tests.

Tika pārbaudīta katra karjeru raksturojošā faktora mijsakarība ar:

- pašvērtējuma regularitāti apliecinājošiem apgalvojumiem atbilstošiem mainīgajiem;
- pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinājošo apgalvojumu mainīgajiem;
- zināšanu par skolotāja profesiju apliecinājošo apgalvojumu mainīgajiem;
- sociālās vides veicinātas pozitīvas pašizjūtas atbilstošiem mainīgajiem.

Analizējot topošo skolotāju pašvērtējuma regularitātes mijsakarības ar topošo skolotāju karjeru raksturojošiem faktoriem, varēja konstatēt, ka statistiski nozīmīga korelācija pastāv starp apgalvojumu - *Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā* un topošo skolotāju profesionālo pašpārlicinātību (TSPP) – $r_s = 0,161$, kā arī starp apgalvojumu - *Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas* un topošo skolotāju apmierinātību ar profesijas izvēli (TSAAPI) - $r_s = 0,162$ (Sk. 5.1.pielikumu).

Savukārt, analizējot skolotāju karjeras iezīmes apliecinājošo faktoru mijsakarības ar regularitāti apliecinājošiem apgalvojumiem, varēja konstatēt, ka visi regularitāti apliecinājošie mainīgie pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar mērķtiecīgu profesionālās „Es – koncepcijas” realizēšanos un radošu profesionālo darbību (Sk. 18.tabulu). Bez tam statistiski nozīmīga korelācija tika konstatēta arī starp regulāru pašvērtēšanu, kurā atspoguļojas prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze, kā arī starp sevis apzināšanos valsts un tuvākajā mikrovidē un apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli (AASPI).

**Skolotāju karjeras iezīmes apliecinošo faktoru mījsakarības ar regularitāti
apliecinošiem apgalvojumiem**

		Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās (MPEKR)	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli (AASPI)	Radoša profesionālā darbība (RPD)	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana (VKAIA)
Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu un resursu ierobežojumu un to cēloņu analīzi	Korelācijas koeficients	,212**	,146**	,208**	,040
	Nozīmība	,000	,003	,000	,419
	N	405	405	405	405
Es regulāri analizēju un pārdomāju ikdienas situācijas	Korelācijas koeficients	,211**	,089	,177**	,010
	Nozīmība	,000	,073	,000	,849
	N	405	405	405	405
Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā	Korelācijas koeficients	,218**	,065	,204**	,168**
	Nozīmība	,000	,192	,000	,001
	N	405	405	405	405

Analizējot topošo skolotāju un skolotāju pašvērtējuma regularitāti apliecinošo mainīgo statistiski nozīmīgu korelāciju ar karjeru raksturojošiem faktoriem rezultātus, var konstatēt, ka topošo skolotāju pašvērtējuma regularitāte pastāv maznozīmīgā mījsakarībā ar karjeru apliecinošiem faktoriem. Lai gan augstskolas studiju procesā veicinātā vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas apliecina mījsakarību ar topošo skolotāju apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli, tomēr tā neapstiprinās ar regulāru pašvērtējumu apliecinošo apgalvojumu – *Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi*. Tātad organizētā vērtēšana nav nodrošinājusi pašvērtēšanu, kas, analizējot personiskās prasmes, spējas, intereses u.tml., nodrošina apmierinātību ar profesijas izvēli. Savukārt, sevis apzināšanos valsts un tuvākajā mikrovidē apliecinošā apgalvojuma mījsakarība ar topošo skolotāju profesionālo pašpārlicinātību (TSPP), ja neapliecinās mījsakarība starp TSPP un regulāru pašvērtēšanu, kas sevī iever prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi, nevar atzīt par nozīmīgu karjeru ietekmējošu nosacījumu. Ja TSPP nepamatojas uz iepriekš raksturotu pašvērtēšanu, bet tikai uz pārdomām par savām iespējām makro un mikrovidē, tad to nevar uzskatīt par nozīmīgu karjeras priekšnosacījumu. Tā kā skolotāju visi pašvērtējuma regularitāti apliecinošie mainīgie pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar mērķtiecīgu profesionālās Es - koncepcijas

realizēšanos (MPEKR) un radošu profesionālo darbību (RPD), tad pašvērtēšanas paradumu veidošanās, pašvērtēšanas saturā iekļaujot skolotāja profesijai atbilstošus vērtēšanas kritērijus, ir uzskatāma par nepieciešamu karjeru veicinošu topošo skolotāju vērtēšanas organizācijas uzdevumu.

Lai gan skolotāju sevis apzināšanos situācijā un to novērtēšanu apliecinošie apgalvojumi neapliecina vērā ņemamu mījsakarību ar skolotāju apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli (SAAPI), tomēr regulāra pašvērtēšana, kas pamatojas uz savu prasmju, spēju, interešu, mērķu u.tml. analīzi to apliecina - $r_s = 0,146$. Var konstatēt, ka skolotāji sevis apzināšanos situācijā saista ar tuvākās vides radītu apstākļu analīzi, bet apmierinātība ar profesijas izvēli nesaistās ar viņu uzskatiem par plašākas (valsts, sabiedrības) sociālpolitiskās vides un savu iespēju analīzi. Tas, ka skolotāju pašvērtēšana, kas pamatojas uz situatīvo un sociālo faktoru – reālā valsts un tuvākās mikrovides analīzi, neapliecina mījsakarību ar SAAPI, ir skaidrojams ar statistiskās analīzes rezultātos gūtajiem konstatējumiem. Pozitīvas pašizjūtas atbalstu sabiedrībā apliecinošam apgalvojumam - *Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta* ir viszemākais vidējais lielums - 1,92, un to ir atbalstījuši vien 6,3% skolotāju. Taču skolotāju sociālpolitiskās situācijas valstī un tuvākajā mikrovidē analīze un savu attīstības iespēju apzināšana tajā apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu (VKAIA), kas ir uzskatāms par būtisku karjeru ietekmējošu faktoru. Tā kā nākotnes perspektīvu apzināšanos apliecinošo apgalvojumu mainīgajiem statistiskās analīzes rezultāti apliecināja viszemākos rādītājus - *Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros* - $m = 2,81$, kam piekrīt 30,2% respondentu un *Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā radniecīgā profesijā* - $m = 2,76$, kam piekrīt 28,9%, tad pašvērtēšanas saturā iekļaujot skolotāja karjeru ietekmējošu valstisku lēmumu un sociālpolitisko situāciju analīzi, atbilstoši - savas karjeras attīstības iespēju pašanalīzi, ir iespējams veicināt pašvērtēšanas paradumus, kas nodrošina variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu.

Analizējot topošo skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinošiem apgalvojumiem atbilstošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem (Sk. 5.2.1. pielikumu) varēja konstatēt, ka statistiski nozīmīga korelācija pastāv starp studentu pašnovērtējumā pamatotu ārpus studiju nodarbjū plānošanu savas attīstības pilnveidei un topošo skolotāju apmierinātību ar profesijas izvēli (TSAAPI) - $r_s = 0,177$ un topošo skolotāju profesionālo pašpārlicinātību (TSPP) - $r_s = 0,184$, kā arī starp personiskiem mērķiem atbilstošu papildu izglītošanās iespēju (vieslekcijas, kusi u.tml.) izvēli un TSPP - $r_s = 0,177$. Savukārt, studiju procesā organizētās vērtēšanas radīta izpratne par vērtēšanas kritērijiem, kas rosina topošo skolotāju konstruktīvu tālākdarbību, apliecina statistiski

nozīmīgu korelāciju ar TSAAPI - $r_s = 0,158$. Taču neviens no pašvērtējuma ietekmētas konstruktīvas darbības apliecināšiem apgalvojumiem neapliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar topošo skolotāju dzīves panākumu izjūtu, ko neapliecināja arī mījsakarība ar pašvērtējuma regularitāti.

Savukārt, analizējot skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecināšiem apgalvojumiem atbilstošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem (Sk. 5.2.2.pielikumu), varēja konstatēt, ka nepastāv statistiski nozīmīga korelācija ar variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu. Taču patstāvīga plānošana, plānu korekcija atbilstoši to realizācijas laikā veiktajam pašvērtējumam apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli (AASPI) - $r_s = 0,142$, kā arī ar radošu profesionālo darbību (RPD) - $r_s = 0,159$. Savukārt, mērķtiecība, ko apliecina selektīva mācību darbības izvēle atbilstoši pašvērtējumā apzinātiem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti, pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar mērķtiecīgu profesionālās Es – koncepcijas realizēšanos (MPEKR) - $r_s = 0,199$. Lai gan Spīrmēna korelācijas koeficients $r_s = -0,082$ nav uzskatāms par statistiski nozīmīgu, tomēr, tā kā tas ir ar mīnus zīmi, tad var secināt, ka, izvēloties profesionālās pilnveides iespējas, skolotāji orientējas uz savas esošās profesionalitātes pilnveidi, neizvēloties to mācību darbību, kas var veicināt karjeras variatīvu attīstību. Tā kā korelācijas koeficients, kas apliecina šādu pieņēmumu, nav uzskatāms par statistiski nozīmīgu, tad nevar viennozīmīgi apgalvot, ka skolotāju mērķtiecīga profesionālā pilnveide ir orientēta tikai uz esošo profesionālo iespēju kvalitatīvu izaugsmi. Taču, analizējot to saistībā ar aprakstošās statistikas rezultātos vāji apliecināto gatavību variatīvai karjeras attīstībai, var uzskatīt, ka tas liecina par minēto tendenci.

Iegūtie rezultāti apliecināja topošo skolotāju un skolotāju konstruktīvu tālāko darbību veicinošas pašvērtēšanas nepieciešamību karjeras attīstībā. Tika pieņemts, ka pašvērtējuma saturā ir iekļaujami vērtēšanas kritēriji, kas liek apzināt personisko attīstību veicinošu mācību darbību izvēli ne tikai savas specialitātes iespēju kvalitatīvai realizācijai, bet arī novērtēt savas iespējas un atbilstoši plānot mācību darbību, kas nodrošina karjeras variatīvu attīstību, ļaujot paplašināt profesionālo darbību radniecīgās specialitātēs, interešu izglītībā u.tml., tādējādi arī radot dzīves panākumu izjūtas iespējas.

Analizējot topošo skolotāju zināšanas par skolotāja profesiju apliecināšiem apgalvojumiem atbilstošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem, var konstatēt, ka visi zināšanas par skolotāja profesiju apliecināšie apgalvojumi pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar TSAAPI (Sk. 19.tabulu).

Topošo skolotāju zināšanas par skolotāja profesiju apliecinošo mainīgo mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

		Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli
Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākā skolotāja profesionālajā darbībā	Korelācijas koeficients	,246**
	Nozīmība	,000
	N	283
Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām	Korelācijas koeficients	,280**
	Nozīmība	,000
	N	283
Es zinu, ka skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu apzinājis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas	Korelācijas koeficients	,258**
	Nozīmība	,000
	N	283

Savukārt, zināšanas par skolotāja profesijai izvirzītām prasībām, nosacījumiem, panākumu iespējām, profesijas priekšrocībām, kā arī tās trūkumiem, to kompensācijas iespējām un savām perspektīvām ir statistiski nozīmīgā korelācijā ar topošo skolotāju profesionālo pašpārliecinātību - $r_s = 0,280$. Neviens no apgalvojumiem nepastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar topošo skolotāju dzīves panākumu izjūtu. Tas, ka topošo skolotāju dzīves panākumu izjūta neapstiprina mijsakarību ar zināšanām par skolotāja profesiju, apstiprināja iepriekš izteikto pieņēmumu - topošie skolotāji vēl nav identificējušies ar skolotāja profesiju un tādējādi arī savus dzīves panākumus nesaista ar zināšanām par skolotāja profesiju vai atbilstošu personīgo izaugsmi atbilstoši apzinātām skolotājam nepieciešamajām zināšanām, prasmēm, personības īpašībām u.tml. Tādējādi var secināt, ka apstiprinās teorētiskā analizē konstatētie pašvērtējuma organizācijas saturiskie nosacījumi. Topošo skolotāju pašvērtējuma organizācijā iekļaujams panākumu izjūtu veicinošs nosacījums – vērtējumu pamatot uz sasniegumu uzskaiti, veicinot panākumu izjūtu saistībā ar profesionālo izaugsmi.

Analizējot skolotāju zināšanas par skolotāja profesiju apliecinošo apgalvojumu mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem (Sk. 5.3.pielikumu), apliecinājās, ka zināšanas par iespējām skolotāja profesionālajā darbībā piedzīvot panākumus, par tās priekšrocībām un trūkumu kompensācijas iespējām pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā kā ar mērķtiecīgu profesionālās Es - koncepcijas realizēšanos (MPEKR) - $r_s = 0,129$, tā arī vēl ciešākā mijsakarībā ar apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli - $r_s = 0,348$. Savukārt,

zināšanas par skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar MPEKR - $r_s = 0,268$. Tie skolotāji, kas atzīst, ka ir interesējušies par citām radniecīgām profesijām un to apguves iespējām, arī atzīst variatīvas karjeras attīstības iespējas - $r_s = 0,270$. Taču zināšanas par skolotāja profesiju neapliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar radošu profesionālo darbību. Tādējādi var secināt, ka, iekļaujot pašvērtēšanas saturā profesijas prasībām atbilstošus izaugsmi konstatējošus kritērijus, tiek nodrošināta mērķtiecīgas profesionālās Es – koncepcijas realizēšanās un apmierinātība ar profesijas izvēli. Savukārt, lai nodrošinātu variatīvas karjeras iespēju apzināšanu, ir nepieciešami pašvērtējuma kritēriji, kas ļauj apzināt savas iespējas daudzveidīgai tālākai attīstībai.

Analizējot topošo skolotāju sociālās vides veicinātu pozitīvu pašizjūtu apliecināto mainīgo mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem (Sk. 5.4.pielikumu) varēja konstatēt, ka pastāv statistiski nozīmīga korelācija starp atzinumu, ka studiju procesā organizētā vērtēšana ir veicinājusi studentu pašapziņas attīstību un TSAAPI - $r_s = 0,179$, kā arī ar topošo skolotāju dzīves panākumu izjūtu (TSDPI) - $r_s = 0,154$. Taču minētais apgalvojums neapliecina mijsakarību ar topošo skolotāju profesionālo pašpārliecinātību (TSPP). Tādējādi var secināt, ka studiju procesā organizētā vērtēšana ir radījusi uz emocijām pamatotu topošo skolotāju izjūtu par savas dzīves panākumiem un apmierinātību par skolotāja profesijas izvēli, taču ne pārliecību par savu profesionālo varēšanu. Savukārt, TSPP pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar apgalvojumiem- *Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri*- $r_s = 0,193$ un *Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai* - $r_s = 0,158$. Tas liecina par to, ka profesionālo pašpārliecinātību ietekmējošs ir tas vērtējums, kas apliecina novērtējumu viedoklim un darbībai. Taču iepriekš minētie apgalvojumi nepastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar TSAAPI un TSDPI. Tātad, ne vienmēr viedokļa un darbības novērtējums rada apmierinātību ar profesijas izvēli un panākumu izjūtu. Visaugstāko korelācijas koeficientu apliecina mijsakarība starp apgalvojumu - *Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli* - $r_s = 0,345$ un TSAAPI. Taču, lai arī statistiski nenozīmīgs, taču uzmanību izraisošs ir iepriekšminētā apgalvojuma korelācijas koeficients - $r_s = -0,045$ ar TSPP. Tas, ka korelācijas koeficients ir ar mīnus zīmi, liecina, ka, jo lielāks ir ģimenes un draugu atbalsts profesijas izvēlei, jo mazāka profesionālā pašpārliecinātība. Tas liecina par to, ka daļa topošo skolotāju ir orientēti uz sev nozīmīgu cilvēku atzinību, kas pamato arī viņu apmierinātību ar profesijas izvēli, bet tā nepamatojas uz personisko profesionālās varēšanas izjūtu. Savukārt, atzinums par sabiedrībā pastāvošo cieņpilno attieksmi pret dažādu darbu veicējiem apstiprina statistiski

nozīmīgu korelāciju ar TSDPI - $r_s = 0,207$. Tātad uzskats par demokrātisku sabiedrību, kurā pastāv toleranta attieksme pret dažādu darbu veicējiem, ir veicinājis topošo skolotāju dzīves panākumu izjūtu. Apgalvojumi - *Esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā un Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta* neapliecināja statistiski nozīmīgu korelāciju ar karjeru apliecinošiem faktoriem. Lai nodrošinātu gan emocionālu atbalstu, gan profesionālās pašpārliecinātības attīstību, apstiprinās nepieciešamība pēc konstruktīvas, saturiskiem nosacījumiem atbilstošas pašvērtējuma un ārējā vērtējuma (docētāju, studiju biedru) saistības, kas pamatojas uz sasniegumu uzskaiti, ierobežojumus pārvēršot par turpmākās darbības uzdevumiem.

Analizējot skolotāju sociālās vides veicinātu pozitīvu pašizjūtu apliecinošo mainīgo mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem (Sk. 20.tabulu), var konstatēt, ka visnozīmīgākais ir apkārtējās sabiedrības respektēts un novērtēts indivīda viedoklis, kas apstiprina statistiski nozīmīgu korelāciju ar visiem skolotāja karjeru apliecinošiem faktoriem. Apkārtējās sabiedrības respektēta un novērtēta indivīda viedokļa apliecinošais mainīgais ir arī vienīgais, kas apstiprina statistiski nozīmīgu korelāciju ar skolotāja radošu darbību un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu. Kā radoša profesionālā darbība, tā arī variatīvas karjeras attīstība ir saistāma ar indivīda uzdrīkstēšanos, arī personiskā viedokļa publiska izteikšana ir skolotāja uzdrīkstēšanās apliecinājums. Tādējādi var pieņemt, ka skolotāja pašpārliecinātība, kas topošo skolotāju datu faktoranalīzē izveidojās kā patstāvīgs faktors, ir nozīmīgs veiksmīgu karjeru apliecinošs kritērijs. Savukārt, apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli var uzskatīt par sociālās vides visietekmētāko faktoru. Visi sociālās vides ietekmi apstiprinošie mainīgie apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli.

Skolotāju sociālās vides veicinātas pozitīvas pašizjūtas apliecinošo mainīgo mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

	Mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Radoša profesionālā darbība	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana
Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību	,260** ,000 405	,229** ,000 405	,054 ,276 405	,019 ,699 405
Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā	,083 ,095 405	,257** ,000 405	,001 ,978 405	-,076 ,128 405
Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta	,000 ,997 405	,167** ,001 405	,128* ,010 405	-,001 ,981 405
Apkārtējā sabiedrība manu viedokli respektē un novērtē	,174** ,000 405	,187** ,000 405	,241** ,000 405	,159** ,001 405
Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai	,176** ,000 405	,253** ,000 405	,085 ,088 405	,046 ,353 405
Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas	,105* ,034 405	,252** ,000 405	,071 ,153 405	,086 ,084 405

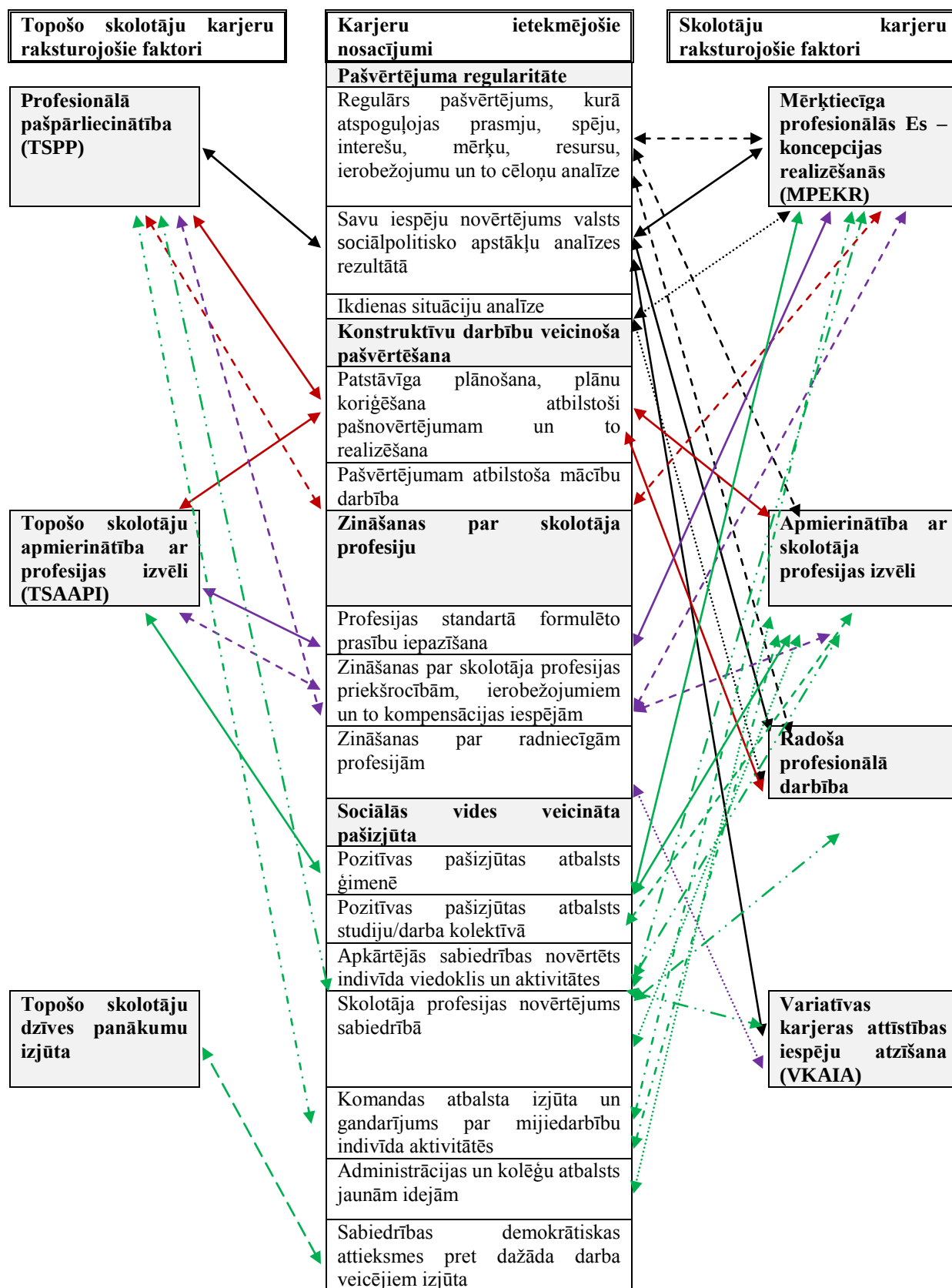
Karjeru ietekmējošo nosacījumu un raksturojošo faktoru mijsakarību analīzes rezultātā bija iespēja noskaidrot topošo skolotāju un skolotāju līdzšinējās pieredzes veicinātas karjeru ietekmējošo nosacījumu un to raksturojošo faktoru statistiski nozīmīgu korelāciju apliecinošas mijsakarības (Sk.8.attēlu). Analizējot topošo skolotāju karjeru ietekmējošo nosacījumu un raksturojošo faktoru mijsakarības, varēja konstatēt, ka neviens no karjeru ietekmējošiem faktoriem neapliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar visiem karjeru raksturojošiem faktoriem. Savukārt, visi skolotāju karjeru raksturojošie faktori pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar sociālās vides veicinātas pašizjūtas rādītāju - apkārtējās sabiedrības novērtētu indivīda viedokli un aktivitātes. Tādējādi ārējais vērtējums ir uzskatāms par nozīmīgāko skolotāju karjeru ietekmējošo faktoru un indivīda pašvērtējumu atbalstoša emocionālā vide kļūst par vienu no pašvērtējuma organizācijas papildus nosacījumu. Lai skolotājs savas karjeras plānošanā un organizācijā neorientētos uz apkārtējo novērtējumu, bet uz savu personisko attīstību nodrošinošiem nosacījumiem, svarīga kļūst konstruktīvu darbību veicinoša pašvērtējuma paradumu veidošanās. Taču arī konstruktīvu darbību veicinošs pašvērtējums nav uzskatāms par vienīgo nosacījumu skolotāja karjeras attīstībā. Katrs no

karjeru ietekmējošiem faktoriem apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar kādu no karjeru raksturojošiem faktoriem. Var secināt, ka skolotāja karjera tiks pedagoģiski ietekmēta, ja visi karjeru ietekmējošie faktori savstarpēji papildinoši, kompleksi tiks ietverti pedagoģiski realizējamā skolotāja karjeru veicinošā pašvērtējuma didaktiskā modelī. Tas sasaucas ar holistiskās pieejas filozofisko pamatojumu (Vilbers, 2010; 2011). K.Vilbers, pamatojoties uz psiholoģijas, antropoloģijas, politoloģijas un fizikas atziņām, pamato ideju par to, ka, sabrūkot vai nepastāvēt veselumam, tā atsevišķie elementi turpina eksistēt. Taču, sabrūkot atsevišķiem elementiem, iet bojā veselums.

Karjeras faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mijsakārību analīze apliecina, ka gan topošo skolotāju, gan skolotāju kopa neapliecina visus karjeras rādītājus un to savstarpējās mijsakārības, kas apstiprinātu veiksmīgu skolotāja karjeru. Taču pastāv tās atsevišķie elementi katrai kopai noteiktā to savstarpējā mijsakārībā (Sk. 8.attēlu). Attēlā uzskatāmībai ar melnu krāsu apzīmētas pašvērtējuma regularitātes; ar sarkanu – konstruktīvu darbību veicinošas pašvērtēšanas; ar violetu – zināšanu par skolotāja profesiju; ar zaļu – sociālās vides veicinātas pašizjūtas mijsakārības ar skolotāja karjeru raksturojošiem faktoriem.

Tādējādi rodas pieņēmums, ka, radot uz veseluma pieeju pamatotu pedagoģisko ietekmi uz katru atsevišķo ar karjeras attīstību saistīto komponentu, ir iespējama veiksmīga skolotāja karjeras attīstība.

Topošo skolotāju un skolotāju pieredzes veicinātas karjeru ietekmējošo nosacījumu un to raksturojošo faktoru mījsakarības (Autores izstrādāts)

Lai izveidotos noturīgi skolotāja karjeru veicinoši pašvērtējuma paradumi, to pedagogiskā ietekme ir nepieciešama karjeras sākumposmā, respektīvi – skolotāja profesijas apguves laikā. Tādēļ karjeru ietekmējošo un raksturojošo faktoru mījsakarību analīze tiek orientēta uz topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modeļa izveidi. Lai noskaidrotu topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modeļa struktūras komponentus, pētījumā atklāto topošo skolotāju karjeras faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mījsakarību analīze izmantota studentu esošās pieredzes un tās ietekmē veidojušās karjeras apzināšanā. Savukārt, skolotāju karjeras faktoru un to ietekmējošo nosacījumu analīze deva iespēju noskaidrot profesionālās pieredzes gaitā apstiprinātus karjeras nosacījumus, kas iekļaujami topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modelī, veicinot atbilstošu pašvērtējuma paradumu veidošanos jau studiju laikā.

Karjeru ietekmējošos faktorus apliecinošie rādītāji visvairāk apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar topošo skolotāju profesionālo pašpārlicinātību. Var uzskatīt, ka topošo skolotāju profesionālo pašpārlicinātība ir attīstījusies ne tikai apkārtējās sabiedrības novērtējuma un komandas atbalsta ietekmē, bet arī valsts sociālpolitisko apstākļu analīzes un savu iespēju tajā novērtēšanas rezultātā. Topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība apliecina mījsakarību arī ar konstruktīvu darbību veicinošu pašvērtēšanu un zināšanām par skolotāja profesijā pastāvošo iespēju piedzīvot panākumus, par tās ierobežojumiem un to kompensācijas iespējām. Taču neapstiprinās mījsakarība ar regulāru savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi, kā arī topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība neaplicina statistiski nozīmīgu korelāciju ar topošo skolotāju zināšanām par skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām. Tā kā, savukārt, skolotāju karjerā regulāra pašvērtēšana, kas sevī ietver prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi, apliecina korelāciju ar visiem, izņemot variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu raksturojošiem faktoriem, kā arī zināšanas par skolotāja profesijas standartā formulētām prasībām ir uzskatāmas par nozīmīgu skolotāju mērķtiecīgas profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās (MPEKR) nosacījumu, tad topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība (TSPP), ja tā nepamatojas uz iepriekš minētajiem nosacījumiem, nav uzskatāma par noturīgu skolotāja karjeras komponentu. Tādējādi var secināt, ka TSKVPOM ir ietverami karjeru ietekmējošie nosacījumi, kas ir apliecinājuši korelāciju ar TSPP – studiju biedru un docētāju atbalsts indivīda viedoklim un aktivitātēm, vienlaikus organizējot studentu pašvērtēšanu, savstarpējo topošo skolotāju darbības un viedokļu novērtējumu, kā arī nodrošinot vienotu vērtēšanas kritēriju izmantošanu kā docētāja veiktajā, tā arī savstarpējā un pašnovērtējumā, vērtēšanas uzdevumos iekļaujot vajadzību novērtēt savas profesionālās attīstības rādītājus atbilstoši personiskajam karjeras plānam,

veicot tajā atbilstošas korekcijas. Lai TSPP skolotāja karjeras attīstībā pakāpeniski pāraugtu MPEKR apliecinošā faktorā, regulāri organizētā topošā skolotāja prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi ietverošā pašnovērtējumā ir iekļaujami vērtēšanas kritēriji, kas atbilst skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām atbilstoši konkrētā studiju kursa saturam.

Analizējot topošo skolotāju un skolotāju apmierinātību ar profesijas izvēli, var konstatēt, ka abās respondentu grupās apstiprinās statistiski nozīmīga korelācija ar ģimenes atbalstu izvēlētajai profesijai apliecinošo rādītāju. Tā kā ģimenes atbalsts nav pedagoģiski ietekmējams faktors, dažādās dzīves situācijās tas var kļūt atšķirīgs, kā arī veiksmīgas karjeras vadības galvenais nosacījums ir skaidra pašidentitātes attīstība un personīgās jēgas atrašana izvēlētajā profesijā, tad ir pedagoģiski nostiprināmi un veicināmi citi TSAAPI ietekmējoši nosacījumi. TSAAPI apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar zināšanām par skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām un izpratni par skolotāja profesijas priekšrocībām. Taču neapstiprinās mījsakarība ar regulāru pašvērtējumu, kurā ietverta prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze. Lai gan arī skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli galvenokārt apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar sociālās vides veicinātas pašizjūtas rādītājiem, taču tā apliecina arī mījsakarību ar regulāru pašvērtējumu, kurā ietverta prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze. Tādējādi var uzskatīt, ka apmierinātība pamatojas ne tikai uz ārējo vērtējumu, bet to ir veicinājusi arī izpratne par savām spējām, sasniegumiem, vajadzībām u.tml. Kā topošo skolotāju, tā arī skolotāju AASPI apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar patstāvīgu plānošanu, plānu koriģēšanu atbilstoši pašnovērtējumam un to realizēšanu. Var pieņemt, ka konstruktīva pašvērtēšana, no vienas puses, ir veicinājusi AASPI, bet, no otras puses, AASPI rosina atbilstoši pašvērtējumam plānot savu profesionālo tālāko attīstību. Lai apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli kļūtu par noturīgu karjeru raksturojošu faktoru, zināšanas par skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām un izpratne par skolotāja profesijas priekšrocībām ir izmantojama pašvērtēšanā, kurā ir vajadzība atbilstoši novērtēt un analizēt savas prasmes, spējas, intereses, mērķus, resursus, ierobežojumus, atbilstoši plānojot savu tālāko attīstību.

Par nozīmīgu karjeras rādītāju ir uzskatāma radošā profesionālā skolotāja darbība. Analizējot skolotāju RPD mījsakarības ar karjeru ietekmējošiem faktoriem, varēja konstatēt, ka tā apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar visiem pašvērtējuma regularitāti apliecinošiem rādītājiem, kā arī ar pašvērtējumam atbilstošu plānošanu un apkārtējās sabiedrības novērtētu indivīda viedokli un aktivitātēm. Tādējādi apstiprinās pašvērtējuma

regularitātes, konstruktīvu tālāko darbību veicinoša pašvērtējuma un panākumu izjūtu veicinošas emocionālās vides nozīmība skolotāja RPD.

Skolotāja karjeras faktori, kas apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju tikai ar atsevišķiem karjeru ietekmējošiem nosacījumiem, ir uzskatāmi par vēl neizmantotām iespējām. Analizējot topošo skolotāju karjeru raksturojošo faktoru mijsakarības ar karjeru ietekmējošo nosacījumu rādītājiem, varēja konstatēt, ka vismazāk statistiski nozīmīgas korelācijas pastāv ar topošo skolotāju dzīves panākumu izjūtu (TSDPI), ko apliecina vien mijsakarība ar sabiedrības demokrātiskas attieksmes pret dažāda darba veicējiem izjūtu. Pastāvošā mijsakarība rada pieņēmumu, ka sabiedrības demokrātiskas attieksmes pret dažādu darbu veicējiem izjūta ir veicinājusi topošo skolotāju daudzveidīgu dzīves darbību izvēli, kas nodrošina arī panākumu izjūtu. Savukārt, skolotāju karjeru ietekmējošo faktoru vismazāk ietekmēta ir variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana (VKAIA), kas pastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar zināšanām par radniecīgām profesijām; savu iespēju novērtējumu valsts sociālpolitiskos apstākļos un apkārtējās sabiedrības novērtētām indivīda aktivitātēm un viedokli. TSDPI un VKAIA ir karjeras faktori, kuru veidojošie rādītāji aprakstošās statistikas analīzē apliecināja viszemākos vispārējos vidējos rādītājus. Apzinātās mijsakarības ir uzskatāmas par būtiskām šo maz raksturīgo karjeras faktoru attīstības veicināšanā.

Secinājumi

1. Topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma didaktiskajā modelī ir iekļaujams regularitātes princips un pašvērtēšanas kritēriji, kas:
 - prasa novērtēt savas pieredzes atbilstību sabiedrības aktuālām vajadzībām;
 - liek pamatot personiskās pieredzes izaugsmi, atsaucoties uz studiju un ārpus studiju panākumiem;
 - prasa novērtēt savas pieredzes izmantošanas iespējas dažādās specialitātei radniecīgās profesijās.
2. Nodrošinot panākumu izjūtu veicinošu nosacījumu realizāciju, tiek veicināta pašvērtējuma paradumu attīstība, kas veicina variatīvas karjeras attīstības iespējas un dzīves panākumu izjūtu.
3. Faktoru analīzes un skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mijsakarību analīzes rezultātā ir precizējama iepriekš teorētiski pamatotā skolotāja karjeras definīcija, tajā ietverot pētījumā konstatētos skolotāja karjeru apliecinošos rādītājus: **Skolotāja karjera ir pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība atbilstoši personīgās pieredzes radītām vajadzībām, tā izpaužas mērķtiecīgā profesionālās Es - koncepcijas realizēšanā, radošā profesionālajā darbībā, apmierinātībā ar skolotāja**

profesijas izvēli un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanā. Tā nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanas, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā.

4. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mijsakarību analīze apstiprina teorētiskās analīzes rezultātā formulētos skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas nosacījumus:
 - konceptuālos nosacījumus, kas izpaužas veseluma, regularitātes un konstruktīvisma principa realizēšanā;
 - saturiskos nosacījumus, kas prasa pašvērtējuma saturā ietvert skolotāja kompetenci apliecināšus rādītājus. Lai nodrošinātu variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu, pašvērtējuma saturā periodiski ir iekļaujami arī skolotāja karjeru ietekmējošu valstisku lēmumu un sociālpolitisko situāciju analīzi veicinoši kritēriji, kā arī savu iespēju novērtēšana skolotāja profesijai radniecīgās profesionālajās jomās;
 - organizatoriskos nosacījumus, kas prasa sasaistīt ārējo vērtējumu un pašvērtējumu;
 - panākumu izjūtu veicinošos nosacījumus, kas prasa vērtējumu pamatot ar sasniegumu uzskaiti, ierobežojumus pārvēršot par tālākās darbības uzdevumiem.
5. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un to ietekmējošo nosacījumu mijsakarību analīze apstiprina pētījuma hipotēzi: Skolotāja karjeras veiksmīga attīstība realizējas, ja:
 - tiek īstenots regulārs, konstruktīvu darbību veicinošs pedagoģiskais pašvērtējums;
 - pašvērtējuma kritēriji nodrošina izpratni par personiskās dzīves pieredzes izmantošanu kā profesionālajā, tā dzīves darbībā;
 - pašvērtējums pastāv mijiedarbībā ar pozitīvu pašizjūtas atbalstu ģimenē, kolektīvā un sabiedrībā.
6. Topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas didaktiskā modeļa izveidei ir nepieciešams noskaidrot, kuri vērtēšanas organizācijas nosacījumi ir ietekmējuši topošo skolotāju karjeru veicinošu pašvērtējuma paradumu veidošanos, kā arī apzināt vēl neizmantotās iespējas.

2.4.2. Topošo skolotāju karjeru raksturojošo faktoru un studiju procesā organizētās vērtēšanas mījsakarību analīze

Lai noskaidrotu, kuri studiju procesā organizētās vērtēšanas nosacījumi ir ietverami topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modelī un apzinātu tos skolotāja karjeru raksturojošos faktorus, kas prasa papildu pedagoģiski ietekmējošu nosacījumu ieviešanu, izmantojot Spīrmena korelācijas testu, tika noteikta mījsakarība starp aptaujas rezultātā iegūtajiem datiem par karjeru un pašvērtējumu veicinošas vērtēšanas organizāciju augstskolā un topošo skolotāju karjeru raksturojošiem faktoriem. Spīrmena korelācijas testa rezultāti apliecina, ka pastāv statistiski nozīmīga korelācija starp topošo skolotāju apmierinātību ar profesijas izvēli un augstskolas studiju procesā organizētās vērtēšanas veicināto:

- vajadzību pēc regulāras pašvērtēšanas;
- izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākā skolotāja profesionālajā darbībā;
- iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās dzīves darbībās;
- pašapziņas attīstību;
- izpratni par konstruktīvas tālākās darbības nepieciešamību (Sk. 21.tabulu).

Iegūtie rezultāti sasaucas ar iepriekš veikto mījsakarību analīzi. TSAAPI jau iepriekš apliecināja statistiski nozīmīgu korelāciju ar:

- zināšanām par skolotāja profesiju atbilstošiem rādītājiem;
- sociālās vides veicinātas pašizjūtas rādītājiem;
- patstāvīgu plānošanu, plānu koriģēšanu atbilstoši pašnovērtējumam un to realizēšanu.

Topošo skolotāju pašvērtējumu veicinošas vērtēšanas organizācijas un karjeru raksturojošo faktoru mīksakarības

		Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumu izjūta	Topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība
Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas	Korelācijas koeficients	,162**	-,009	,030
	Nozīmīgums	,006	,880	,610
	N	283	283	283
Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākā skolotāja profesionālajā darbībā	Korelācijas koeficients	,246**	,017	-,001
	Nozīmīgums	,000	,779	,988
	N	283	283	283
Studiju procesā organizētā vērtēšana dod iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās manas dzīves darbībās	Korelācijas koeficients	,187**	,010	,018
	Nozīmīgums	,002	,874	,759
	N	283	283	283
Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību	Korelācijas koeficients	,179**	,154**	,022
	Nozīmīgums	,003	,010	,716
	N	283	283	283
Studiju procesā organizētā vērtēšana palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību	Korelācijas koeficients	,158**	,086	,036
	Nozīmīgums	,008	,151	,545
	N	283	283	283
Pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātiem, es selektīvi izvēlos ārpas studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei	Korelācijas koeficients	,177**	,123*	,184**
	Nozīmīgums	,003	,039	,002
	N	283	283	283
Vērtējot savu izaugsmi, es ietekmējos no ieskaitēs/eksāmenos gūtā novērtējuma	Korelācijas koeficients	,026	-,007	-,003
	Nozīmīgums	,665	,909	,957
	N	283	283	283

Lai gan apstiprinās mīksakarības starp augstskolas studiju procesā organizētās vērtēšanas radīto vajadzību pēc regulāras pašvērtēšanas un TSAAPI, tomēr iepriekš tika konstatēts, ka nepastāv statistiski nozīmīga korelācija starp TSAAPI un pašvērtējuma regularitāti. Tātad var secināt, ka studenti, kuriem ir raksturīga apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli, ir apzinājuši vajadzību pēc regulāras pašvērtēšanas, bet viņiem nav izveidojušies pašvērtējuma paradumi.

Savukārt, topošo skolotāju dzīves panākumu izjūta apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju tikai ar studiju procesā organizētās vērtēšanas veicinātu pašapziņu. Dzīves panākumu izjūta bija arī vismazāk ietekmētais topošo skolotāju karjeras faktors iepriekš veiktajā mīksakarību analīzē. Tas apliecināja statistiski nozīmīgu korelāciju tikai ar vienu no

sociālās vides veicinātas pašizjūtas rādītāju. Tomēr šīs mījsakarības apliecina pašvērtējuma organizācijai formulēto panākumu izjūtas veicinošu nosacījumu nepieciešamību.

Neviens no augstskolas studiju procesā organizētās vērtēšanas raksturojošiem apgalvojumiem nepastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ar topošo skolotāju profesionālo pašpārliecinātību.

Analizējot apgalvojumu, kas raksturo topošo skolotāju konstruktīvu mācību darbību veicinošu pašvērtēšanas paradumu, var secināt, ka tas apliecina statistiski nozīmīgu korelāciju ar visiem topošo skolotāju karjeras faktoriem. Tātad apstiprinās konstruktīva pašvērtējuma nozīmība topošo skolotāju karjeras attīstībā.

Savukārt, studiju procesā organizēto pārbaužu rezultātu ietekmēts pašvērtējums nepastāv statistiski nozīmīgā korelācijā ne ar vienu no topošo skolotāju karjeru raksturojošiem faktoriem. Lai arī statistiski maznozīmīgs, tomēr uzmanību piesaistošs ir korelācijas testa rezultāts ar mīnus zīmi. Tas liecina, ka tiem topošiem skolotājiem, kuru pašvērtējumu ietekmē ieskaīšu, eksāmenu vērtējums, ir mazāk raksturīga dzīves panākumu izjūta un profesionālā pašpārliecinātība.

Secinājums

Iegūtie rezultāti apstiprina:

- vajadzību saistīt ārējo vērtēšanu un pašvērtējumu vienotos skolotāja karjeru veicinošos kritērijos,
- regularitātes principa ievērošanas nepieciešamību pašvērtējuma paradumu izveidē,
- konstruktīvisma principa realizēšanās nozīmību topošo skolotāju karjeras attīstībā.

2.4.3. Topošo skolotāju izpratnes par skolotāja karjeru un to veicinošiem nosacījumiem analīze

Lai pašvērtējums kļūtu par skolotāja karjeru veicinošu nosacījumu, nepieciešama tā rezultātu mērķtiecīga izmantošana indivīda konstruktīvā tālākā darbībā. Patstāvīgi realizēts indivīda pašvērtējums pamatojas uz viņa dzīves pieredzē izveidojušo izpratni par ideālu nākotni raksturojošiem rādītājiem. Lai noskaidrotu topošo skolotāju izpratni par to, kas ir skolotāja karjera un kas to ietekmē, tika veikta fokusgrupu diskusijā iegūto studentu atziņu kontentanalīze (Sk. 6.pielikumu). Fokusgrupas diskusijā piedalījās 12 pirmā kursa un 12 trešā kursa topošie skolotāji. Atbildes uz fokusgrupas diskusijā uzdotajiem jautājumiem:

- *Kā jūs saprotat jēdzienu „skolotāja karjera”?*;
- *Pēc kādām pazīmēm var konstatēt, ka skolotāja karjera ir veiksmīga?*

ļāva noskaidrot, kādus kritērijus un skolotāja karjeru apliecinošus rādītājus topošie skolotāji ir apzinājuši savā līdzšinējā pieredzē (Sk. 19.3.tabulu). Savukārt jautājumi:

- *Kas, jūsuprāt, veicina skolotāja karjeru?;*
- *Vai jūs prognozējat veiksmīgu savas karjeras attīstību?; Kāpēc?*

deva iespēju noskaidrot topošo skolotāju uzskatus par viņu karjeru ietekmējošiem nosacījumiem un tos apliecinošiem rādītājiem (Sk. 6.pielikumu, 4. tabulu).

Visi topošo skolotāju apgalvojumi tika analizēti, izmantojot kontentanalīzi. Katrā apgalvojumā tika atzīmētas tās satura vienības, kas interpretē uz respondenta pieredzi pamatotu izpratni par skolotāja karjeru. Pēc tam tika veikta datu teorētiskā kodēšana, kas savieno satura vienības ar teorētiskajā analīzē apzinātiem skolotāja karjeru un to ietekmējošo faktoru raksturojošiem jēdzieniem (Sk. 6.pielikumu, 1. un 2.tabulu). Lai izprastu katras fokusgrupas diskusijas dalībnieku grupas un visu diskusijās iesaistīto topošo skolotāju uz pieredzi balstīto apgalvojumu raksturīgumu, tika izveidota tabulas, kas atspoguļo apzināto kritēriju/ faktoru un to rādītāju apliecinošus izteikumus.

Analizējot atbildes uz jautājumiem: *Kā Jūs saprotat jēdzienu „skolotāja karjera”?*; *Pēc kādām pazīmēm var konstatēt, ka skolotāja karjera ir veiksmīga?*, tika noteiktas tās satura vienības, kas raksturo topošo skolotāju izpratni par skolotāja karjeru. Var konstatēt, ka topošie skolotāji par būtiskāko skolotāja karjeru raksturojošo iezīmi atzīst *attīstību* (23 apgalvojumi). Tās diagnosticēšanai respondenti piedāvā šādus rādītājus (Sk. 22.tabulu):

- profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība;
- vertikāla karjeras izaugsme;
- horizontāla karjeras attīstība;
- personiskās attīstības dinamika.

22.tabula. **Topošo skolotāju izteicieni un to saturs attieksmē pret attīstību kā karjeras apliecinājumu**

Radītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
<i>Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība</i>	Jā, tā ir <u>skolotāja pieredze</u> , strādājot ar bērniem, kuru <u>viņš būvē</u> caur gadiem	Nenoliedzami, skolotāja karjera ir pedagoga <u>izaugsme</u> pedagoģiskajā procesā. Pedagoģis ar katru gadu kļūst pieredzējušāks savā darbībā, atklāj <u>jaunas metodes</u> , kā labāk un interesantāk strādāt
	Es domāju, ka karjera rāda, <u>cik skolotājs ir laika gaitā attīstījies</u>	
	...turpina <u>pats sevi izglītēt</u> ar skolēnu palīdzību	
	Jēdzienu <u>skolotāja karjera</u> es saprotu kā skolotāja <u>profesionālu mācīšanos</u> visas savas skolā pavadītās darbības laikā	Es šo jēdzienu saprotu kā <u>savas pieredzes attīstību</u> , <u>izaugsmi savā profesijā un tālākattīstību</u> .
	Pedagoģis savu darbības procesu <u>veic</u> atbilstoši jauninājumiem, inovācijām, <u>iet laikam līdzi</u>	
	Ja skolotājs pats vienmēr ir atvērts <u>jaunām metodēm</u> .	
<i>Vertikālā karjeras izaugsme</i>	...bet, ja viņš neko jaunu neizvērs, tad nekāpj pa <u>karjeras kāpnēm</u>	Ja vēl mācās, tad <u>kļūst par direktoru</u>
	...sāk darboties kā parastais pedagogs, bet ar laiku varbūt, ka kļūst <u>par direktora vietnieku vai par profesoru</u>	... pedagogs var pretendēt uz kādu citu darbu, viņam ir <u>karjeras kāpnes</u> , var kļūt par <u>izglītības nodaļas vadītāju</u>
	Neviens savā karjeras laikā nevēlas strādāt vienu un to pašu darbu bez <u>pakāpieniem uz augšu</u>	Kļūst <u>zinošāks</u> un iespējams <u>strādāt kādā augstākā amatā saistībā ar izglītību</u>
<i>Horizontālā karjeras attīstība</i>	Es jēdzienu skolotāja karjera saprotu tā, ka pedagogs nepārtraukti <u>izglītojas</u> un <u>paaugstina</u> savu <u>kvalifikāciju</u> , kā arī iegūst papildizglītību, kas nodrošina, <u>paplašina pedagoga darba lauku saistībā ar izglītības līmeņiem, pedagoģiskām zināšanām</u>	Jā <u>izaugsme</u> . Kad pedagogam <u>sākumā ir tikai viens mācību priekšmets, vēlāk arī audzināmā klase</u> un varbūt <u>citi mācību priekšmeti</u>
<i>Personības attīstības dinamika</i>	Kad viņš aug un <u>attīstās</u> kopā ar bērniem un katru nākamo klasi. <u>Dinamisks process</u> visā skolotāja <u>dzīves laikā</u>	<u>Izaugsmes spējas</u> . Tas ir, ka skolotājs <u>prot apzināt</u> <u>savas attīstības vajadzības</u> un atbilstoši <u>mācīties</u> , lai <u>pilnveidotos</u>
		... mūžu dzīvo, <u>mūžu mācies!</u>
		Pedagoģa <u>karjera ir izaugsme</u> , kurā skolotājs <u>attīstās</u> . <u>Mācīšanās no savām kļūdām</u>
		Pedagoģa augšana, <u>sevis izglītošana</u>
		Skolotājs nenodarbojas tikai ar kādu konkrētu mācību priekšmetu, bet <u>iesaistās arī citos darbos</u> . Kad pedagogs visu laiku <u>sevi attīsta</u> , papildina savas zināšanas

Analizējot iegūtos datus, var konstatēt, ka topošie skolotāji 1. studiju gadā skolotāja attīstību saista ar profesionālo darbību, pakāpenisku pieredzes attīstību un profesionālās darbības pilnveidi. Izteikumu saturs liecina par orientāciju uz kvalitatīvas profesionālās darbības attīstību. Savukārt, 3. studiju gada topošie skolotāji attīstību skolotāja karjerā vairāk saista ar personības attīstības dinamiku, kam apliecinājums ir skolotāja personības attīstība. Viena no diskusijas dalībniecēm norāda uz skolotāja prasmi apzināt savas attīstības vajadzības. Taču tālākā diskusijas par skolotāja karjeras izpausmēm gaitā citi fokusgrupas diskusijas dalībnieki to neatkārtoto.

Analizējot fokusgrupas diskusijas dalībnieku izteikumus par *sociālā novērtējuma* nozīmību skolotāja karjerā (19 apgalvojumi), tika formulēti to apliecinājoši rādītāji (Sk. 22.tabulu):

- skolēnu atzinīgs novērtējums;
- kolēģu atzinīgs novērtējums;
- novērtēta skolotāja profesionalitāte;
- apbalvojumi.

22.tabula

Topošo skolotāju izteikumi un to saturs attieksmē pret sociālo novērtējumu kā karjeras apliecinājumu

Rādītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
<i>Skolēnu atzinīgs novērtējums</i>	...bērnu attieksme pret pedagogu. ...viņa skolēni un viņu attieksme pret šo pedagogu un mācību procesu kopumā	... viņu klausās un mīl bērni, tad viņš ir īsts pedagogs <u>skolēnu atzinīgi vārdi</u>
	<u>Patīk audzēkņiem</u>	... skolēnu atzinība. Skolēni ar prieku nāk uz mācību stundām, uzticas, ciena
	<u>Bērniem pedagogs patīk</u>	... ja jau absolvējušie bērni pēc tam pedagogu labi atcerētos
	...viņu mīl skolēni, studenti	<u>koleģiāla atzišana</u>
<i>Kolēģu atzinīgs novērtējums</i>	Ja viņu ciena citi pedagogi	... galvenais rādītājs ir, ka viņu ciena. ... viņa viedoklis tiek augsti vērtēts
<i>Novērtēta skolotāja profesionalitāte</i>	Manuprāt, par veiksmīgu karjeru var spriest, ja cilvēki cenšas izvēlēties tieši to skolotāju un grib, lai viņa bērni nonāktu pie tā pedagoga	... kolēģu, vecāku un bērnu cieņa
	Pedagogs tiek pozitīvi novērtēts no izglītības iestādes vadības puses, no skolēnu un vecāku puses	
	<u>Labas atsauksmes par skolotāju</u>	
	<u>...vecāku domas</u>	
<i>Apbalvojumi</i>	...tiek lielā mērā atzīts kā pedagogs	
	Ja tas tiek novērtēts, tad pedagogu atzīst, pieņem viņa domas, sniedz balvas <u>Atzinības raksti un diplomu</u> par padarīto darbu	

Sociāli novērtētu skolotāja profesionālo darbību par svarīgāku ir atzinuši pirmā studiju gada topošie skolotāji. Viņu apgalvojumos tiek izmantoti tādi vārdi kā *patīk, mīl, pozitīvi novērtēts, labas atsauksmes*. Savukārt trešā studiju gada studentu izteicienos biežāk tiek izmatots vārds *cieņa*. Tas sasaucas ar iepriekšējiem konstatējumiem. Tā kā pirmā studiju gada studenti izprot attīstību skolotāja karjerā kā pedagoģiskā procesa organizācijas pilnveidi, tad arī par būtisku uzskata šīs darbības un ar to saistītā skolotāja ārējo novērtējumu. Savukārt ja trešā studiju gada studentu izteikumos atspoguļojas uzskati par skolotāja personības attīstību, kā rādītāju skolotāja karjerai, tad runājot par sociālo novērtējumu tiek minēta *cieņa*, kas ir attiecināma uz skolotāja personību, viņa kā profesionāla novērtējumu.

Nozīmīgs apliecinājums skolotāja karjerai topošo skolotāju skatījumā ir *profesionālā kompetence* (17 apgalvojumi), ko apliecina šādi rādītāji:

- radošums;
- zināšanas;
- pedagoģiskās darbības prasmes;
- sadarbības prasmes (Sk. 23.tabulu).

23.tabula

Topošo skolotāju izteicieni un to saturs attieksmē pret profesionālo kompetenci kā karjeras apliecinājumu

Rādītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Radošums	<u>Individuālu metožu attīstība.</u> cik pedagogs ir bijis <u>radošs</u> ...izstrādā savus uzdevumus un piemērus, lai vēl saprotamāk iemācītu bērniem noteiktās un apgūstamās lietas <u>Izdod kādu grāmatu</u>	... tas ir kvalitatīvs, <u>radošs</u> , veicina skolēnu pilnveidošanos
Zināšanas	<u>Vispārzinošs</u> skolotājs. Spēja atrast atbildes un risinājumus uz visiem jautājumiem	... <u>zinošs</u> savā jomā; Viņš ir savā profesijā <u>kompetents</u> . Skolotājs ir <u>zinošs</u>
Pedagoģiskās darbības prasmes	<u>Iegūtā pieredze mācīt un ieinteresēt bērnus</u> <u>...nodrošinātu maksimāli labi izglītības līmeni saviem skolēniem</u> <u>spēj audzēkņus ieinteresēt</u> , kaut arī jāmācās par garlaicīgām tēmām, vai arī sarežģītām <u>...prot labi mācīt</u> Var <u>pats pieņemt visus lēmumus</u> un tos realizējot <u>panākt vēlamo rezultātu</u>	
Sadarbības prasmes	...augsta <u>profesionalitāte</u> ...gan <u>sadarbībā</u> ar <u>skolēniem</u> un <u>kolēģiem</u> darbā ... ja pedagogam ir <u>labas attiecības</u> ar bērniem un citiem pedagogiem ...pedagogs spēj <u>labi saprasties</u> ar audzēkņiem ... prot <u>sastrādāties</u> ar jebkuru, jebkurā situācijā	Pedagogam ir <u>labas attiecības</u> ar <u>bērniem</u> un skolas <u>vadību</u> ... <u>veiksmīga mijiedarbība</u> ar <u>skolēnu</u> . Un tā var būt veiksmīga, kad skolotājs cenšas sasniegt <u>savus mērķus</u>

Profesionālā kompetence kā apliecinājums skolotāja karjerai biežāk atspoguļojas 1. studiju gada topošo skolotāju izteicienos.

Kā skolotāja karjeras apliecinājumi tiek minēta arī profesionālās identitātes harmonija, veiksmīgu pašnoteikšanos apliecinošu karjeras lēmumu sērija, ilgtspējīga profesionālā darbība (Sk. 24.tabulu). Taču šo izteicienu biežums ir neliels.

24.tabula

Topošo skolotāju izteiceni un to saturs attiekmē pret profesionālās identitātes harmoniju, veiksmīgu pašnoteikšanos un ilgtspējīgu profesionālo darbību kā karjeras apliecinājumu

Kritēriji Rādītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Profesionālās identitātes harmonija <i>Profesionālo un dzīves panākumu izjūta</i>	<u>...skolotājs ir apmierināts</u> ar savu darbu, ar visu paveikto Manuprāt – jebkas, ikviena veiksmīga dzīves situācija, ja uz to tā raugās	Ir labi <u>sasniegumi</u> , <u>patīk</u> tas, ko dara; Vienkārši, ja <u>viss izdodas</u> Noteikti, ka rādītāji ir arī <u>skolēnu atzīmes</u> , sasniegtais zināšanu līmenis <u>skolotājs ir pieprasīts</u> , viņa darbam ir rezultāts – <u>bērna attīstība</u> un <u>pašam patīk savs darbs</u>
<i>Apmierinātība ar profesijas izvēli</i>	Ja lielākoties gan <u>skolotājs</u> , gan skolēni <u>ar prieku strādā</u> ; ... pedagoga karjera ir <u>personības vēlmju un iespēju apmierināšana</u> . <u>Pašsajūta</u>	<u>mīlestība pret savu darbu</u> <u>Mīlestība pret savu izvēlēto profesiju</u> Liecība veiksmīgai karjerai ir tas, ka skolotājam darbs <u>patīk</u> ja <u>pats ir apmierināts</u> ; ... ir <u>ieinteresēts savā profesijā</u>
Veiksmīgu pašnoteikšanos apliecinošu karjeras lēmumu sērija	Karjera ir <u>cilvēka izvēlēts</u> ejamais ceļš. Karjera, manuprāt, sākas no paša pirmā brīža, kad tiek izvēlēts ceļš, uz kuru ejat Manuprāt, tas ir <u>laika periods</u> no brīža, kad mēs sākam mācīties par skolotājiem un turpinās tik ilgi, kamēr cilvēks darbojas šajā jomā	... vispirms cilvēks, kurš <u>grib kļūt</u> par pedagogu iet <u>mācīties</u> un kad sāk <u>strādāt</u> , tad <u>cenšas paaugstināt savu kvalifikāciju</u> balstoties uz konferencēm, dažādiem kursiem, kā arī strādājot <u>cenšas visu paspēt un izdarīt</u> ... skolotājs cenšas sasniegt <u>savus mērķus</u> , dara iespējamo, lai <u>paaugstinātu savu kvalifikāciju</u>
Ilgtspējīga profesionālā darbība <i>Darba stāžs</i>	Es ar jēdzienu skolotāja karjera saprotu, ka tas rāda <u>cik ilgi pedagogs ir strādājis</u> ar bērniem Manuprāt, skolotāja karjera ir <u>dzīves gaitā</u> sasniegtie <u>sasniegumi</u> , <u>nostrādātais laiks</u>	

Apkopotie fokusgrupas diskusijas rezultāti par skolotāja karjeras izpratni liecina, ka topošie skolotāji kā nozīmīgus karjeras rādītājus atzīst:

- skolotāja attīstību;
- sociālo novērtējumu;
- profesionālo kompetenci.

Tas, ka abu fokusgrupu dalībnieki saista karjeru ar skolotāja attīstību, apliecina topošo skolotāju izpratni par savas attīstības nepārtrauktības nepieciešamību. Lai noskaidrotu, vai šī apzinātā vajadzība apliecina arī izpratni par personiskās darbības nosacījumiem, fokusgrupas dalībnieki tika rosināti izteikt savus uzskatus par to, kas veicina skolotāja karjeru, kas ļauj prognozēt savas karjeras veiksmīgu attīstību un kas no studiju procesā gūtās pieredzes to nodrošina.

Apkopojot iegūtos rezultātus par karjeru veicinošiem nosacījumiem topošo skolotāju skatījumā, varēja konstatēt, ka, atbildot uz jautājumiem: *Kas, jūsuprāt, veicina skolotāja karjeru?*, daļa no fokusgrupas diskusijas dalībniekiem norāda uz jau esošām karjeras iezīmēm kā uz nosacījumiem veiksmīgai tās tālāktīstībai:

- indivīda profesionālā pašpārliecinātība, kas izpaužas pārliecībā par savu spēju atbilstību skolotāja profesijai un nākotnes perspektīvu apzināšanā;
- personības identitātes harmonija, kas izpaužas kā profesionālās, tā personiskās dzīves mērķtiecīgās aktivitātēs;
- profesionālās Es - koncepcijas iezīmes, kas apliecinās apmierinātībā ar skolotāja profesijas izvēli, izpratnē par savu personību un personīgi nozīmīgas jēgas atrašanās profesionālajā darbībā.

Ja kā viens no nozīmīgākajiem karjeras rādītājiem tika atzīta skolotāja attīstība, tad arī, runājot par skolotāja karjeras nosacījumiem, tieši pašpilnveides vajadzība tiek atzīta par nozīmīgāko nosacījumu veiksmīgai skolotāja karjerai (12 apgalvojumi). Kā tās rādītāji tiek minēti:

- izzināšanas interese;
- profesionālās pilnveides aktivitātes;
- interese par izglītības un sabiedrības attīstību;
- konstruktīva pašattīstība (Sk. 25.tabulu).

Topošo skolotāju izteikumi un to saturs attieksmē pret pašpilnveides vajadzību skolotāja karjeras attīstībā

Radītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
<i>Izziņas interese</i>	<u>Vēlēšanās kaut ko vairāk zināt</u> ... <u>vēlme izzināt</u> ko jaunu <u>Savā ziņā</u> veicina paša pedagoga zināšanu daudzums un tas cik lielā mērā ir <u>vēlme izzināt</u> ko jaunu	... <u>vēlme sevi pilnveidot.</u> <u>pedagogs pats</u> – viņa <u>vēlme strādāt un izglītoties</u>
<i>Profesionālās pilnveides aktivitātes</i>	<u>Kontakts ar cilvēkiem.</u> Sekošana līdz <u>jaunumiem</u> ... <u>sevis pilnveidošana</u> Dažādi <u>kursi, semināri un apmācības</u> , kas <u>attīsta</u> katru pedagogu kā <u>cilvēku</u> Pedagoga karjeru veicina <u>izglītošanās dzīves garumā</u> , apmeklējot papildkursus <u>Pašizaugsme</u> – <u>labprāt</u> apmeklējot papildus seminārus vai lasot papildus informāciju	Nepārtraukta <u>sevis pilnveidošana, sekošana līdz laikam, jaunumiem, aktualitātēm, tālākizglītība</u> <u>Pierādīt sev</u> , ka es varu iemācīties un pieņemt kaut ko jaunu, lai līdz ar to mana <u>pieredze un zināšanas attīstās un bagātinās</u> . Prot arī ieklausīties <u>kolēģu ieteikumos un tos izvērtēt</u>
<i>Interese par izglītības un sabiedrības attīstību</i>	Paša <u>interese par jomas attīstību</u> . Vispārēja <u>izpratne par pasauli ārpus skolas</u>	
<i>Konstruktīva pašattīstība, pašvērtējuma regularitāte</i>	<u>Pašanalīze, vērtējot savu darbu, skolēnu attīstību</u>	

Atzīstot pašpilnveidi par nozīmīgu nosacījumu skolotāja karjeras attīstībā, topošie skolotāji uzskata, ka būtisks tās rādītājs ir profesionālās pilnveides aktivitātes. Tiek atzīta gan dažādu profesionālās pilnveides organizētu pasākumu apmeklēšana, gan pašizglītība un pilnveide saskarsmē ar kolēģiem. Viena no fokusgrupas dalībniecēm norāda uz pašpilnveides saistību ar pašanalīzi, taču šī atziņa netiek atkārtota un papildināta citu topošo skolotāju izteikumos.

Kā nozīmīgs karjeru ietekmējošais faktors tiek atzīta sociālās vides veicināta pašizjūta un izaugsme (8 apgalvojumi), norādot, ka tā izpaužas:

- sociālās vides atbalstā un mijiedarbībā indivīda aktivitātēs;
- materiālā novērtējumā (Sk. 26.tabulu).

Topošo skolotāju izteicieni un to saturs attieksmē pret sociālās vides veicinātu pašizjūtu skolotāja karjeras attīstībā

Radītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
<i>Sociālās vides atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs</i>	... <u>atsauksmes</u> , Erasmus programma, <u>atbalsts no valsts</u>	Manuprāt, pedagoga karjeru veicina gan <u>konkrētā</u> vieta, kur pedagogs strādā, gan pats pedagogs. Ja pedagogam <u>ir iespēja sevi apliecināt</u> , parādīt savas zināšanas un prasmes, <u>lai gūtu</u> , piemēram, <u>paaugstinājumu</u> , tad viņam ir visas iespējas
	<u>Valsts rūpes par pedagogu, valsts atbalsts</u>	<u>kolektīva attieksme</u> , darba vieta
	Tas, ka <u>auditorija</u> viņā klausās un <u>atbalsta</u> . Tas, ka viņš redz to, ka kādu interesē un kādam <u>ir vajadzīgs tas, ko viņš dara</u> ; <u>patīkams</u> skolotāju <u>kolektīvs</u> skolā	<u>konkurētspējīga darba vide</u> <u>pozitīva darba un kolektīva vide</u> . Pozitīva <u>attieksme</u>
<i>Materiālais novērtējums</i>	Labs <u>atalgojums</u> Protams, <u>atalgojums</u> arī spēj veicināt karjeras kāpumu	

Analizējot topošo skolotāju izteicienus par sociālās vides veicinātas pašizjūtas nozīmību karjeras attīstībā, var konstatēt, ka 1.studiju gada studenti gaida atbalstu no kolēģiem, skolēniem un valsts. Savukārt 3.studiju gada topošo skolotāju izteicieni liecina par vajadzību pēc sociālās vides, kas nodrošina iespēju pašapliecināties profesionālajā darbībā. Tas rada pieņēmumu, ka profesionālo kompetenci veicinoša izglītība, savu zināšanu un prasmju apzināšana rada vajadzību pēc pašapliecināšanās. Taču tikai 1.studiju gada topošie skolotāji norāda arī uz profesionālās izglītības nozīmi skolotāja karjerā (2 apgalvojumi).

Salīdzinot fokusgrupas dalībnieku uzskatus par skolotāja karjeru ar uzskatiem par to ietekmējošiem faktoriem, var konstatēt, ka tie pastāv savstarpējā mījsakarībā:

- ja par nozīmīgāko skolotāja karjeru apliecinājošo kritēriju tika uzskatīta attīstība, tad pašpilnveides vajadzība arī tiek atzīta par nozīmīgāko karjeru ietekmējošo faktoru respondentu izteiktajos apgalvojumos;
- ja otrs nozīmīgākais skolotāja karjeru apliecinājošais kritērijs topošo skolotāju uzskatos ir sociālais novērtējums, tad sociālās vides veicināta pozitīva pašizjūta ir tā, kas ir kā otrs biežāk minētais karjeru veicinošais faktors. Ņemot vērā to, ka kvantitatīvo datu analīze apliecināja tendenci, ka topošiem skolotājiem, kuru pašvērtējums ietekmējas no ieskaīšu, eksāmenu vērtējuma, ir mazāk raksturīga dzīves panākumu izjūta un profesionālā pašpārlicinātība, sociālais novērtējums var kļūt par karjeru apdraudošu faktoru, ja tas ir noteicošais karjeru ietekmējošais nosacījums.

Lai gan 1.studiju gada respondentu apgalvojumi apliecināja, ka skolotāja profesionālā kompetence tiek uzskatīta par nozīmīgu karjeras apliecinājumu, 3.studiju gada topošo skolotāju izteicienos tas netika bieži konstatēts. Savukārt, profesionālās izglītības nozīmību karjeras attīstībā minēja tikai daži fokusgrupu diskusijas dalībnieki.

Lai noskaidrotu, vai topošo skolotāju uzskati par karjeru un to ietekmējošiem faktoriem ir saistāmi ar respondentu apzinātiem skolotāja karjeru apliecinošiem pašnovērtējuma kritērijiem, fokusgrupas diskusijā tika uzdots jautājums: *Vai Jūs prognozējat veiksmīgu savas karjeras attīstību? Kāpēc?* Papildus fokusgrupu diskusijās iegūtiem datiem tika analizētas arī topošo skolotāju atbildes uz anketas atvērtā tipa jautājumu: *Kāds ir mans guvums, studējot augstskolā.*

Iegūtie rezultāti izmantoti salīdzināšanai un augstākas ticamības nodrošināšanai.

No visas izlases (283 respondenti), izmantojot varbūtīgās - mehāniskās izlases metodi, datu apstrādei atlasītas 12 elementi no pirmā un 12 no trešā studiju gada topošo skolotāju izlases. Skaitis izvēlēts atbilstoši fokusgrupas diskusijas dalībnieku skaitam. Tā kā fokusgrupas dalībnieki piedalījās arī aptaujā, tad pastāv varbūtība, ka datu analīzei ir pakļautas arī šo respondentu atbildes.

Teorētiskās analīzes rezultātā tika formulēts skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas konceptuālais nosacījums, kas izpaužas veseluma (holisma) principa realizācijā, un saturiskais nosacījums, kas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut skolotāja kompetenci apliecinošus vērtēšanas kritērijus. Šie nosacījumi izpaužas skolotāja profesionālās kompetences komponentiem (profesionāli saturiskais, profesionālās darbības, profesionāli komunikatīvais, profesionāli personiskais komponents) atbilstošos kritērijos. Lai noskaidrotu, vai respondentu studiju pieredzē ir veidojusies izpratne par iepriekš minētajiem pašvērtējuma kritērijiem, satura vienības tika klasificētas atbilstoši teorētiskajā analīzē apzinātiem karjeras rādītājiem un skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmēm.

Analizējot iegūtos datus, var konstatēt, ka atbildes uz jautājumiem, kas prasa novērtēt savas karjeras iespējamību un augstskolas studiju procesā gūto pieredzi, neatspoguļo tik lielu vienprātību kā izteikumi, diskutējot par skolotāja karjeru. Apkopojot skolotāja karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionāli saturisko komponentu apliecinošos izteicienus, var konstatēt, ka abās respondentu grupās biežāk atspoguļojas zināšanu personīgās lietderības apzināšana, kas apliecina personīgi nozīmīgas jēgas atrašanu skolotāja profesionālajā darbībā (Sk. 27.tabulu). 3.studiju gada topošie skolotāji fokusgrupas diskusijā savā pašnovērtējumā šo rādītāju nepiemin, taču izlases aptaujas anketās tas ir konstatējams 6 no 12 respondentiem.

**Skolotāja karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionāli – saturisko
komponentu apliecinājoši izteicieni**

Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Fokusgrupas diskusijas dati			
Izpratne par savu personību	<i>Esošās un jauniegūtās zināšanu pieredzes diferenciācija</i>	... neliela pieredze jau ir šajā karjerā. Jūtu, ka tā ir mana profesija, tagad vēlos tikai iegūt arī profesionālu izglītību. Jau tagad studiju laikā rodu atbildes uz daudziem jautājumiem un problēmsituācijām, ar kurām esmu saskārusies	
Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	<i>Pedagoģijas, psiholoģijas un citu humanitāro zināšanu personīgās un profesionālās lietderības apzināšana</i>	Es domāju, ka jā, jo man viss tas ir ļoti interesanti. Galvā jau rodas metodes, ko var izmantot. Un man ir savi uzskati par mūsdienīgu attīstību Jā, jo esmu enerģijas pilna, iedvesmota darbam ar bērniem un uzskatu, ka, iegūstot zināšanas RPIVA, es spēšu tās dot citiem	
Profesionālā mērķtiecība	<i>Turpmākās izzinās darbības mērķu formulēšana</i>	Prognozēju veiksmīgu savas karjeras attīstību, jo akadēmiskās studijas sniegs man pamatzināšanas pedagoģiskajā darbībā. Papildus apmeklēšu kursus, lai nezaudētu savas iemaņas, lai tās pilnveidotu	Domāju, ka attīstīšu savu karjeru, apgūstot citās izglītības pakāpēs nepieciešamo

Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Aptaujas dati			
Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	<i>Pedagoģijas, psiholoģijas un citu humanitāro zināšanu personiskās un profesionālās lietderības apzināšana.</i>	Pirmais guvums ir tāds, ka <u>pati izglītojos</u>, turklāt <u>manī tas interesē</u> Jauna pieredze, <u>jaunas zināšanas un dažādu situāciju izpratne</u> Iegūšu augstāko izglītību un iespēju sākumskolas skolēniem sniegt savas <u>zināšanas</u>, pilnveidot sevi un viņus	Guvums ir - vairāk izprotu šo jomu, kurā studēju, bagātinu zināšanas. Iespēja <u>sasaistīt teorētiskās zināšanas ar praktiskajām</u> Es ieguvu, mācoties šajā augstskolā, jaunas <u>zināšanas, kuras es varu pielietot savā dzīvē, kā arī darbā</u>, kontaktējoties ar bērniem Mainās mana ikdiena, <u>uzzinu</u> daudz ko jaunu, interesantu, gūstu idejas, <u>kā palīdzēt saviem bērniem, jūtos noderīga</u>, lepojos ar studijām Ļoti patīk radošas un <u>praktiskas idejas</u>, kuras gūstam no lieliskiem, gudriem, zinošiem un kompetentiem pasniedzējiem Guvu <u>zināšanas</u>, kuras saistītas ar pedagoga profesiju, kuras turpmākā <u>dzīvē noderēs</u> Iegūstu atbilstošu kvalifikāciju, pilnveidoju sevi. Gūstu <u>gan teorētiskus, gan praktiskus padomus, ko var izmantot darbā</u>
Indivīda apmierinātība	<i>Individuālās attīstības dinamikas indikatoru formulēšana</i>	Pamatotu izpratni par pedagoģiskiem procesiem un darbībām Paplašināts redzesloks, gūtas jaunas, noderīgas zināšanas turpmākajā profesijā. Jauni cilvēki	

Detalizēti tika analizēti topošo skolotāju izteicieni atbilstoši visbiežāk konstatētajai zināšanu personīgās lietderības apzināšanai, kas apliecina personīgi nozīmīgas jēgas atrašanu skolotāja profesionālajā darbībā. Vēršot uzmanību uz tām saturiskām vienībām, kas liecina par respondentu izteiktu pamatojumu zināšanu nepieciešamībai, var konstatēt atšķirības starp 1. un 3.studiju gada topošo skolotāju izteicieniem.

1.studiju gada studenti savos izteikumos lieto:

- nākotnes formu: *iegūstot zināšanas RPIVA, es spēšu; iegūšu augstāko izglītību un iespēju sākumskolas skolēniem sniegt savas zināšanas, pilnveidot sevi un viņus;*
- vispārīgus, nekonkrētus izteicienus: *pati izglītojos...mani tas interesē; jaunas zināšanas un dažādu situāciju izpratne.*

Savukārt, 3.studiju gada topošie skolotāji iegūto zināšanu pieredzi saista ar praktisku pielietojumu profesionālā darbībā un personīgajā dzīvē: *sasaistīt teorētiskās zināšanas ar praktiskajām; zināšanas, kuras es varu pielietot savā dzīvē, kā arī darbā; gūstu idejas, kā palīdzēt saviem bērniem; praktiskas idejas; zināšanas, kuras saistītas ar pedagoga profesiju, kuras turpmākā dzīvē noderēs; gan teorētiskus, gan praktiskus padomus, ko var izmantot darbā.*

Atbilstoši iepriekš minētajam konstatējumam skolotāja karjeru veicinošas kompetences profesionālās darbības komponentu apliecinoši izteikumi biežāk atspoguļojas 3.studiju gada topošo skolotāju atbildēs uz jautājumiem, kas rosināja vajadzību novērtēt savu pieredzi (Sk. 28.tabulu). Profesionālās darbības komponenta biežāks atspoguļojums 3.studiju gada studentu atbildēs ir skaidrojams ar to, ka šo topošo skolotāju pieredze atšķirībā no 1.studiju gada studentiem, ir veidojusies arī pedagoģiskajā praksē un nozares profesionālās specializācijasursos.

Neviens no karjeras radītājiem atbilstoši profesionālās darbības komponentu apliecinošām pašvērtējuma iezīmēm nav konstatējams ar būtisku atbilstošu izteicienu biežuma pārsvaru.

**Skolotāja karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionālās darbības
komponentu apliecinājoši izteikumi**

Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	Pirmā studiju gada topošie skolotāji	Trešā studiju gada topošie skolotāji
Fokusgrupas diskusijas dati			
Ticība nākotnei	<i>Uz esošo darbības pieredzi balstītu nākotnes iespēju novērtējums</i>	Jā. Es raugos uz nākotni <u>optimisma</u> un pozitīvisma pilnu skatienu. Esmu jaunības maksimāliste, kas spēj sasniegt un uzzināt daudz, pierādīt savas spējas, attaisnot <u>personīgās cerības</u> Domāju, ka jā, jo <u>mācoties varu iegūt daudz dažādu informāciju, ko es varētu pēc tam izmantot praksē</u>, kas palīdzētu arī veidot veiksmīgu karjeru. Lai gan tā īsti es nemāku teikt, jo vēl <u>neesmu pārliecināta</u>, ka pēc skolas beigšanas strādāšu par skolotāju. Grūti atbildēt, jo <u>jātieks skaidrībā par sevi</u>	
Pašpārliecinātība	<i>Pedagoģisko paņēmienu izvēles un lietošanas pamatojuma novērtējums</i>		<u>Viennozīmīgi!</u> Jo es vēlos maksimāli ikdienas <u>praksē ieviest integrēto mācību veidu</u>
Radošas nākotnes idejas	<i>Personiskās pedagoģiskās pieredzes un ieceru daudzveidīgas pielietojamības analīze</i>		Es gribu iet citu taciņu, gribu darīt visu, lai būtu forša, <u>radoša</u> , interesanta skolotāja, lai <u>lauztu vecos skolotāja stereotipus!</u> Tāpēc <u>darīšu visu, ko vien varēs</u> , lai būtu tāda!
Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	<i>Personisko lēmumu un profesionālo iespēju mijsakarību novērtējums</i>		Es <u>ceru</u>, ka jā. Es negribu īsti strādāt skolā, bet pirmsskolā. Un pagaidām jau <u>esmu strādājusi kā pedagoga palīgs, pēc tam jau pedagogs. Gribētu kādreiz pati dibināt savu pirmsskolas iestādi</u> Protams, prognozēju, jo par to <u>esmu cīnījies visus šos gadus, ko mācos</u>

Aptaujas dati			
Ticība nākotnei	<i>Uz esošo darbības pieredzi balsfītu nākotnes iespēju novērtējums</i>	... <u>varētu strādāt</u> skolā vai bērnudārzā	Varu darīt darbu, kas patīk, un labāk izprast savu bērnu
Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	<i>Personisko lēmumu un profesionālo iespēju mijsakarību novērtējums</i>		Uzsākot studijas, es ieguvu arī darbu uz kuru pieteicos, jo, lai sāktu strādāt, bija nepieciešams sākt studijas. Ieteikumu pieteikties šajā darbā saņēmu no savas mammas, tādēļ var apgalvot, ka viņa mani pamudināja studēt pedagoģiju. Uzsākot jaunās darba gaitas un studijas, sapratu, ka tas ir mans – mani tas interesē un padodas
Pašpārliecinātība	<i>Pedagoģisko paņēmienu izvēles un lietošanas pamatojuma novērtējums</i>		
	<i>Personiskās zināšanu, prasmju pieredzes un pedagogiskā procesa organizācijas mijsakarību novērtējums</i>	<u>Protu sastādīt mācību stundu</u> Apguvusi daudz jauna, ko nezināju. Zinu, kā būtu labāk jāizturas pret bērniem. Māku izveidot mācību stundu	Daudzveidīga informācija gan saistībā ar pedagoģisko darbību, gan ikdienas situācijas ietekmē manu darbību

Līdzīgi kā iepriekš 1.studiju gada studentu atbildēs fiksētās saturiskās vienības liecina par vēl neapzinātiem karjeras mērķiem un šaubām: *cerības; nemāku teikt, vēl neesmu pārliecināta, grūti atbildēt, jo jātiek skaidrībā par sevi; varētu strādāt*. Savukārt, 3.studiju gada topošo skolotāju apgalvojumos var konstatēt jau precīzāk formulētus nākotnes uzdevumus un to pamatojumus indivīda esošajā pieredzē: *praksē ieviest integrēto mācību veidu; esmu strādājusi kā pedagoga palīgs, pēc tam jau pedagogs; gribētu pati dibināt savu pirmsskolas iestādi* u.c.

Diskutējot par to, pēc kādām pazīmēm var noteikt veiksmīgu skolotāja karjeru, topošie skolotāji minēja skolotāja kompetenci, kas apliecinās tieši komunikatīvo komponentu apliecināšos rādītājos. Taču, novērtējot savas iespējas veiksmīgai skolotāja karjerai, tikai viena 3.studiju gada fokusgrupas dalībiece izsaka profesionālās kompetences komunikatīvam komponentam atbilstošu apgalvojumu. (Sk. 29.tabulu). Šim komponentam atbilstoši izteicieni biežāk konstatējami 1.studiju gada studentu atbildēs.

**Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences komunikatīvo
komponentu apliecinājoši izteikumi**

Karjeras rādītāji	Pedagoga karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Fokusgrupas diskusijas dati			
Pašpārliecinātība	<i>Veiksmīgu komunikāciju apliecināšanu</i>	Es ceru, ka par mani pateiks, ka esmu labs pedagogs, jo <u>labi saprotos</u> ar bērniem	... kontakts ar bērniem, jo es ļoti ātri atrodu <u>kontakta ar bērniem</u> . Viņi mīl mani
Aptaujas dati			
Pašpārliecinātība	<i>Veiksmīgu komunikāciju apliecināšanu</i>	Semināros prezentēt un aizstāvēt savu darbu	
Indivīda sociālā aktivitāte	<i>Prasmes sadarboties ar vecākiem, kolēģiem, citiem speciālistiem un sabiedrību novērtējums</i>	... iemācās strādāt kolektīvā	
		Es sāku labāk saprast citus cilvēkus	
		Esmu iemācījies iekļauties sabiedrībā	

Analizējot topošo skolotāju izteikumus par karjeru un to ietekmējošiem faktoriem, varēja konstatēt, ka nozīmīga vieta tiek ierādīta sociālajam novērtējumam kā skolotāja karjeras apliecinājumam un sociālās vides veicinātai pašizjūtai kā nosacījumam skolotāja karjerā. Taču skolotāja kompetences komunikatīvo komponentu apliecinātajos 3.studiju gada studentu izteikumos tiek minēta tikai mijiedarbība ar skolēniem. Netiek novērtēta prasme sadarboties ar kolēģiem (studiju biedriem, pasniedzējiem, prakses vadītājiem u.c.).

Visbiežāk topošo skolotāju pašnovērtējumā ir konstatējami profesionāli personisko skolotāja kompetences komponentu apliecinājoši rādītāji (Sk. 30.tabulu). Atsevišķos izteikumos var konstatēt saturiskās vienības, kas liecina arī par teorētisko zināšanu un prakses nozīmību veiksmīgas karjeras prognozēšanā. Taču, tā kā šajos izteikumos dominē personības īpašības un vajadzības apliecināšanas saturiskās vienības, tad tie tika attiecināti uz profesionāli saturisko skolotāja kompetences komponentu.

**Topošo skolotāju karjeru veicinošas profesionālās kompetences profesionāli personisko
komponentu apliecinājoši izteikumi**

Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Fokusgrupas diskusijas dati			
Indivīda apmierinātība	<i>Profesijas izvēles apzināts pamatojums</i>	Domāju, ka <u>jā, jo patīk nodarboties ar bērniem, pētīt viņu pasauli un intereses</u>	Ceru uz to, jo <u>man ļoti patīk</u> šī <u>nozare</u> un esmu pārliecināta, ka <u>esmu pareizajā vietā!</u> Es prognozēju savas karjeras attīstību, jo tas, manuprāt, ir ļoti labi. Cilvēks nedrīkst stāvēt uz vietas, jo tā jau ir degradācija. Ja ir iespēja augt, tad kāpēc lai to nedarītu
Izpratne par savu personību	<i>Savu personības īpašību un esošās dzīves pieredzes atbilstības skolotāja profesijas specifikai novērtējums</i>	Jā, tāpēc, ka es <u>esmu pārliecināta par sevi</u> , es <u>esmu aktīva</u> un domāju, ka visu sevi <u>varēju atdot darbos</u> . Protams, ka veiksmīga, ar iegūtajām <u>zināšanām teorijā un praksē</u> , kā arī <u>manu mērķtiecību</u> man būs veiksmīga karjeras	
Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	<i>Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu veicinošu situāciju apzināšana</i>	Vairāk jā, nekā nē, jo man ir <u>vēlme dzīvēt ko sasniegt</u> . Es prognozēju veiksmīgu karjeras attīstību, jo <u>gribu būt labs pedagogs un esmu optimistiski noskaņots</u> . Patiesībā es negribu prognozēt, bet ceru, ka jā. Katrs cilvēks <u>grib kaut ko saņemt dzīvē, un katrs grib veiksmīgu karjeru</u>	Protams, jo es daru un darīšu to, kas <u>mani interesē, patīk un padodas</u> . Man <u>patīk</u> būt zinošai
		<u>Man patīk jau domas vien, ka būšu pedagogs un varēju strādāt ar bērniem</u>	Jā, jo, darot to, <u>kas patīk</u> , katrs centīsies to attīstīt
Profesionālā mērķtiecība	<i>Uz personisko vērtības sistēmu balstīts izvirzīto mērķu pamatojums</i>		Jā, prognozēju, jo šī ir <u>profesija</u> , <u>ko es vēlos apgūt un pilnveidot sevi</u> visu laiku. Šobrīd mana <u>prioritāte ir mācības</u> , bet es noteikti gribētu, lai manām darba gaitām būtu karjeras attīstībai nepieciešamie priekšnoteikumi
Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes	Pirmā studiju gada topošie skolotāji	Trešā studiju gada topošie skolotāji
Aptaujas dati			
Indivīda apmierinātība	<i>Profesijas izvēles apzināts pamatojums.</i>	Es pilnīgi apstiprināju savas profesijas izvēli un ceru, ka man tāda sajūta paliks līdz augstskolas beigšanai	

Profesionālā mērķtiecība	Uz personisko vērtības sistēmu balstīts izvirzīto mērķu pamatojums		Pilnveidot sevi, veidot izpratni par savām spējām, iegūt atbilstošu kvalifikāciju, pilnveidot savas intereses, nodrošināt sev mīlētu profesiju
Visas dzīves (studijas, ģimene, atpūta) panākumi	Personīgo sasniegumu uzskaitē		... gūstu idejas, kā palīdzēt saviem bērniem, jūtos noderīga, lepojos ar studijām. Man ir mainījies priekšstats, jo līdz studijām uzskatīju, ka to spēj tikai „izredzētie” – gudrīši un bagātnieki. Mana ģimene izrāda lepnumu par mani, jūtu viņu atbalstu
			Ir ļoti daudz apgūts un ļoti daudz vēl jāapgūst, esmu daudz sasniegusi karjerā, studējot augstskolā, kuru neesmu vēl absolvējusi. Ir vairāki gadi, bet tas ļoti man palīdz, interesē un virza mani uz priekšu ļoti strauji, palīdz saprast, ko vēlos iegūt
			Studējot augstskolā nepilna laika klātienē, pie daudzām <u>zināšanām</u> jānonāk patstāvīgā darbībā. Tā teikt, <u>jāapgūst patstāvīgi</u>. Tas ir ļoti labi, jo tad es iegūstu daudz vairāk, nekā tikai lekcijās dzirdēto

Neviena no skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmēm neapliecina atbilstošu izteikumu biežuma pārsvaru abās respondentu grupās. 3.studiju gada topošie skolotāji savā pašvērtējumā apliecina personīgo sasniegumu uzskaiti. Izteikumu saturs liecina par to, ka studijās piedzīvotā panākumu izjūta veicina vispārējā pašvērtējuma attīstību, dzīves panākumu izjūtu. Tas nav konstatējams 1.studiju gada studentu izteicienos, kā arī viņu atbildēs netika konstatētas saturiskās vienības, kas atbilst profesionālai mērķtiecībai atbilstošu uz personīgo vērtības sistēmu balstītu izvirzīto mērķu pamatojumam.

Atbildes uz fokusgrupu diskusijās uzdotiem jautājumiem: *Kas no akadēmijas studiju procesā notiekošā, Jūsaprāt, nodrošina karjeras iespējamību? Vai un kādi Jūsu paradumi nosaka veiksmīgas karjeras iespējamību?* deva iespēju noskaidrot:

- kādi studiju procesa organizācijas nosacījumi, studentu skatījumā, ir nozīmīgi skolotāja karjerā;
- kādi skolotāja karjeru veicinoši un/vai apliecinoši rādītāji ir konstatējami studentu paradumos.

Apkopojot atbildes uz jautājumu: *Kas no akadēmijas studiju procesā notiekošā, Jūsaprāt, nodrošina karjeras iespējamību?* kontentanalīzes rezultātā var konstatēt, ka 1.studiju gada topošie skolotāji fiksē sociālās vides veicinātas pašizjūtas rādītājus:

- pozitīvas pašizjūtas atbalstu studiju kolektīvā: saprotoši, gudri pasniedzēji; pasniedzēju ieinteresētība studentos, atbalsts no pasniedzējiem; manuprāt, atbalsts un docētāju priekšzīmīgā lekciju un semināru vadīšana;
- komandas atbalsta izjūtu un gandarījumu par mijiedarbību indivīda aktivitātēs: uzstāšanās publikas priekšā, grupu darbi; ka mēs ļoti daudz runājam viens ar otru, ka pie mums akadēmijā dod iespēju apspriest dažādas problēmas, tās analizēt; iespēja praktiski darboties, saskarsme ar bērniem prakses laikā dod pieredzi, ko akadēmijā var analizēt ar docētājiem, izprast savas kļūdas.

Šādi rādītāji netika konstatēti 3.studiju gada topošo skolotāju atbildēs. Šie studenti, arī novērtējot savu pieredzi, neminēja skolotāja kompetences komunikatīvā komponenta apliecināšus rādītājus. Var pieņemt, ka pakāpeniskā pieredzes attīstībā, savas profesionālās kompetences izjūtā mazāk svarīga kļūst mijiedarbībā ar citiem studentiem un docētājiem gūtā pieredze. Taču šeit atklājas vairākas pretrunas:

- diskusijā šie topošie skolotāji atzina sociālo novērtējumu kā būtisku skolotāja karjeras rādītāju, taču netiek apzināta mijiedarbībā ar studiju biedriem un docētājiem gūtā pieredze un iespēja apzināt ārējā vērtējuma un pašvērtējuma mījsakarības;
- karjeras būtisks nosacījums ir attīstība, kas pamatojas uz pašvērtējumā apzinātām personības vajadzībām, taču skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma saturiskie nosacījumi prasa pašvērtējuma saturā iekļaut skolotāja kompetenci apliecināšus kritērijus. Skolotāja kompetences komunikatīvais komponents ir būtisks kā skolotāja profesionālajā darbībā, tā arī karjerā, taču topošo skolotāju izteikumos reti konstatējams šī komponenta rādītāju atspoguļojums pašvērtējumā.

Fokusgrupu diskusijās pausto uzskatu par studiju procesa organizācijas ietekmi uz karjeras attīstību kontentanalīzes rezultāti neatspoguļo vērtēšanas organizācijas atzītu ietekmi uz personīgās karjeras attīstību. Galvenokārt abu fokusgrupu diskusiju dalībnieki runā par:

- izglītības satura kvalitāti: ... *daudzpusīgs studiju kursu saturs; informācijas daudzveidība. Gan daudzpusīgi studiju kursi; pietiekams informācijas un zināšanu daudzums; visa studiju programma, studiju priekšmeti; zināšanas, prasmes un attieksme un veicinātu izziņas interesi: studiju saturs, kas rada interesi;*

- praktisko darbu un prakses nozīmību: *pieredze darba procesā; biežās prakses; daudz ir praktiska darbošanās un prakse kā mācību veids; prakse un priekšmetu metodikas.*

Ir arī atbildes, kas liecina par vajadzību pēc formālas izglītības, lai turpmāk varētu realizēties skolotāja karjera: *viss studiju process, jo tas ir ceļš, kas jānoiet, lai varētu sākt veidot savu karjeru; pirmkārt, jau diploms, kas ir atspēriena punkts, kas oficiāli ļauj strādāt par pedagogu; tiek iemācīts pedagogam nepieciešamais pamats, lai nodrošinātu veiksmīgu karjeru, atliek vien apgūt ko jaunu.* Visi šie izteicieni ir konstatēti 3.studiju gada topošo skolotāju atbildēs. Tātad daļa topošo skolotāju uzskata, ka studiju process nav uzskatāms par karjeras posmu, bet tikai gatavošanos karjerai.

Analizējot atbildes uz jautājumu: *Vai un kādi Jūsu paradumi nosaka veiksmīgas karjeras iespējamību?*, kontentanalīzē fiksētās saturiskās vienības liecina par personības iezīmju uzskaitījumu: *mērķtiecība, gribasspēks; domāju, ka mērķtiecība un apņēmība; nosvērtība un enerģiskums; mērķtiecība, uzņēmība, aizrautība; centība un pozitīvisms; esmu centīga, mērķtiecīga, labsirdīga, godīga.* Analizējot atbildes uz šo jautājumu, visbiežāk tiek minēts jēdziens – mērķtiecība (7 apgalvojumi). Taču mērķtiecība netiek saistīta ar pašvērtējuma rezultātiem. Tā tiek saistīta ar vēlmi mācīties, atbildību par veicamo uzdevumu, izziņas interesi, spītību un centību. Pašvērtējuma paradumu apliecināšanu saturisko vienību varēja konstatēt tikai vienā 3.studiju gada topošās skolotājas atbildē: *regulāra paškontrolē.*

Tiek uzskaitīti arī tādi paradumi kā: *glīta gērbšanās; regulāra interese par notikumiem Latvijā un pasaulē. „Rīgas Laika” lasīšana.*

Kontentanalīzes rezultāti liecina, ka, pamatojot savus paradumus, topošie skolotāji atsaucas nevis uz pašvērtējumā konstatētām vajadzībām, bet uz patikā pamatotu attieksmi: *man patīk neinteresantus procesus padarīt par interesantiem, nemainot procesa būtību; man patīk izplānot uzdevumus, censties neapstāties, kamēr neesmu ideju realizējusi vienā vai citā veidā; patīk, ja viss ir kārtībā; man patīk skaidrot savas domas; ģimenē paaudzēs visi ir bijuši pedagogi, un tas ir veicinājis, ka arī man patīk visas pedagoģiskās darbības.*

Izvērtējot skolotāja profesionālās kompetences komponentu biežumu un satura vienības, kas apliecina topošo skolotāju apzinātus pašvērtējuma rādītājus, vērojama tendence:

- pašvērtējumu pamatot profesionāli personiskā komponenta novērtēšanā, kas pierāda saturiskajos nosacījumos formulēto prasību pašvērtējuma saturā iekļaut visus skolotāja kompetences komponentus apliecināšus kritērijus un konceptuālos nosacījumos formulētā veseluma principa realizāciju pašvērtējuma saturā;

- studiju procesa satura ietekmē topošo skolotāju pašvērtējumā pakāpeniski mainās profesionālās darbības komponenta rādītāju biežums, taču neatklājas atbilstošu tālākās darbības lēmumu formulējums. Tas apliecina pēctecības principa realizācijas aktualitāti.

Secinājumi:

1. Topošie skolotāji ir apzinājuši attīstības nozīmību skolotāja karjerā, to saista arī ar vajadzību pēc pašpilnveides. Taču, tā kā netiek minēta attīstības saistība ar konstruktīvu pašvērtējumu un skolotāja kompetences komunikatīvā komponenta rādītāju apzināšanu, bet ir atzīta sociālā novērtējuma nozīmība, tad karjera kļūst atkarīga no ārējā vērtējuma un attīstību veicinošas sociālās vides.

2. Topošie skolotāji daļēji ir apzinājuši skolotāja profesionālo kompetenci apliecinošus rādītājus. Taču, ja skolotāja profesionālās kompetences attīstība tiek saistīta tikai ar kvalitatīvas izglītības piedāvājumu, tad tas izslēdz topošo skolotāju izpratni par skolotāja karjeru kā pedagoga pašvērtētu profesionālo iespēju mērķtiecīgu attīstību atbilstoši personiskās pieredzes radītām vajadzībām.

3. Veicinot topošo skolotāju pašvērtējuma vajadzību, bet nepiedāvājot vērtēšanai karjeras izpratni attīstošus kritērijus, pašvērtējums pamatojas uz esošajiem uzskatiem par veiksmīgu skolotāja karjeru un to ietekmējošiem faktoriem. Tādējādi apstiprinās vajadzība pēc skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijas studiju procesā.

2.5. Topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas nosacījumi

1. Atklātās mījsakarības starp regulāru, konstruktīvu darbību veicinošu pašvērtējumu un topošo skolotāju apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli, kā arī visiem skolotāja karjeru raksturojošiem faktoriem pierāda hipotēzē formulēto pieņēmumu par regulāri organizēta, konstruktīvu darbību veicinoša pašvērtējuma, kurā piedāvātie vērtēšanas kritēriji nodrošina izpratni par skolotāja profesionālās kompetences rādītājiem un personiskās pieredzes izmantošanu daudzveidīgās darbībās un pozitīvu pašizjūtu veicinoša atbalsta sociālā vidē, nozīmību skolotāja karjerā.

2. Tā kā kontentanalīzes rezultāti apliecina, ka topošie skolotāji uzskata, ka skolotāja karjeras būtiskākie rādītāji ir kvalitatīvas profesionālās darbības attīstība un sociālais novērtējums, taču to nesaista ar regulāru, konstruktīvu darbību veicinošu pašvērtējumu, un skolotāja profesionālās kompetences rādītāji nepilnīgi atspoguļojas viņu pašvērtējumā, tad pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijā nepieciešams ievērot teorētiski pamatotos konceptuālos nosacījumus, kas prasa ievērot konstruktīvisma un regularitātes principu.

3. Atbilstoši konstatētām mījsakarībām starp zināšanām par skolotāja profesiju un topošo skolotāju apmierinātību ar skolotāja profesijas izvēli, kā arī indivīda profesionālo pašpārlicinātību un visiem skolotāja karjeru raksturojošiem faktoriem atklājas pedagoģiska prasība topošo skolotāju pašvērtējuma saturā iekļaut skolotāja profesionālo kompetenci apliecinošus kritērijus. Kontentanalīzes rezultāti apstiprina, ka topošie skolotāji apliecina visu skolotāja kompetences apliecinošu komponentu rādītājus savā pašvērtējumā, taču katrs no respondentiem akcentē vienu, divus rādītājus, un tie ir vispārīgi, nekonkrēti, un to novērtēšana nepamatojas uz precīzi formulētiem kompetenci apliecinošiem rādītājiem. Novērtējumā galvenokārt tiek izmantoti subjektīvas izjūtas apliecinoši apgalvojumi. Līdz ar to ir ieteikums-pašvērtējuma organizācijā ietvert konceptuāliem nosacījumiem atbilstošu veseluma principu un saturiskos nosacījumus, kas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut visu skolotāja kompetences komponentu kritērijus, tajos integrējot saturu, kas ļauj novērtēt iegūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās dzīves darbībās.

4. Fokusgrupu diskusijās iegūto datu kontentanalīzes rezultāti apliecina, ka topošie skolotāji par būtisku karjeras rādītāju uzskata sociālo novērtējumu, kā arī sociālās vides atbalstu atzīst par nozīmīgu karjeras nosacījumu. Sociālās vides veicināta pašizjūta ir vienīgais karjeru ietekmējošais faktors, kas apliecina mījsakarību ar visiem topošo skolotāju un skolotāju karjeru raksturojošiem faktoriem. Tas apstiprina pētījuma hipotēzē formulēto pieņēmumu par pašvērtējuma, kas pastāv mijiedarbībā ar pozitīvas pašizjūtas atbalstu sociālā vidē, ietekmi uz skolotāja karjeras attīstību. Uz minētajā empīriskajā pētījumā pierādīto pieņēmumu pamatojas prasība pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijā nodrošināt karjeru veicinošus emocionālās attieksmes nosacījumus.

5. Ņemot vērā, ka aprakstošās statistikas rezultāti apliecina, ka skolotāja pozitīvas pašizjūtas atbalstam sabiedrībā ir viszemākais vidējais lielums, to var uzskatīt par skolotāja karjeru apdraudošu faktoru, ja tas ir vienīgais un noteicošais karjeru ietekmējošais nosacījums. Lai ārējais novērtējums un atkarība no sociālās vides radītiem apstākļiem nekļūtu par vienīgo karjeru ietekmējošo faktoru, ir nepieciešama regulāra, konstruktīva pedagoģiskā pašvērtējuma organizācija, kas nodrošina mērķtiecīgu, uz indivīda apzinātām vajadzībām pamatotu tālākās darbības uzdevumu apzināšanu un realizāciju.

Balstoties uz iepriekš formulētajiem pētījuma rezultātos pamatotiem secinājumiem, tika izstrādāts topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis (Sk. 8. attēlu). Topošo skolotāju pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis sevī ietver vairākus komponentus:

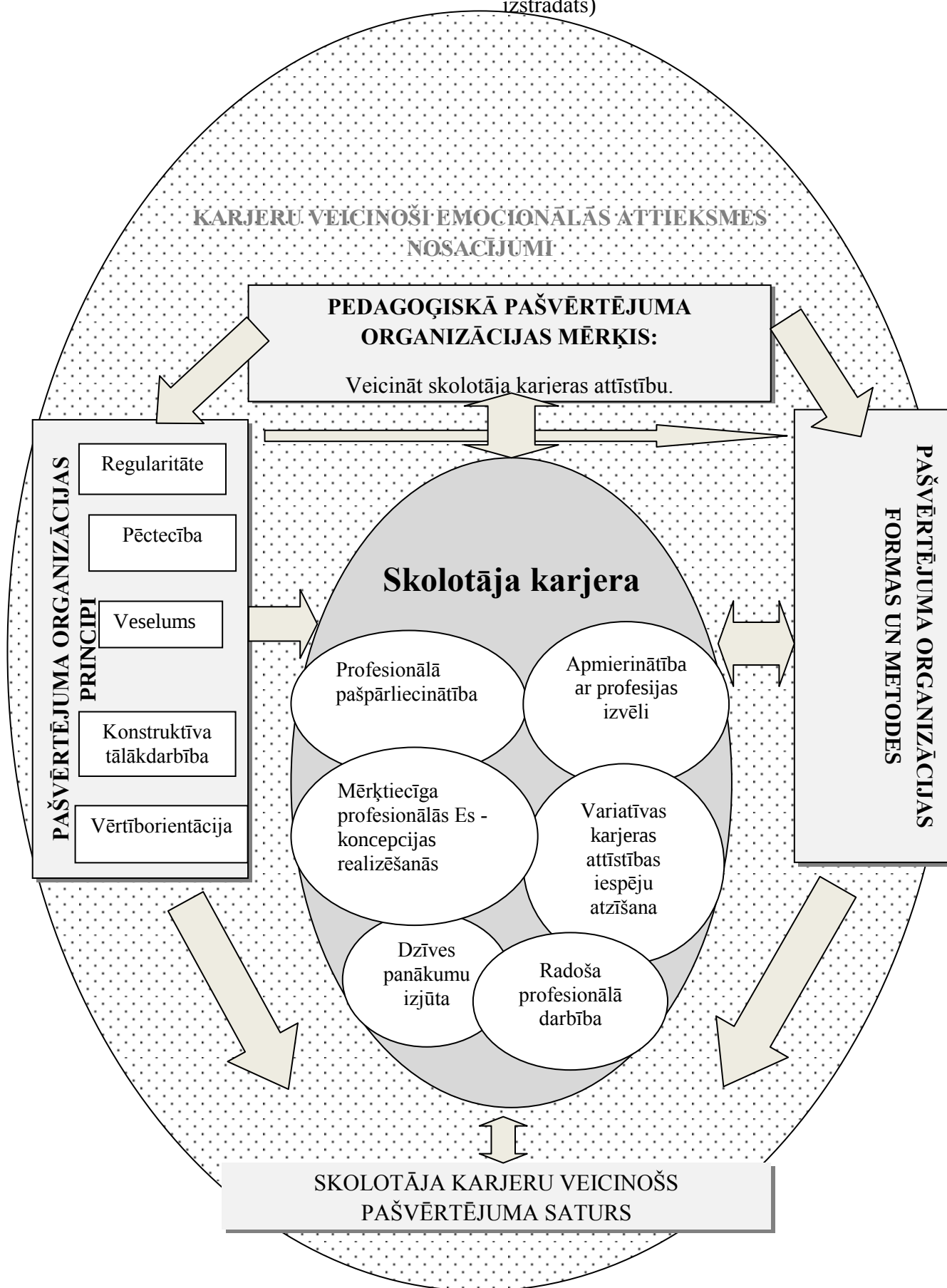
- pašvērtējuma organizācijas mērķis;
- pašvērtējuma organizācijas principi;

- karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs;
- pašvērtējuma organizācijas formas un metodes;
- pašvērtējuma organizācijas rezultāts – skolotāja karjera;
- emocionālo attieksmi veicinoši nosacījumi.

Visi pašvērtējuma organizācijas modeļa komponenti darbojas noteiktā savstarpējā mijiedarbībā. Pašvērtējuma organizācijas mērķis ir orientēts uz topošo skolotāju karjeras attīstību, taču tas konkretizējas atbilstoši konkrētās studentu grupas diagnosticētajiem karjeras indikatoriem. Esošā skolotāja karjera nosaka pašvērtējuma kritēriju saturu un metodes. Savukārt, pašvērtējuma kritēriju saturs un metodes veicina skolotāja karjeras jaunveidojumu attīstību, tādējādi radot jaunas vajadzības kritēriju un metožu izvēlē. Pašvērtējuma organizācijas principi izriet no pašvērtējuma organizācijas mērķa un nosaka pašvērtējuma satura un metožu izvēli.

Piedāvātais topošo skolotāju pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis ir pamatots uz pētījuma rezultātiem un prasa ievērot katra tā komponenta konceptuālos nosacījumus. Taču, atbilstoši konkrētā studiju kursa vai pedagoģiskās prakses mērķim, saturam un konkrēto studentu vajadzībām nepieciešams konkretizēt kā pašvērtējuma mērķi, tā uzdevumus, saturu un organizācijas formas un metodes. „Modelis ir starpnieks starp teoriju un praksi. Taču, kā jebkurš vispārinājums, tas nespēj piedāvāt lielu prakses dažādību, faktu variativitāti un neatkārtojamību” (Žogla, 2001).

Topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas modelis (autore izstrādāts)

Topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas modeļa centrālais komponents ir *skolotāja karjera*. Tās sastāvā ir vairāki skolotāja karjeru veidojoši elementi:

- profesionālā pašpārliecinātība;
- mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās;
- dzīves panākumu izjūta;
- apmierinātība ar profesijas izvēli;
- variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana;
- radoša profesionālā darbība.

Tādējādi skolotāja karjera ir uzskatāma par veselumu, kas sastāv no atsevišķiem elementiem, kas, savukārt, katrs arī ir veselums, kurš veidojas no citiem elementiem (empīriskā pētījumā ar faktoranalīzi konstatēti):

- profesionālo pašpārliecinātību veido pārliecība par savas personības atbilstību skolotāja profesijai; vēlme prezentēt savas idejas un darbības rezultātus; mērķtiecīga savu ideju un plānu realizācija;
- dzīves panākumu izjūta veidojas no- sociālās aktivitātes; panākumu un veiksmes izjūtas dažādās dzīves darbībās (studijās, ģimenē, atpūtā);
- apmierinātību ar profesijas izvēli veido- apmierinātības ar skolotāja profesijas izvēli izjūta; personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā; profesionālās nākotnes plānu saistība ar skolotāja karjeru.

Savukārt, esošie elementi jaunās kombinācijās pakāpeniski pārtop par:

- mērķtiecīgu profesionālās Es - koncepcijas realizēšanos, kas veidojas no- personīgi nozīmīgas jēgas atrašanas skolotāja profesionālajā darbībā; profesionālās mērķtiecības; karjeras lēmumu radītas pašpārliecinātības; atzinuma par savas personības atbilstību skolotāja profesijai un dzīves veiksmes un panākumu izjūtas;
- variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšanu, par ko liecina gatavība amata maiņai savas un radniecīgu profesiju ietvaros;
- radošu profesionālo darbību, ko apliecina profesionālajā darbībā realizētas novitātes; radošas nākotnes profesionālās idejas; vēlme demonstrēt savas idejas un profesionālās darbības rezultātus.

Ja indivīdam nav izveidojies kāds no skolotāja karjeras elementiem, tas nenozīmē, ka nepastāv skolotāja karjera. Tas liecina vien par karjeras attīstības iespējām, kas kļūst par nosacījumu topošā skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas mērķa formulējumā konkrētajā laika periodā konkrētiem topošajiem skolotājiem. Tādējādi skolotāja karjera ir

topošo skolotāju karjeru veicinoša pašvērtējuma organizācijas rezultāts un vienlaikus-nosacījums mērķa formulējumā, satura, organizācijas formu un metožu izvēlē.

Pamatojoties uz karjeru raksturojošo un to ietekmējošo faktoru mījsakarību analīzi, formulēti šādi pašvērtējuma organizācijas principi:

- regularitātes princips- prasa nodrošināt regulāru pašvērtējuma organizāciju kā studiju priekšmetos, tā pedagoģiskajā praksē;
- pēctecības princips- prasa pašvērtējumam piedāvātos kritērijus pamatot pakāpeniski apgūstamajā izglītības saturā, tādējādi pakāpeniski nodrošinot topošo skolotāju izpratni par profesionālās kompetences rādītājiem;
- konstruktīvisma princips- prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kritērijus, kas liek prognozēt personiskās iespējas atbilstoši apzinātiem un realizētiem tālākās darbības uzdevumiem;
- vērtīborientācijas princips- prasa pašvērtējuma saturā ietvert kritērijus, kas dod iespēju apzināt apgūstamās profesijas vērtības vietu indivīda kopējā vērtībsistēmā;
- veseluma princips- prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kritērijus, kas aptver visus skolotāja karjeras indikatorus un liek atbilstoši novērtēt kā studiju, tā ārpus studiju darbību un personiskās dzīves pieredzi.

Empīriskajā pētījumā tika noskaidrots, ka topošo skolotāju karjeru raksturo profesionālā pašpārlicinātība, taču tā ne vienmēr pamatojas uz zināšanām par skolotāja profesijai izvirzītajām prasībām. Lai profesionālā pašpārlicinātība pakāpeniski pāraugtu mērķtiecīgā profesionālās Es - koncepcijas realizēšanā, pašnovērtējumam ir piedāvājami vērtēšanas kritēriji, kas atbilst skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām un ir atbilstoši konkrētā studiju kursa saturam.

Tā kā empīriskais pētījums apliecināja, ka topošo skolotāju karjeras attīstības posmi nav saistāmi ar topošo skolotāju studiju gadu, tad pašvērtējuma saturu un metodes ieteicams izvēlēties katrai studentu grupai atbilstoši diagnosticētiem karjeras indikatoriem. Piedāvātais skolotāja karjeru veicinošs pašvērtējuma saturs un metodes ir uzskatāms par piemēru, taču tas ir variējams atbilstoši studiju saturam un topošo skolotāju karjeras vajadzībām (Sk. 31.tabulu).

Karjeru veicinoša pašvērtējuma saturs un metodes (Autores izstrādāta)

Karjeras posmi un tos raksturojoši rādītāji	Pašvērtējuma saturs	Pašvērtējuma metodes
<u>Izpētes posms</u> - skolotāja profesijas iepazīšana mijsakarbā ar savu vajadzību, interešu, spēju un vērtību analīzi	Skolotāja profesijas izvēles pamatojums, atsaucoties uz personisko pieredzi. Savas pieredzes analīze, pamatojoties uz pedagoga profesijai izvirzītajām prasībām	Reflektanta saruna ar programmas direktoru. Rakstiska savas pieredzes analīze atsevišķajos studijuursos piedāvātajās pašvērtējuma kartēs, kur pašvērtēšanas kritēriji sasaucas ar skolotāja standarta un apgūstamā studiju kursa saturu.
<u>Identificēšanās posms</u> - sākotnējā veidoties sākotnējā identificēšanās ar skolotāja profesiju, formējas un tiek apzināta profesionālā Es - koncepcija studiju vides (studijas, prakse) ietekmē	Profesionālās attīstības vajadzību noskaidrošana, precizējot un izvirzot tām atbilstošas nodarbošanās prioritātes. „Es -ideālā” apzināšana. Tuvāko profesionālo mērķu noteikšana ceļā uz profesionalitāti. Savu iespēju, ierobežojumu un reālo apstākļu novērtēšana, skolotāja profesijas vērtības apzināšana kopējā personības vērtībsistēmā, vērtējot savas zināšanas, prezentācijas un komunikācijas prasmes	Uzdevumi, kur, balstoties uz pedagogijas klasiķu piedāvātiem pedagoga personības aprakstiem (Pedagogijas vēsturē), skolotāja profesijas standartā norādītām prasībām (Skolas pedagogijā), pašu studentu apzināta skolotāja personības īpašību un prasmju kopuma studenti izstrādā pašvērtēšanas kritērijus, pēc kuriem vērtē savu darbību, zināšanas, prasmes, personības izpausmes semināros un praksē. Vērtējot grupu darbus praktiskajās nodarbībās, izmantojams pašvērtējums saiknē ar citvērtēšanu, akcentējot jautājumus: Kāds bija mans devums? Ko es iemācījos no citiem? Kādi ir grupas kopīgie sasniegumi? Profesionālās izaugsmes dienasgrāmata
<u>Karjeras apzināšanās posms</u> -raksturīga nosvērtā mērķtiecība. Topošais skolotājs sev izvirza kā tuvākos, tā tālākos mērķus profesionālajā karjerā	Karjeras mērķa detaļu noskaidrošana, priekšstati par iespējamajām grūtībām un šķēršļiem, kā arī zināšanas par savām dotībām, kas palīdzēs realizēt plānoto	Prakses rakstisks pašvērtējums, kas pamatojas uz pašizstrādātiem atbilstošiem vērtēšanas kritērijiem. Tas tiek prezentēts un pamatots prakses aizstāvēšanā
<u>Individuālā profesionālā stila veidošanās posms</u>	Novatīvas idejas; mērķtiecība; plānu korekcija atbilstoši veiktajam pašvērtējumam; elastība pedagogiskās situācijās	Refleksija, kurā notiek ne tikai pašvērtēšana, bet arī savstarpējās pieredzes apzināšana un iedrošināšana

Lai nodrošinātu katra indivīda vajadzībām atbilstošu un skolotāja karjeru veicinošu pašvērtējumu, tā satura un metožu izvēlē nepieciešams ievērot šādus nosacījumus:

- iespēja apzināt profesionālo prasību un savu vajadzību mijsakarības;

- savu darbības rezultātu prezentācijas iespējas, tādējādi attīstot prasmi demonstrēt savus sasniegumus, kā arī radot gandarījuma izjūtu par personisko izaugsmi;
- iespēja novērtēt savas pieredzes jaunveidojumu pielietojumu kā skolotāja profesionālajā darbībā, tā arī daudzveidīgās dzīves darbībās un variatīvā karjeras attīstībā;
- individuālās attīstības dinamika prasa salīdzināt savu esošo pieredzi ar savu “vakardienas” un “rītdienas” pieredzi.” Līdz ar to pedagoga piedāvātajiem vērtēšanas kritērijiem jāpalīdz saskatīt un novērtēt dinamiku, tādējādi nodrošinot iespēju gūt gandarījumu par savām spējām, vienlaikus redzot ceļu tālākai attīstībai un ticību savām iespējām;
- atbalsts studentu pašiniciatīvai, izvēloties sev aktuālus uzdevumus.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Promocijas darba ietvaros ir veikts inovatīvs pētījums, kas apliecina skolotāja karjeras un pašvērtējuma mījsakarības un attiecīgi pedagoģiskā pašvērtējuma iespējas topošo skolotāju karjeras kā pedagoģiskas problēmas risināšanai skolotāju profesionālajā izglītībā, kā arī izveidots uz pētījumu pamatots topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis.

Galvenie secinājumi:

1. Topošo skolotāju karjeru ietekmējošs faktors ir sociālās vides veicināta pozitīva pašizjūta. Pētījums atklāja topošo skolotāju orientāciju uz ārējo vērtējumu un atkarību no mikrovides veicinātas pozitīvas pašizjūtas. Tika konstatēts, ka šie karjeru ietekmējošie faktori ir raksturīgi kā topošiem skolotājiem, tā arī skolotājiem. Sociālās vides veicināta pašizjūta var būt kā karjeru veicinošs, tā arī kavējošs faktors, ja tas kļūst par noteicošo karjeras attīstības nosacījumu. Tādējādi apstiprinās topošo skolotāju karjeras attīstības veicinoša pašvērtējuma didaktiskā modeļa izveides aktualitāte.

2. Latvijas kultūrvide skolotāja karjeru raksturo mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās, radoša profesionālā darbība, apmierinātība ar profesijas izvēli un variatīvas karjeras attīstības iespēju atzišana. Empīriskais pētījums atklāja, ka minētie skolotāja karjeras indikatori ir uzskatāmi par izmantojamiem skolotāja karjeras diagnosticēšanā. Savukārt, **topošo skolotāju karjeras attīstību raksturo apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli, dzīves (studijas, ģimene, sociālās aktivitātes, atpūta) panākumu izjūta un profesionālā pašpārlicinātība,** kas sevī ietver atsevišķus skolotāja karjeru raksturojošo indikatoru komponentus un tādējādi ir uzskatāma par priekšnosacījumu tālākai karjeras attīstībai. Pētījums apliecināja, ka variatīvas karjeras attīstības iespēju atzišana ir maz raksturīga kā topošiem skolotājiem, tā arī skolotājiem. Tādējādi tā var kļūt par topošo skolotāju karjeras attīstības draudu, ja pašvērtējums nenodrošina iespēju apzināt savas tālākās attīstības iespējas variatīva izglītības satura piedāvājuma ietvaros.

3. Pašvērtējuma regularitātes, konstruktīvu darbību veicinošas pašvērtēšanas, zināšanu par skolotāja profesiju un sociālās vides veicinātas pašizjūtas nodrošinājums studiju procesā rada topošā skolotāja karjeras attīstības iespējas. Pētījumā tika gūts apstiprinājums, ka regulāri realizēts pašvērtējums, kurā pēctecīgi tiek ietverti skolotāja profesionalitāti apliecinoši vērtēšanas kritēriji, kas izraisa vajadzību atbilstoši plānot un realizēt savu tālākatīstību un gūst sociālās vides atbalstu, pastāv būtiskā mījsakarībā ar skolotāja karjeras rādītājiem. No pētījuma rezultātiem izriet atzinums, ka visu

karjeru ietekmējošie faktoru atsevišķie komponenti pastāv noteiktā mījsakarībā ar karjeras atsevišķām iezīmēm, tas apliecina, ka pašvērtējuma organizācijā ir realizējams veseluma princips, kas prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kritērijus, kas aptver visus skolotāja karjeras indikatorus un liek atbilstoši novērtēt kā studiju, tā ārpus studiju darbību un personiskās dzīves pieredzi.

Pētījuma rezultātā ir sasniegts izvirzītais mērķis - izstrādāts zinātniski pamatots topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas didaktiskais modelis.

Pētījumā ir apstiprinājusies izvirzītā hipotēze.

Priekšlikumi

Empīriskā pētījuma rezultāti ļauj izstrādāt priekšlikumus skolotāja karjeru veicinoša pedagoģiskā pašvērtējuma organizācijai augstskolas studiju procesā:

1. Veseluma un regularitātes principa realizācija prasa nodrošināt topošo skolotāju pašvērtējuma iespējas daudzveidīgās studiju procesa darbībās. Tādējādi ir ieteikums **augstskolas studiju procesā visos studijuursos nodrošināt iespēju regulāram studentu pieredzes izaugsmes pašnovērtējumam.**

2. Konstruktīvisma princips prasa pašvērtējuma saturā iekļaut kritērijus, kas liek prognozēt personiskās iespējas atbilstoši apzinātiem un realizētiem tālākās darbības uzdevumiem. Lai uz konstruktīvisma principu pamatots pašvērtējums veicinātu topošo skolotāju karjeras attīstību, ieteikums- **organizēt vērtējošo darbību, kas pamatota sasniegumu uzskaitē, nepilnības un problēmas pārvēršot par tālākās darbības uzdevumiem.**

3. Skolotāja karjera ir ne tikai profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība vienas specialitātes ietvaros un apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli, bet arī mērķtiecīga profesionālās Es - koncepcijas realizēšanās un variatīvu karjeras attīstības iespēju atzīšana. Ieteikumi-

- **pašvērtējumam piedāvāt vērtēšanas kritērijus, kas dod iespēju novērtēt ne tikai savas pieredzes jaunveidojumus atbilstoši apgūstamās specialitātes vajadzībām, bet arī to pielietojuma iespējas radniecīgās specialitātēs un daudzveidīgās dzīves darbībās;**
- **studiju laikā radīt topošiem skolotājiem vajadzību atbilstoši pašnovērtējumam izvēlēties brīvās izvēles studiju kursus, kas kļūst par variatīvas karjeras attīstības iespēju.**

Turpmākie pētījumi

Pētījumi ir turpināmi skolotāju izglītības un pieaugušo pedagoģijas virzienos.

Topošo skolotāju karjeru veicinošs pašvērtējuma organizācijas modelis ir pārbaudāms longitudinālā pētījumā skolotāju izglītībā, kā arī piemērojams skolotāju tālākizglītībā.

Izstrādātie skolotāja karjeras rādītāji un to ietekmējošie faktori dod iespēju to tālākai izpētei, katram no tiem veltot atsevišķu pētījumu, kas meklē un pierāda citu studiju procesa komponentu (satura, studiju procesa organizācijas formu un metožu, pedagoga un docētāja mijiedarbības) organizācijas iespējas skolotāja karjerā.

AIZSTĀVĒŠANAI IZVIRZĪTĀS TĒZES

1. Skolotāja karjera ir pašvērtēta profesionālo iespēju mērķtiecīga attīstība, atbilstoši personiskās pieredzes radītām vajadzībām, tā izpaužas mērķtiecīgā profesionālās „Es - koncepcijas” realizēšanā, radošā profesionālajā darbībā, apmierinātībā ar skolotāja profesijas izvēli un variatīvas karjeras iespēju atzīšanā, kas nostiprinās profesionālo iespēju paplašināšanas, pašvērtējuma un apkārtējo novērtējuma rezultātā.

2. Topošo skolotāju karjeru veicina pedagoģiskais pašvērtējums, kura organizācijā tiek ievēroti konceptuāli nosacījumi, kas izpaužas sekojošu principu realizācijā:

- veseluma (holisma) princips prasa pašvērtējuma saturā ietvert visiem skolotāja profesionālās kompetences komponentiem (profesionāli – saturiskais, profesionālās darbības, profesionāli – komunikatīvais, profesionāli – personiskais komponents) atbilstošus kritērijus ;
- konstruktīvisma principa ievērošanu nodrošina iespēja novērtēt savus sasniegumus, to ierobežojumus un apzināt tālākās darbības uzdevumus atbilstoši profesijas un personiskajām vajadzībām;
- regularitātes princips – regulāra pašvērtējuma organizācija kā studiju priekšmetos, tā pedagoģiskajā praksē;
- pēctecības princips – pakāpeniska pašvērtējuma paradumu pilnveide; pakāpenība un pēctecība pašvērtējuma rezultātā pieņemto lēmumu izpildē.

3. Ja profesionālā Es - koncepcija pamatojas uz indivīda pašvērtējuma radītu izpratni par skolotāja profesijas izvēles atbilstību apzinātām personiskām vajadzībām, uz gandarījumu par pašvērtējumā konstatētiem karjeras sasniegumiem un to ieguves nosacījumiem veicinātu mērķtiecību, tas kļūst par skolotāja karjeras attīstību noteicošo faktoru. Latvijas kultūrvidē skolotāja karjeras attīstību būtiski ietekmē orientācija uz sociālo novērtējumu, kas var kļūt kā par veicinošu, tā arī par kavējošu tās attīstības faktoru.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Avotiņš, V. (1981). *Bērna attīstība mācību un audzināšanas procesā*. Rīga: Zvaigzne, 140 lpp.
2. Ballout, H. I. (2007). *Career success: The effects of human capital, person-environment fit and organizational support*. Journal of Managerial Psychology, Volume 22, Number 8, p. 741-765.
3. Bamberger, J. (1991). The Laboratory for Making Things: Developing Multiple Representations of Knowledge. In: Schön D A (Hrsg) *The Reflective Turn*. Teachers College, Columbia University, New York London, p.37- 61.
4. Baumanis, A. (2008). Factors influencing the number of teachers// http://www.turiba.lv/darba_tirgus_2008/pages/Baumanis_lv.html (skatīts 2009.12.09)
5. Beļickis, I. (2000). *Vērtīborientēta mācību stunda*. Rīga: Raka, 280 lpp.
6. Boerlijst, J. G. (2001). *Career development and career guidance*. In: *Handbook of work and organizational psychology*. 2nd Ed. Drenth, P. J. D., Thierry, H., de Wolff, C. H. Hove: Psychology Press, 432 p.
7. Božoviča, L. (1975). *Personība un tās veidošanās skolas gados*. Rīga: Zvaigzne, 303 lpp.
8. Brown D.& associates (2002). *Career choice and development*. USA: Jossey- Bass A Wiley Company, p. 535
9. Brown, D. (1990). *Summary, comparison, and critique of the major theories*. In D.Brown & L. Brooks (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2nd ed.). San Francisco: Jossey – Bass, p. 338-363
10. Buller, Ch. (1965). *Meaningful in the nature years*// *Aging and lasure*. New York
11. Byrne, E.M.&Beavers, W.S. (1993.) *Career Education, Career Guidance and Curricular Choice*. In: *Australian Journal of Career Development* September 1993 Vol. 2, No. 3 p. 23-26
12. Callanan, G. A. (2003). *What price career success?* Career Development International, Vol. 8, No. 3, p. 126 – 133.
13. Childs, A., Klimoski, R. J. (1986). *Successfully Predicting Career Success: An Application of the Biographical Inventory*. Journal of Applied Psychology, Vol. 71, No. I, p. 3-8
14. Collin,A.,&Wats, A.G. (1996). *The death and transfiguration of career- and of career guidance?* British Journal of Guidance and Counseling, 24, p. 385-398

15. Coolahan, J. (2002). *Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning*. 40 p. <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/514rvsw8636.pdf?expires=1413368851&id=id&accname=guest&checksum=C5BD1BC0BB217F3CB26DE3D33DD62055> (skatīts 2009. 08.07.)
16. Dauge, A. (1926). *Audzināšanas ideāls un īstenība*. Rīga: O.Jēpes izdevn., 50-59 lpp.
17. Derr, C. B., Laurent, A. (1989). *The internal and external career: a theoretical and cross – cultural perspective*, in Arthur, M. B., Hall, D. T., Lawrence, B. S. (eds) *Handbook of career theory*, Cambridge: Cambridge University Press, p 454 – 475
18. Edgar, D.E. (1974). *The Competent Teacher*. Sydney: Ed. By Edgar D.E. Agnus & Mobertsan pbl., 276 p.
19. Erickson, G.L., & MacKinnon, A.M. (1991). *Seeing classrooms in new ways: On becoming a science teacher*. In D. Schön (Ed.), *The reflective turn: Case studies in professional practice*. New York: Teachers College Press, p. 15-36
20. Eriksons, E. (1998.) *Identitāte: Jaunība un krīze*. Rīga: Jumava, 272 lpp.
21. Ertelts, B. J., Šulcs, V. (2008). *Karjeras konsultēšanas kompetences*. Rīga: Valsts izglītības attīstības aģentūra, 255 lpp.
22. Forands, I. (2001). *Personālvadība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 189 lpp.
23. Garleja, R. (2006). *Cilvēkpotenciāls sociālā vidē*. Rīga: Izdevniecība RaKa, 199 lpp.
24. Garleja, R. (2003). *Darbs, organizācija un psiholoģija*. Rīga: RaKa, 200 lpp.
25. Geske, A., Grīnfelds, A., Kangro, A., Kiseļova, R. (2004). *Mācīšanās nākotnei*. Latvija OECD valstu Starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā. Rīga: Latvijas Universitāte, 118 lpp.
26. Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Axelrad, S. & Herma, J.L. (1951). *Occupational choice: An approach to general theory*. New York: Columbia University Press.
27. Grabovska, R. (2006). *Ilgstspējības principa īstenošana skolotāju izglītībā*. http://www3.acadlib.lv/greydoc/Grabovskas_disertacija/Grabovska_lat.doc (skatīts 14.12.2008)
28. Gudjons, H. (1998). *Pedagoģijas pamatatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 394 lpp.
29. Hahele, R. (2006). *Pašnovērtējums mācību procesā*. Rīga: RaKa, 222 lpp.
30. Hall, D. T. (1996). *Protean careers of the 21st century*. The Academy of Management Executive, Vol. 10, No.4, p. 8-16
31. Hallmann, R.J. (1967). The necessary and conditions of creativity// Creativity: its educational implications.– N.Y.-L.- Sidney <http://lv.wikipedia.org/wiki/Skolot%C4%81js> (skatīts 2008 -11-12)

32. Handbook of career guidance professionals. Systems, theories, practice and terminology in five European countries (2005).
33. Hennequin, E. (2007). *What career success means to blue – collar workers*. Career Development International, Vol. 12 No. 6, p. 565 – 581.
34. Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: a theory of vocational personalities and work environments (3rd ed.)*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, 303 p.
35. Huberman, A. (1974). *Some Models of Adult Learning and Adult Change*. Strasbourg: Studies on Permanent Education, 81p.
36. Husu, J. (2003). *Real-world of pedagogical ethics: mission impossible?/ Teacher development*. Volume 7, number 2, p. 311 – 324.
37. Inc. and StittGohdes,W. (1997). *Career Development*. Columbus, Ohio: ERIC Clearinghouse on Adult, Career and Vocational Education.
38. Jones, M. (2003). *Reconciling Personal and professional Values and Beliefs with the reality of teaching: finding from an evaluative case study of 10 newly qualified teachers during their year of induction./ Teacher development*. Volume 7, Number 3, p. 385 – 401.
39. Jurgena, I. (2001). *Vispārīgā pedagoģija*. Rīga: Izglītības soli, 144 lpp.
40. Kelly, G.A. (1991). *The Psychology of Personal Constructs*. Volumes 1 and 2. UK.: First published by Norton, 1955; then by Routledge in collaboration with the Centre for Personal Construct Psychology.
41. Keršenšteiners, G. (1925). *Audzinātāja dvēsele un skolotāju izglītības jautājums*. Rīga: Izglītības Ministrijas izd., 124 lpp.
42. Knowles, M.S., Holton, E.F., Swanson, R.A. (2005). *The Adult Learner*. Elsevier Butterworth Heinemann 378 p.
43. Knowles, M.S. et.al. (1980). *Modern practice of adult education: From pedagogy to androgogy*. Revised and updated . Chicago: Follett Publishing Company, Association Press.
44. Koķe, T. (2000). *Skolotāju izglītības kvalitātes kritēriji*. Rīga: LU, PPI, 5 lpp.
45. Koķe, T. (2003). *Nepārtraukta izglītība: galvenie uzdevumi un to īstenošana./ Nepārtrauktās izglītības sociāli pedagoģiskie aspekti*. Rīga, Izglītības soli, 102 lpp.
46. Koķe, T. Oganisjana, K. (2006). *Vai gatavība uzņemties risku ir iemācāma prasme?//Pedagoģija un skolotāju izglītība*. LU Raksti 700.sējums, 103.-114.lpp
47. Koķe, T. (2005). *Pētnieka izaugsme doktorantūras studijās: aktualitātes un prasības. //Pētījumi pieaugušo pedagoģijā*. LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. LU Akadēmiskais apgāds, 9.-11.lpp.
48. Kons, I. (1982). *„Es” atklāšana*. Rīga: Avots, 336 lpp.

49. Krumboltz, J.D. (1996). *A learning theory of career counseling*. In M. L. Savickas & W.B. Walsh (Eds.), *Handbook of career counseling theory and practice*. Palo Alto, CA: Davies- Black, p. 55-80
50. Kūle, M., Kūlis, R. (1996). *Filosofija*. Rīga: Burtnieks, 653 lpp.
51. Laewis, R. (1986). *What is Open Learning?* // Open Learning.- Longman, N1-2, p.169
52. Lash, S. (2002). *Individualization in a Non-Linear Mode*/Foreword to the book: Beck U., Beck – Gernsheim E. *Individualization, Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. L., Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publication
53. Lasmanis, A. (2002). *Datu ieguves, apstrādes un analīzes metodes pedagogijas un psiholoģijas pētījumos*. 2. grāmata. Rīga: SIA "Izglītības solī", 415 lpp.
54. *Latviešu valodas vārdnīca*. (1987). Rīga: Avots, 883 lpp.
55. Levinson, D.J. (1980). *Toward a Conception of the Adult Life Course*/Themes of Work and Love in Adulthood, Printed in the United States of America, p.265- 303.
56. Laewis, R. (1986). *What is Open Learning?* // Open Learning.- Longman, N1-2, p.169
57. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). *Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance*. // *Journal of Vocational Behavior*, 45, p.79-122.
58. Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (2002). *Social cognitive career theory*. In D. Brown & Associate (Eds.), *Career choice and development* (4th ed.,). San Francisco, CA: Jossey-Bass, p. 255–311
59. Lent, R. W. & Brown, S. D. (1996). *Social cognitive approach to career development: An overview*. *The Career Development Quarterly*, 44, p.310-321
60. Lieģeniece, D. (2002). *Ievads androgogijā*. Rīga: RaKa 183 lpp.
61. Lieģeniece, D. (1999). *Kopveseluma pieeja bērnu audzināšanā (5-7 gadu vecumā)*. Rīga: RaKa, 262 lpp.
62. Lieģeniece, D. (2003). *Kopveseluma pieeja radošas personības veidošanā*// Radoša personība. Zinātnisko rakstu krājums . III. - Rīga: RaKa, 119. - 126.lpp.
63. Llewellyn, R. N. (2002). *The four career concepts*. *HR Magazine*, 47, p. 121 - 124.
64. Long, D., Riegle, R. (2002). *The key to Effective School reform*. London: Bergin & Gorwey, 189 p.
65. *LR IZM ISEC Valsts pamatzglītības standarts*. (1998). Lielvārde: Lielvārds, 32 lpp.
66. Maslo, I. (1995). *Skolas pedagogiskā procesa diferenciācija un individualizācija*. Rīga: RaKa, 172 lpp.
67. Maslo, I., Tiļļa, I. (2005). *Kompetence kā audzināšanas ideāls un analītiska kategorija*./ *Skolotājs*, Nr. 3, Rīga: Raka. 4. – 9.lpp.

68. Maslow, A.H. (1943). *A Theory of Human Motivation*, *Psychological Review*, p. 370-396.
69. Mārtinsone, K. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: RaKa, 284 lpp.
70. Meikšāne, Dz., Plotnieks, I. (1998). *Personības pašizjūta un identitāte*. Pedagoģijas un psiholoģijas inst. Rīga: SIA "Māc. apg. NC", 203.lpp.
71. Miller- Tiedeman, A.L. (1988). *Lifecareer: The quantum leap into a process theory of career*. Vista, CA: Lifecareer Foundation.
72. Mitina, A. (1998). Peculiarities of Teaching ESP at Adult Learner Centers' In: *ESP/Besig Russia* . №9, November.
73. National Board for Professional Teaching Standarts (2002). www.nbpts.org
74. Ose, L. (2006). *Skolotāju pedagoģiskās darbības salīdzinoša analīze latviešu un mazākumtautību sākumskolu klasēs*.
http://www.3.acadib.lv/greydoc/OseLiesma_disrtacija/OseLiesma_lat.pdf (skatīts 24.03.2009)
75. Parkay, F.W. (2006). *Cumiculum and instruction for becoming a teacher*. Boston: Allyn and Bacon, 292 p.
76. Parsons, F. (1909). *Choosing a vocation*. Boston: Houghton Mifflin
77. Patton, W., & McMahon, M. (1997). *Career development in practice: A systems theory perspective*. North Sydney: New Hobsons Press, p. 15–36.
78. Patton, W., & McMahon, M. (1998). *Career development and systems theory: a new relationship*. Washington: Brooks/Cole Publishing Company, 287 p.
79. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca (2000). Sastādījis autoru kolektīvs V. Skujiņas vadībā – Rīga: Zvaigzne ABC, 248 lpp.
80. Pestalocijs, J. (1996) *Darbu izlase*. Rīga: LU, 140 lpp.
81. Plotnieks, I. (1998). *Personības pašizjūta un identitāte, to izpētes iespējas.*// *Personības pašizjūta un identitāte*. Rīga: Mācību apgāds, 9-16 lpp.
82. Prets, D. (2000). *Izglītības programmu pilnveide*. Rīga: Zvaigzne ABC, 383 lpp.
83. Profesijas standarts (skolotājs) (2004), IZM Rīkojums Nr.116
84. Professional Development – How 2 – Competences (2005) Institute of Physics, IIE, http://www.pd-how2.org/2_9htm (skatīts 08.02. 2008)
85. Psychoanalytische Professionalität Andere Anmerkungen zu Grawes Herausforderung Prof. Dr. phil. Michael B. Buchholz, Universität Göttingen Fachbereich Sozialwissenschaften buchholz.mbb@psychotherapie.org Göttingen, 1997 Dieser Text erscheint als: Buchholz, M.B. (1997): Psychoanalytische Professionalität. Andere Anmerkungen zu Grawes Herausforderungen, Forum der Psychoanalyse, Band 13, Heft 2

- ("Forum der Psychoanalyse" ist eine Zeitschrift im Springer-Verlag, Berlin/Heidelberg/New York). <http://www.psychotherapie.org/michael/psa-profess-1.html> (Skatīts 08.02. 2010)
86. Raskin, J. D. (2002). *Constructivism in psychology: Personal construct psychology, radical constructivism, and social constructionism*. In J. D. Raskin & S. K. Bridges (Eds.), *Studies in meaning: Exploring constructivist psychology*. New York: Pace University Press, p. 1-25
87. Rauhvargers, A. (2008). *Boloņas procesa un ES kvalifikāciju ietvarstruktūras – kopējais un atšķirīgais*. www.apa.lv (skatīts 19.12.2010)
88. Rogers, C.R. (1969). *Freedom to Learn*. Colubus. Ohio: Merrill. 189 p.
89. Rutka, L. (1995). *Skolēnu paškonceptija gada laikā*. Rīga: LU, 7lpp.
90. Savickas, M. L. (1997). *Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory*. *Career Development Quarterly*, 45, p. 247–259.
91. Savickas, M. L. (2002). *Career construction: A developmental theory of vocational behavior*. In D. Brown & Associate (Eds.), *Career choice and development* (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass, p. 149–205.
92. Savickas, M. L. (2005). *The theory and practice of career construction*. In S. D. Brown & R. T. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work*. Hoboken, NJ: Wiley, pp. 42–70.
93. Schein, E. (1974.) *Career Anchors and Career Paths: A Panel Study of Management School Graduates*. Cambridge: MIT Alfred P. Sloan School of Management, p. 36.
94. Schein, E. *Career Anchors and. Job/Role Planning. Frequently asked questions*. http://media.wiley.com/product_data/excerpt/7X/07879838/0787 (skatīts 27.04.2010).
95. Schein, E. H.(1993). *Career anchors: Discovering your real values*. San Francisco: Pfeiffer, 87 p.
96. Schein, E.(1996). *Career Anchors Revisited: Implications for Career Development in the 21st Century*. *The Academy of Management Executive*, Vol. 10, No. 4, p. 80 – 88.
97. Schön, D. (1979). *Generative Metaphor: A Perspective on Problem-Setting in Social Policy*. In: Ortony A (Hrsg) *Metaphor and Thought*. Cambridge University Press, Cambridge/London/New York, p. 254- 283.
98. Servuta, A., Špona, A. (1995). *Studenta pašvērtējums*. Rīga: LEPTONS MEDIA, 41 lpp.
99. Sharf, R. S. (2002). *Applying career development theory to counseling*. 3rd ed. Pasific Grove, CA: Brooks/Cole, 503 p.
100. Stabiņš, J. (2001). *Skolotāja misija*. Rīga: RaKa, 72 lpp.

101. Strode, A. *Studentu profesionālās kompetences vērtēšana pedagoģiskajā praksē.* www.ru.lv/fak/ped/pipi/zinraksti/2006./aina_strode.pdf (skatīts 27.10.2008)
102. Strods, G. (2008). *Karjeras atbalsta un teoriju attīstība Rietumu valstīs*// Karjeras attīstības atbalsts: Valsts izglītības attīstības aģentūra. – 64-107.lpp
103. Students, J.A. (1998). *Vispārīgā paidagōģija*. Rīga: RaKa, 192lpp.
104. Super, D. (1969). *Vocational development theory*. The Counseling Psychologist, 1, p. 2–30.
105. Super, D. (1980). *A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development*. Journal of Vocational Behavior 16, p 282-298
106. Super, D. (1990). *A life- span, life- space approach to career development*. In Brown D.& Brooke Associates (Eds.), *Career choice and development: Applying contemporary theories to practice*, San Francisco: Jossey- Bass, p. 197- 261
107. Super, D., Thompson, E., Lindeman, R. (1988). *Adult career concerns inventory: Manual for research and exploratory use in counseling*. Consulting Psychologists Press, Palo Alto, CA, .
108. Svence, G (1995). *Skolēna pozitīvā pašijūta pedagoģiskajā saskarsmē skolā.* https://lira.lanet.lv/F/8AKM6NJ3BCFCH89MXLEUSY8PBL1CBQCENDNXV3MDVKB4SY4J9Y-42089?func=service-media-exec&doc_library=LUA03&doc_number=000000464&media_index=00001&func_code=WEB-BRIEF (skatīts 04.08.2008.)
109. Šmids, V. (2001). *Skaista dzīve? Ievads dzīves mākslā*. Rīga: Zvaigzne ABC 163 lpp.
110. Špona, A. (2006). *Audzināšanas process teorijā un praksē*. Rīga: RaKa.- 211 lpp.
111. Vilbers, K. (2011). *Īsa visaptveroša vēsture*. Rīga: Jumava, - 408 lpp.
112. Vilbers, K. (2010). *Visaptveroša teorija*. Rīga: Jumava, - 232 lpp.
113. Wartenberg, D. (1993). *Zur Entwicklung der neuzeitlichen Bildungstheorie*. Magdeburg : Druckerei der TU Magdeburg, 65s.
114. Wolfe, D.M.,&Kolb,D.A. (1980). *Career development, personal growth, and experimental learning*. In J.W.Springer (Edd.), *Issues in career and human resource development* Madison, WI: American Society for Training and Development. p. 1 –11
115. Zelmenis, V. (2000). *Pedagoģijas pamati*. Rīga: RaKa, 291 lpp.
116. Žogla, I. (2001). *Didaktikas teorētiskie pamati*. Rīga: RaKa, 275 lpp.
117. Аношкина, В.Л., Резванов, С.В. (2001). *Образование. Инновация. Будущее. (Методологические и социокультурные проблемы)*. Ростов на Дону: РО ИПК и ПРО. – 176 с.
118. Бауман, З. (2005). *Индивидуализированное общество*. Москва: Логос 390с.

119. Бердяев, Н.А (1990). *Самопознание (опыт философской автобиографии)*. Москва: Международные отношения, 336 с.
120. Бернс, Р. (1986). *Развитие Я-концепции и воспитание*. Москва: Прогресс, 414с.
121. Братченко, С.Л. (2001). *Гуманитарная экспертиза образования: условия проведения* // Школьные технологии. - 4. - С. 137-149.
122. Букреева, И. В. (2005). *Развитие педагогической компетентности учителя в учреждениях дополнительного профессионального образования*. Ставропольский государственный университет 165 с. <http://diss.rsl.ru/diss/05/0162/050162027.pdf> (skafits 23.11.2010)
123. Вишнякова, Н. (1998). *Креативная акмеология*. Минск, 242 с.
124. Волков, Ю.Г., Добренков, В.И. *Социальные факторы изменений*// http://society.polbu.ru/volkov_sociology/ch142_all.html (skafits 04.12.2009)
125. Выготский, Л. С. (1926). *Педагогическая психология*. Москва: Работник просвещения, с. 335-343
126. Деркач, А.А. (2000). *Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека*. Киев: РАГС
127. Джемс, У. (1991). *Психология*. Москва: Педагогика, 368 с.
128. Зеер, Э.Ф. (2006). *Психология профессий*. Москва: Фонд Мир, 329 с.
129. Змеёв, С.И. (2003). *Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых*. Москва: ПЕР СЭ, 207 с
130. Золотнякова, А.С. (1979). *Личность в структуре педагогического общения*. Ростов на Д., 145 с.
131. Канке, В.А. (2004). *Основные философские направления и концепции науки*. Москва: Логос, 320с.
132. Кибанов, А.Я (1997). *Управление деловой карьерой персонала*. МА - М., с.298-307
133. Кибанов, А.Я. (2007). *Основы управления персоналом: Учебник. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: ИНФРА-М, 281с.*
134. Климов, Е.А. (1996). *Психология профессионального самоопределения*. Ростов: Феникс, 512 с.
135. Кузьмина, Н.В. (1967). *Очерки психологии труда учителя*. Л.: Изд-во ЛГУ, 183 с.
136. Кузьмина, Н.В. (1970). *Методы исследования педагогической деятельности*. Л., 114 с.
137. Кумбс, Ф. (1970). *Кризис образования в современном мире*. Москва, 293 с.
138. Иванов, Д.В. (2005). *Парадигмы в социологии: учеб. пособие*. Омск: Изд-во ОмГУ, – 72 с.

139. Ладанов, И.Д. (1997). *Психология управления структурами: преобразующее лидерство*. Москва: УЦ «Перспектива», 288с.
140. Леонтьев, А. (1972). *Проблемы развития психики*. Москва, 538 с.
141. Мардахаев, Л.В. (2003). *Социальная педагогика*. Москва, 269 с.
142. Маркова, А.К. (1996). *Психология профессионализма*. Москва: Междунар. Гуманит. Фонд „Знание”, 308 с.
143. Маслоу, А. (1999). *Мотивация и личность*. Санкт – Петербург: Евразия, 479 с.
144. Мижериков, В.А., Ермоленко, М.Н. (2002). *Введение в педагогическую деятельность*. Москва: Пед. общество России, 268 с.
145. Митина, Л.М., Ефимова, Н.С. (2003). *Интеллектуальная гибкость учителя: психологическое содержание, диагностика, коррекция*. Москва: Московский психолого-социальный институт Флинта, 144 с.
146. Митина, Л.М. (1990). *Формирование профессионального самосознания учителя* // Вопросы психологии. №3. - С. 58-64.
147. Могилёвкин, Е.А. (2007). *Карьерный рост: диагностика, технологии, тренинг. Монография.* - Санкт – Петербург: Речь, 336с.
148. Мудрик, А.В. (1994). *Введение в социальную педагогику*. Пенза, 249с.
149. Мудрик, А.В. (2003). *Социальная педагогика*. Москва, 220с.
150. Мустаева, Ф.А. (2002). *Основы социальной педагогики*. Екатеринбург, 415с.
151. Никитин, З.А. (1998). *Начало социальной педагогики*. Москва, 158с.
152. Носикова, Н. Карьерное консультирование и карьерный рост <http://www.nvppl.ru> (Skatīts 04.05.2010)
153. *Профессионализм методиста, или один в пяти лицах* / Т.А. Сергеева, Н.М. Уварова, СЕ. Назарова и др. , (2002). - Москва: ИРПО, 224 с.
154. Подласый, И.П. (1999). *Педагогика. Новый курс: Учебник для студентов педагогических вузов: В 2-х кн. - М., Кн.1: Общие основы. Процесс обучения*, 576 с.
155. Пряжников, Н. (1996). *Профессиональное и личностное самоопределение*. Москва – Воронеж, 246 с.
156. Пряжников, Н. С., Пряжникова, Е. Ю. (2001). *Психология труда и человеческого достоинства*. Москва: Академия
157. Юнацкевич, Р.И. (2009). *Теория образования взрослых: становление, проблемы, задачи*. Санкт-Петербург: ИОВ ПАНИ, 150 с.
158. Радионова Н., Тряпицына А. (2006). *Компетентностный подход в педагогическом образовании*.// Электронный научный журнал «Вестник Омского государственного педагогического университета» www.omsk.edu (Skatīts 04.06.2010)

159. Роджер, К. (1994). *Взгляд на психотерапию. Становление человека*. Москва: Группа Прогресс, Универсю, 480 с.
160. Романов, А. Н. (1983). *Оценка коммерческой деятельности предпринимательства*. Опыт зарубежных корпораций. Москва: Финансы и статистика, 95 с.
161. Сартр, Ж.П. (1989). *Экзистенциализм — это гуманизм*// Сумерки богов. - М.: «Политиздат», С. 319-344. http://www.scepsis.ru/library/id_545.html: (skatīts 29.06 2009)
162. Сергеева, Т.А., Уварова, Н.М., Назарова, СЕ. и др. (2002.) *Профессионализм методиста, или Один в пяти лицах*. Москва: ИРПО, 224 с.
163. Симонов, В.П. (1995). *Диагностика личности и профессионального мастерства преподавателей*. Москва, 192 с.
164. *Социальная педагогика*. Под ред. В.Д. Семёнова. Свердловск, 1989, 196 с
165. Степанова, Е. И. (2000). *Психология взрослых: экспериментальная акмеология*. Санкт- Петербург: Алетейя, 286 с.
166. Толочек, В.А. (2005). *Современная психология труда*. Москва: Питер, 478 с.
167. Топоркова, О.В. *Особенности взрослого учащегося и их учет в организации процесса обучения (на материале дополнительного образования взрослых Великобритании)* http://www.ngosnews.ru/docs/nwfa/method/01_andrg/andrag2.doc (skatīts 10.12.2010)
168. Федотова, В. Г. (2006). *Факторы ценностных изменений на западе в России*. <http://viperson.ru/data/200607/fedotovacennosti.doc> (skatīts 04.12.2008)
169. Филиппов, Ф.Р. (1995). *Карьера: Энциклопедический социологический словарь*. Москва: РАН ИСПИ, с.262-263
170. Фромм, Э. (1995). *Бегство от свободы*. М.: Прогресс, <http://www.philosophy.ru/library/fromm/02/0.htm> (skatīts 8.11.2010)
171. Шекшня, С.В. (1996). *Управления персоналом в современной организации*. Москва: Бизнес-школа Интел-Синтез, с148-180
172. Шеин, Е. (2002). *Организационная культура и лидерство*. Санкт- Петербург: Питер, 335с.
173. Шепель, В.М. (2001). *Человековедческие технологии: сущность и перспективы*. // Мир образования - образование в мире. – 4, С. 94-105.
174. Шишов, С.Е., Агапов, И.Г. (2001). *Компетентностный подход к образованию как необходимость*. // Мир образования - образование в мире. 4, С 8-19.
175. Ясперс, К. (1991). *Смысл и назначение истории*. Пер. с нем.- Москва: Политиздат, (Мыслители XX в.), С.28-286.

176. Vispārizglītojošās skolas un pedagoģisko darbinieku skaits
<http://www.csb.gov.lv/category/statistikas-temas/iedzivotaji-un-socialie-procesi/izglitiba>
(skatīts 19.12.2011)
177. *Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra mūžizglītbai (EKI)* (2009.) Luksemburga: Eiropas Kopienų Oficiālo publikāciju birojs. – 15 lpp.
178. *Draft conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on improving the quality of teacher education* (2007). <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st14/st14413.en07.pdf> (skatīts 20.12.2011)

PIELIKUMI

PIELIKUMU SARAKSTS

1. pielikums. Aptaujas anketas

1.1.pielikums. Topošo skolotāju aptaujas anketas paraugs

1.2.pielikums. Skolotāju aptaujas anketas paraugs

1.3.pielikums. Skolotāju un studentu aptaujas anketās ietverto jautājumu un apgalvojumu pamatojums

1.4. pielikums. Anketas atbilžu skaitliskie kodi

2.pielikums. Anketu datu analīzes ar Kolmogorova - Smirnova testu rezultāti

2.1.pielikums. RPIVA un LiepU topošo skolotāju anketu datu apstrāde ar Kolmogorova – Smirnova testu

2.2.pielikums. Skolotāju anketu datu apstrādes ar Kolmogorova – Smirnova testu rezultāti

3.pielikums. Izlases un situācijas raksturojums aprakstošās statistikas rezultātos

3.1. pielikums. Karjeras indikatoru frekvenču tabulas

3.1.1.pielikums. Topošo skolotāju karjeras indikatoru apliecināmo mainīgo vispārējās vidējās vērtības

3.1.2.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju karjeras iezīmju apliecināmo mainīgo grupu vispārējā vidējā rādītāja tabulas

3.1.3.pielikums. Skolotāju karjeras indikatorus apliecināmo mainīgo vispārējās vidējās vērtības

3.1.4.pielikums. Karjeras iezīmes apliecināmo mainīgo pa studiju gadiem grupu vidējie rādītāji

3.1.5.pielikums. Skolotāju karjeras iezīmes apliecināmo mainīgo izglītības grupu vidējie rādītāji

3.1.6.pielikums. Karjeras iezīmju grupu vidējie lielumi atbilstoši topošo skolotāju un skolotāju vecumam

3.1.7.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru ietekmējošo faktoru vispārējie vidējie rādītāji

4.pielikums. Skolotāja karjeras faktoru raksturojums

4.1.pielikums. Skolotāju karjeru raksturojošo faktoru iekšējā saskaņotība (*Cronbach's alpha*)

4.1.1.pielikums. Skolotāju karjeru raksturojošo faktoru iekšējā saskaņotība

4.1.2.pielikums. Topošo skolotāju karjeru raksturojošo faktoru iekšējā saskaņotība (*Cronbach's alpha*)

4.2.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju izglītības un vecuma radītu karjeras faktoru raksturīgums (Kruskala Valisa H (*Kruskal – Wallis*) tests)

4.3.pielikums. Skolotāju iegūtās izglītības un variatīvas karjeras iespēju atzīšanas mījsakarības

4.4.pielikums. Skolotāju iegūtās izglītības un radošas profesionālās darbības mījsakarības

5.pielikums. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu mījsakarību izpēte

5.1.pielikums. Topošo skolotāju pašvērtējuma regularitātes un karjeru raksturojošo faktoru korelācija

5.1.1.pielikums. Topošo skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

5.1.2.pielikums. Skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

5.2.pielikums. Skolotāju zināšanas par skolotāja profesiju apliecinošo apgalvojumu mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

5.3.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju sociālās vides veicinātu pozitīvu pašizjūtu apliecinošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

6.pielikums. Fokusgrupas diskusijas datu analīzes rezultāti

1.pielikums. Aptaujas anketas

1.1.pielikums. Topošo skolotāju aptaujas anketas paraugs

Piedāvātās anketas mērķis – noskaidrot studentu pašvērtējuma saturiskos un procesuālos paradumus.

Lai iegūtu pēc iespējas precīzus datus ir ļoti svarīgi, lai Jūsu atbildes uz jautājumiem ir atklātas. Šī aptauja ir anonīma. Aptaujas aizpildīšana Jums prasīs apmēram 10 minūtes laika.

Lūdzu, sniedziet informāciju par sevi, izdarot atzīmi atbilstošajā laukā!

Jūsu vecums:

18=20 gadi	21-25 gadi	26-30 gadi	Esmu vecāks par 30 gadiem

Kurā kursā Jūs studējat?

1.	2.	3.	4.

Izlasiet apgalvojumus un izvēlieties vienu no piedāvātajiem atbilžu variantiem, kurš vairāk atbilst Jūsu viedoklim.

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	Nepiekrītu
Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi				
Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas				
Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākā skolotāja profesionālajā darbībā				
Studiju procesā organizētā vērtēšana, dod iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās manas dzīves darbībās				
Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību				

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	Nepiekrītu
Studiju procesā organizētā vērtēšana, palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību				
Pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātiem, es selektīvi izvēlos ārpus studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei				
Vērtējot savu izaugsmi, es ietekmējos no ieskaitēs/eksāmenos gūtā novērtējuma				
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus				
Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu				
Man ir raksturīga mērķtiecība				
Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli				
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)				
Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu				
Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē				
Pēc augstākās izglītības ieguves nevēlos savu turpmāko profesionālo darbību saistīt ar pedagoģisku darbību				
Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību				
Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas				
Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī/ savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu analizēt savas attīstības iespējas tajā				
Es izvēlos tikai tās papildus izglītošanās iespējas (vieslekcijas, kursus, u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti				
Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli				
Es esmu priecīgs/a un apmierināts par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā				
Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta				
Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām				
Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri				
Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai				
Es zinu, ka skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu apzinājies/usi to kompensācijas iespējas, un redzu savas attīstības perspektīvas				
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas				

Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem				
---	--	--	--	--

Apgalvojumi	tādas ir docētāju prasības	tas nodrošina kvalitatīvu darbību un tās rezultātus	man ir izveidojies šāds paradums	Es to nedaru
Es regulāri veicu savas studiju darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...				
Apgalvojums	vecāki	draugu ieteikumi	izpratne par manām interesēm un iespējām	
Manu izglītības programmas izvēli ietekmēja				

Kāds ir mans guvums studējot augstskolā?

Paldies par atsaucību!

1.2.pielikums. Skolotāju aptaujas anketas paraugs

Piedāvātās anketas mērķis – noskaidrot skolotāju karjeru ietekmējošos faktoros. Lai iegūtu pēc iespējas precīzus datus ir ļoti svarīgi, lai Jūsu atbildes uz jautājumiem ir atklātas. Šī aptauja ir anonīma.

Aptaujas aizpildīšana Jums prasīs apmēram 10 minūtes laika.

Lūdzu, sniedziet informāciju par sevi, izdarot atzīmi atbilstošajā laukā!

Jūsu vecums:

20-30 gadi	31-40 gadi	41-50 gadi	51- 65 gadi	Esmu vecāks par 65 gadiem

Jūsu dzimums:

sieviete	vīrietis

Jūsu iegūtā izglītība:

Mācos pedagoģiskā augstskolā	Mācos cita veida augstskolā	Esmu ieguvis/usi augstāko pedagoģisko izglītību	Esmu ieguvis/usi augstāko cita veida izglītību	Maģistra grāds, doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē

Izlasiet apgalvojumus un izvēlieties vienu no piedāvātajiem atbilžu variantiem, kurš vairāk atbilst Jūsu viedoklim.

Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	Nepiekrītu
1. Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus				
2. Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu				
3. Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība				
4. Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli				
5. Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (darbs, ģimene, atpūta)				
6. Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības				
7. Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu				
8. Esmu pakāpeniski realizējis/usi vairākus savus karjeras lēmumus				
9. Manas izvēles, lēmumi, darbības, galvenokārt ir pareizas				
Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	Nepiekrītu

		nepiekrītu	nekā piekrītu	
10. Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu				
11. Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskus līdzekļus u.tml., ko var uzskatīt par manu autordarbu				
12. Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā				
13. Ikdienu pedagogiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz jau zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm				
14. Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros				
15. Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā radniecīgā profesijā				
16. Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlētos darbu, kas nav saistīts ar pedagogisku darbību, izglītību u.tml.				
17. Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi				
18. Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienu situācijas				
19. Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā				
20. Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmās,ursos, semināros u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti				
21. Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību				
22. Es esmu priecīgs/a un apmierināts ar attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā				
23. Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta				
24. Es „kolekcionēju” savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) rādītājus				
25. Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām				
Apgalvojumi	Piekrītu	Drīzāk piekrītu nekā	Drīzāk nepiekrītu	Nepiekrītu

		nepiekrītu	nekā piekrītu	
26. Manu viedokli respektē un darbību novērtē sabiedriskās organizācijās, kurās es darbojos				
27. Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai				
28. Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas				
29. Esmu interesējies/usies par citām, radniecīgām profesijām un to apguves iespējām				
30. Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas				
31. Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/i				
32. Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas				
33. Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā pa vertikāli, tā horizontāli				
34. Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem				

Apgalvojumi	tādas ir administrācijas prasības	tas nodrošina kvalitatīvu darbību un tās rezultātus	man izveidojies šāds paradums	Es to nedaru
35. Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot vajadzības gadījumā arī koriģēju, jo...				
36. Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...				

Paldies par atsaucību!

Vēlu veiksmi turpmākajā profesionālajā darbībā un dzīvē!

1.3.pielikums. Skolotāju un studentu aptaujas anketās ietvertο jautājumu un apgalvojumu pamatojums

1.tabula Skolotāju aptaujas anketas jautājumu un apgalvojumu skaidrojums

Vispārīga informācija		Anketas jautājums
Informācija par respondentu vecumu, dzimumu un iegūto izglītību		Jūsu vecums
		Jūsu dzimums
		Jūsu iegūtā izglītība
Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji	Apgalvojums anketā
Profesionālā „Es koncepcija”	Izpratne par savu personību	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus
	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu
	Profesionālā mērķtiecība	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība
Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
	Visas dzīves (darbs, ģimene, atpūta) panākumi, dzīves veiksmes	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml. Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (darbs, ģimene, atpūta)
Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu
	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	Esmu pakāpeniski realizējis/usi vairākus savas karjeras lēmumus
	Pašpārliecinātība	Manas izvēles, lēmumi, darbības, galvenokārt ir pareizas
	Ticība nākotnei	Man ir vēl nerealizēta profesionālās darbības vīzija, ko pakāpeniski realizēšu
		Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā radniecīgā profesijā
Radoša profesionālā darbība	Realizētas novitātes	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml., ko var uzskatīt par manu autordarbu
	Radošas nākotnes idejas	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā
	Radošums profesionālo uzdevumu realizācijā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz jau zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm*

Karjeru ietekmējošie faktori	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji	Apgalvojums anketā
Konstruktīvu darbību rosinoša pašvērtēšana	Regulāra pašvērtēšana, kurā atspoguļojas savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi
	Sevis apzināšanās situācijā (situatīvo, sociālo faktoru – reālā valsts un tuvākā mikrovidē) un tās novērtēšana	Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā
	Patstāvīga plānošana, plānu koriģēšana un realizācija	Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot vajadzības gadījumā arī koriģēju
	Pašvērtējumam atbilstoša mācību darbība	Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmas, kursus, seminārus u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Darba vērtības apzināšanās kopējā personības vērtību sistēmā	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē, sabiedrībā un darba kolektīvā	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta
		Savas attīstības (profesijas, dzīves personības) apzināšana
		Es „kolekcionēju” savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) rādītājus
Iespēja uzņemties sev aktuālas problēmas un uzdevumus	Sabiedrības novērtējums	Apkārtējā sabiedrība manu viedokli respektē un darbību novērtē
	Komandas atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs	Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai
	Profesionālā atbilstība indivīda vajadzībām	Profesionālā darbībā es varu apmierināt savas personiskās vajadzības.
	Zināšanas par profesijas prasībām, nosacījumiem, panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām	Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas
	Zināšanas par citām radniecīgām profesijām, to apguves iespējām	Es esmu interesējies/usies par citām radniecīgām profesijām un to apguves iespējām
	Māka demonstrēt savas darbības rezultātus	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
	Spēku sadalīšana visai dzīvei	Es esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi
Demokrātiska darba un sabiedriskā vide	Novatīvo darbību novērtējums, atzinība	Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas
	„Zigzaga” karjeras attīstības iespējas	Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā pa vertikāli, tā horizontāli Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
	Pašvērtējuma nepieciešamības pamatojums	Apgalvojums anketā Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...

2.tabula Topošo skolotāju aptaujas anketas jautājumu un apgalvojumu skaidrojums

Vispārīga informācija		Anketas jautājums
Informācija par respondentu vecumu un studiju gadu		Jūsu vecums
		Kurā kursā Jūs studējat?
Karjeras kritēriji	Karjeras rādītāji	Jautājums anketā
Profesionālā koncepcija” „Es	Izpratne par savu personību	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus
	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu
	Profesionālā mērķtiecība	Man ir raksturīga mērķtiecība
Profesionālās identitātes harmonija (saplūšana ar personības identitāti)	Indivīda apmierinātība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
	Visas dzīves (studijas, ģimene, atpūta) panākumi	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
Veiksmīga pašnoteikšanās	Indivīda sociālā aktivitāte	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu
		Pēc augstākās izglītības ieguves izvēlēšos darbu izglītības iestādē
	Ticība nākotnei	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību
Karjeru ietekmējošie faktori	Karjeru ietekmējošos faktorus veicinoši nosacījumi	Jautājums anketā
Konstruktīvu darbību rosinoša pašvērtēšana	Regulāra pašvērtēšana, kurā atspoguļojas savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīze	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi
	Sevis apzināšanās situācijā (situatīvo, sociālo faktoru – reālā valsts un tuvākā mikrovidē) un tās novērtēšana	Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas
		Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā
	Patstāvīga plānošana, plānu korekcija, atbilstoši veiktajam pašvērtējumam	Pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātiem es selektīvi izvēlos ārpus studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei
	Pašnovērtējumam atbilstoša mācību darbība	Es izvēlos tikai tās papildus izglītošanās iespēja (vieslekcijas, kursus u.tml.), kas atbilst maniem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Darba vērtības apzināšanās kopējā personības vērtību sistēmā	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē, sabiedrībā un darba kolektīvā	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli
		Esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā
		Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta
Iespēja uzņemties sev aktuālas problēmas un uzdevumus	Sabiedrības novērtējums	Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri

	Komandas atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs	Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai
	Zināšanas par profesijas prasībām, nosacījumiem, panākumiem, priekšrocībām un trūkumiem, kompensācijas iespējām un perspektīvām	Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām Es zinu, ka skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu apzinājis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas
	Māka demonstrēt savas darbības rezultātus	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
Demokrātiska sabiedriskā vide	Variatīvas karjeras iespējas	Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
Pašvērtējuma nepieciešamības pamatojums		Apgalvojums anketā Es regulāri veicu savas studiju darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...
Pašvērtējuma komponenti		Apgalvojums anketā
Saturiskais komponents	Izpratne par iegūtās pieredzes profesionālo pielietojumu	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākajā pedagoga profesionālajā darbībā
	Izpratne par iegūtās pieredzes pielietojumu dzīves darbībās	Studiju procesā organizētā vērtēšana dod iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās manas dzīves darbībās
	Izpratne par vērtējuma izmantojamību	Studiju procesā organizētā vērtēšana palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību
Emocionālais komponents	Pašapziņas attīstība	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību
	Pašvērtējuma ietekmējamība	Vērtējot savu izaugsmi, es ietekmējos no ieskaitēs/eksāmenos gūtā novērtējuma
Procesuālais komponents	Pašvērtēšanas regularitāte	Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas

1.4.pielikums. Anketas atbilžu skaitliskie kodi

1.tabula. Skolotāju aptaujas anketā piedāvāto atbilžu kodi

Anketas jautājums	Atbilžu varianti	Kods
Jūsu vecums	20 – 30 gadi	1
	31- 40 gadi	2
	41 -50 gadi	3
	51 – 65 gadi	4
	Esmu vecāks par 65 gadiem	5
Jūsu dzimums	vīrietis	1
	sieviete	2
Jūsu iegūtā izglītība	Mācos cita veida augstskolā	1
	Mācos pedagoģiskā augstskolā	2
	Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	3
	Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	4
	Maģistra grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	5
Apgalvojumi anketā	Piekrītu	4
	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	3
	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	2
	Nepiekrītu	1
Apgalvojums anketā		
Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...	Es to nedaru	1
	Tādas ir administrācijas prasības	2
	Tas nodrošina kvalitatīvu darbību un tās rezultātus	3
	Man ir izveidojies šāds paradums	4

2.tabula. Studentu aptaujas anketā piedāvāto atbilžu kodi

Anketas jautājums	Atbilžu varianti	Kods
Jūsu vecums	18 – 20 gadi	1
	21 -25 gadi	2
	26 -30 gadi	3
	Esmu vecāks/a par 30 gadiem	4
Kurā kursā Jūs studējat?	1.	1
	2.	2
	3.	3
	4.	4
Apgalvojumi anketā	Piekrītu	4
	Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	3
	Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	2
	Nepiekrītu	1
Apgalvojums anketā		Kods
Es regulāri veicu savas studiju darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...	Es to nedaru	1
	Tādas ir docētāju prasības	2
	Tas nodrošina kvalitatīvu darbību un tās rezultātus	3
	Man ir izveidojies šāds paradums	4
Manu izglītības programmas izvēli ietekmēja	Vecāki	1
	Draugu ieteikumi	2
	Izpratne par manām interesēm un iespējām	3

2.pielikums. Anketu datu analīzes ar Kolmogorova - Smirnova testu rezultāti

2.1.pielikums. RPIVA un LiepU topošo skolotāju anketu datu apstrāde ar Kolmogorova – Smirnova testu

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Tests

	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi	Augstskolas studiju procesā tiek veicināta vajadzība pēc regulāras pašvērtēšanas	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina izpratni par iegūtās pieredzes pielietojumu turpmākā skolotāja profesionālā darbībā
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	2,97	3,25	3,19
Std. Deviation	,638	,732	,756
Most Extreme Absolute Differences	,329	,264	,236
Positive	,307	,217	,223
Negative	-,329	-,264	-,236
Kolmogorov-Smirnov Z	5,536	4,438	3,971
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Studiju procesā organizētā vērtēšana dod iespēju izprast gūtās pieredzes pielietojumu daudzveidīgās manas dzīves darbībās	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību	Studiju procesā organizētā vērtēšana palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,10	3,27	3,14
Std. Deviation	,713	,699	,777
Most Extreme Absolute Differences	,272	,255	,237
Positive	,265	,247	,215
Negative	-,272	-,255	-,237
Kolmogorov-Smirnov Z	4,570	4,295	3,988
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātiem es selektīvi izvēlos ārpus studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei	Vērtējot savu izaugsmi es ietekmējos ieskaitēs/eksāmenos gūtā novērtējuma	Manas personības īpašības, nodomi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	2,90	2,84	3,36
Std. Deviation	,819	,888	,697
Most Extreme Absolute Differences	,258	,226	,289
Positive	,212	,173	,289
Negative	-,258	-,226	-,244
Kolmogorov-Smirnov Z	4,346	3,807	4,868
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,46	3,41	3,47
Std. Deviation	,626	,705	,675
Most Extreme Absolute Differences	,328	,319	,339
Positive	,247	,200	,216
Negative	-,328	-,319	-,339
Kolmogorov-Smirnov Z	5,512	5,374	5,696
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,22	3,27	3,43
Std. Deviation	,671	,709	,738
Most Extreme Differences			
Absolute	,277	,248	,344
Positive	,277	,248	,222
Negative	-,246	-,248	-,344
Kolmogorov-Smirnov Z	4,653	4,178	5,780
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas	Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,13	3,22	3,15
Std. Deviation	,700	,737	,762
Most Extreme Differences			
Absolute	,295	,250	,232
Positive	,284	,223	,220
Negative	-,295	-,250	-,232
Kolmogorov-Smirnov Z	4,966	4,208	3,903
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Es izvēlos tikai tās papildus izglītošanās iespējas, kas atbilst maniem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli	Esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,06	3,58	3,35
Std. Deviation	,859	,717	,691
Most Extreme Absolute Differences	,239	,412	,288
Positive	,182	,280	,233
Negative	-,239	-,412	-,288
Kolmogorov-Smirnov Z	4,019	6,935	4,848
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta	Es esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām	Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri
N	283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	2,18	3,27	3,25
Std. Deviation	,872	,751	,579
Most Extreme Absolute Differences	,251	,253	,347
Positive	,251	,221	,347
Negative	-,190	-,253	-,268
Kolmogorov-Smirnov Z	4,227	4,257	5,842
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai	Es zinu, ka skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir arī savas nepilnības, bet es esmu apzinājis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N		283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	3,51	3,22	2,81
	Std. Deviation	,665	,650	,823
Most Extreme Differences	Absolute	,372	,305	,240
	Positive	,228	,305	,198
	Negative	-,372	-,278	-,240
Kolmogorov-Smirnov Z		6,262	5,139	4,040
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem	Es regulāri veicu savas studiju darbības un tās rezultātu novērtējumu, jo...	Manu izglītības programmas izvēli ietekmēja
N		283	283	283
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2,50	2,70	2,85
	Std. Deviation	,877	,704	1,010
Most Extreme Differences	Absolute	,227	,314	,424
	Positive	,227	,238	,424
	Negative	-,204	-,314	-,378
Kolmogorov-Smirnov Z		3,826	5,275	7,132
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

2.2.pielikums. Skolotāju anketu datu apstrādes ar Kolmogorova – Smirnova testu rezultāti

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,60	3,42	3,45
Std. Deviation	,583	,678	,695
Most Extreme Absolute Differences	,388	,317	,334
Positive	,244	,220	,215
Negative	-,388	-,317	-,334
Kolmogorov-Smirnov Z	7,860	6,411	6,761
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personiskās vajadzības
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,36	3,14	2,88
Std. Deviation	,755	,774	,863
Most Extreme Absolute Differences	,303	,258	,269
Positive	,199	,227	,202
Negative	-,303	-,258	-,269
Kolmogorov-Smirnov Z	6,136	5,224	5,439
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi
N	410	409	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,23	3,14	3,15
Std. Deviation	,809	,796	,588
Most Extreme Absolute Differences	,255	,234	,352
Positive	,186	,204	,352
Negative	-,255	-,234	-,309
Kolmogorov-Smirnov Z	5,157	4,725	7,125
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,09	2,77	3,19
Std. Deviation	,888	1,072	,792
Most Extreme Absolute Differences	,231	,198	,238
Positive	,156	,150	,203
Negative	-,231	-,198	-,238
Kolmogorov-Smirnov Z	4,670	4,018	4,819
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Ikdiēnas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N	410	410	409
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	2,96	2,81	2,76
Std. Deviation	,850	1,017	1,033
Most Extreme Absolute Differences	,240	,218	,214
Positive	,191	,143	,148
Negative	-,240	-,218	-,214
Kolmogorov-Smirnov Z	4,865	4,416	4,322
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu un resursu ierobežojumu un to cēloņu analīzi	Es regulāri analizēju un pārdomāju ikdiēnas situācijas
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	2,24	2,99	3,38
Std. Deviation	1,001	,815	,693
Most Extreme Absolute Differences	,240	,251	,307
Positive	,240	,210	,216
Negative	-,143	-,251	-,307
Kolmogorov-Smirnov Z	4,854	5,085	6,214
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā	Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmās, kuros, semināros u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,20	3,27	3,49
Std. Deviation	,808	,779	,724
Most Extreme Differences			
Absolute	,257	,271	,367
Positive	,181	,190	,241
Negative	-,257	-,271	-,367
Kolmogorov-Smirnov Z	5,205	5,487	7,423
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā	Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta	Es "kolekcioneju" savas attīstības (profesionālās dzīves, personības) rādītājus
N	410	410	408
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,25	1,92	2,73
Std. Deviation	,754	,883	,954
Most Extreme Differences			
Absolute	,257	,239	,217
Positive	,212	,239	,173
Negative	-,257	-,168	-,217
Kolmogorov-Smirnov Z	5,213	4,840	4,376
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām	Apkārējā sabiedrība manu viedokli respektē un novērtē	Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai
N	410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,51	2,91	3,51
Std. Deviation	,760	,962	,664
Most Extreme Absolute Differences	,385	,285	,361
Positive	,262	,171	,229
Negative	-,385	-,285	-,361
Kolmogorov-Smirnov Z	7,790	5,773	7,312
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

	Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir savas nepilnības, bet es esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas	Esmu interesējies/usies par citām, radniecīgām profesijām un to apguves iespējām	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N	410	407	407
Normal Parameters ^{a,b}			
Mean	3,15	2,59	2,65
Std. Deviation	,791	1,096	,950
Most Extreme Absolute Differences	,250	,207	,223
Positive	,214	,151	,174
Negative	-,250	-,207	-,223
Kolmogorov-Smirnov Z	5,058	4,173	4,502
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Esmu aktīvs/a, bet nejutos pārslogots/a, noguris/usi.	Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas	Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā pa vertikāli, tā horizontāli
N		408	410	406
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	2,45	3,04	2,17
	Std. Deviation	,918	,819	,904
Most Extreme Differences	Absolute	,210	,243	,210
	Positive	,210	,203	,210
	Negative	-,203	-,243	-,185
Kolmogorov-Smirnov Z		4,251	4,925	4,231
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem	Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot vajadzības gadījumā arī koriģēju	Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu
N		410	410	410
Normal Parameters ^{a,b}	Mean	1,95	2,80	2,87
	Std. Deviation	,814	,692	,681
Most Extreme Differences	Absolute	,232	,275	,310
	Positive	,232	,237	,268
	Negative	-,199	-,275	-,310
Kolmogorov-Smirnov Z		4,703	5,564	6,273
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000

a. Test distribution is Normal.

b. Calculated from data.

3.pielikums. Izlases un situācijas raksturojums aprakstošās statistikas rezultātos

3.1.pielikums. Karjeras indikatoru frekvenču tabulas

3.1.1.pielikums. Topošo skolotāju karjeras indikatoru apliecināto mainīgo vispārējās vidējās vērtības

Statistics

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	283	283	283	283
Missing	0	0	0	0
Mean	3,36	3,46	3,41	3,47
Std. Error of Mean	,041	,037	,042	,040
Std. Deviation	,697	,626	,705	,675
Variance	,486	,391	,497	,456

Statistics

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	283	283	283
Missing	0	0	0
Mean	3,22	3,27	3,43
Std. Error of Mean	,040	,042	,044
Std. Deviation	,671	,709	,738
Variance	,450	,502	,544

Statistics

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	283	283
Missing	0	0
Mean	3,13	2,81
Std. Error of Mean	,042	,049
Std. Deviation	,700	,823
Variance	,490	,678

Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	2	,7	,7	,7
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	15	5,3	5,3	6,0
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	151	53,4	53,4	59,4
4 Piekrītu	114	40,3	40,3	99,6
9	1	,4	,4	100,0
Total	283	100,0	100,0	

Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	3	1,1	1,1	1,1
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	11	3,9	3,9	4,9
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	121	42,8	42,8	47,7
4 Piekrītu	148	52,3	52,3	100,0
Total	283	100,0	100,0	

Man ir raksturīga mērķtiecība

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	4	1,4	1,4	1,4
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	24	8,5	8,5	9,9
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	108	38,2	38,2	48,1
4 Piekrītu	147	51,9	51,9	100,0
Total	283	100,0	100,0	

Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	5	1,8	1,8	1,8
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	14	4,9	4,9	6,7
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	107	37,8	37,8	44,5
	4 Piekrītu	157	55,5	55,5	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	2	,7	,7	,7
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	33	11,7	11,7	12,4
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	148	52,3	52,3	64,7
	4 Piekrītu	100	35,3	35,3	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	6	2,1	2,1	2,1
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	25	8,8	8,8	11,0
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	139	49,1	49,1	60,1
	4 Piekrītu	113	39,9	39,9	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	5	1,8	1,8	1,8
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	27	9,5	9,5	11,3
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	91	32,2	32,2	43,5
	4 Piekrītu	160	56,5	56,5	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	8	2,8	2,8	2,8
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	29	10,2	10,2	13,1
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	164	58,0	58,0	71,0
	4 Piekrītu	82	29,0	29,0	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	14	4,9	4,9	4,9
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	85	30,0	30,0	35,0
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	124	43,8	43,8	78,8
	4 Piekrītu	60	21,2	21,2	100,0
	Total	283	100,0	100,0	

3.1.2.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju karjeras iezīmju apliecinājošo mainīgo grupu vispārējā vidējā rādītāja tabulas

LiepU

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	32	32	32	32
Missing	0	0	0	0
Mean	3,50	3,41	3,41	3,63
Std. Error of Mean	,206	,088	,109	,117
Std. Deviation	1,164	,499	,615	,660
Variance	1,355	,249	,378	,435

RPIVA

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	251	251	251	251
Missing	0	0	0	0
Mean	3,34	3,47	3,41	3,45
Std. Error of Mean	,039	,040	,045	,043
Std. Deviation	,614	,640	,717	,676
Variance	,377	,410	,514	,457

LiepU

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	32	32	32
Missing	0	0	0
Mean	3,06	3,22	3,63
Std. Error of Mean	,118	,117	,108
Std. Deviation	,669	,659	,609
Variance	,448	,434	,371

RPIVA

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	251	251	251
Missing	0	0	0
Mean	3,24	3,27	3,41
Std. Error of Mean	,042	,045	,047
Std. Deviation	,670	,716	,750
Variance	,449	,512	,563

LiepU

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	32	32
Missing	0	0
Mean	2,94	2,81
Std. Error of Mean	,100	,130
Std. Deviation	,564	,738
Variance	,319	,544

RPIVA

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	251	251
Missing	0	0
Mean	3,16	2,81
Std. Error of Mean	,045	,053
Std. Deviation	,713	,835
Variance	,508	,697

3.1.3.pielikums. Skolotāju karjeras indikatorus apliecinošo mainīgo vispārējās vidējās vērtības

Statistics

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli
N Valid	410	410	410	410
Missing	0	0	0	0
Mean	3,60	3,42	3,45	3,36
Median	4,00	4,00	4,00	4,00
Mode	4	4	4	4
Std. Deviation	,583	,678	,695	,755
Variance	,339	,460	,483	,569

Statistics

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus
N Valid	410	410	410	409
Missing	0	0	0	1
Mean	3,14	2,88	3,23	3,14
Median	3,00	3,00	3,00	3,00
Mode	3	3	4	3
Std. Deviation	,774	,863	,809	,796
Variance	,599	,744	,655	,633

Statistics

	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā
N Valid	410	410	410	410
Missing	0	0	0	0
Mean	3,15	3,09	2,77	3,19
Median	3,00	3,00	3,00	3,00
Mode	3	4	4	3
Std. Deviation	,588	,888	1,072	,792
Variance	,346	,789	1,149	,627

Statistics

	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.
N Valid	410	410	409	410
Missing	0	0	1	0
Mean	2,96	2,81	2,76	2,24
Median	3,00	3,00	3,00	2,00
Mode	3	3	3	2
Std. Deviation	,850	1,017	1,033	1,001
Variance	,722	1,035	1,066	1,003

Statistics

	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet neļūtos pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	407	408
Missing	3	2
Mean	2,65	2,45
Median	3,00	2,00
Mode	3	2
Std. Deviation	,950	,918
Variance	,903	,843

Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina pskolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	5	1,2	1,2	1,2
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	5	1,2	1,2	2,4
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	141	34,4	34,4	36,8
	4 Piekrītu	259	63,2	63,2	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	7	1,7	1,7	1,7
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	23	5,6	5,6	7,3
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	169	41,2	41,2	48,5
	4 Piekrītu	211	51,5	51,5	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	8	2,0	2,0	2,0
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	24	5,9	5,9	7,8
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	153	37,3	37,3	45,1
	4 Piekrītu	225	54,9	54,9	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Esmu apmierināts ar profesijas izvēli

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	12	2,9	2,9	2,9
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	33	8,0	8,0	11,0
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	159	38,8	38,8	49,8
	4 Piekrītu	206	50,2	50,2	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	14	3,4	3,4	3,4
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	56	13,7	13,7	17,1
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	199	48,5	48,5	65,6
	4 Piekrītu	141	34,4	34,4	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	31	7,6	7,6	7,6
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	86	21,0	21,0	28,5
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	193	47,1	47,1	75,6
	4 Piekrītu	100	24,4	24,4	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	17	4,1	4,1	4,1
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	47	11,5	11,5	15,6
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	172	42,0	42,0	57,6
	4 Piekrītu	174	42,4	42,4	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	12	2,9	2,9	2,9
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	69	16,8	16,9	19,8
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	179	43,7	43,8	63,6
	4 Piekrītu	149	36,3	36,4	100,0
	Total	409	99,8	100,0	
Missing	9	1	,2		
Total		410	100,0		

Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	4	1,0	1,0	1,0
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	32	7,8	7,8	8,8
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	271	66,1	66,1	74,9
	4 Piekrītu	103	25,1	25,1	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	24	5,9	5,9	5,9
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	73	17,8	17,8	23,7
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	156	38,0	38,0	61,7
	4 Piekrītu	157	38,3	38,3	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	67	16,3	16,3	16,3
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	91	22,2	22,2	38,5
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	120	29,3	29,3	67,8
	4 Piekrītu	132	32,2	32,2	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	14	3,4	3,4	3,4
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	55	13,4	13,4	16,8
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	181	44,1	44,1	61,0
	4 Piekrītu	160	39,0	39,0	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	21	5,1	5,1	5,1
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	93	22,7	22,7	27,8
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	177	43,2	43,2	71,0
	4 Piekrītu	119	29,0	29,0	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	56	13,7	13,7	13,7
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	90	22,0	22,0	35,6
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	140	34,1	34,1	69,8
	4 Piekrītu	124	30,2	30,2	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	62	15,1	15,2	15,2
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	93	22,7	22,7	37,9
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	136	33,2	33,3	71,1
	4 Piekrītu	118	28,8	28,9	100,0
	Total	409	99,8	100,0	
Missing	9	1	,2		
Total		410	100,0		

Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	108	26,3	26,3	26,3
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	157	38,3	38,3	64,6
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	85	20,7	20,7	85,4
	4 Piekrītu	60	14,6	14,6	100,0
	Total	410	100,0	100,0	

Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	54	13,2	13,3	13,3
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	117	28,5	28,7	42,0
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	153	37,3	37,6	79,6
	4 Piekrītu	83	20,2	20,4	100,0
	Total	407	99,3	100,0	
Missing	9	3	,7		
Total		410	100,0		

Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Nepiekrītu	66	16,1	16,2	16,2
	2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	147	35,9	36,0	52,2
	3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	140	34,1	34,3	86,5
	4 Piekrītu	55	13,4	13,5	100,0
	Total	408	99,5	100,0	
Missing	9	2	,5		
Total		410	100,0		

3.1.4.pielikums. Karjeras iezīmes apliecinošo mainīgo pa studiju gadiem grupu vidējie rādītāji

RPIVA 1.kurss

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	70	70	70	70
Missing	0	0	0	0
Mean	3,34	3,60	3,51	3,60
Std. Deviation	,535	,623	,631	,575

LiepU 1.studiju gads

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	17	17	17	17
Missing	0	0	0	0
Mean	3,24	3,35	3,53	3,71
Std. Deviation	,664	,493	,717	,470

RPIVA 2.studiju gads

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	69	69	69	69
Missing	0	0	0	0
Mean	3,23	3,46	3,28	3,35
Std. Deviation	,667	,632	,802	,660

RPIVA 3.studiju gads

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli
N Valid	74	74	74	74
Missing	0	0	0	0
Mean	3,35	3,45	3,43	3,50
Std. Deviation	,629	,644	,704	,667

LiepU 3.studiju gads

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	15	15	15	15	15
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,80	3,47	3,27	3,53	2,93

RPIVA 4.studiju gads

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga ir mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	38	38	38	38	38
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,50	3,29	3,39	3,26	3,18

Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli RPIVA 1.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	1	1,4	1,4	1,4
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	25	35,7	35,7	37,1
4 Piekrītu	44	62,9	62,9	100,0
Total	70	100,0	100,0	

Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli LiepU 1.studiju gads.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	5	29,4	29,4	29,4
4 Piekrītu	12	70,6	70,6	100,0
Total	17	100,0	100,0	

Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli RPIVA 3.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	1	1,4	1,4	1,4
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	4	5,4	5,4	6,8
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	26	35,1	35,1	41,9
4 Piekrītu	43	58,1	58,1	100,0
Total	74	100,0	100,0	

Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli LiepU 3.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	1	6,7	6,7	6,7
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	4	26,7	26,7	33,3
4 Piekrītu	10	66,7	66,7	100,0
Total	15	100,0	100,0	

Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus LiepU 3.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	8	53,3	53,3	53,3
4 Piekrītu	6	40,0	40,0	93,3
9	1	6,7	6,7	100,0
Total	15	100,0	100,0	

Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus RPIVA 4.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	2	5,3	5,3	5,3
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	15	39,5	39,5	44,7
4 Piekrītu	21	55,3	55,3	100,0
Total	38	100,0	100,0	

Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu RPIVA 1.kurss

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	1	1,4	1,4	1,4
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	2	2,9	2,9	4,3
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	21	30,0	30,0	34,3
4 Piekrītu	46	65,7	65,7	100,0
Total	70	100,0	100,0	

Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu RPIVA 2.studiju gads

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 Nepiekrītu	1	1,4	1,4	1,4
2 Drīzāk nepiekrītu nekā piekrītu	2	2,9	2,9	4,3
3 Drīzāk piekrītu nekā nepiekrītu	30	43,5	43,5	47,8
4 Piekrītu	36	52,2	52,2	100,0
Total	69	100,0	100,0	

RPIVA 1.studiju gads

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	70	70	70
Missing	0	0	0
Mean	3,21	3,20	3,49
Std. Deviation	,679	,694	,631

LiepU 1.studiju gads

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	17	17	17
Missing	0	0	0
Mean	3,18	3,35	3,71
Std. Deviation	,636	,702	,470

RPIVA 2.studiju gads

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	69	69	69
Missing	0	0	0
Mean	3,16	3,35	3,29
Std. Deviation	,678	,724	,806

RPIVA 3.studiju gads

	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē
N Valid	74	74	74
Missing	0	0	0
Mean	3,38	3,28	3,49
Std. Deviation	,613	,768	,763

RPIVA 4.studiju gads

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	38	38	38	38
Missing	0	0	0	0
Mean	3,26	3,34	3,13	2,82

RPIVA 1.studiju gads

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	70	70
Missing	0	0
Mean	3,29	2,87
Std. Deviation	,640	,833

LiepU 1.studiju gads

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	17	17
Missing	0	0
Mean	2,88	2,94
Std. Deviation	,332	,659

RPIVA 2.studiju gads

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	69	69
Missing	0	0
Mean	3,01	2,86
Std. Deviation	,606	,772

RPIVA 3.studiju gads

	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	74	74
Missing	0	0
Mean	3,18	2,72
Std. Deviation	,850	,868

LiepU 3.studiju gads

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	15	15	15	15
Missing	0	0	0	0
Mean	3,07	3,53	3,00	2,67

3.1.5.pielikums. Skolotāju karjeras iezīmes apliecinošo mainīgo izglītības grupu vidējie rādītāji

Skolotāji ar cita veida augstāko izglītību

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	48	48	48	48	48
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,54	3,42	3,58	3,23	3,29

Skolotāji ar cita veida augstāko izglītību

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu
N Valid	48	48	47	48	48
Missing	0	0	1	0	0
Mean	2,94	3,35	3,21	3,23	3,33

Skolotāji ar cita veida augstāko izglītību

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā	Ikdienu pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	48	48	48	48	47
Missing	0	0	0	0	1
Mean	2,58	3,27	2,73	3,10	2,87

Skolotāji ar augstāko pedagoģisko izglītību

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	273	273	273	273	273
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,59	3,45	3,43	3,41	3,10

Skolotāji ar augstāko pedagoģisko izglītību

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu
N Valid	273	273	273	273	273
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,89	3,19	3,06	3,14	3,01

Skolotāji ar augstāko pedagoģisko izglītību

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	273	273	273	273	273
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,72	3,14	2,99	2,71	2,74

Skolotāji ar augstāko pedagoģisko izglītību

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet neļūtos pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	273	271	272
Missing	0	2	1
Mean	2,23	2,59	2,47

Skolotāji ar pedagoģijas zinātnē iegūtu maģistra vai doktora grādu

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	80	80	80	80	80
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,69	3,34	3,46	3,31	3,11

Skolotāji ar pedagoģijas zinātnē iegūtu maģistra vai doktora grādu

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēšu
N Valid	80	80	80	80	80
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,84	3,23	3,38	3,16	3,15

Skolotāji ar pedagoģijas zinātnē iegūtu maģistra vai doktora grādu

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	80	80	80	80	80
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,13	3,29	3,00	2,93	2,71

Skolotāji ar pedagoģijas zinātnē iegūtu maģistra vai doktora grādu

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet nejutos pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	80	80	80
Missing	0	0	0
Mean	2,13	2,71	2,34

3.1.6.pielikums. Karjeras iezīmju grupu vidējie lielumi atbilstoši topošo skolotāju un skolotāju vecumam

Skolotāji (20 – 30 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	44	44	44	44	44
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,50	3,41	3,34	3,34	3,23

Skolotāji (20 – 30 gadi)

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes pakāpeniski realizēšu
N Valid	44	44	43	44	44
Missing	0	0	1	0	0
Mean	2,89	3,30	3,19	3,27	3,45

Skolotāji (20 – 30 gadi)

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēju tuvākajā laikā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	44	44	44	44	44
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,43	3,09	2,70	2,73	2,98

Skolotāji (20 – 30 gadi)

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet nejutis pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	44	43	43
Missing	0	1	1
Mean	2,18	2,63	2,67

Skolotāji (31 – 40 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	101	101	101	101	101
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,61	3,47	3,43	3,37	3,22

Skolotāji (31 – 40 gadi)

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēju
N Valid	101	101	101	101	101
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,98	3,33	3,09	3,17	3,21

Skolotāji (31 – 40 gadi)

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēju tuvākajā laikā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	101	101	101	101	101
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,79	3,22	2,99	2,93	2,88

Skolotāji (31 – 40 gadi)

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet neļūtos pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	101	101	101
Missing	0	0	0
Mean	2,32	2,65	2,43

Skolotāji (41 – 50 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē
N Valid	108	108	108	108	108
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,52	3,33	3,43	3,27	3,03

Skolotāji (41 – 50 gadi)

	Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Esmu pakāpeniski realizējis/usi savus karjeras lēmumus	Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	Man ir vēl nerealizēta profesionālās nākotnes vīzija, ko pakāpeniski realizēju
N Valid	108	108	108	108	108
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,84	3,13	3,09	3,12	2,80

Skolotāji (41 – 50 gadi)

	Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēju tuvākajā laikā	Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā
N Valid	108	108	108	108	108
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,70	3,02	3,09	2,64	2,49

Skolotāji (41 – 50 gadi)

	Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	Esmu aktīvs/a, bet neļūtos pārslogots/a, noguris/usi.
N Valid	108	107	107
Missing	0	1	1
Mean	2,19	2,69	2,35

Topošie skolotāji (18 -20 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina pedagoga profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	73	73	73	73	73
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,30	3,48	3,34	3,47	3,07

Topošie skolotāji (18 -20 gadi)

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	73	73	73	73
Missing	0	0	0	0
Mean	3,30	3,32	3,11	2,93

Topošie skolotāji (21 -25 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	102	102	102	102	102
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,35	3,46	3,44	3,38	3,33

Topošie skolotāji (21 -25 gadi)

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	102	102	102	102
Missing	0	0	0	0
Mean	3,31	3,34	3,08	2,86

Topošie skolotāji (26 -30 gadi)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	41	41	41	41	41
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,44	3,44	3,56	3,54	3,34

Topošie skolotāji (26 -30 gadi)

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	41	41	41	41
Missing	0	0	0	0
Mean	3,15	3,71	3,22	2,78

Topošie skolotāji (vecāki par 30 gadiem)

	Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	Man ir raksturīga mērķtiecība	Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)
N Valid	67	67	67	67	67
Missing	0	0	0	0	0
Mean	3,37	3,46	3,33	3,57	3,15

Topošie skolotāji (vecāki par 30 gadiem)

	Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	Iegūtā izglītības pieredze man dod iespējas izvēlēties daudzveidīgu profesionālo darbību	Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas
N Valid	67	67	67	67
Missing	0	0	0	0
Mean	3,24	3,54	3,18	2,63

3.1.7.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju karjeru ietekmējošo faktoru vispārējie vidējie rādītāji

Skolotāji

	Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu un resursu ierobežojumu un to cēloņu analīzi	Es regulāri analizēju un pārdomāju ikdienas situācijas	Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovietē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā	Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmās, kursos, semināros u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti	Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību
N Valid	410	410	410	410	410
Missing	0	0	0	0	0
Mean	2,99	3,38	3,20	3,27	3,49

Skolotāji

	Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā	Skolotāja profesija ir sabiedrībā pietiekami novērtēta	Es "kolekcioneju" savas attīstības (profesionālās, dzīves, personības) rādītājus	Esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām	Apkārtējā sabiedrība manu viedokli respektē un novērtē
N Valid	410	410	408	410	410
Missing	0	0	2	0	0
Mean	3,25	1,92	2,73	3,51	2,91

Skolotāji

	Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai	Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir savas nepilnības, bet es esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas	Esmu interesējies/usies par citām, radniecīgām profesijām un to apguves iespējām	Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas	Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā pa vertikāli, tā horizontāli
N Valid	410	410	407	410	406
Missing	0	0	3	0	4
Mean	3,51	3,15	2,59	3,04	2,17

Skolotāji

	Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem	Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot vajadzības gadījumā arī koriģēju	Es regulāri veicu savas profesionālās darbības un tās rezultātu novērtējumu
N Valid	410	410	410
Missing	0	0	0
Mean	1,95	2,80	2,87

4.pielikums. Skolotāja karjeras faktoru raksturojums

4.1.pielikums. Skolotāju karjeru raksturojošo faktoru iekšējā saskaņotība (Cronbach's alpha)

Reliability Statistics 1.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,658	5

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	3,60	,583	410
Savā profesionālajā darbībā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	3,42	,678	410
Man ir raksturīga profesionāla mērķtiecība	3,45	,695	410
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē	3,14	,774	410
Manas izvēles, lēmumi galvenokārt ir pareizi	3,15	,588	410

Reliability Statistics 2.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,479	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu apmierināts ar profesijas izvēli	3,36	,756	408
Profesionālajā darbībā varu apmierināt savas personības vajadzības	2,88	,865	408
Esmu aktīvs/a, bet nejūtos pārslogots/a, noguris/usi.	2,45	,918	408

Reliability Statistics 3.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,547	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	2,78	1,074	407
Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā	3,19	,789	407
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	2,65	,950	407

Reliability Statistics 4.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,635	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	2,81	1,018	409
Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā	2,76	1,033	409

Reliability Statistics 5.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,225	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	2,96	,850	410
Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	2,24	1,001	410

4.1.1. Topošo skolotāju karjeru raksturojošo faktoru iekšējā saskaņotība (Cronbach's alpha)

Reliability Statistics 1.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,713	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Savā izvēlētajā profesijā esmu atradis/usi personiski nozīmīgu jēgu	3,46	,626	283
Esmu apmierināts/a ar skolotāja profesijas izvēli	3,47	,675	283
Pēc augstākās izglītības ieguves labprāt izvēlēšos darbu izglītības iestādē	3,43	,738	283

Reliability Statistics 2.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,451	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Es bieži piedzīvoju panākumu un veiksmes izjūtu visā savā dzīvē (studijas, ģimene, atpūta)	3,22	,671	283
Es sevi uzskatu par sociāli aktīvu	3,27	,709	283

Reliability Statistics 3.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,498	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Manas personības īpašības, dotumi un esošā dzīves pieredze nodrošina skolotāja profesijai nepieciešamos priekšnoteikumus	3,36	,697	283
Man ir raksturīga mērķtiecība	3,41	,705	283
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	2,81	,823	283

Reliability Statistics 3.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,547	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu izstrādājis/usi jaunus materiālus un/vai metodikas, un/vai metodiskos līdzekļus u.tml.	2,78	1,074	407
Man ir jaunas profesionālās darbības idejas, kuras pakāpeniski realizēšu tuvākajā laikā	3,19	,789	407
Es labprāt publiski prezentēju savas darbības rezultātus, idejas	2,65	,950	407

Reliability Statistics 4.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,635	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	2,81	1,018	409

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Esmu gatavs/a amata maiņai savas profesijas ietvaros	2,81	1,018	409
Jūtot nepieciešamību, labprāt izvēlēšos darbu citā, radniecīgā profesijā	2,76	1,033	409

Reliability Statistics 5.faktors

Cronbach's Alpha	N of Items
,225	2

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ikdienas pedagoģiskajā darbībā es, galvenokārt balstos uz zinātnieku, administrācijas, kolēģu izstrādātām un pārbaudītām metodēm	2,96	,850	410
Skolotāja darba zaudēšanas situācijā labprātāk izvēlēšos darbu, kas nav saistīts ar pedagoģisku darbību, izglītību u.tml.	2,24	1,001	410

4.2.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju izglītības un vecuma radītu karjeras faktoru raksturīgums (Kruskala Valisa H (*Kruskal – Wallis*) tests)

Kruskal-Wallis Test

Ranks

	Kurss	N	Mean Rank
Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	1 1. kurss	70	153,48
	2 2.kurss	69	131,63
	3 3.kurss	74	146,20
	4 4. kurss	38	121,91
	5 LiepU 1.kurss	17	144,38
	6 LiepU 3.kurss	15	163,60
	Total	283	
Topošo skolotāju dzīves panākumi	1 1. kurss	70	143,64
	2 2.kurss	69	139,14
	3 3.kurss	74	151,22
	4 4. kurss	38	135,88
	5 LiepU 1.kurss	17	147,91
	6 LiepU 3.kurss	15	110,87
	Total	283	
Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	1 1. kurss	70	144,14
	2 2.kurss	69	138,53
	3 3.kurss	74	137,34
	4 4. kurss	38	155,17
	5 LiepU 1.kurss	17	144,26
	6 LiepU 3.kurss	15	135,03
	Total	283	

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	6,432	3,758	1,618
df	5	5	5
Asymp. Sig.	,266	,585	,899

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Kurss

RPIVA topošie skolotāji

	Kurss	N	Mean Rank
Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	1. kurss	70	137,45
	2.kurss	69	118,09
	3.kurss	74	130,93
	4. kurss	38	109,66
	Total	251	
Topošo skolotāju dzīves panākumi	1. kurss	70	126,16
	2.kurss	69	122,16
	3.kurss	74	132,87
	4. kurss	38	119,30
	Total	251	
Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	1. kurss	70	127,59
	2.kurss	69	122,67
	3.kurss	74	121,64
	4. kurss	38	137,62
	Total	251	

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	5,149	1,259	1,516
df	3	3	3
Asymp. Sig.	,161	,739	,679

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Kurss

LiepU topošie skolotāji

	Kurss	N	Mean Rank
Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	LiepU 1.kurss	17	15,26
	LiepU 3.kurss	15	17,90
	Total	32	
Topošo skolotāju dzīves panākumi	LiepU 1.kurss	17	18,53
	LiepU 3.kurss	15	14,20
	Total	32	
Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	LiepU 1.kurss	17	16,79
	LiepU 3.kurss	15	16,17
	Total	32	

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	,678	1,846	,039
df	1	1	1
Asymp. Sig.	,410	,174	,843

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Kurss

Kruskal-Wallis Test

Ranks

Vecums		N	Mean Rank
Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	18-20 gadi	73	130,28
	21 -25 gadi	102	133,37
	26-30 gadi	41	157,02
	Esmu vecāks par 30 gadiem	67	158,71
	Total	283	
Topošo skolotāju dzīves panākumi	18-20 gadi	73	128,44
	21 -25 gadi	102	153,48
	26-30 gadi	41	144,20
	Esmu vecāks par 30 gadiem	67	137,96
	Total	283	
Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	18-20 gadi	73	147,46
	21 -25 gadi	102	144,20
	26-30 gadi	41	144,72
	Esmu vecāks par 30 gadiem	67	131,04
	Total	283	

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	7,259	4,483	1,756
df	3	3	3
Asymp. Sig.	,064	,214	,625

a. Kruskal Wallis Test

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	7,259	4,483	1,756
df	3	3	3
Asymp. Sig.	,064	,214	,625

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Vecums

Ranks

	Jūsu vecums	N	Mean Rank
Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās	20-30 gadi	43	182,83
	31-40 gadi	101	199,35
	41 - 50 gadi	153	214,46
	51 -65 gadi	106	200,99
	Esmu vecāks par 65 gadiem	2	51,00
	Total	405	
Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	20-30 gadi	43	225,28
	31-40 gadi	101	210,41
	41 - 50 gadi	153	197,91
	51 -65 gadi	106	194,26
	Esmu vecāks par 65 gadiem	2	202,75
	Total	405	
Radoša profesionālā darbība	20-30 gadi	43	180,43
	31-40 gadi	101	201,38
	41 - 50 gadi	153	215,12
	51 -65 gadi	106	196,21
	Esmu vecāks par 65 gadiem	2	202,75
	Total	405	

	Total	405	
Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	20-30 gadi	43	227,60
	31-40 gadi	101	215,40
	41 - 50 gadi	153	207,85
	51 -65 gadi	106	175,16
	Esmu vecāks par 65 gadiem	2	152,25
	Total	405	

Test Statistics^{a,b}

	Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Radoša profesionālā darbība	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana
Chi-square	6,661	3,032	3,855	10,314
df	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,155	,553	,426	,035

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Jūsu vecums

Kruskal-Wallis Test

Ranks

Jūsu iegūtā izglītība	N	Mean Rank
Mērķtiecīga profesionālās "Es 1 Mācos cita veida augstskolā koncepcijas" realizēšanās	3	186,00
2 Mācos pedagogiskā augstskolā	6	185,92

	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	46	198,46
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	270	204,00
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	80	204,15
	Total	405	
Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	1 Mācos cita veida augstskolā	3	219,83
	2 Mācos pedagoģiskā augstskolā	6	253,58
	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	46	207,28
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	270	203,62
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	80	194,03
	Total	405	
Radoša profesionālā darbība	1 Mācos cita veida augstskolā	3	152,17
	2 Mācos pedagoģiskā augstskolā	6	169,08
	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	46	207,26
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	270	192,37
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	80	240,89
	Total	405	
Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	1 Mācos cita veida augstskolā	3	253,67
	2 Mācos pedagoģiskā augstskolā	6	287,33
	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	46	238,11
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	270	194,24
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	80	204,16
	Total	405	

Test Statistics^{a,b}

	Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Radoša profesionālā darbība	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana
Chi-square	,307	1,837	12,522	9,957
df	4	4	4	4

Asymp. Sig.	,989	,766	,014	,041
----------------	------	------	------	------

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Jūsu iegūtā izglītība

Ranks

	Studiju veids	N	Mean Rank
Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	1,00 nepilna laika studijas	140	155,49
	2,00 pilna laika studijas	143	128,79
	Total	283	
Topošo skolotāju dzīves panākumi	1,00 nepilna laika studijas	140	145,19
	2,00 pilna laika studijas	143	138,88
	Total	283	
Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	1,00 nepilna laika studijas	140	138,59
	2,00 pilna laika studijas	143	145,34
	Total	283	

Test Statistics^{a,b}

	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība
Chi-square	8,029	,449	,513
df	1	1	1
Asymp. Sig.	,005	,503	,474

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Studiju veids

4.3.pielikums. Skolotāju iegūtās izglītības un variatīvas karjeras iespēju atzīšanas mījsakarības

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Jūsu iegūtā izglītība * Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	405	98,8%	5	1,2%	410	100,0%

Jūsu iegūtā izglītība * Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana Crosstabulation

					Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana				Total
					1 nav raksturīgi	2 vāji raksturīgi	3 raksturīgi	4 stipri raksturīgi	
Jūsu iegūtā izglītība	1 Mācos cita veida augstskolā	Count	1	0	0	2	3		
		% within Jūsu iegūtā izglītība	33,3%	,0%	,0%	66,7%	100,0%		
		% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	1,0%	,0%	,0%	2,0%	,7%		
	2 Mācos pedagoģiskā augstskolā	Count	0	1	2	3	6		
		% within Jūsu iegūtā izglītība	,0%	16,7%	33,3%	50,0%	100,0%		
		% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	,0%	1,0%	2,0%	3,0%	1,5%		
	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	Count	5	13	12	16	46		
		% within Jūsu iegūtā izglītība	10,9%	28,3%	26,1%	34,8%	100,0%		
		% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	5,0%	12,9%	11,8%	15,8%	11,4%		
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	Count	73	70	69	58	270		
		% within Jūsu iegūtā izglītība	27,0%	25,9%	25,6%	21,5%	100,0%		
		% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	72,3%	69,3%	67,6%	57,4%	66,7%		
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	Count	22	17	19	22	80		
		% within Jūsu iegūtā izglītība	27,5%	21,3%	23,8%	27,5%	100,0%		
		% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	21,8%	16,8%	18,6%	21,8%	19,8%		
Total	Count	101	101	102	101	405			
	% within Jūsu iegūtā izglītība	24,9%	24,9%	25,2%	24,9%	100,0%			
	% within Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%			

4.4.pielikums. Skolotāju iegūtās izglītības un radošas profesionālās darbības mījsakarības

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Jūsu iegūtā izglītība *	405	98,8%	5	1,2%	410	100,0%
Radoša profesionālā darbība						

Jūsu iegūtā izglītība * Radoša profesionālā darbība Crosstabulation

				Radoša profesionālā darbība				Total
				1 nav raksturīgi	2 vāji raksturīgi	3 raksturīgi	4 stipri raksturīgi	
Jūsu iegūtā izglītība	1 Mācos cita veida augstskolā	Count		1	1	1	0	3
		% within Jūsu iegūtā izglītība		33,3%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
		% within Radoša profesionālā darbība		1,0%	1,0%	1,0%	,0%	,7%
	2 Mācos pedagoģiskā augstskolā	Count		2	1	3	0	6
		% within Jūsu iegūtā izglītība		33,3%	16,7%	50,0%	,0%	100,0%
Jūsu iegūtā izglītība		% within Radoša profesionālā darbība		2,0%	1,0%	2,9%	,0%	1,5%
	3 Esmu ieguvis cita veida augstāko izglītību	Count		9	15	10	12	46
		% within Jūsu iegūtā izglītība		19,6%	32,6%	21,7%	26,1%	100,0%
		% within Radoša profesionālā darbība		8,9%	14,9%	9,8%	11,9%	11,4%
	4 Esmu ieguvis augstāko pedagoģisko izglītību	Count		77	67	68	58	270
Jūsu iegūtā izglītība		% within Jūsu iegūtā izglītība		28,5%	24,8%	25,2%	21,5%	100,0%
		% within Radoša profesionālā darbība		76,2%	66,3%	66,7%	57,4%	66,7%
	5 Man ir maģistra vai doktora grāds pedagoģijā vai izglītības zinātnē	Count		12	17	20	31	80
		% within Jūsu iegūtā izglītība		15,0%	21,3%	25,0%	38,8%	100,0%
		% within Radoša profesionālā darbība		11,9%	16,8%	19,6%	30,7%	19,8%
Total			Count	101	101	102	101	405
			% within Jūsu iegūtā izglītība	24,9%	24,9%	25,2%	24,9%	100,0%
			% within Radoša profesionālā darbība	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

5.pielikums. Skolotāja karjeras iezīmju un to ietekmējošo nosacījumu mījsakarību izpēte

5.1.pielikums. Topošo skolotāju pašvērtējuma regularitātes un karjeru raksturojošo faktoru korelācija

Correlations

		Es regulāri veicu savu prasmju, spēju, interešu, mērķu, resursu, ierobežojumu un to cēloņu analīzi
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		,089
		Sig. (2-tailed)
		,134
		N
		283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		,090
		Sig. (2-tailed)
		,131
		N
		283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient
		,039
		Sig. (2-tailed)
		,514
		N
		283

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Es regulāri pārdomāju un analizēju ikdienas situācijas
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		,130*
		Sig. (2-tailed)
		,029
		N
		283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		,119*
		Sig. (2-tailed)
		,046
		N
		283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient
		,122*
		Sig. (2-tailed)
		,041
		N
		283

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

	Esmu informēts/a par sociālpolitisko situāciju valstī un savā tuvākajā mikrovidē un mēdzu pārdomāt un analizēt savas attīstības iespējas tajā		
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient	,076
		Sig. (2-tailed)	,204
		N	283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient	,024
		Sig. (2-tailed)	,684
		N	283
	Topošo profesionālā pašpārliecinātība skolotāju	Correlation Coefficient	,161**
		Sig. (2-tailed)	,007
		N	283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.1.1.pielikums. Topošo skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinošo mainīgo mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

Topošie skolotāji

			Studiju procesā organizētā vērtēšana palīdz izprast vērtēšanas kritērijus, kas rosina manu konstruktīvo tālākdarbību
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient	,158**
		Sig. (2-tailed)	,008
		N	283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient	,086
		Sig. (2-tailed)	,151
		N	283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient	,036
		Sig. (2-tailed)	,545
		N	283

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

			Pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātiem es selektīvi izvēlos ārpus studiju nodarbes savas attīstības pilnveidei
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,177** ,003 283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,123* ,039 283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,184** ,002 283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

			Es izvēlos tikai tās papildus izglītošanās iespējas (vieslekcijas, kursus u.tml.), kas atbilst maniem personiskajiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,113 ,057 283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,029 ,626 283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,177** ,003 283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

5.1.2.pielikums. Skolotāju pašvērtējuma ietekmētu konstruktīvu darbību apliecinājošo mainīgo mijsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

Skolotāji

			Es izvēlos tikai to mācību darbību (akadēmiskās izglītības programmās, kuros, semināros u.tml.), kas atbilst maniem personiskiem mērķiem ceļā uz profesionalitāti
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas" realizēšanās	"Es Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,199** ,000 405
	Apmierinātība skolotāja profesijas izvēli	ar Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,066 ,182 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,096 ,054 405
	Variatīvas attīstības atzīšana	karjeras iespēju Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	-,082 ,099 405

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Skolotāji

			Es regulāri rakstu plānus, tos realizējot vajadzības gadījumā arī koriģēju
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas" realizēšanās	"Es Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,074 ,136 405
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,142** ,004 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,159** ,001 405
	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,070 ,161 405

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.2.pielikums Skolotāju zināšanas par skolotāja profesiju apliecinošo apgalvojumu mījsakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

Correlations

			Esmu iepazinies/usies ar skolotāja profesijas standartā izvirzītajām prasībām
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,268** ,000 405
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,062 ,211 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,066 ,184 405
	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,019 ,703 405
	Esmu interesējies/usies par citām, radniecīgām profesijām un to apguves iespējām	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,101* ,041 407

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

			Skolotāja profesijā ir iespēja piedzīvot panākumus, tai ir daudz priekšrocību. Tai ir savas nepilnības, bet es esmu atradis/usi to kompensācijas iespējas un redzu savas attīstības perspektīvas
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas realizēšanās	"Es Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,129** ,010 405
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,348** ,000 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,120* ,015 405
	Variatīvas attīstības atzīšana	karjeras iespēju Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,039 ,430 405

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

Correlations			Esmu interesējies/usies par citām, radniecīgām profesijām un to apguves iespējām
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās "Es koncepcijas" realizēšanās	Correlation Coefficient	-,038
		Sig. (2-tailed)	,448
		N	403
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient	,029
		Sig. (2-tailed)	,567
		N	403
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient	,071
		Sig. (2-tailed)	,156
		N	403
	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	Correlation Coefficient	,270**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	403
		N	407

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

5.3.pielikums. Topošo skolotāju un skolotāju sociālās vides veicinātu pozitīvu pašizjūtu apliecinājošo mainīgo mijasakarības ar karjeru raksturojošiem faktoriem

Topošie skolotāji			
			Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient	,179**
		Sig. (2-tailed)	,003
		N	283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient	,154**
		Sig. (2-tailed)	,010
		N	283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība	Correlation Coefficient	,022
		Sig. (2-tailed)	,716
		N	283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

		Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo izvēli
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

		Esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un studiju mijiedarbību augstskolā
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

		Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Studiju procesā organizētā vērtēšana veicina pašapziņas attīstību	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

		Manu viedokli respektē un darbību novērtē kā docētāji, tā studiju biedri
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārlicinātība	Correlation Coefficient
		Sig. (2-tailed)
		N

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

			Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient	,133*
		Sig. (2-tailed)	,025
		N	283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient	,114
		Sig. (2-tailed)	,055
		N	283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient	,158**
		Sig. (2-tailed)	,008
		N	283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Topošie skolotāji

			Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
Spearman's rho	Topošo skolotāju apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient	-,012
		Sig. (2-tailed)	,841
		N	283
	Topošo skolotāju dzīves panākumi	Correlation Coefficient	,207**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	283
	Topošo skolotāju profesionālā pašpārliecinātība	Correlation Coefficient	,090
		Sig. (2-tailed)	,130
		N	283

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Skolotāji

			Mana ģimene un/vai draugi atbalsta manu profesionālo darbību	Es esmu priecīgs/a un apmierināts/a par attiecībām un profesionālo mijiedarbību savā darba kolektīvā
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas" realizēšanās	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,260** ,000 405	,083 ,095 405
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,229** ,000 405	,257** ,000 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,054 ,276 405	,001 ,978 405
	Variatīvas attīstības iespēju atzīšana	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,019 ,699 405	-,076 ,128 405

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Skolotāji

			Skolotāja profesija sabiedrībā ir pietiekami novērtēta	Apkārtējā sabiedrība man viedokli respektē un novērtē
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas" realizēšanās	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,000 ,997 405	,174** ,000 405
	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,167** ,001 405	,187** ,000 405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	,128* ,010 405	,241** ,000 405
	Variatīvas karjeras attīstības iespēju atzīšana	Correlation Coefficient Sig. (2-tailed) N	-,001 ,981 405	,159** ,001 405

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Skolotāji

			Es labprāt darbojos komandā, jo tā ir iespēja pieredzes apmaiņai un atbalsta izjūtai	Administrācija un kolēģi ir atvērti jaunām idejām, tās tiek pozitīvi novērtētas
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās konceptijas" realizēšanās	Correlation Coefficient Sig. (2- tailed) N	,176** ,000 405	,105* ,034 405
	Apmierinātība skolotāja izvēli	ar profesijas Correlation Coefficient Sig. (2- tailed) N	,253** ,000 405	,252** ,000 405
	Radoša darbība	profesionālā Correlation Coefficient Sig. (2- tailed) N	,085 ,088 405	,071 ,153 405
	Variatīvas attīstības atzīšana	karjeras iespēju Correlation Coefficient Sig. (2- tailed) N	,046 ,353 405	,086 ,084 405

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Skolotāji

			Valstī ir nodrošinātas skolotāja karjeras iespējas kā pa vertikāli, tā horizontāli	Sabiedrībā ir cieņpilna attieksme pret dažāda darba veicējiem
Spearman's rho	Mērķtiecīga profesionālās koncepcijas" realizēšanās	Correlation	-,008	-,027
		"Es Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	,871	,592
		N	402	405
	Apmierinātība skolotāja profesijas izvēli	ar Correlation	,115*	,117*
		profesijas Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	,021	,018
		N	402	405
	Radoša profesionālā darbība	Correlation	,112*	,118*
		Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	,025	,017
		N	402	405
	Variatīvas attīstības atzīšana	karjeras Correlation	,023	,008
		iespēju Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	,642	,870
		N	402	405

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

6.pielikums. Fokusgrupas diskusijas datu analīzes rezultāti

Pedalās 12 pirmā studiju gada skolotāju izglītības programmas studenti.

Diskusiju vada I.Lāce. Diskusija ar dalībnieku atļauju tiek protokolēta ar asistenta līdzdalību.

Diskusijai izvirzītie jautājumi un atbildes uz tiem apkopotas 1. tabulā.

1.tabula 1.studiju gada skolotāju izglītības programmas studentu fokusgrupas diskusijas jautājumi un atbildes

Kā Jūs saprotat jēdzienu „skolotāja karjera”?		
Atbildes	Karjeras kritēriji topošo skolotāju skatījumā	Karjeras rādītāji topošo skolotāju skatījumā
1.studente: <u>Vispārziņošs</u> skolotājs. Spēja atrast atbildes un risinājumus uz visiem jautājumiem.	Profesionālā kompetence, kas izpaužas zināšanās	Zināšanas
2.studente: Es ar jēdzienu skolotāja karjera saprotu, ka tas rāda <u>cik ilgi pedagogs ir strādājis</u> ar bērniem.	Ilgtspējīga pedagoģiskā darbība	Darba stāžs
3.studente: Jā, tā ir <u>skolotāja pieredze</u> strādājot ar bērniem, kuru <u>viņš būvē</u> caur gadiem.	Profesionālā pieredze	Konstruktīva pieredzes attīstība
4.studente: Ne tikai. <u>Individuālu metožu attīstība</u> . Pieredze nevis nostrādāto gadu kontekstā, bet pedagoģijas realizācijā dzīvē.	Profesionālā kompetence, kas izpaužas personiskās profesionālās meistarības attīstībā	Radošums., profesionālās darbības prasmes
5.studente: <u>Legūtā pieredze</u> mācīt un <u>ieinteresēt</u> bērnus.	Profesionālā pieredze, kas izpaužas profesionālās darbības prasmēs	Profesionālās darbības prasmes
6.studente: Es domāju, ka karjera rāda <u>cik skolotājs ir laika gaitā attīstījies</u> un <u>pilnveidojis savas prasmes</u> , kā arī to cik pedagogs ir bijis <u>radošs</u> .	Profesionālā attīstība, radoša pedagoģiskā darbība	Personiskās attīstības dinamika; radošums

7.studēte: Kad skolotājs savā darbā attīstās, attīsta zināšanas, <u>izstrādā</u> savus <u>uzdevumus</u> un piemērus, lai vēl saprotamāk iemācītu bērniem noteiktās un apgūstamās lietas. Kad viņš aug un <u>attīstās</u> kopā ar bērniem un katru nākamā klasi.	Personiskās attīstības dinamika; radošums	Profesionālā attīstība, radoša pedagoģiskā darbība
8.studēte: Manuprāt par veiksmīgu karjeru var spriest, ja <u>cilvēki</u> cenšas <u>izvēlēties</u> tieši to <u>skolotāju</u> un grib, lai viņa bērni nonāktu pie tā pedagoga. Tieši tad pedagoga karjera būs veiksmīga.	Sociālais novērtējums	Atzinība, sociāli novērtēta skolotāja profesionalitāte
3.studēte: Manuprāt, skolotāja karjera ir <u>dzīves gaitā</u> sasniegtie <u>sasniegumi</u> , <u>nostrādātais laiks</u> , ieguldītais darbs, kas var būt <u>novērtēts</u> vai arī nē. Ja tas tiek <u>novērtēts</u> , tad pedagogu atzīst, pieņem viņa domas, sniedz <u>balvas</u> , bet ja viņš neko jaunu neizvērs, tad nekāpj pa <u>karjeras kāpnēm</u> .	Sociālais novērtējums; vertikāla karjeras izaugsme	Profesionālie sasniegumi, kas atspoguļojas novērtējumā; apbalvojumos un ieņemamajos amatos; darba stāžs
9.studēte: Karjera ir <u>cilvēka izvēlēts</u> ejamais ceļš. Karjera, manuprāt, sākas no paša pirmā brīža, kad tiek izvēlēts ceļš, uz kuru ejat.	Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā	Indivīda secīgas profesionālās izvēles
10.studēte: Tas ir varbūt tad, kad skolotājs sāk darboties kā parastais pedagogs, bet ar laiku varbūt, ka kļūst <u>par direktora vietnieku</u> vai <u>par profesoru</u> .	Vertikāla karjeras izaugsme	Vertikāla amatu izaugsme
11.studēte: <u>Dinamisks process</u> visa skolotāja <u>dzīves laikā</u> . Ja cilvēks nolēmis būt par pedagogu, tad šī karjeras	Sociālajām vajadzībām atbilstoša profesionālā attīstība, kuru	Skolēnu sasniegumi

virсотne ir sasniedzama, bet nebūs ilgstoši karjeras virсотne, balstoties uz tām <u>pārmaiņām</u>, kuras notiek mums apkārt sociālajā dzīvē, lai <u>nodrošinātu</u> maksimāli labi <u>izglītības līmeni</u> saviem <u>skolēniem</u>.	apliecina skolēnu izglītības kvalitāte	
7.studēte: Karjera ir <u>panākumi</u>, <u>sasniegumi</u> profesionālajā darbībā. Darbs, kas tiek veikts. Arī <u>izaugsmes</u>, <u>gan personīgā</u>, <u>gan profesionālās</u> iespējas. Nemitīga darbība.	Visas dzīves panākumi	Profesionālā izaugsme, kuru apliecina kā profesionālie, tā personiskās dzīves panākumi
11.studēte: Manuprāt, tas ir <u>laika periods</u> no bērnības, kad mēs sākam mācīties par skolotājiem un turpinās tik ilgi, kamēr cilvēks darbojas šajā jomā un turpina <u>paši izglītot</u> ar skolēnu palīdzību.	Ilgspējīga pedagoģiskā darbība	Pašizglītība visas profesionālās dzīves laikā
12.studēte: Es jēdzienu skolotāja karjera saprotu tā, ka pedagogs nepārtraukti <u>izglītojas</u> un <u>paaugstina</u> savu <u>kvalifikāciju</u>, kā arī iegūst papildizglītību, kas nodrošina, <u>paplašina pedagoga darba lauku</u> saistībā ar <u>izglītības līmeņiem</u>, <u>pedagoģiskām zināšanām</u>.	Horizontāla karjeras attīstība	Profesionālā izaugsme, kas pamatojas skolotāja tālākizglītībā un izpaužas paplašinātās profesionālās iespējās
8.studēte: Jēdzienu skolotāja karjera es saprotu kā skolotāja profesionālu mācīšanos visas savas <u>skolā pavadītās darbības laikā</u>	Pašizglītība visas profesionālās dzīves laikā	Pašizglītība
Pēc kādām pazīmēm var konstatēt, ka skolotāja karjera ir veiksmīga?		
Atbildes	Karjeras kritēriji topošo skolotāju skatījumā	Karjeras rādītāji topošo skolotāju skatījumā

1.studēte: Veiksmīgu pedagoga karjeru, manuprāt, raksturo augsta <u>profesionalitāte</u> gan pedagogijā kā <u>zinātnē</u> , gan <u>sadarbībā</u> ar skolēniem un kolēģiem darbā	Profesionālo zināšanu pieredzē pamatota sadarbība ar skolēniem un kolēģiem	Veiksmīga sadarbība ar skolēniem un kolēģiem
2.studēte: Pedagoģs tiek <u>pozitīvi novērtēts</u> no izglītības iestādes vadības puses, no skolēnu un vecāku puses. Pedagoģs savu darbības procesu veic atbilstoši jauninājumiem, inovācijām, <u>iet laikam līdzī</u> .	Sociālais novērtējums un sabiedrības vajadzībām atbilstoša profesionālā attīstība	Sociālais novērtējums
7.studēte: Ja skolotājs pats vienmēr ir atvērts <u>jaunām metodēm</u> . Ja lielākoties gan skolotājs, gan skolēni ar prieku strādā.	Indivīdu apmierinātība	Skolotāja un skolēnu apmierinātība
8.studēte: Jā, ja pedagogam ir <u>labas attiecības</u> ar bērniem un citiem pedagogiem. Ja viņu ciena citi pedagogi.	Sociālais novērtējums	Sadarbības prasmes un kolēģu novērtējums
4.studēte: Tas, ka pedagoģs spēj <u>labi saprasties</u> ar audzēkņiem, <u>spēj audzēkņus ieinteresēt</u> , kaut arī jāmācās par garlaicīgām tēmām, vai arī sarežģītām	Komunikatīvās un skolēnu mācīšanās motivāciju veicinošas pedagoģiskās darbības prasmes	Skolēnu mācīšanās motivācija
11.studēte: Es domāju, ka par to liecina tas, ka pedagoģs nemitīgi <u>attīstās</u> , <u>uzlabo mācīšanas metodes</u> un <u>attīstās</u> .	Profesionālā attīstība	Mācību metožu daudzveidīgs pielietojums
10.studēte: Veiksmīga karjera tad, kad ir <u>redzams izaugsmes veids</u> . Neviens savā karjeras laikā nevēlas strādāt vienu un to pašu darbu bez <u>pakāpieniem uz augšu</u> .	Vertikāla karjeras izaugsme	Vertikāla amatu maiņa

9.studente: <u>Labas atsauksmes</u> par skolotāju, pats <u>skolotājs</u> ir <u>apmierināts</u> ar savu darbu, ar visu paveikto.	Skolotāja apmierinātība un sociālais novērtējums	Uz novērtējumu pamatota profesionālā apmierinātība
10.studente: Bērnu mācību un <u>pārbaužu rezultāti</u> , <u>vecāku domas</u> un <u>bērnu attieksme</u> pret pedagogu.	Sociālais novērtējums	Skolēnu un vecāku atsauksmes; skolēnu mācību darbības rezultāti
3.studente: <u>Atzinības raksti</u> un <u>diplomi</u> par padarīto darbu.	Dokumentāli apstiprināts sociālais novērtējums	Dokumentāli apstiprināts sociālais novērtējums
11.studente: Manuprāt, pedagoga karjeras veiksmīguma galvenais kritērijs ir viņa <u>skolēni</u> un viņu <u>attieksme</u> pret šo pedagogu un mācību procesu kopumā.	Skolēnu apmierinātība	Skolēnu ieinteresētība mācību procesā
12.studente: <u>Patīk audzēkņiem</u> ; pedagogs vienmēr ir uzmanības centrā; bērni grib viņam līdzināties; <u>prot labi mācīt</u> .	Skolēnu novērtējums un apmierinātība	Skolēnu attieksme pret skolotāju; pedagoģiskās darbības prasmes
8.studente: <u>Bērniem pedagogs patīk</u> . Viņa pasniegtajā mācību priekšmetā <u>nav</u> daudz nesekmīgo.	Skolēnu apmierinātība un skolēnu sekmība	Skolēnu sekmes mācībās
6.studente: <u>Izdod kādu grāmatu</u> , tiek <u>lielā mērā atzīts</u> kā pedagogs, no viņa mācekļiem top arī labi pedagogi, viņš prot <u>sastrādāties</u> ar jebkuru, jebkurā situācijā.	Radoša profesionālā darbība; sociālais novērtējums, sadarbības prasmes	Izstrādāti mācību materiāli; sadarbības prasmes
7.studente: Manuprāt – jebkas, ikviena veiksmīga <u>dzīves situācija</u> , ja uz to tā raugās. Protams, ja <u>pedagogu ciena</u> , bet katrs darbs, arī pedagoga karjera ir <u>personības vēlmju</u> un <u>iespēju apmierināšana</u> . <u>Pašsajūta</u> .	Profesionālās identitātes harmonija	Indivīda apmierinātība, dzīves veiksmes

12.studente: Viņam ir <u>stabila darba vieta, viņu mīl skolēni, studenti. Ja pedagogs spēj pats pieņemt visus lēmumus un tos realizējot panākt vēlamo rezultātu.</u>	Profesionālā patstāvība, mērķtiecība un karjeras noturīgums	Karjeras noturīgums
Kas, jūsuprāt veicina skolotāja karjeru?		
	Karjeru ietekmējoši faktori topošo skolotāju skatījumā	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā
3.studente: <u>Vēlēšanās</u> to veicināt. <u>Vēlēšanās</u> kaut ko vairāk zināt.	Pašpilnveides vajadzība	Zinātkāre
9.studente: Paša <u>interese</u> par <u>jomas attīstību</u> . Vispārēja <u>izpratne</u> par pasauli ārpus skolas. <u>Oratora māksla</u> .	Pašpilnveides vajadzība	Interese un izpratne par izglītības un sabiedrības attīstību
1.studente: <u>Kontakts ar cilvēkiem</u> . Sekošana līdz <u>jaunumiem</u> . Prieks strādāt.	Sociālās vides veicināta pozitīva pašizjūta.	Sociālās vides atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs
4.studente: <u>Izglītība, vēlme izzināt</u> ko jaunu, <u>sadarbība</u> , <u>sevis pilnveidošana</u> , <u>iespējas</u> , <u>līdzekļi</u> .	Pašpilnveides vajadzība	Sociālās vides atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs, pašizaugsme
2.studente: Labs <u>atalgojums</u> , <u>atsauksmes</u> , Erasmus programma, <u>atbalsts no valsts</u> .	Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta.	Materiālais un emocionālais novērtējums
7.studente: <u>Skolēni</u> . <u>Valsts rūpes</u> par <u>pedagogu</u> , <u>valsts atbalsts</u> . Jā <u>un arī</u> pats pedagogs ar savu <u>vēlmi</u> strādāt.	Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta.	Uz skolēnu un valsts atbalstu pamatota profesionālā ieinteresētība
8.studente: Tas, ka <u>auditorija</u> viņā klausās un <u>atbalsta</u> . Tas, ka viņš redz to, ka kādu interesē un kādam <u>ir vajadzīgs</u> tas, ko viņš dara. <u>Savā ziņā</u> veicina paša pedagoga zināšanu daudzums un tas cik lielā mērā ir <u>vēlme izzināt</u> ko	Sociālās vides veicinātā pozitīvā pašizjūtā pamatota pašpilnveides vajadzība	Skolēnu ieinteresētība un atbalsts

jaunu.		
12.studēte: <u>Vēlme.</u> Ikviens karjera apstājas, ja persona nevēlas strādāt. Skolēni nav veicinošs faktors, katrā ziņā ne noteicošais. Pedagoģs spēj rast dažādību gan darbā, gan <u>personīgajā dzīvē, pats veicina karjeras attīstību.</u>	Profesionālās identitātes harmonija	Indivīda apmierinātība Dzīves (profesionālās un personiskās) mērķtiecīgas aktivitātes
6.studēte: <u>Mērķis,</u> ja ir gana spēcīga motivācija, tad <u>mērķi</u> var sasniegt. Protams, <u>atalgojums</u> arī spēj veicināt karjeras kāpumu.	Indivīda mērķtiecība Materiālā ieinteresētība	Realizēti mērķi Materiālais novērtējums
10.studēte: Personīgais <u>entuziasms,</u> <u>patīkams</u> skolotāju <u>kolektīvs</u> skolā, vēlme sniegt citiem, to ko pats zina.	Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta	Komandas atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs
5.studēte: Dažādi <u>kursi, semināri un apmācības,</u> kas <u>attīsta</u> katru pedagoģu kā <u>cilvēku.</u> Tad pedagoģs ir spējīgs daudz vairāk arī <u>dot citiem.</u>	Skolotāja profesionālo un personības pilnveidi veicinošu aktivitāšu piedāvājums	Profesionālā pilnveidē gūtās pieredzes pielietojums profesionālajā darbībā
6.studēte: Pedagoģa karjeru veicina izglītošanās dzīves garumā, apmeklējot papildkursus. Un, protams, veicina pašā <u>pedagoģa radošums.</u>	Pašpilnveides vajadzība Radoša profesionālā darbība	Profesionālās pašpilnveides aktivitātes un radoša profesionālā darbība
11.studēte: <u>Pašanalīze,</u> vērtējot savu darbu, <u>skolēnu attīstību.</u>	Pašvērtējuma regularitāte	Pašvērtēšana, kas ietver profesionālās darbības un skolēnu attīstības mijsakarību analīzi
7.studēte: <u>Pašizaugsme</u> – <u>labprāt</u> apmeklējot papildus seminārus vai lasot papildus informāciju. Kā arī sapratne, ka <u>tā ir viņa profesija, viņa vieta un aicinājums.</u>	Pašpilnveides vajadzība Profesionālā „Es - koncepcija”	Profesionālās pilnveides aktivitātes Izpratne par savu personību, personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā
Vai Jūs prognozējat veiksmīgu savas karjeras attīstību? Kāpēc?		
Satura vienības	Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes

3.studēte: Jā, jo neliela <u>pieredze</u> jau ir šajā karjerā. Jūtu, ka tā ir mana profesija, tagad vēlos tikai iegūt arī profesionālu <u>izglītību</u>. Jau tagad studiju laikā <u>rodu atbildes uz</u> daudziem jautājumiem un <u>problēmsituācijām ar kurām esmu saskārusies.</u>	Izpratne par savu personību	Esošās un jauniegūtās zināšanu pieredzes diferenciācija <i>Profesionāli saturiskais komponents</i>
7.studēte: Jā. Es raugos uz nākotni <u>optimisma</u> un pozitīvisma pilnu skatienu. Esmu jaunības maksimāliste, kas spēj sasniegt un uzzināt daudz, pierādīt savas spējas, attaisnot personīgās cerības.	Ticība nākotnei	Uz esošo darbības pieredzi balstītu nākotnes iespēju novērtējums. <i>Profesionālās darbības komponents</i>
11.studēte: Domāju, ka jā, jo mācoties varu iegūt daudz <u>dažādu informāciju, ko es varētu pēc tam izmantot praksē,</u> kas palīdzētu arī veidot veiksmīgu karjeru. Lai gan tā īsti es nemāku teikt, jo vēl <u>ne esmu pārliecināta,</u> ka pēc skolas beigšanas strādāšu par skolotāju. Grūti atbildēt, jo <u>jātieks skaidrībā par sevi.</u>	Ticība nākotnei	Uz esošo darbības pieredzi balstītu nākotnes iespēju novērtējums. <i>Profesionālās darbības komponents.</i>
6.studēte: Es domāju, ka jā, jo <u>man viss tas ir ļoti interesanti.</u> Galvā jau <u>rodas metodes,</u> ko var izmantot. Un <u>man ir savi uzskati</u> par mūsdienīgu attīstību. <u>Papildus apmeklēšu kursus, lai nezaudētu savas iemaņas, lai tās pilnveidotu.</u>	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Pedagoģijas, psiholoģijas un citu humanitāro zināšanu personiskās un profesionālās lietderības apzināšana. <i>Profesionāli saturiskais komponents.</i>
5.studēte: Prognozēju veiksmīgu savas karjeras attīstību, jo akadēmiskās studijas <u>sniegs man pamatzināšanas</u> pedagoģiskajā darbībā.	Profesionālā mērķtiecība	Turpmākās izzīņas darbības mērķu formulēšana. <i>Profesionāli saturiskais komponents.</i>

9.studente: Domāju, ka <u>jā, jo patīk nodarboties ar bērniem, pētīt viņu pasauli un intereses.</u>	Indivīda apmierinātība	Profesijas izvēles apzināts pamatojums. <i>Profesionāli personiskais komponents.</i>
1.studente: Jā, tāpēc, ka es <u>esmu pārliecināta par sevi, es esmu aktīva un domāju, ka visu sevi varēšu atdot darbos.</u> Protams, ka veiksmīga, ar iegūtajām <u>zināšanām teorijā un praksē</u> , kā arī <u>manu mērķtiecību</u> , man būs veiksmīga karjeras attīstība	Izpratne par savu personību	Savu personības īpašību un esošās dzīves pieredzes atbilstības skolotāja profesijas specifikai novērtējums. <i>Profesionāli personiskais komponents.</i>
2.studente: Vairāk jā, nekā nē, jo man <u>ir vēlme dzīvē ko sasniegt.</u> Es prognozēju veiksmīgu karjeras attīstību, jo <u>gribu būt labs pedagogs un esmu optimistiski noskaņots.</u> Patiesībā es negribu prognozēt, bet ceru, ka jā. Katrs cilvēks <u>grib kaut ko saņemt dzīvē un katrs grib veiksmīgu karjeru</u>	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu veicinošu situāciju apzināšana. <i>Profesionāli personiskais komponents.</i>
8.studente: Es ceru, ka par mani pateiks, ka esmu labs pedagogs, jo <u>labi saprotos ar bērniem.</u> <u>Man patīk jau domas vien, ka būšu pedagogs un varēšu strādāt ar bērniem.</u>	Pašpārliecinātība. Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	Veiksmīgu komunikāciju apliecināšanu rādītāju apzināšana. <i>Komunikatīvais komponents.</i> Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu veicinošu situāciju apzināšana. <i>Profesionāli personiskais komponents.</i>
12.studente: Jā, jo esmu enerģijas pilna, <u>iedvesmota darbam ar bērniem</u> un uzskatu, ka <u>iegūstot zināšanas RPIVA es spēšu tās dot citiem.</u>	Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā	Pedagoģijas, psiholoģijas un citu humanitāro zināšanu personiskās un profesionālās lietderības apzināšana. <i>Profesionāli saturiskais komponents.</i>
Kas no akadēmijas studiju procesā notiekošā, Jūsaprāt, nodrošina karjeras iespējamību?		
	Karjeru ietekmējoši	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā

	faktori topošo skolotāju skatījumā	
1.studente: Saprotoši, gudri pasniedzēji. Daudz <u>informācijas</u> , kas var noderēt.	Izpratne par iegūtās pieredzes profesionālo pielietojumu	Zināšanas par profesionālās darbības nosacījumiem
5.studente: Ne tikai teorētiskās, <u>bet arī</u> praktiskās <u>zināšanas</u> , <u>prakses</u> , <u>semināri ārpus lekciju saraksta</u> , pieredze darba procesā un pieejamie ārzemju braucieni.	Pieredzi bagātinoša mācību darbība	Profesijai atbilstošas pieredzes apguve kā studiju, tā ārpus studiju izglītojošos pasākumos
8.studente: Pasniedzēju ieinteresētība studentos, <u>atbalsts no pasniedzējiem</u> , Erasmus programma. Sākot ar pasniedzējiem, kuri dod teorētiskas <u>zināšanas</u> , beidzot ar <u>praksi</u> .	Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta, zināšanas praktiskās darbības pieredze	Sociālais novērtējums, zināšanu un praktiskās darbības pieredze
7.studente: Daudzveidīgs <u>studiju saturs</u> , kas <u>rada interesi</u> un <u>vēlmi pašam</u> individuāli <u>darboties</u> , <u>pilnveidoties</u> un <u>attīstīties</u> .	Izglītības satura un personisko interešu mijsakarībā veidojusies pašattīstības vajadzība	Personiskās attīstības vajadzības veicinošs izglītības saturs
2.studente: Visa apgūstamā materiāla <u>saprašana</u> , izanalizēšana, nevis tikai iekalšana no galvas. Semināri, radoši darbi, <u>uzstāšanās publikas priekšā</u> , <u>grupu darbi</u> . Ka mēs ļoti daudz <u>runājam viens ar otru</u> , ka pie mums akadēmijā dod iespēju apspriest dažādas problēmas, tās analizēt.	Sociālās vides veicināta pašizjūta	Komandas atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs
3.studente: Manuprāt, <u>atbalsts</u> un docētāju priekšzīmīgā lekciju un semināru vadīšana – varam ņemt kā piemēru savai turpmākajai darbībai. Kā arī daudzpusīgs studiju kursu saturs	Sociālās vides veicināta pozitīvā pašizjūta.	Docētāju atbalsta izjūta

4.studente: <u>Informācijas daudzveidība.</u> Gan daudzpusīgi studiju kursi, gan mācību metodes <u>mūs veido</u> par daudzpusīgi attīstītām personībām.	Kvalitatīva izglītība	Studiju satura un organizācijas kvalitāte
6.studente: Kaut kādā veidā arī tas, ka ir diezgan daudz <u>pašiem jādabojas.</u>	Pašpriedzi bagātinoša mācību darbība	Aktivitāti veicinošas studiju darba organizācijas formas un metodes
9.studente: Iegūtās <u>zināšanas un prasmes.</u>	Pieredzi bagātinoša mācību darbība	Zināšanas un prasmes
Vai un kādi Jūsu paradumi nosaka veiksmīgas skolotāja karjeras iespējamību?		
	Karjeru ietekmējoši faktori topošo skolotāju skatījumā	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā
7.studente: Pacietība; <u>vēlme attīstīt</u> savas zināšanas; <u>patstāvība.</u> Apņēmība realizēt ikkatru savu <u>mērķi.</u>	Personiski nozīmīgas jēgas atrašana profesijas apguvē.	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli Mērķtiecība
9.studente: Manuprāt, tas ir ikvienam cilvēkam svarīgi, kādi ir viņa <u>paradumi.</u> Tas vistiešākā mērā ietekmē iespējamību. Man, visnotaļ, tā ir – <u>neatlaidība;</u> apņēmība; atbildība par to, kas man jāizdara. <u>Mērķtiecība,</u> gribasspēks.	Darbībā veidojušies paradumi	Mērķtiecība
1.studente: Domāju, ka <u>mērķtiecība</u> un apņēmība, <u>zinātkāre.</u>	Izziņas interese	Izziņas interesēs pamatota mērķtiecība
4.studente: Man <u>patīk izplānot</u> uzdevumus, censties <u>neapstāties,</u> kamēr ne esmu ideju <u>realizējusi</u> vienā vai citā veidā.	Pašpilnveides vajadzība	Konstruktīva pašattīstība
10.studente: <u>Organizētība.</u> Patīk, ja viss ir kārtībā un nodrošināts viss nepieciešamais <u>mērķa</u>	Indivīda paradumi	Mērķim atbilstoša savas darbības organizēšana

<u>sasniegšanai.</u>		
2.studente: Glīta ģērbšanās, spēja sarunāties ar citiem.	Saskarsmes prasmes	Saskarsmi veicinošs vizuālais tēls un komunikācijas prasmes
3.studente: <u>Man patīk</u> skaidrot savas domas. <u>Vēlme</u> strādāt. <u>Nosvērtība</u> un <u>enerģiskums.</u>	Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu personību Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana skolotāja profesijā
5.studente: <u>Vēlme</u> mācīties. <u>Mērķtiecība,</u> <u>uzņēmība,</u> <u>aizrautība.</u>	Pašpilnveides vajadzība	Izziņas interesēs pamatota mērķtiecība
6.studente: <u>Radošums,</u> <u>atvērtība</u> visam <u>jaunajam,</u> <u>spēja reaģēt</u> <u>neplānotās situācijās.</u>	Radoša darbība	Radošas idejas, variatīvi situāciju risinājumi
8.studente: <u>Regulāra</u> <u>interese</u> par <u>notikumiem</u> <u>Latvijā</u> un <u>pasaulē.</u> „Rīgas Laika” lasīšana.	Pašpilnveides vajadzība	Interese par valsts un pasaules norisēm
12.studente: Ģimenē <u>paaudzēs visi</u> ir bijuši <u>pedagogi</u> un tas ir veicinājis, ka arī <u>man patīk</u> visas pedagoģiskās darbības.	Vides veicināta pozitīva pašizjūta	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē

Piedalās 12 3.studiju gada skolotāju izglītības programmas studenti.

Diskusiju vada I.Lāce. Diskusija ar dalībnieku atļauju tiek pierakstīta.

Diskusijai izvirzītie jautājumi un atbildes uz tiem apkopotas 2. tabulā.

2. tabula 3.studiju gada skolotāju izglītības programmas studentu fokusgrupas diskusijas jautājumi un atbildes

Kā Jūs saprotat jēdzienu „skolotāja karjera”?		
Atbildes	Karjeras kritēriji topošo skolotāju skatījumā	Karjeras rādītāji topošo skolotāju skatījumā
1.studente: <u>Izaugsmes</u> <u>spējas.</u> Tas ir, ka skolotājs <u>prot apzināt</u> <u>savas attīstības vajadzības</u> un atbilstoši <u>mācīties,</u> lai <u>pilnveidotos.</u>	Personiskās attīstības dinamika	Uz pašvērtējuma prasmēm pamatota izpratne par savām attīstības vajadzībām un atbilstoša mācību darbība

2.studente: Nenoliedzami skolotāja karjera ir pedagoga <u>izaugsme</u> pedagogiskajā procesā. Pedagoģs ar katru gadu kļūst <u>pieredzējušāks</u> savā darbībā, atklāj <u>jaunas metodes</u> kā labāk un interesantāk strādāt.	Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība	Profesionālās darbības pieredze, kas apliecinās metožu daudzveidībā
3.studente: Šobrīd grūti atbildēt	_____	_____
4.studente: Es piekrītu - pedagoga karjera kā ārstam – mūžu dzīvo, <u>mūžu mācies!</u> Tā ir akadēmija plus kursi, pašmācība, apmaiņas programmas.	Personiskās attīstības dinamika	Mūžizglītība, kas realizējas profesionālās pilnveides kursu apgūvē un pašizglītībā
8.studente: Jā - <u>izaugsme</u> . Kad pedagogam <u>sācumā ir tikai viens</u> mācību priekšmets, <u>vēlāk arī audzināmā klase</u> un varbūt <u>citi mācību priekšmeti</u> . Ja vēl mācās, tad <u>kļūst par direktoru</u> .	Horizontāla un vertikāla karjeras izaugsme	Profesionālo iespēju paplašināšanās, jauni amati
5.studente: Es šo jēdzienu saprotu kā <u>savas pieredzes attīstību</u> , <u>izaugsmi</u> savā profesijā un <u>tālāk attīstību</u> .	Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība	Profesionālā pieredze
7.studente: Es to saprotu tā, ka vispirms cilvēks, kurš <u>grib kļūt</u> par pedagogu iet <u>mācīties</u> un kad sāk <u>strādāt</u> , tad <u>cenšas paaugstināt savu kvalifikāciju</u> balstoties uz konferencēm, dažādiem kursiem, kā arī strādājot <u>cenšas visu paspēt un izdarīt</u> .	Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā	Mērķtiecīga izglītošanās Spēku sadalīšana un laika plānošana

6.studente: Es domāju, ka pedagoga karjera ir atkarīga no paša cilvēka. Ja viņam ir augstākā <u>izglītība</u> , daži <u>kursi</u> , ja viņu klausās un <u>mīl bērni</u> , tad viņš ir īsts pedagogs. Man liekas, ka pedagogs var pretendēt uz kādu citu darbu, viņam ir <u>karjeras kāpnes</u> , var kļūt par <u>izglītības nodaļas vadītāju</u> .	Iegūtā izglītība. Skolēnu apmierinātība Vertikāla karjeras izaugsme	Formāla izglītība, skolēnu attieksme pret skolotāju, sociāli augstāk novērtētu amatu ieguve
9.studente: Pedagoga karjera ir izaugsme, kurā skolotājs attīstās. <u>Mācīšanās no savām kļūdām</u> . Pedagoga augšana, <u>sevis izglītošana</u> . Kļūst <u>zinošāks</u> un iespējams <u>strādāt kādā augstākā amatā</u> saistībā ar izglītību	Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība Vertikāla karjeras izaugsme	Pašvērtējuma izmantošana profesionālā pilnveidē. Pašizglītība. Sociāli augstāk novērtētu amatu ieguve
Pēc kādām pazīmēm var konstatēt, ka pedagoga karjera ir veiksmīga?		
Atbildes	Karjeras kritēriji topošo skolotāju skatījumā	Karjeras rādītāji topošo skolotāju skatījumā
7.studente: Pedagogam ir <u>labas attiecības</u> ar <u>bērniem</u> un skolas <u>vadību</u> , <u>kā arī</u> viņš ir <u>zinošs</u> savā jomā.	Sociālais novērtējums	Labas attiecības ar skolēniem un izglītības iestādes vadību
5.studente: Jā, es varu piekrist, bet galvenais rādītājs ir, ka <u>viņu ciena</u> . Viņš ir savā profesijā <u>kompetents</u> . Skolotājs ir <u>zinošs</u> un viņa viedoklis tiek <u>augsti vērtēts</u> .	Sociālais novērtējums Profesionālā kompetence	Sabiedrības cieņpilna attieksme Skolotāja zināšanās pamatota viedokļa sabiedrības novērtējums
10.studente: Par to, ka karjera ir veiksmīga, manuprāt, liecina <u>skolēnu atzinīgi vārdi</u> , <u>koleģiāla atzīšana</u> , <u>mīlestība pret savu</u>	Sociālais novērtējums Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā	Skolēnu un kolēģu vērtējums Apmierinātība ar profesionālo izvēli

<u>darbu.</u>		
1.studente: Pazīmes ir: augstākā <u>izglītība</u> , darba <u>pieredze</u> , iemantota <u>kolēģu</u> , <u>vecāku</u> , <u>bērnu cieņa</u> , atbildības izjūta.	Izglītības un profesionālā pieredze. Sociālais novērtējums	Atbilstoši iegūta izglītība, kas realizējas profesionālā darbībā. Sabiedrības (kolēģu, vecāku, skolēnu) novērtējums
11.studente: Tieši <u>skolēnu atzinība</u> . Skolēni ar prieku nāk uz mācību stundām, <u>uzticas, ciena</u> .	Sociālais novērtējums	Skolēnu ieinteresētība mācību procesā, cieņa pret skolotāju
12.studente: Es gribētu piebilst, ka pedagoga karjera būtu veiksmīga arī tad, ja jau absolvējušie bērni pēc tam <u>pedagogu</u> <u>labi atcerētos</u> un <u>nākotne viņiem rādītos gaišos toņos!</u>	Sociālais novērtējums	Bijušo skolēnu novērtējums un dzīves optimisms
9.studente: Jā, pazīmes ir pedagoga <u>veiksmīga mijiedarbība</u> ar <u>skolēnu</u> . Un tā var būt veiksmīga, kad skolotājs cenšas sasniegt <u>savus mērķus</u> , dara iespējamo, lai <u>paaugstinātu savu kvalifikāciju</u> .	Profesionālā kompetence Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība	Skolotāja mērķtiecība profesionālās kompetences pilnveidē, ko apliecina skolotāja un skolēnu mijiedarbības kvalitāte
2.studente Ļoti svarīgs ir tas, ka pedagogs <u>prot sevi novērtēt</u> un parādīt arī savus trūkumus, jo tad ir vēl <u>izaugsmes iespējas</u> . <u>Mīlestība pret savu izvēlēto profesiju</u> . Liecība veiksmīgai karjerai ir tas, ka skolotājam <u>darbs patīk</u> , tas ir kvalitatīvs, <u>radošs</u> , veicina skolēnu	Profesionālā Es - koncepcija	Uz pašvērtējumu pamatota izpratne par savu personību. Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālā darbībā Radoša profesionālā darbība

pilnveidošanos.		
9.studente: Piekrītu: ja pats ir apmierināts, ir labi <u>sasniegumi</u> , <u>patīk</u> tas ko dara.	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā Panākumu izjūta
3.studente: Vienkārši, ja <u>viss</u> <u>izdodas</u> . Noteikti, ka rādītāji ir arī <u>skolēnu atzīmes</u> , sasniegtais zināšanu līmenis.	Profesionālā kompetence	Panākumu izjūta Skolēnu sasniegumi
6.studente: Ja tomēr viņš <u>neapstājas</u> pie savām <u>esošām zināšanām</u> , cenšas <u>iegūt</u> jaunas, nostiprināt arī esošās un arī ko <u>mainīt</u> , ja tas nepieciešams.	Profesionālās kompetences attīstība	Zināšanu pieredzes bagātināšanās
4.studente: Manuprāt, par karjeru liecina: <u>skolotājs ir pieprasīts</u> , viņa darbam ir rezultāts – <u>bērna attīstība</u> un <u>pašam patīk savs darbs</u> .	Sociālais novērtējums Profesionālās darbības panākumi. Personīgās jēgas atrašana skolotāja profesijā	Skolotāja darba piedāvājumi Skolēnu attīstības rādītāji Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli
8.studente: Skolotājs nenodarbojas tikai ar kādu konkrētu mācību priekšmetu, bet <u>iesaistās arī citos darbos</u> . Kad pedagogs visu laiku <u>sevi attīsta</u> , papildina savas zināšanas, ir <u>ieinteresēts savā profesijā</u> . Kad viņš ir <u>pieprasīts</u> .	Horizontāla karjeras attīstība. Sociālais novērtējums	Daudzveidīgi profesionālie pienākumi Pašpilnveide Skolotāja darba piedāvājumi
Kas, jūsaprāt veicina skolotāja karjeru?		

	Karjeru ietekmējoši faktori topošo skolotāju skatījumā	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā
8.studente: Manuprāt, pedagoga karjeru veicina gan <u>konkrētā vieta</u> , kur pedagogs strādā, gan pats pedagogs. Ja pedagogam <u>ir iespēja sevi apliecināt</u> , parādīt savas zināšanas un prasmes, <u>lai gūtu</u> , piemēram, <u>paaugstinājumu</u> , tad viņam ir visas iespējas.	Sociālās vides veicināta pašizaugsme	Kolēgu atbalsts indivīda aktivitātēm. Administrācijas novērtētas indivīda aktivitātes, ko apliecina iespēja vertikālai karjeras izaugsmei
4.studente: Jā, es piekrītu. Pedagoga karjeru veicina <u>pats cilvēks</u> , <u>kolektīva attieksme</u> , <u>darba vieta</u> .	Sociālās vides veicināta pašizaugsme	Sociālās vides atbalsts
6.studente: Bet vispirms jau paša izglītības līmenis un <u>vēlme sevi pilnveidot</u> un tad <u>konkurētspējīga darba vide</u> .	Sociālās vides veicināta pašizaugsme	Uz konkurenci pamatota pašpilnveides vajadzība
7.studente: Es arī domāju, ka vispirms <u>pedagogs pats</u> – viņa <u>vēlme strādāt un izglītoties</u> . Otrkārt, <u>pozitīva darba un kolektīva vide</u> . Pozitīva <u>attieksme</u> .	Sociālās vides veicināta pašizaugsme	Uz personiskajām vajadzībām pamatota pašizaugsmes nepieciešamība. Kolēgu atbalsts indivīda aktivitātēm
3.studente: Viss sākas ar <u>pašiniciatīvu</u> , <u>radošumu</u> , <u>vēlmi</u> , <u>motivāciju</u> , un tad jau <u>apkārtējā vide</u> un <u>darba apstākļi</u> , kā arī <u>vietas, lietas</u> , kuras <u>skolotāju bagātina</u> .	Sevis apzināšanās situācijā	Situatīvo faktoru izmantošana personiskās izaugsmes nodrošināšanā

9.studente: <u>Nepārtraukta sevis pilnveidošana, sekošana līdz laikam, jaunumiem, aktualitātēm, tālākizglītība.</u> <u>Nepārtraukta sava pedagoģiskā procesa uzlabošana, pilnveidošana.</u>	Sevis apzināšanās situācijā	Izglītības aktualitātēm atbilstoša savas profesionālās darbības pilnveide
10.studente: <u>Patika pret bērniem; laba pieredze pašam esot par skolēnu, patīkamas atmiņas par skolu un skolotājiem.</u> <u>Pierādīt sev, ka es varu iemācīties un pieņemt kaut ko jaunu, lai līdz ar to mana pieredze un zināšanas attīstās un bagātinās.</u> Prot arī ieklausīties <u>kolēģu ieteikumos un tos izvērtēt.</u>	Profesionālā Es - koncepcija	Izpratne par savu pieredzi, kas pamatota uz personiskās dzīves pieredzi Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālās pilnveides procesā
2.studente: Jā, paša pedagoga vēlme sevi <u>apliecināt kā zinošu.</u> Personīgā attīstība, kā arī <u>izpratne par to, ko pats dara.</u> <u>Pārliecība par sevi.</u> <u>Mērķa</u> uzstādīšana un motivācija to sasniegt	Indivīda profesionālā pašpārliecinātība	Pārliecība par savas personības atbilstību skolotāja profesijai Vēlme prezentēt savas idejas un darbības rezultātus Mērķtiecīga savu ideju un plānu realizācija

Vai Jūs prognozējat veiksmīgu savas karjeras attīstību? Kāpēc?		
Satura vienības	Karjeras rādītāji	Skolotāja karjeru veicinoša pašvērtējuma iezīmes
6.studente: <u>Viennozīmīgi!</u> Jo es vēlos maksimāli ikdienas praksē ieviest integrēto mācību veidu.	Pašpārliecinātība	Pedagoģisko paņēmieni izvēles un lietošanas pamatojuma novērtējums. <i>Profesionālās darbības komponents.</i>
10.studente: Es prognozēju savu karjeras attīstību. Man <u>būs divas izglītības</u> , darba <u>pieredze</u> , kontakts ar bērniem, jo es ļoti ātri atrodu <u>kontakta ar bērniem</u> , viņi mīl mani. Es gribu iet citu taciņu, gribu darīt visu, lai būtu forša, <u>radoša</u> , interesanta skolotāja, lai <u>lauztu vecos skolotāja stereotipus!</u> Tāpēc <u>darīšu visu, ko vien varēs</u> , lai būtu tāda!	Pašpārliecinātība Radošas nākotnes idejas	Veiksmīgu komunikāciju apliecināšanu rādītāju apzināšana. <i>Komunikatīvais komponents.</i> Personiskās pedagoģiskās pieredzes un ieceru daudzveidīgas pielietojamības analīze. <i>Profesionālās darbības komponents.</i>
11.studente: Pagaidām nevaru prognozēt vai tā būs veiksmīga vai nē, jo <u>neesmu pārliecināta</u> tajā.		
1.studente: Domāju, ka attīstīšu savu karjeru, <u>apgūstot citās izglītības pakāpēs nepieciešamo</u> .	Profesionālā mērķtiecība	Turpmākās izzināšanas darbības mērķu formulēšana, pamatojoties uz personiskās zināšanu pieredzes novērtējuma. <i>Profesionāli – saturiskais komponents.</i>
2.studente: Protams, jo es daru un darīšu to, kas mani interesē, <u>patīk un padodas</u> . Man <u>patīk</u> būt zinošai.	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu

		veicinošu pedagoģisko situāciju apzināšana. <i>Profesionāli personiskais komponents</i>
3.studente: Godīgi – <u>nē</u> . Pēc studiju beigšanas <u>diez vai</u> darbošos šajā jomā.		
5.studente: Protams, prognozēju, jo par to <u>esmu cīnījies visus šos gadus, ko mācos</u> .	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	Personisko lēmumu un profesionālo iespēju mījsakarību novērtējums. <i>Profesionālās darbības komponents.</i>
8.studente: Jā, jo darot to, <u>kas patīk</u> katrs centīsies to attīstīt.	Personīgi nozīmīgas jēgas atrašana skolotāja profesijā	Pašapzinātu vajadzību un gandarījumu veicinošu pedagoģisko situāciju apzināšana. <i>Profesionāli personiskais komponents</i>
9.studente: Es <u>ceru</u> , ka jā. Es negribu īsti strādāt skolā, bet pirmsskolā. Un pagaidām jau <u>esmu strādājusi kā pedagoga palīgs, pēc tam jau pedagogs</u> . Gribētu kādreiz <u>pati dibināt savu</u> pirmsskolas iestādi.	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	Personisko lēmumu un profesionālo iespēju mījsakarību novērtējums. <i>Profesionālās darbības komponents</i>
7.studente: Ceru uz to, jo <u>man ļoti patīk</u> šī <u>nozare</u> un esmu pārliecināta, ka <u>esmu pareizajā vietā!</u> Es prognozēju savas karjeras attīstību, jo tas, manuprāt, ir ļoti labi. Cilvēkam nedrīkst stāvēt uz vietas, jo tā jau ir degradācija. Ja ir iespēja augt, tad kāpēc, lai to nedarītu?	Indivīda apmierinātība	Profesijas izvēles apzināts pamatojums. <i>Profesionāli personiskais komponents</i>
4.studente: Jā, prognozēju, jo šī ir <u>profesija, ko es vēlos apgūt un pilnveidot sevi</u> visu laiku. Šobrīd mana <u>prioritāte ir mācības</u> , bet es noteikti gribētu, lai manām darba gaitām būtu karjeras attīstībai nepieciešamie priekšnoteikumi.	Profesionālā mērķtiecība	Uz personisko vērtībsistēmu balstīts izvirzīto mērķu pamatojums. <i>Profesionāli personiskais komponents</i>

		<i>komponents</i>
12.studente: Šobrīd <u>to nevaru pateikt</u> , jo <u>neesmu uzsākusi</u> strādāt šajā specialitātē. Kad būšu uzsākusi darbu šajā specialitātē, tad tikai varēšu pati sev atbildēt uz šo jautājumu. <u>Gribētu</u> , lai tā būtu veiksmīga, bet grūti to prognozēt. Dzīve parādīs		
Kas no akadēmijas studiju procesā notiekošā, Jūsaprāt, nodrošina karjeras iespējamību?		
Atbildes	Karjeru ietekmējoši faktori topošo skolotāju skatījumā	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā
1.studente: Pietiekams <u>informācijas</u> un <u>zināšanu daudzums</u> . <u>Visa studiju programma</u> , studiju priekšmeti	Zināšanu pieredze	Zināšanu pieredzi nodrošina studiju programma
12.studente: Biežās <u>prakses</u> .	Profesijas praktiskā darba pieredze	Iespēja profesionālai izmēģinājuma darbībai
3.studente: Viss studiju process, jo tas ir <u>ceļš, kas jānoiet</u> , lai varētu sākt <u>veidot savu karjeru</u> .	Izglītības pieredze	Iegūtā izglītība
2.studente: Iegūtās <u>zināšanas</u> . <u>Zinoši</u> pasniedzēji, ne „sausī” lekciju kursi, bet pieredzes stāsti. <u>Prakses</u> . Jā, dzīves <u>piemēri</u> un skaidrojumi, ka nav tikai teorētiskas zināšanas, daudz ir <u>praktiska darbošanās un prakse</u> kā mācību veids.	Profesionālā izglītība	Zināšanu un praktiskās darbības pieredze
12.studente: Pirmkārt, jau <u>diploms</u> , kas ir atspēriena punkts, kas <u>oficiāli ļauj strādāt</u> par pedagogu	Profesionālā izglītība	Izglītību apliecinošs dokuments
9.studente: Iespēja <u>praktiski darboties</u> , saskarsme ar bērniem prakses laikā dod <u>pieredzi</u> , ko akadēmijā var <u>analizēt</u> ar <u>docētājiem</u> , <u>izprast savas kļūdas</u> .	Pedagoģiskās darbības pieredzes analīze Pašvērtējuma regularitāte	Docētāju atbalsts personiskās pieredzes analīzē Iespēja mācīties no kļūdām
7.studente: <u>Pasniedzēji</u> dalās ar <u>savu pieredzi</u> , stāsta kā ir gājis citiem studentiem.	Citu pieredzes apguve	Iespēja iepazīt docētāju un citu studentu pieredzi

4.studēte: <u>Tiek iemācīts pedagogam nepieciešamais pamats, lai nodrošinātu veiksmīgu karjeru, atliek vien apgūt ko jaunu.</u>	Skolotāja profesijas pamatu apguve, kas pilnveidojas indivīda tālākizglītībā	Iemācīti profesijas pamati. Profesionālās pilnveides aktivitātes
5.studēte: <u>Zināšanas, prasmes un attieksme.</u> Skolas pedagogija, skolvadība, audzināšanas teorija.	Pedagoģiskās darbības pamatu apguve	Konkrētu studiju priekšmetu piedāvātās zināšanas un prasmes.
6.studēte: <u>Prakse un priekšmetu metodikas, kā arī pasniedzēju ieteikumi</u>	Praktiskās pedagoģiskās darbības pieredze	Pedagoģiskās darbības paraugu daudzveidība
Vai un kādi Jūsu paradumi nosaka veiksmīgas skolotāja karjeras iespējamību?		
Atbildes	Karjeru ietekmējoši faktori topošo skolotāju skatījumā	Karjeru ietekmējošo faktoru rādītāji topošo skolotāju skatījumā
4.studēte: <u>Punktualitāte, cieņa, aktivitāte, kā arī patika pret to, ko dari.</u>	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	Uz patiku balstīta profesionālā darbība
6.studēte: <u>Mērķtiecība un vēlme būt labākai par citiem. Vēlme sevi pierādīt un pilnveidot.</u>	Konkurences vajadzības pamatota mērķtiecība	Vajadzība pašapliecināties konkurences apstākļos
2.studēte: <u>Mērķu nosprašana. Regulāra paškontrolē. Virzība uz mērķi, pašpārliecinātība,</u>	Pašvērtējumā pamatota mērķtiecība	Pašvērtējuma regularitāte, mērķtiecība. pašpārliecinātība
10.studēte: <u>Nospraustie mērķi un spītība, kas palīdz uz to virzīties.</u>	Indivīda paradumi	Mērķtiecība
1.studēte: <u>Pedantisms darbu rakstīšanā.</u>	Indivīda paradumi	Pedantisms, veikto darbu kvalitāte
7.studēte: <u>Centība un pozitīvisms.</u>	Indivīda paradumi	
5.studēte: <u>Esmu centīga, mērķtiecīga, labsirdīga, godīga.</u>	Indivīda paradumi Personības īpašību atbilstība	Mērķtiecība Labsirdība, godīgums
3.studēte: <u>Šobrīd grūti pateikt.</u>	_____	_____
9.studēte: <u>Centība, ticība sev un saviem spēkiem.</u>	Pašpaļāvība	Savu spēku novērtējums
8.studēte: <u>Būt radošai un optimistiskai! Jo dažādākus darbus veiksīm, jo interesantāk būs! Esmu optimiste, smaidošs cilvēks, kurš</u>	Profesionālā kompetence	Pieredzes radošs pielietojums

neatsakās no <u>jaunas pieredzes</u> un lietām.		
10.studēte: Man patīk neinteresantus procesus <u>padarīt</u> par <u>interesantiem</u> , nemainot procesa būtību.	Profesionālā kompetence	Radošums

6.3.tabula Skolotāja karjeras kritēriji un rādītāji topošo skolotāju skatījumā

Kritēriji	Rādītāji	1.studiju gada topošie skolotāji	3.studiju gada topošie skolotāji
Profesionālā kompetence	Zināšanas	1.	5., 6.
	Pedagoģiskās darbības prasmes	4., 12.	8.
	Sadarbības prasmes	1., 8., 4.	9.
	Radošums	4., 6., 7.	10., 8.
Ilgtspējīga pedagoģiskā darbība	Darba stāžs	2., 3., 12.	
	Pašizglītība visas profesionālās dzīves laikā	11., 8.	4.
Profesionālā pieredzē veidojusies skolotāja attīstība	Personiskā attīstība	3., 6., 7.	9.
	Profesionālo darbības prasmju attīstība	5., 11.	2.
	Netiek precizēts		5..
Personiskās attīstības dinamika	Pašvērtējuma prasmēs pamatota izpratne par savām attīstības vajadzībām un atbilstoša mācību darbība		1.,9.
	Profesionālās pilnveides kursu apguve un pašizglītība		4.
Sociālām vajadzībām atbilstoša profesionālā attīstība	Skolēnu sasniegumi	11., 8.	
Vertikāla karjeras izaugsme	Virzīšanās augstākos ieņemamajos amatos	3., 10.	8., 6., 9.
Horizontāla karjeras attīstība	Profesionālo iespēju paplašināšanās	12.	2., 8.
Sociālais novērtējums	Skolēnu atzinīgs novērtējums	12.	6., 7., 10., 11., 12.
	Kolēģu atzinīgs novērtējums	8.	1., 7., 10.
	Novērtēta skolotāja profesionalitāte	2., 8., 9., 10.	1., 4., 5., 8.
	Apbalvojumi (atzinības raksti, diplomu u.c.)	3.	
Veiksmīga pašnoteikšanās	Karjeras lēmumu sērija (mērķtiecīga dinamika)	9.	7.

Indivīdu apmierinātība pedagoģiskajā procesā	Skolēnu apmierinātība	8. 11.	
	Skolotāja apmierinātība	9.	
	Skolotāja un skolēnu apmierinātība	7.	
Profesionālās identitātes harmonija	Profesionālie un dzīves panākumi	7.	
	Apmierinātība ar profesijas izvēli		8., 10.

6.4.tabula Skolotāja karjeru ietekmējoši faktori un to rādītāji topošo skolotāju skatījumā

Faktori	Rādītāji	1. studiju gada topošie skolotāji	2. studiju gada topošie skolotāji
Pašpilnveides vajadzība	Izziņas interese	1., 3., 4., 5., 8.	
	Interese par izglītības un sabiedrības attīstību	6., 8., 9.	
	Profesionālās pilnveides aktivitātes	6., 7.	4.
	Konstruktīva pašattīstība	4.	9.
Sociālās vides veicināta pašizjūta un izaugsme	Sociālās vides atbalsts un mijiedarbība indivīda aktivitātēs	1, 2., 3., 4., 8., 10.	3., 4., 8.
	Konkurencē pamatota pašpilnveide		6.
	Pozitīvas pašizjūtas atbalsts ģimenē	12.	7.
	Materiālais novērtējums	2., 6., 7.	
Skolotāja profesionālo un personības pilnveidi veicinošu aktivitāšu piedāvājums	Profesionālā pilnveidē gūta pieredze	5.	
	Aktivitāti veicinošas studiju darba organizācijas formas un metodes	6.	
	Iespēja iepazīt docētāju un citu studentu pieredzi		7.

Profesionālā izglītība	Izglītības satura atbilstība profesijas vajadzībām	1., 4., 5., 9., 12.	2., 4., 5., 12.
	Zināšanu pieredze		1.
	Vēlme pielietot iegūto pieredzi profesionālā darbībā		6.
	Izglītību apliecinošs dokuments		12.
Sevis apzināšanās situācijā	Izglītības aktualitātēm atbilstoša savas profesionālās darbības pilnveide		9.
Vertikālas karjeras izaugsmes vajadzība	Uz pieredzi pamatota vēlme pēc vertikālas karjeras izaugsmes		9.
Pašvērtējuma regularitāte	Pašvērtēšana, kas ietver profesionālās darbības un skolēnu attīstības mījsakarību analīzi	11.	2., 9.
	Iespēja mācīties no savām kļūdām		9.
Indivīda profesionālā pašpārlicinātība	Pārlicība par savu spēju atbilstību skolotāja profesijai	1., 7., 10.	2.
	Nākotnes perspektīvu apzināšanās		11.
Personības identitātes harmonija	Dzīves (profesionālās un personiskās) mērķtiecīgas aktivitātes	12.	2., 9.
Profesionālās Es - koncepcijas iezīmes	Apmierinātība ar skolotāja profesijas izvēli	3., 7., 9.	4.
	Izpratne par savu personību, personīgi nozīmīgas jēgas atrašana profesionālajā darbībā	2., 3., 7., 11., 12.	2., 7., 8., 10.
Indivīda paradumi un prasmes	Mērķtiecība	9.	5., 10.
	Pedantisms		1., 10.
	Saskarsmi veicinošs vizuālais tēls un komunikācijas	2.	

	prasmes		
Profesionālās darbības veiksmes	Profesionālo darbību atbalstoši apstākļi		12.